

1930

KOLENDAR

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE

**Z DOVOLJENJEM KNEŽJEGA IN
NADŠKOPIJSKEGA ORDINARIJA-
TA V GORICI.**

**PLATNICE IN MESEČNA ZAGLA-
VJA NARISAL AKADEM. SLIKAR
FRANC GORŠÉ.**

KOLENDAR

**G O R I Š K E
M O H O R J E V E
D R U Ź B E
Z A N A V A D N O L E T O**

1930

**IZDALA IN ZALOŽILA GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA
NATISNILA „KATOLIŠKA TISKARNA“ V GORICI - 1929**

8414/1930

Poglavar katoliške cerkve.

Papež Pij XI. rojen 31. maja 1857 v mestu Desio pri Milanu z imenom Ahil Ratti; za mašnika posvečen 20. decembra 1879; apostolski nuncij na Poljskem 6. junija 1919; kardinal in nadškof v Milanu 13. junija 1921; za papeža izvoljen 6. februarja 1922; kronan 12. februarja 1922.

Katoliški vladike v Julijski krajini:

Dr. Frančišek Borja Sedej, nadškof goriški, rojen 10. oktobra 1854 v Cerknem, posvečen za nadškofa v Gorici 25. marca 1906.

Dr. Alojzij Fogar, škof tržaški, rojen 27. januarja 1882 v Pevmi pri Gorici, posvečen za škofa 14. oktobra 1923 v goriški stolnici.

Dr. Trifon Pederzoli, škof poreško-puljski, rojen 28. januarja 1864 v Kotoru, posvečen za škofa 5. oktobra 1913.

Izidor Mihael Sain, škof reški, rojen 22. novembra 1869 v Dajli v Istri, posvečen za škofa na Reki dne 8. avgusta 1926.

Kraljevska rodbina.

Viktor Emanuel III. kralj Italije, rojen 11. novembra 1869, kralj od 29. julija 1900.

Helena, kraljica, rojena kneginja črnogorska 8. jan. 1873, poročena 24. okt. 1896.

Kraljična Jolanda, rojena 1. junija 1901. Poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

Kraljična Mafalda, roj. 19. nov. 1902. Poročena s princem Filipom Hesenskim.

Humbert, princ piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904.

Kraljična Ivana, rojena 13. novembra 1907.

Kraljična Marija, rojena 26. decembra 1914.

Navadno leto 1930

ima 365 dni (med temi 65 nedelj in praznikov po starem štetju) ter se začne in konča s sredo.

Začetek leta 1930.

Občno in državno leto se začne na novega leta dan, 1. januarja.

Cerkveno leto se začne s 1. adventno nedeljo, 30. novembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 9. uri 30^m — Poletje se začne 22. junija ob 4. uri 53^m — Jesen se začne 23. septembra ob 19. uri 36^m — Zima se začne 22. decembra ob 14. uri 40^m. — Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Godovinsko število.

Zlato število: 12	Solčni krog: 7	Nedeljska črka: . . . E
Epakta: XXX	Rimsko število: 13	Letni vladar: . Saturn

Cerkveni zapovedani prazniki so razen navadnih nedelj še sledeči:

Novo leto ali obrezov. Gospodovo, sreda, 1. januarja.

Sv. trije kralji ali razglašenje Gospodovo, ponedeljek, 6. januarja.

Sv. Jožef, ženin D. M., sreda, 19. marca.

Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja, 20. aprila.

Kristusov vnebohod, četrtek, 29. maja.

Binkošti ali prihod sv. Duha, nedelja, 8. junija.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo, 5. marca. —

Sv. Rešnje Telo, v četrtek, 19. junija.

Sv. Peter in Pavel, apostola, nedelja, 29. junija.

Vnebovzetje Marije Device, petek, 15. avgusta.

Praznik vseh svetnikov, sobota, 1. novembra.

Brezmadežno spočetje Marije Device, ponedeljek, 8. decembra.

Božič ali rojstvo Gospodovo, četrtek, 25. decembra.

Od božiča do pepelnice je 7 tednov in 1 dan, ali 50 dni.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do božiča in od pepelnice do velikonočnega ponedeljka.

Posti.

1. Pomladne (postne) kvatre 12., 14. in 15. marca. 2. Poletne (binkošne) kvatre 11., 13. in 14. junija. 3. Jesenske kvatre 17., 19. in 20. sept. 4. Zimske (adventne) kvatre 17., 19. in 20. decembra. 1. Dnevi zgolj z držka (da se ne sme uživati meso, pa se sme večkrat najesti do sita) imajo znamenje *.	2. Dnevi zgolj posta, (se sme uživati meso, pa se sme le enkrat do sita najesti) imajo †. 3. Dnevi strogega posta, (se ne sme uživati meso in se sme le enkrat do sita najesti) imajo ††. — Razen tega naj se vsak vernik ravna po predpisih svoje škofije.

Običajni civilni prazniki.

1. Vse nedelje. — 2. Novo leto. — 3. Sv. trije kralji. — 4. 21. aprila, praznik dela. — 5. Vnebohod. — 6. Praznik zedinjenja Italije 20. septembra. — 7. Vsi svetniki. — 8. Praznik zmage 4. novembra. — 9. Božič. — Za Trst tudi dan sv. Justa.

Državni prazniki s samo dopoldanskim delavnim urnikom.

- 8 januarja: Rojstni dan Nj. V. kraljice Helene. — Pustni četrtek, ponedeljek, torek — Vel. četrtek — Vel. sobota — Vel. pond. — 2. aprila — 20. julija — 18. avg. — 15. sept. — 2. okt. — 2. nov. — 11. nov. rojstni dan Nj. V. kralja — 20. nov. — 24. decembra. — 31. decembra.

Znamenja za mesečne spremene.

Mlaj ☽, prvi krajec ☾, ščip ali polna luna ☽, zadnji krajec ☾

Mrki solнца in lune leta 1930.

V letu 1930. bosta mrknila solnce in luna dvakrat; v Srednji Evropi bo prav malo viden le lunin mrk dne 7. okt. Dne 13. aprila nastopi delni lunin mrk, in sicer ob 6.21 ter konča ob 7.36. Viden bo v južno-zahodni Evropi in v severno-zahodni Afriki, na Atlantskem oceanu, v Severni in Južni Ameriki in deloma tudi na Tihem oceanu.

Dne 28. aprila bo mrknilo solnce polno, in sicer začne mrk ob 17.20 in konča ob 22.46. Mrk bo viden v severno-zahodni Aziji, na severnem delu Tihiga oceana in Ledenega morja, v Severni Ameriki in na Atlantskem oceanu.

Dne 7. oktobra bo delno mrknila luna; začetek ob 19.46, konec ob 20.27. Ta prav malenkosten mrk bo viden v Evropi, Aziji, Afriki ter na Indijskem oceanu in v Avstraliji.

Dne 21. in 22. oktobra bo popoln mrk solнца, ki se začne ob 20.4 ponoči in konča ob 1.23 zjutraj. Viden bo le v vzhodni Avstraliji, na južnem Tihem oceanu in na južnem koncu Južne Amerike.

Vremenski ključ

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t. j.: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☽, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☽. — Ta vremenski ključ je napravil slavnj zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska kmetijska družba ga je l. 1839. spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna :

Ob uri	Poletni	Pozimi	Ob uri	Poletni	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo-zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. — Celo leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo; za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

JANUAR G+M+B PROSINEC

1	Sreda	Novo leto. Obrezovanje Gospodovo.
2	Četrtek	Makarij (Blaženko); Aleksander.
3	Petek *	Genovefa, devica; Anter, papež; Florencij, škof, muč.
4	Sobota	Tit, škof; Angela Folinjska.
5	Nedelja	Ned. po novem letu. Ime Jezusovo. Telesfor, papež.
6	Ponedeljek	Sv. Trije kralji. Razglašenje Gospodovo.
7	Torek	Valentin (Zdravko), škof; Lucijan, mučenec.
8	Sreda ☽	Severin, opat; Teofil; Eberhard, škof.
9	Četrtek	Julijan in Bazilisa, mučenca.
10	Petek *	Pavel, puščavnik; Agaton, papež.
11	Sobota	Higin, papež, mučenec; Salvij, mučenec.
12	Nedelja	1. po razglašenju Gospodovem. Sv. Družina.
13	Ponedeljek	Veronika Mil., devica; Hilarij, škof.
14	Torek ☽	Feliks (Srečko) Nol.
15	Sreda	Maver. opat; Habakuk.
16	Četrtek	Marcel, papež; Bernard, mučenec.
17	Petek *	Anton, puščavnik; Marijan; Sulpicij, mučenec.
18	Sobota	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, devica, mučenica.
19	Nedelja	2. po razglašenju Gospodovem. Marij in tov., muč.
20	Ponedeljek	Fabijan in Sebastijan, mučenca.
21	Torek €	Neža (Janja), devica, mučenica; Fruktuoz, škof.
22	Sreda	Vincencij (Vinko), muč.
23	Četrtek	Zaroka Marije Device.
24	Petek *	Timotej, škof; Evgenij, mučenec; Babila, muč.
25	Sobota	Spreobrnjenje Pavlovo.
26	Nedelja	3. po razglašenju Gospodovem. Polikarp, škof.
27	Ponedeljek	Janez Zlatoust, cerkveni uč.; Leander, škof.
28	Torek ●	Roger, opat; Egidij in Odorik.
29	Sreda	Frančišek Sal., cerkv. uč.
30	Četrtek	Martina, devica, mučenica; Janez Mil.
31	Petek *	Peter Nol., spoznavavec; Marcela, vdova.

☽ Prvi krajec dne 8. ob 4.11 (sneg, vih.).

☽ Ščip dne 14. ob 23.21 (lepo).

€ Zadnji krajec dne 21. ob 17.07 (lepo).

● Mlaj dne 29. ob 20.07 (dež in sneg).

JANUAR IMA 31 DNI.

Nedelja po novem letu: Jožef in Marija se vrmeta z detetom iz Egipta. (Mt 2 19—23.)

1. nedelja po razgl. Gospodovem: Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42—52.)

2. nedelja po razgl. Gospodovem: O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan 2, 1—11.)

3. nedelja po razgl. Gospodovem: Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. (Mt 8, 1—13.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *vodnarja* dne 20. ob 19.33. — Dan zraste za 1 uro in 1 minuto.
Dan je dolg od 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut.

DAVKI: Izobešeni so sezname davkopllačevalcev. Dobro jih preglej!

FEBRUAR — SVEČAN

1	Sobota	Ignacij (Ognjeslav), škof, mučenec; Brigita, devica.
2	Nedelja	4. Svečnica. Darovanje Gospodovo.
3	Ponedeljek	Blaž, škof, mučenec; Ansgarij, škof.
4	Torek	Andrej Korsini, škof; Rembert, mučenec.
5	Sreda	Agata, devica mučenica.
6	Četrtek	Amand, škof; Doroteja; Tit, škof.
7	Petek	Romuald, opat; Rihard, spoznavavec.
8	Sobota	Janez od Mata; Emilijan.
9	Nedelja	5. po razglasenju Gospodovem. Apolonija, dev. muč.
10	Ponedeljek	Sholastika, devica; Sotéra, devica muč.; Viljem, pušč.
11	Torek	Lurška Mati božja; Viktorija, devica mučenica.
12	Sreda	Sedem sv. ustanoviteljev; Eulalija, devica, mučenica.
13	Četrtek	Katarina Ričijska, devica; Georgij II., papež.
14	Petek	Valentin (Zdravko), mučenec; Avksencij, opat.
15	Sobota	Favstin, mučenec; Jordan, spoznavavec.
16	Nedelja	1. predpepelnična nedelja. Julijana, devica, mučenica.
17	Ponedeljek	Francišek Kle; Gregorij; Julijan, mučenec.
18	Torek	Simeon, škof, mučenec; Flavijan, škof.
19	Sreda	Konrad, puščavnik; Mansuet, škof.
20	Četrtek	Sadot, škof, in tovariši, mučenci.
21	Petek	Irena (Miroslava); Feliks; Maksim.
22	Sobota	Sv. Petra stol; Margareta Kortonska.
23	Nedelja	2. predpepelnična nedelja. Peter Damiani, cerkv. uč.
24	Ponedeljek	Matija (Bogdan), apostol.
25	Torek	Valburga, devica; Viktorin in tovariši, muč.
26	Sreda	Matilda, devica; Aleksander škof, muč.; Viktor.
27	Četrtek	Gabriel od Žalostne Matere božje.
28	Petek	Roman. opat; Antonija; Rajmund.

☞ Prvi krajec dne 6. ob 18.26 (lepo).

☉ Ščip dne 13. ob 9.39 (dež in sneg).

€ Zadnji krajec dne 20. ob 9.44 (sneg).

● Mlaj dne 28. ob 14.33 (dež in sneg).

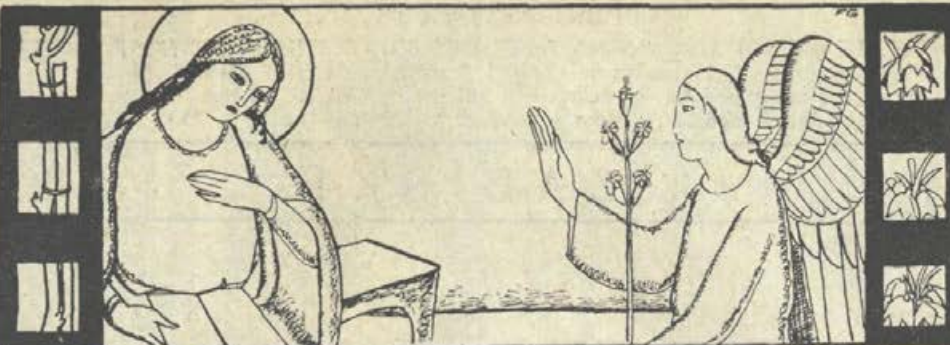
FEBRUAR IMA 28 DNI.

4. nedelja po razgl. Gospodovem: Jezus med viharjem v ladjici spi. (Mt 8, 23—27.)
5. nedelja po razgl. Gospodovem: Prilika o pšenici in ljujki. (Mt 13, 24—30.)
1. predpepelnična nedelja: O delavcih v vinogradu. (Mt 20, 1—16.)
2. predpepelnična nedelja: Prilika o sejavcu in semenu. (Lk 8, 4—15.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *rib* dne 19. ob 10.0. — Dan zraste za 1 uro 28 minut. — Dan je dolg od 9 ur 29 minut do 10 ur 57 minut.

DAVKI: Prvi obrok plačaj od 10.—18. Sicer doplačaš kazen!

MAREC

SUŠEC

1	Sobota	Albin (Belko), škof; Hadrijan, mučenec.
2	Nedelja	3. predpepelnična nedelja. Simplcij, p.; Neža (Janja).
3	Ponedeljek	Kunigunda, cesarica; Marin.
4	Torek	Pust. Kazimir; Lucij, papež.
5	Sreda ††	Peplnica. Jan. Jož. od Križa; Friderik, opat.
6	Četrtek †	Perpetua in Felicita; Evagrij, škof.
7	Petek ††	Tomaž Akvinski, cerkveni učenik.
8	Sobota † ☽	Janez od Boga, spoznavavec; Filemon, mučenec.
9	Nedelja	1. postna nedelja. Frančiška Rim.; Gregorij.
10	Ponedeljek †	40 mučencev; Makarij; Aleksander in Kaj, muč.
11	Torek †	Sofronij, škof; Krištof M.; Eulogij.
12	Sreda †	Kvatre. Gregorij Veliki, papež.
13	Četrtek †	Teodora, mučenica; Kristina, mučenica.
14	Petek †† ☉	Kvatre. Matilda; Pavlina.
15	Sobota †	Kvatre. Klemen M., spozn.: Kristofor, mučenec.
16	Nedelja	2. postna nedelja. Hilarij in Tacijan, mučenca.
17	Ponedeljek †	Patrik, škof; Jedert, devica.
18	Torek †	Ciril Jeruzalemski, cerkv. uč.
19	Sreda †	Jožef, ženin Marije Device.
20	Četrtek †	Aleksandra, mučenica; Janez P.
21	Petek ††	Benedikt, opat; Serapion, škof.
22	Sobota † €	Lea; Katarina Gen.
23	Nedelja	3. postna nedelja. Jožef Oriol; Pelagija, mučenica.
24	Ponedeljek †	Gabriel, arhangel.
25	Torek †	Oznanjenje Marije Device.
26	Sreda †	Sredpostna. Emanuel, muč.; Ludgerij, škof.
27	Četrtek †	Janez Damianski, cerkveni učenik.
28	Petek ††	Janez Kap.; Sikst III., papež.
29	Sobota †	Ciril, mučenec; Bertold, spoznavavec.
30	Nedelja ●	4. postna (sredpostna). Janez Klimak, opat; Kvirinij.
31	Ponedeljek †	Modest, šk. krški; Benjamin; Balbina, devica.

☽ Prvi krajec dne 8. ob 5.0 (dež).

☉ Ščip dne 14. ob 19.58 (dež in sneg).

€ Zadnji krajec dne 22. ob 4.13 (sneg).

● Mlaj dne 30. ob 6.46 (dež in sneg).

MAREC IMA 31 DNI.

3. predpepelnična nedelja: Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31—43.)
1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1—11.)
2. postna nedelja: Jezus se na gori izpremeni. (Mt 17, 1—9.)
3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča iz mutca. (Lk 11, 14—28.)
4. postna (sredpostna) nedelja: Jezus nasiti pet tisoč mož. (Jan 6, 1—15.)

ZAPISKI

Solnce stopi v znamenje ovna dne 21. ob 9.30. — Začetek pomladi. — Noč in dan enako dolga. — Dan zraste za 1 uro 45 minut. — Dan je dolg od 11 ur 1 minuto do 12 ur 46 minut.

DAVKI: Od 1.—8. preglej seznam dodatkov k direktnim davkom!

APRIL — MALI TRAVEN

1	Torek	†	Hugo, škof; Venancij, škof.
2	Sreda	†	Frančišek Pavlan.; Marija Egipč.; Leopold G.
3	Četrtek	†	Rihard, škof; Hionija.
4	Petek	††	Izidor Sev., šk., c. uč.; Kozim, puščavnik.
5	Sobota	†	Vincenij F.; Irena.
6	Nedelja	☾	5. postna (tiha) nedelja. Sikst I., p.; Krescencija.
7	Ponedeljek	†	Herman Jožef; Epifanij; Tilmanij.
8	Torek	†	Albert, škof; Julija Bill.
9	Sreda	†	Marija Kleofova; Tomaž.
10	Četrtek	†	Ecehiel, prerok; Marko B.; Mehtilda.
11	Petek	††	Devica Marija sedem žalosti; Leon I., papež.
12	Sobota	†	Julij I., papež; Angelus; Zenon, škof.
13	Nedelja	☉	6. postna (cvetna) nedelja. Hermenegild, mučenec.
14	Ponedeljek	†	Justin, muč.; Valerijan, muč.; Tiburtij, muč.
15	Torek	†	Peter Gonzalez; Teodor, mučenec.
16	Sreda	†	Benedikt Jožef Labre.
17	Četrtek	†	Vel. četrtek. Anicet, papež; Rudolf, mučenec.
18	Petek	††	Vel. petek. Apolonij, mučenec; Eleuterij, škof.
19	Sobota	†	Vel. sobota. Leon IX., papež; Vernerij, mučenec.
20	Nedelja	☾	Velika noč. Vstajenje Gospodovo. Neža (Janja), d.
21	Ponedeljek		Velikonočni ponedeljek. Anselm, škof.
22	Torek		Soter in Gaj, papeža.
23	Sreda		Adalbert (Vojteh), škof, mučenec.
24	Četrtek		Jurij, mučenec; Fidelis S., mučenec.
25	Petek	•	Marko, evangelist.
26	Sobota		Mati b. dobrega sveta. Bl. Peter Kanizij; Ferdinand.
27	Nedelja		1. povelikonočna (bela) nedelja. Anastazij, papež.
28	Ponedeljek	●	Pavel od Križa, spoznavavec; Vitalij, mučenec.
29	Torek		Peter, mučenec; Robert, opat.
30	Sreda		Katarina Sienska, devica; Marijan, mučenec.

☾ Prvi krajec dne 6. ob 12.25 (deževno).

☉ Ščip dne 13. ob 6.49 (spremenljivo).

☾ Zadnji krajec dne 20. ob 23.09 (lepo).

● Mlaj dne 28. ob 20.08 (dež in mrzlo).

APRIL IMA 30 DNI.

5. postna (tiha) nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8, 46—59.)

6. postna (cvetna) nedelja: Jezus jezdi slovesno v Jeruzalem. (Mt 21, 1—9.)

Velikonočna nedelja: Jezus vstane od mrtvih. (Mk 16, 1—7.)

1. povelikonočna nedelja: Jezus se prikaže ob zaprtih durih. (Jan 20, 19—31.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *bika* dne 20, ob 21.06. — Dan zraste za 1 uro 38 minut. — Dan je dolg od 12 ur 49 minut do 14 ur 27 minut.

DAVKI: Drugi obrok davkov plačaj od 10.—18. Do 9. pa vložil morebitni rekurz proti odmeri davka, ki je bil naznanjen v januarju!

MAJ — VELIKI TRAVEN

1	Četrtek	Filip in Jakob ml., apostola.
2	Petek	Atanazij, cerkveni učenik; Sekund, mučenec.
3	Sobota	Najdenje sv. križa; Mavra, mučenica.
4	Nedelja	2. povelikonočna nedelja. Florijan (Cvetko), muč.
5	Ponedeljek	Pij V., papež; Irenej, škof.
6	Torek	Janez Evangelist pred lat. vrati; Judita.
7	Sreda	Varstvo sv. Jožefa; Stanislav; Zigmund.
8	Četrtek	Prikazen Mihaela arhangela.
9	Petek	Gregorij Nac., škof; Beat.
10	Sobota	Antonin, škof; Gordijan, mučenec; Janez Av.
11	Nedelja	3. pov. Varstvo sv. Jožefa. Frančišek H.; Mamert, šk.
12	Ponedeljek	Pankracij, mučenec; Imelda.
13	Torek	Servacij, mučenec.
14	Sreda	Bonifacij, mučenec; Paskal, pp.
15	Četrtek	Izidor; Zofija.
16	Petek	Janez Nepomuk; Ubald, škof.
17	Sobota	Pashal Bajlonski; Bruno, škof.
18	Nedelja	4. povelikonočna nedelja. Erik, kralj; Aleksandra, d.
19	Ponedeljek	Peter Celestin, papež; Pudencija, devica.
20	Torek	Bernardin Seneški; Bazila.
21	Sreda	Feliks Kantal, spoznavavec.
22	Četrtek	Emil (Milan); Margarita; Roman, opat.
23	Petek	Janez Krstnik de Rossi; Deziderij, mučenec.
24	Sobota	Marija Dev. pomoč kristjanov; Ivana.
25	Nedelja	5. povelik. (križeva) nedelja. Gregorij VII., papež.
26	Ponedeljek	Filip Neri (Zdenko) spoznavavec.
27	Torek	Beda (Veda) Čast. Janez, p. } Križevo.
28	Sreda	Avguštin, škof; German, spoz.
29	Četrtek	Kristusov vnebohod. Teodozija, mučenica.
30	Petek	Ivana Orleanska, devica; Feliks, papež.
31	Sobota	Angela, devica; Kocijan, mučenec.

☞ Prvi krajec dne 5. ob 17.53 (lepo).

☺ Ščip dne 12. ob 18.29 (lepo).

€ Zadnji krajec dne 20. ob 17. 22 (lepo).

● Mlaj dne 28. ob 6.37 (spremenljivo).

MAJ IMA 31 DNI.

2. povelikonočna nedelja: Jezus dobri pastir. (Jan 10, 11—16.)
3. povelikonočna nedelja: Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16—22.)
4. povelikonočna nedelja: Jezus obeta učencem sv. Duha. (Jan 16, 5—14.)
5. povelikonočna nedelja: Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23—30.)

ZAPISKI

Solnce stopi v znamenje *dvojkov* dne 21. ob 20.42. — Dan zraste za 1 uro 15 minut. — Dan je dolg od 14 ur 30 minut do 15 ur 45 minut.

DAVKI: Vloži prošnjo za znižanje davka ali pa za oprostitev, če nisi več v službi, če ne opravljaš več obrti ali pa če moreš kako opravičiti zahtevo po znižanju!

JUNIJ

ROŽNIK

1	Nedelja	6. povelikonočna nedelja. Fortunat, sp.; Kuno.
2	Ponedeljek	Erazem, škof; Eugen; Marcellin, mučenec.
3	Torek	Klotilda, kraljica; Pavla, devica.
4	Sreda	Frančišek Kar., spoznavavec; Kvirin, škof.
5	Četrtek	Bonifacij, škof, mučenec; Valerija, muč.
6	Petek	Norbert, škof; Bertrand, škof; Artemij, mučenec.
7	Sobota	Robert, spoznavavec; Baptista Var.
8	Nedelja	Binkošti. Prihod sv. Duha. Medard, škof.
9	Ponedeljek	Binkoštni ponedeljek. Primij in Felicijan, mučenca.
10	Torek	Margareta, kraljica; Bogomil.
11	Sreda	☉ † Kvatre. Barnaba, mučenec; Marcel.
12	Četrtek	Janez Fakund, spoznavavec.
13	Petek	†† Kvatre. Anton Padovanski, spoznavavec.
14	Sobota	† Kvatre. Bazilij, cerkv. učenik; Elizej, prerok.
15	Nedelja	1. pobinkoštna nedelja. Presveta Trojica. Vid in tov.
16	Ponedeljek	Jošt, opat; Frančišek Reg.; Bertold.
17	Torek	Adolf, škof.
18	Sreda	Efrem Sirski, cerkveni učenik.
19	Četrtek	☾ Presveto Rešnje Telo. Julijana; Gervazij in Protazij.
20	Petek	* Silverij, papež, mučenec.
21	Sobota	Alojzij (Vekoslav), spoznavavec; Alban, mučenec.
22	Nedelja	2. pobinkoštna nedelja. Pavlin Nol., škof; Ahacij.
23	Ponedeljek	Agripina, devica, mučenica.
24	Torek	Rojstvo Janeza Krstnika. (Kres.)
25	Sreda	Viljem, opat; Henrik, škof; Prosper, škof.
26	Četrtek	● Janez in Pavel, mučenca.
27	Petek	* Srce Jezusovo. Hema; Ladislav, kralj.
28	Sobota	Irenej, škof, mučenec; Leon II., papež.
29	Nedelja	3. pobinkoštna nedelja. Peter in Pavel, apostola.
30	Ponedeljek	Spomin sv. Pavla; Luc.

☾ Prvi krajec dne 3. ob 22.56 (hladno).

☉ Ščip dne 11. ob 7.12 (spremenljivo).

☾ Zadnji krajec dne 19. ob 10.00 (dež).

● Mlaj dne 26. ob 14.47 (obilo dežja).

JUNIJ IMA 30 DNI.

6. povelik. nedelja: Jezus govori o pričevanju sv. Duha. (Jan 15, 26—27; 16, 1—4.)

Binkoštna nedelja: Jezus govori o sv. Duhu in o ljubezni. (Jan 14, 23—31.)

1. pobinkoštna nedelja: Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18—20.)

2. pobinkoštna nedelja: Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16—24.)

3. pobinkoštna nedelja: Prilika o izgubljeni ovci in izgubljenem denarju. (Lk 15, 1—10.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje raka dne 22, ob 4.53. — Začetek poletja. — Dan zraste do 21. za 19 minut in se zopet skrči do 30. za 3 minute. — Najdaljši dan in najkrajša noč. Dan je dolg od 15 ur 46 minut do 16 ur in 2 minuti.

DAVKI: Od 10.—18. Plačaj tretji obrok davka!

JULIJ

MALI SRPAN

1	Torek	Presv. Rešnja Kri; Teobald.
2	Sreda	Obiskovanje Marije Device; Oton, škof.
3	Četrtek	Leon II., papež; Bernardin.
4	Petek	Urh, škof; Berta, devica; Lavrijan, škof.
5	Sobota	Ciril in Metod. apostola slovanskih narodov.
6	Nedelja	4. pobinkoštna nedelja. Izaija, prerok; Bogomila.
7	Ponedeljek	Vilibald, škof; Pulherija.
8	Torek	Evgenij III., papež; Elizabeta, kraljica.
9	Sreda	Nikolaj in tovariši, mučenci; Anatolija, devica.
10	Četrtek	Amalija, devica; Veronika; Felicita.
11	Petek	Pij I., papež; Olga; Sidronij, mučenec.
12	Sobota	Mohor in Fortunat. mučenca.
13	Nedelja	5. pobinkoštna nedelja. Anaklet, papež.
14	Ponedeljek	Bonaventura, cerkveni učenik; Henrik, kralj.
15	Torek	Vladimir, kralj; Henrik, kralj.
16	Sreda	Devica Marija Karmelska.
17	Četrtek	Aleš, spoznavavec; Marcelina, devica.
18	Petek	Friderik (Miroslav), mučenec; Kamil Lelijski.
19	Sobota	Vincencij (Vinko) Pavlanski; Aurea (Zlata).
20	Nedelja	6. pobinkoštna nedelja. Margareta, devica, mučenica.
21	Ponedeljek	Prakseda, devica, mučenica; Danijel, prerok.
22	Torek	Marija Magdalena, spokornica.
23	Sreda	Apolinarij, škof, mučenec; Liberij, škof.
24	Četrtek	Kristina, devica, mučenica; Roman, mučenec.
25	Petek	Jakob (Radoslav) st., apostol; Krištof, mučenec.
26	Sobota	Ana, mati Marije Device; Valent, mučenec.
27	Nedelja	7. pobinkoštna nedelja.
28	Ponedeljek	Viktor (Zmagoslav), papež.
29	Torek	Marta, devica; Beatrika, mučenica.
30	Sreda	Abdon in Senen, mučenca; Julita, mučenica.
31	Četrtek	Ignacij (Ognjeslav) Lojola.

☞ Prvi krajec dne 3. ob 5.03 (dež).

☼ Ščip dne 10. ob 21.01 (lepo).

€ Zadnji krajec dne 19. ob 0.29 (lepo).

● Mlaj dne 25. ob 21.42 (spremenljivo).

JULIJ IMA 31 DNI.

4. pobinkoštna nedelja: Čudežni ribji lov. (Lk 5, 1—11.)
5. pobinkoštna nedelja: O grehu v misli in besedi. (Mt 5, 20—24.)
6. pobinkoštna nedelja: Jezus nasiti štiri tisoč mož. (Mk 8, 1—9.)
7. pobinkoštna nedelja: O lažnivih prerokih. (Mt 7, 15—21.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *leva* dne 23, ob 15.42. — Začetek pasjih dni — Dan se skrči za 55 minut. — Dan je dolg od 16 ur 2 minuti do 15 ur 7 minut.

DAVKI: Objavljeni so dodatki k direktnim davkom. Vloži utok proti odmeri davka od premičnega bogastva (dohodnine), ako se ti zdi to opravičeno.

AVGUST — VELIKI SRPAN

1	Petek	•	Vezi sv. Petra, apostola; Makabejski bratje.
2	Sobota		Porciunkula; Alfonz M. Liguorski.
3	Nedelja		8. pobinkoštna nedelja. Najdenje sv. Štefana; Lidija.
4	Ponedeljek		Dominik (Nedeljko), spoznavavec.
5	Torek		Marija Devica Snežnica.
6	Sreda		Gospodovo spremenjenje. Sikst II., papež.
7	Četrtek		Kajetan; Donat, škof, mučenec.
8	Petek	*	Ciriak in tovariši, mučenci; Miro, škof.
9	Sobota	Ⓢ	Roman, mučenec; Afra, mučenica. Peter Faber.
10	Nedelja		9. pobinkoštna nedelja. Lavrencij, muč.; Pavla, d. m.
11	Ponedeljek		Suzana, devica, mučenica; Tiburcij.
12	Torek		Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Sreda		Janez Berhm.; Kasijan.
14	Četrtek	††	Evzebij, sp.; Anastazija, devica.
15	Petek		Vnebovzetje Marije Device.
16	Sobota		Rok; Joahim, oče Marije Device.
17	Nedelja	€	10. pobinkoštna nedelja. Hiacint, sp.; Julijana, devica.
18	Ponedeljek		Helena (Jelena), cesarica.
19	Torek		Ludovik, T., škof; Julij, mučenec; Sebold, spoznav.
20	Sreda		Bernard, opat, cerkveni učenik; Samuel, prerok.
21	Četrtek		Ivana Franč. Šantalska, devica.
22	Petek	*	Timotej, m.; Hipolit, škof, mučenec.
23	Sobota		Filip (Zdenko) Ben., spoznavavec; Viktor, škof.
24	Nedelja	●	11. pobinkoštna nedelja. Jernej, apostol; Ptolomej.
25	Ponedeljek		Ludovik, kralj; Patricija, devica.
26	Torek		Zefirin I., papež; Bernard Of.
27	Sreda		Jožef Kalasancij; Antuza; Gerhard, škof.
28	Četrtek		Avguštin, cerkveni učenik; Hermes.
29	Petek	*	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina, mučenica.
30	Sobota		Roza Limanska, devica; Feliks (Srečko) mučenec.
31	Nedelja	Ⓢ	12. pobinkoštna nedelja. Rajmund (Rajko), spozn.

Ⓢ Prvi krajec dne 1. ob 13.26 (spremenljivo).

Ⓢ Ščip dne 9. ob 11.58 (veliko dežja).

€ Zadnji krajec dne 17. ob 12.31 (spremenljivo).

● Mlaj dne 24. ob 4.37 (dež).

Ⓢ Prvi krajec dne 31. ob 0.57 (lepo).

AVGUST IMA 31 DNI.

8. pobinkoštna nedelja: Prilika o krivičnem hišniku. (Lk 16, 1—9.)
9. pobinkoštna nedelja: Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41—47.)
10. pobinkoštna nedelja: Prilika o farizeju in cestinarju. (Lk 18, 9—14.)
11. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi gluho nemega. (Mk 7, 31—37.)
12. pobinkoštna nedelja: Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23—37.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *device* dne 23. ob 22.27. — Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 34 minut. — Dan je dolg od 15 ur 4 minute do 13 ur 30 minut.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj četrti obrok davkov.

SEPTEMBER — KIMAVEC

1	Ponedeljek	Egidij (Ilij), opat; Verena.
2	Torek	Jodek, škof; Meksima, mučenica.
3	Sreda	Evfemija, Tekla, Erazma, Doroteja, tov., device muč.
4	Četrtek	Rozalija, devica; Roza Vit.
5	Petek *	Lavrencij; Justinijan, škof; Viktorin, škof.
6	Sobota	Caharija; Peregrin.
7	Nedelja	13. pobinkoštna. Angelska. Marko in tovariši, muč.
8	Poned. ☉	Rojstvo Marije Device.
9	Torek	Peter Klaver, spoznavavec; Serafina.
10	Sreda	Nikolaj Toledski, spoznavavec; Pulherija, ces.
11	Četrtek	Prot in Hiacint, mučenca.
12	Petek *	Ime Marija; Macedonij, škof; Valerijan, mučenec.
13	Sobota	Frančišek K.; Mavrili; Notburga, devica.
14	Nedelja	14. pobinkoštna nedelja. Povišanje sv. križa.
15	Ponedeljek €	Marija Devica sedem žalosti. Nikodem, mučenec.
16	Torek	Kornelij in Ciprijan, mučenca; Ljudmila, vdova.
17	Sreda †	Kvatre. Lambert, šk.; Rane sv. Frančiška.
18	Četrtek	Jožef Kup.; Zofija in Irena; Tomaž.
19	Petek ††	Kvatre. Januarj in tovariši, mučenci.
20	Sobota †	Kvatre. Evstahij in tovariši, mučenci.
21	Nedelja	15. pobinkoštna nedelja. Matej, apostol in evangelist.
22	Ponedeljek ●	Tomaž Vil.; Mavricij in tovariši.
23	Torek	Linus, papež; Tekla, mučenica.
24	Sreda	Marija Devica, rešiteljica ujetnikov; Gerard, šk., muč.
25	Četrtek	Kamil in tovariši; Kleofa; Firmin, škof.
26	Petek *	Ciprijan in Justina, muč.; Vigilij, škof.
27	Sobota	Kozma in Damijan, mučenca; Kaj, škof.
28	Nedelja	16. pobinkoštna nedelja. Venčeslav, kralj, mučenec.
29	Ponedeljek ☽	Mihael, arhangel; Evt.
30	Torek	Hieronim (Jerko), cerkveni učenik; Oton.

☉ Ščip dne 8. ob 3.48 (dež in mrzlo).

€ Zadnji krajec dne 15. ob 22.13 (lepo).

● Mlaj dne 22. ob 12.42 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 29. ob 15.58 (spremenljivo).

SEPTEMBER IMA 30 DNI.

13. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11—19.)
14. pobinkoštna nedelja: O božji previdnosti. (Mt 6, 24—33.)
15. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi mladeniča v Najmu. (Lk 7, 11—16.)
16. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi vodeničnega in govori o ponižnosti. (Lk 14, 1—11.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *tehtnice* dne 23. ob 19.36. — Začetek jeseni. — Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 40 minut. — Dan je dolg od 13 ur 26 minut do 11 ur 46 minut.

DAVKI: Pred 20. se razobesijo sezname oseb, ki so podvržene davku od premožnega bogastva.

OKTOBER — VINOTOK

1	Sreda	Remigij, škof; Janez Dukl.
2	Četrtek	Angeli varuhi; Leodegar.
3	Petek *	Kandid, muč.; Felicija; Mala Terezija Deteta Jez.
4	Sobota	Frančišek Seraf., spoznavavec; Edvin, kralj.
5	Nedelja	17. pobink. Rožnega venca. Placid in tovariši, muč.
6	Ponedeljek	Brunon, spoznavavec; Sagar, škof.
7	Torek ☉	M. D., Kralj. sv. rožn. venca; Justina, devica.
8	Sreda	Brigita, vdova; Simeon; Benedikta, devica.
9	Četrtek	Dionizij in tovariši, mučenci; Rustik.
10	Petek *	Frančišek Borja, spoznavavec; Ludovik, spoz.
11	Sobota	Aleksander Sauli; Nikazij; Firmin, škof.
12	Nedelja	18. pobinkoštna nedelja. Maksimilijan, škof, mučenec.
13	Ponedeljek	Edvard (Slavoljub), kralj; Teofil, škof.
14	Torek	Kalist, papež, mučenec.
15	Sreda ☽	Terezija, devica; Avrelija, devica.
16	Četrtek	Gal, opat; Gerard Maj.
17	Petek *	Margareta Mar. Alakok; Hedviga.
18	Sobota	Luka, evangelist; Just, mučenec; Julijan, puščavnik.
19	Nedelja	19. pobink. Posvečevanje cerkvá. Peter Alkant, spozn.
20	Ponedeljek	Janez Kancij, spoznavavec; Felicijan; Vendelin.
21	Torek ●	Uršula in tov., mučenice.
22	Sreda	Kordula, devica, mučenica; Marija Saloma.
23	Četrtek	Klotilda, devica, mučenica; Severin, škof.
24	Petek *	Rafael, arhangel; Kristina.
25	Sobota	Krizant in Marija; Krišpin.
26	Nedelja	20. pobink. Kristus Kralj. Evarist, papež, mučenec.
27	Ponedeljek	Frumencij, škof; Antonija, devica; Vincenc.
28	Torek ☽	Simon in Juda, apostola.
29	Sreda	Narcis, škof; Ida, devica.
30	Četrtek	Alfonz Rodriguez; Angelus.
31	Petek ††	Volbenk (Volkoslav), škof; Krištof; Lucila.

☉ Ščip dne 7, ob 19.56 (lepo).

☽ Zадnji krajec dne 15, ob 6.12 (dež).

● Mlaj dne 21, ob 22.48 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 29, ob 10.22 (spremenljivo).

OKTOBER IMA 31 DNI.

17. pobinkoštna nedelja: O največji zapovedi, Mesija sin Davidov. (Mt 22, 34—46.)
18. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9, 1—8.)
19. pobinkoštna nedelja: Prilika o kraljevi ženitnini. (Mt 22, 1—14.)
20. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan. 4, 46—53.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *škorpiona* dne 24. ob 4.26. — Dan se skrči za 1 uro 42 minut.
Dan je dolg od 11 ur 43 minut do 10 ur 01 minute.

DAVKI: Plačaj peti obrok davkov od 10.—18.!

NOVEMBER — LISTOPAD

1	Sobota	Praznik vseh svetnikov.
2	Nedelja	21. pobink. Zahvalna. Just, vojak, mučenec.
3	Ponedeljek	Spomin vernih duš. Viktorin.
4	Torek	Karel Boromej, škof; Vital.
5	Sreda	Caharija in Elizabeta.
6	Četrtek ☉	Lenart (Lenko), opat.
7	Petek *	Janez Gabriel Perb., mučenec; Engelbert, škof.
8	Sobota	Klavdij in tovariši, mučenci; Bogomir, škof.
9	Nedelja	22. pobink. Varstvo M. D. Teodor (Božidar), muč.
10	Ponedeljek	Andrej Avelin, spoznavavec; Trifon, mučenec.
11	Torek	Martin (Davorin), škof.
12	Sreda	Martin (Davorin), papež; Livin, škof.
13	Četrtek ☾	Stanislav Kostka, spoznavavec.
14	Petek *	Jozafat Kunčević, škof, mučenec; Serapion, mučenec.
15	Sobota	Leopold (Levko), kralj; Jedert, devica.
16	Nedelja	23. pobinkoštna nedelja. Otmar; Neža (Janja) As.
17	Ponedeljek	Gregorij Čudodelnik, škof.
18	Torek	Odon. opat; Roman, mučenec.
19	Sreda	Elizabeta, kraljica; Poncijan, papež.
20	Četrtek ●	Feliks (Srečko) Val.
21	Petek *	Darovanje Marije Device; Kolumban, spoznavavec.
22	Sobota	Cecilija, dev., mučenica; Filemon; Maver, mučenec.
23	Nedelja	24. pobinkoštna nedelja. Klemen (Milivoj); Felicita.
24	Ponedeljek	Janez od Križa, spoznavavec; Krizogon. mučenec.
25	Torek	Katarina, devica, mučenica.
26	Sreda	Silvester, opat; Leonard P.
27	Četrtek	Virgilij, škof; Bernardin; Valerijan. škof.
28	Petek ☽ *	Gregorij III., papež; Jakob M.
29	Sobota	Saturnin, mučenec; Gelazij, papež; Demetrij, muč.
30	Nedelja	1. adventna nedelja. Andrej (Hrabroslav), apostol.

☉ Ščip dne 6. ob 11.28 (mrzlo, veter).

☾ Zадnji krajec dne 13. ob 13.27 (dež).

● Mlaj dne 20. ob 11.21 (mrzlo, veter).

☽ Prvi krajec dne 28. ob 7.18 (sneg).

NOVEMBER IMA 30 DNI.

21. pobinkoštna nedelja: Prilika o neusmiljenem hlapcu. (Mt 18, 23—35.)
 22. pobinkoštna nedelja: O davku cesarju. (Mt 22, 15—21.)
 23. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi Jajrovo hčer. (Mt 9, 18—26.)
 24. pobinkoštna nedelja: O razdejanju Jeruzalema in poslednji sodbi. (Mt 24, 15—35.)
1. adventna nedelja: O poslednji sodbi. (Lk 21, 25—33.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *strelca* dne 23, ob 1.35. — Dan se skrči za 1 uro 16 minut. — Dan je dolg od 9 ur 58 minut do 8 ur 42 minut.

DAVKI: Nič novega.

DECEMBER — GRUDEN

1	Ponedeljek	Edmund in tovariši, mučenci.
2	Torek	Bibiana, devica, mučenica; Pavlina, devica, mučenica.
3	Sreda	Frančišek Ksaverij, spoznavavec; Lucij, škof.
4	Četrtek	Barbara, devica, mučenica; Peter Hriz.
5	Petek *	Saba, opat; Krispin, mučenec.
6	Sobota ☺	Miklavž (Nikolaj), škof; Azela, devica.
7	Nedelja	2. adventna nedelja. Ambrozij, škof, cerkveni učenik.
8	Ponedeljek	Brezmadežno spočetje Marije Device.
9	Torek	Peter Fourier, škof; Delfina.
10	Sreda	Lavretanska Mati božja; Melhiad, papež.
11	Četrtek	Damaz, papež; Hugolin, puščavnik.
12	Petek * €	Aleksander, mučenec; Epimal, muč.; Maksencij, u.
13	Sobota	Lucija, devica, mučenica; Otilija, devica.
14	Nedelja	3. adventna nedelja. Spiridion, opat; Konrad Of.
15	Ponedeljek	Kristina, dekla; Valerijan, škof.
16	Torek	Albina, (Zora), devica, mučenica.
17	Sreda †	Kvatre. Lazar, škof; Vivina.
18	Četrtek	Gracijan, škof; Teotim, mučenec.
19	Petek ††	Kvatre. Urban V.; Favsta; Nemezij, mučenec.
20	Sobota † ●	Kvatre. Evgenij in Makarij; Kristjan, škof.
21	Nedelja	4. adventna nedelja. Tomaž, apostol.
22	Ponedeljek	Demetrij, mučenec; Flor, mučenec; Spiridijon, muč.
23	Torek	Viktorija (Zmagoslava), devica, mučenica.
24	Sreda ††	Adam in Eva; Tarzila; Irmina.
25	Četrtek	Božič. Rojstvo Gospodovo.
26	Petek	Štefan, prvi mučenec. (Nezapovedan praznik.)
27	Sobota	Janez Evangelist, apostol.
28	Nedelja ☽	Nedelja po božiču. Nedolžni otročiči; Inocenc, muč.
29	Ponedeljek	Tomaž, škof, mučenec; Kalist, mučenec.
30	Torek	Evgenij, škof; Liberij, škof; David, kralj.
31	Sreda	Silvester, papež; Pavlina; Melanija.

☺ Ščip dne 6. ob 1.40 (mrzlo).

€ Zadnji krajec dne 12. ob 21.07 (dež).

● Mlaj dne 20. ob 2.24 (sneg, vetrovno).

☽ Prvi krajec dne 28. ob 4.59 (sneg, vih.).

DECEMBER IMA 31 DNI.

2. adventna nedelja: Janez Krstnik pošlje svoja učenca do Jezusa. (Mt 11, 2—10.)
 3. adventna nedelja: Janez Krstnik pričuje o Kristusu. (Jan 1, 19—28.)
 4. adventna nedelja: Janez Krstnik poklican v službo predhodnika. (Lk 3, 1—6.)
- Nedelja po božiču: Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda. (Lk 2, 33—40.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *kozla* dne 22. ob 14.40. — Začetek zime. — Dan se skrči do 21. za 20 minut in zraste do 31. za 4 minute. — Najkrajši dan, najdaljša noč. — Dan je dolg od 8 ur 40 minut do 8 ur 24 minut.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj zadnji obrok davkov. V tem mesecu daj potrditi obrtno dovoljenje.

Sv. oče Pij XI. — poglavar vesoljne Cerkve.

*Loricensi S. R. e. maiorae Sodalitati, quae in Reli-
gionem Christianam conservandam tutandosque Superiorum
in Italia commorantium mores incumbit, peramanter Apostoli-
cam Benedictionem imperimus.*

*Pij PP. XI
peramanter in Domino*

Dne 11. svečana 1929. opoldne sta državni tajnik papežev kardinal Peter Gasparri in vladni načelnik Italije Benito Mussolini v lateranski palači v Rimu zaključila pogodbe, s katerimi se je rešilo rimsko vprašanje in se je ustvarila podlaga za sporazum med Cerkvijo in italijansko kraljevino.

Ta dogodek je važen ne le za kraljevino Italijo in za italijanske katoličane, marveč za vso Cerkev. Prav je, da obširneje premostimo, kaj pomeni lateranska pogodba.

Postanek papeške države.

Splošno se meni, da je vprašanje o papeževi svetni oblasti nastalo šele 9. oktobra l. 1870., ko je kralj Viktor Emanuel II. izdal odlok, s katerim je papežovo državo priključil zedinjeni Italiji. V resnici pa je vprašanje mnogo starejše. Vesten zgodovinar mora poseči več ko tisoč let nazaj.

Rimljani so začeli iskati zaslombe v papežih kot svetnih vladarjih, brž ko je preseljevanje narodov uničilo rimsko državo. Zapadnogotski kralj Alarih je že l. 408. prvič oblegal Rim. Najbolj so se pa tresli Rimljani l. 452. pred hunskim kraljem Atilom. Nezmožni cesar Valentinijan III., ki je stoloval na varnem v Raveni, se ni brigal za mesto. Tedaj je papež Leon I. šel Atilu naproti in ga pregovoril, da je mestu prizanesel. Ugled papežev kot mestnih varuhov je tedaj silno narasel.

Ko so Langobardi po l. 568. zasedli

Severno Italijo in butali ob Rim, je papež Pelagij II. bil zopet tisti, ki je klical vse krščanske sile na pomoč. Gregor II. je obranil l. 729. Rim pred langobardskim kraljem Liutprandom, ki je hotel stvoriti edinstveno langobardsko državo na Apeninskem polotoku. Papež je šel v kraljev tabor in je ondi Liutpranda s silo svoje zgovornosti in duhovne moči tako omečil, da je opustil obleganje in ob grobu sv. Petra odložil krono, plašč in meč ter molil za zveličanje svoje duše. Še več: papežu je celo prepustil mesto Sutri, ki ga je bil prej zasedel. Tu se že pojavijo pričetki papeževe svetne moči.

Papež Zaharija, drugi Gregorjev naslednik, je od Liutpranda dosegel celo 20-leten mir in vsa mesta rimskega dukata (vojvodine), čeprav so ravno še bila pod bizantinsko vrhovno oblastjo.

Langobardskim kraljem je še vedno blestel pred očmi ideal združene države. Zato je kralj Aistulf zopet udaril na Rim. Papež Štefan II., ki od Bizanca ni mogel pričakovati pomoči, je šel v najhujši zimi čez Alpe prosit pomoči frankovskega kralja Pipina. Franki so takrat ravno začeli graditi poznejšo mogočno državo, ki je zasedla tudi naše dežele.

»Patrimonium Petri«.

Še preden se je Pipin napolnil v Italijo, sta s papežem vpricho državnih velikašev podpisala dogovor, po kate-

rem obljublja Pipin papežu vsa mesta in posestva, ki jih bo vzel Aistulfu. To se je zgodilo januarja l. 754. v mestu Kersyu.

Še istega leta se je Pipinova vojska udarila z langobardsko pri mestu Suze. Aistulf se je umaknil in sklenil mir. Tedaj je Pipin znova obljubil papežu ravenski eksarhat (bizantinsko pokrajino v Italiji), Pentapolis (okraj je pri Ankoni in Riminiju) ter vsa langobardska mesta.

Toda Aistulf je dano besedo brž zopet prelomil; napotil se je proti Rimu in šele po dveh mesecih se je papežu posrečilo, iztihotapiti pismo za pomoč na Frankovsko. Franki so z lahkoto vnovič porazili Langobarde. Ključne vseh osvojenih mest je Pipin položil na grob sv. Petra in spisal znamenito darilno listino »donatio Pippini« — »Pipinovo daritev«. Tako je cerkev dobila v Srednji Italiji obsežna posestva, ki so segala od Beneventa na jugu do Pada na severu, od Jadrana in pa do Tirenske obali. Na tem ozemlju je papež postal dejanski gospodar.

Pri prvih početkih je bil državno-pravni položaj te nove državne tvorbe nejasen. Na papirju je bil papež še podložnik vladarjev v Bizancu, dejstveno pa je imel za zaščitnika francoskega kralja.

Aistulfov naslednik langobardski kralj Deziderij je l. 774. zopet napadel papeževo posest. Tedaj je papežu Hadrijanu I. prihitel na pomoč Pipinov sin Karel Veliki. Ta je langobardsko kraljestvo uničil in je papežu Pipinovo darilno listino potrdil. Tako je papež, ki se je že preje dejansko po našal kot vladar nad darovanim ozemljem, postal tudi polnopravno priznan kot pravi vladar cerkvene države.

Zgodovinska borba dveh mečev.

Papeštvo, vrhovna duhovna sila vesoljnega človeštva, pa ni moglo dolgo prenašati, da bi frankovski in njim sledeči nemški vladarji preveč samovoljno posegali v papeževo neodvisnost.

Svetna oblast papeževa se je še pomnožila, ko je l. 1053. vojvoda iz Beneventa prepustil papežu svoja ozemlja. Šestdeset let pozneje je Matilda, mejna grofica Toskanska, darovala papežu svojo dediščino.

Že zastran posesti teh zemljišč se je vnel med velikim papežem Gregorjem VII. in nemškim cesarjem Henrikom IV. srdit spor. Nemški vladarji, ki so hodili izza l. 800. po cesarsko krono v Rim, so skušali povzdigniti svojo oblast nad papeško. Vmeševali so se v nastavljanje škofov, se oblastno udeleževali cerkvenih zborov in sploh hoteli Cerkev zaslužniti za svoje politične namene. Gregor VII. je z vso silo svojega ostrega razuma vstal proti tem cesaropastičnim namenom. Odločno je prepovedal simonijo (kupovanje cerkvenih služb za denar), ki so jo nemški knezi na široko izvajali, in lajično investituro (noben škof ali opat ne sme sprejeti iz lajškovi rok prstana in škofovske palice v znak svoje duhovne oblasti). Zakaj le Kristusovi namestniki na zemlji smejo izbirati in posvečevati škofove. Brž po tem odloku je izbruhnil stoletni investiturni boj. Borba dveh najmočnejših sil tedanjega sveta, ki se je razdelil v stranko (cesarskih) gibelinov in (papeških) guelfov, je obvladovala ves srednji vek. Zdaj je zmagoval cesarski sijaj, potem je prevladovala tiara. Močni papež Inocenc III. je l. 1201. ponovno izsilil od nemških cesarjev, da so priznali neodvisno cerkveno državo. V njegovi dobi je nastal zgodovinsko znani nauk o dveh mečih: Bog je dal papežu dva meča, posvetnega in duhovnega. Prvega je papež izročil cesarju, duhovnega vihti sam. Cesar je odgovoren papežu, kako svojo svetno oblast uporablja. Bonifacij VIII. je izdal znamenito bulo »Unam sanctam«, kjer se proglašajo za vladarja nad vsemi vladarji, v tem smislu, da razsoja, ali se vladarji držijo pravice.

Cesarski advokati so pa ta nauk prebrnili in dejali: Bog ni dal papežu obeh mečev; posvetnega je dal neposredno cesarju. Oba vladarja sta ena

kopravna in v posvetnih stvareh (tu je prišlo v poštev vprašanje cerkvene države) je papež pod cesarjem.

V babilonski sužnosti.

Ko so v nemškem cesarstvu ob nastopu Habsburžanov izbruhnili nasledstveni spori, je tudi papeštvo izgubilo svojo močno zaščito.

To je porabil močni francoski kralj Filip IV. Lepi. Že preje je bil gorak Bonifaciju VIII., ker mu je ta v buli »Clericis laicos« prepovedal obdavčevati duhovščino. Kralj je bil proklet in izobčen ter vsi njegovi podaniki razrešeni zvestobe. Razjarjeni kralj je dal papeža ujeti.

Po Bonifacijevi smrti se je Filipovemu vplivu posrečilo, da je bil izvoljen na Petrov prestol škof iz Bordeauxa kot Klement V. Ta papež je prenesel svoj sedež v Avignon (izgovori: Avinjon) na Francosko. Dobo papeževanja v Avignonu (1309. do 1377.) so zgodovinarji nazvali »dobo babilonske sužnosti«, ker je bil papež pod vplivom francoskih kraljev. Ti so skušali porabiti vpliv vrhovnega poglavarja vseh vernikov za svoje politične namene.

Ko papeža ni bilo v Rimu, je tam izbruhnilo popolno brezvladje. Plemiške rodbine so se med seboj rvale za oblast. Takrat se je že porodil spor med rodov Orsinijev in Colonnov, ki so danes prvi papeževi dvorjaniki. Obmejni knezi so trgali papeževu državo na kose. V Rimu samem je zagospodoval ljudski samosilnež Cola di Rienzi. Ljudstvo je malikovalo pred tem junakom in z njim vred izklicalo starorimsko ljudovlado. Čez par let so ga pa lastni privrženci na javnem trgu pomandrali. Ob takih razmerah ni bilo več sledu o nekdanji papeževi moči.

Šele cerkveni zbor v Kostnici ob Bodenskem jezeru je zopet dosegel, da so se razbiti drobcji nekdanje cerkvene države jeli združevati. Toda babilonski sužnosti še ni bilo kraj. Papeži so se res povrnili v Rim. Toda to ni bil več stari papeški sedež; čete

raznih gospodarjev s severa so razsajale po Rimu in pogosto oplenile sam grob sv. Petra. Prišla je doba knežjega absolutizma, ko je veljalo geslo: čigar zemlja, tega vera. Če je bil deželni vladar protestant, je ukazal lahko vsem svojim podložnikom, naj se oprimejo Lutrove vere. Prišel je še hujši čas za papeževu svetno oblast, ko so svobodnomiselni nauki francoskih revolucionarjev hudo gladali tedanjo družbo.

Obseg Vatikanskega mesta.

Papež se je zvezal s francoskimi nasprotniki. Zato pa je Pij VI. v Tolentinskem miru zgubil vsa posestva na Francoskem, Romanjo, Ancono, Bolonjo in Ferraro. Leto pozneje (leta 1798.) je pa francoski general Berthier radi nekega ljudskega upora zasedel Rim in papeža odpeljal v ujetništvo, kjer je umrl. L. 1800. v marcu je Pij VII. slovesno prišel v Rim; a le devet let je trajala okrnjena papeževa moč. L. 1809. je Napoleon zatrl cerkveno državo. Pipinova listina je postala po 1000 letih prvič neveljavna. Rimska krona je krasila glavo Napoleonovega sina in dediča; pravi poglavar Rima je pa bil znova ujetnik v sijajnem Parizu. Po Napoleonovem padcu je papež 24. maja 1814 dobil zopet nazaj svojo cerkveno državo.

Ko se je v Evropi jela prebujati narodna zavest, je svobodoljubni papež Pij IX. dal tudi svoji deželi ustavo. Rimljanom še ni bilo dovolj. Februarja l. 1849. so proglasili republiko. Papeževu državo je bilo tretjič konec.

Pij IX. je bil prostovoljen ujetnik v utrjeni Gaëti do l. 1850. Francoski general Cudinot je zasedel Rim, Garibaldi se je umaknil na jug in papež je od vseh svojih prejšnjih ozemelj prejel le Lacij. Vse ostalo se je združilo s Pijemontom pod Viktorjem Emanuelom II. Dne 27. marca 1861. je prvi parlament združene Italije proglasil Rim za prestolnico nove države. Pij IX. se je v njem držal le še s pomočjo francoskih bajonetov. Jožef Garibaldi, borec za zedinjeno Italijo, je s svojimi prostovoljci prodril do pod zidovja rimskega mesta. Bil je poražen pri Mentani. Radi francosko-pruske vojne, ki je izbruhnila l. 1870., so se pa francoske čete umaknile iz Rima in tedaj, 20. septembra 1870., so italijanske čete pod generalom Rafaelom Cadorno ukorakale v Rim. Poveljnik papeške vojske general Kanzler se je pogajal s Cadorno. Leto pozneje je parlament izglasoval »garancijski zakon«, ki priznava papežu neodvisnost, trajno posest Vatikana, Laterana in grādu Gandolfo ter tri milijone lir letne odškodnine. Vatikan tega ni hotel sprejeti in papež, ki je izgubil vso svojo svetno oblast, je postal vnovič ujetnik v Vatikanu. In to zadnje ujetništvo je trajalo do 11. februarja leta 1929., ko smo mi sodobniki zopet pričeli enega odlomka iz velikega svetovnega dogajanja, ki traja od l. 754. sem.

Vatikanski ujetnik.

Italijanske čete so sprva zasedle le levi del mesta do Tibere. Takozvano Leonovo mesto je še ostalo pod papežem; bil pa je brez prave oblasti. Zato je kardinal državni tajnik Antonelli poklical italijanske vojake, da vzdržujejo mir. Pij IX. pa ni nikdar priznal te zasedbe. »Non possumus!« — »Ne moremo!« je donelo s stolice sv. Petra. »Sub hostili dominatione« (pod sovražnim gospostvom) je papež vršil svojo duhovno oblast. Toda že Pij IX. je izjavljal, da ugovarja »ne iz neizmerne in posvetne častihlepnosti, kakršne bi se sramoval, ampak samo zaradi dolžnosti vesti.«

Pod Leonom XIII. se je zdelo, da je vprašanje sprave med Vatikanom in Kvirinalom že dozorelo. Sloveči dominikanec p. Tosti je posredoval med Leonom XIII. in ministrom Crispinem. Strankarstvo liberalne in svestbodnomiselne Italije je pa tudi to pot sporazum preprečilo.

Blagi Pij X. je vedno ponavljal, da papežu ne gre za to, da dobi kar moč dosti ozemlja, le pravice sv. stolice mora braniti. Ob izbruhu svetovne vojne je kardinal Gasparri, tedanji državni tajnik Benedikta XV., izjavil, da sv. stolica Italiji ne bo delala sitnosti; ona le pričakuje, da v italijanskem ljudstvu samem zmaga čut pravičnosti. Za vladanja teh dveh papežev so italijanski katoličani zopet smeli poseči v politično življenje, kar jim je bil Pij IX. l. 1870. z ukazom »non expedit« (»ni umestno«) v znak protesta zabranil. Pij X. je dovolil italijanskim katoličanom iti na volišče. Benedikt XV. je pa celo dal dovoljenje, da smejo katoličani v Italiji svobodno politično delovati. Za božič leta 1922. je sedanji sv. oče Pij XI. v okrožnici na krščanski svet napisal, da bo ura sprave najplodovitejša za upostavitev kraljestva Kristusovega in za pomirjenje Italije ter celega sveta.

To so bile načelne izjave v dobi vatikanskega prostovoljnega jetništva. Od strani službene Italije pa do leta 1922. ni bilo čuti takih besed.

Molk italijanske vlade bi bil opravičen, če bi Vatikan zahteval vse ozemlje bivše cerkvene države v letu 1870. Tu bi se seveda težko našla srednja pot. A papeški pravniki so modro našli pot, kako vrniti sv. stolici neodvisnost, ne da bi to preveč pretreslo posestno stanje zedinjene Italije.

Ze nemški kancler Bismarck je v nekem razgovoru s saškim poslanikom baronom Friesenom označil sedanje ozemlje vatikanske države kot edino primerno pravo. Bismarckovo mnenje o papeški posvetni oblasti je šlo celo za tem: ali toliko ali naj se pa papež preseli v Kelmorajn. Pij IX. se

je baje potem že odločil za Kelmorajn ali za otok Malto. Vse te težave je sedaj rešila lateranska pogodba.

Lateranski podpis.

Že koj ob nastopu Pija XI. se je na obeh straneh začelo delati. Neznatne vezi so se jele plesti. Ena najbolj brihtnih in dalekovidnih glav italijanske diplomacije, minister Amedej Giannini, je imel z jezuitom Tacchi Venturi-jem celo vrsto razgovorov glede cerkvene politike fašizma. Bila je celo imenovana mešana komisija papeških in vladnih pravnikov, ki naj reši to vprašanje. Še bolj jasno se je pokazala želja po zblizanju ob priliki Frančiškove sedemstoletnice v Assisiju. Kardinal Merry del Val se je kot papežev izredni odposlanec, kar se v Italiji še ni prej zgodilo, udeležil te proslave skupaj z vladnimi zastopniki.

Dva meseca pred to proslavo sta se pa o tem velevažnem vprašanju že tajno posvetovala dva zaupnika. Sezajala sta se ob urah, ko ju ni nihče videl, v palači kardinala Granito di Belmonte pri Rimu. Ta dva moža sta bila papežev svetovalec in konzistorialni odvetnik Franc Pacelli ter državni svetnik Dominik Barone. Razgovori so se vlekli do novembra 1. 1928. Parkrat je bil navzoč pri posvetovanjih tudi namestnik državnega tajnika msgr. Franc Borgoncini-Duca. 22. novembra 1928. je pa kralj uradno pooblastil profesorja Baroneja, naj vodi razgovore. Isto je storil papež tri dni pozneje v pismu na advokata Pacellija. Državni zastopnik je po kratki bolezni umrl. Januarja 1. 1929. so se pa pogajanja nadaljevala v zasebnem staznovanju ministrskega predsednika Mussolinija in naravnost pod njegovim vodstvom. To zapleteno vprašanje je zagrabila najkrepkejša roka. Papeževi odposlanci so morali sleherni večer poročati sv. očetu o poteku pogajanj. Vprašanje je na okoli 200 sestankih dozorelo. H končnim pogajanjem je prihajal tudi pravi ministar Alfred Rocco in pa strokovni izvedenci.

Vesti o pogajanjih med sv. stolico in Italijo so bile le redke. Časopisni poročevalci so le tu pa tam nekaj ujeli. Ugibanj je bilo v inozemskem tisku vse polno. Toda pogajanja so se vršila v popolni tajnosti, zato ni bilo pravih poročil.

Vatikansko mesto z višine.

Prvo uradno poročilo svetu je dal državni tajnik kardinal Gasparri 7. februarja ob enajstih zjutraj, ko je zbranim poslanikom tujih držav pri Vatikanu kratko javil, da je sv. stolica pristala na pogodbo glede »rimskega vprašanja« in pa na konkordat z Italijo. Brž nato so isto zvedeli po brzojavu vsi papeževi poslaniki v inozemstvu. Italijanski listi niso še ničesar prinesli; čakali so do 11. februarja, ko se je v Lateranu izvršil slovesni podpis trojne pogodbe.

Na dan praznika lurške Matere božje se je že v zgodnjih jutranjih urah zbrala okrog lateranske palače velikanska množica Rimljanov in tujcev. Senator se je drenjal poleg bravnjevke, slikoviti talarji semeniščnikov raznih narodnosti so se mešali med sivim suknom vojaštva, delavec je stal poleg časnikarja, gospe iz prvih rimskih plemiških rodbin so prav tako nestrpnost spraševale, kdaj bo pogodba podpisana, kot kmet iz Kampagne, ki je pripeljal na trg. Nihče ni vedel za uro. Še najmanj dopisniki, ki so v močni gruči stali sredi trga. Pač, nekje so vedeli: v uredništvu vatičanskega glasila »Osservatore Romano«, kjer so že imeli pripravljeno slavnostno številko lista.

Ob enajstih pridreči prvi avto in za vozi skozi mogočni portal v vežo. Izstopita državni tajnik kardinal Gasparri in njegov pomočnik msgr. Borgoncini-Duca. Z drugim avtomobilom prideta msgr. Jožef Pizzardo, podtajnik v vatikanskem državnem tajništvu, in advokat Pacelli. Ob 11. in tri četrt se pripelje načelnik vlade Mussolini v spremstvu državnega podtajnika Franca Giunte; za njima še minister Rocco in podminister Grandi, spremljana od tajnikov. Došlece sprejema ravnatelj lateranskih muzejev msgr. Ercole in jih vodi v prekrasno dvorano »Pia«.

Lateranska palača je bila od 314. do 1304. sedež papežev; v njej je bilo že več cerkvenih zborov. Najbolj zgodovinska pa je omenjena dvorana. V njej je bogata zbirka starega kitajskega denarja; na stenah vise umetniške slike papežev v naravni visokosti.

Pogodbeniki so sedli za veliko mizo iz mahagonija. Na sredi je bil kardinal Gasparri, desno od njega vatičanski zastopniki. Na Gasparrijevi levi ci je sedel načelnik vlade Mussolini in levo od njega vsi italijanski pobožni blaščenci. Nekoliko minut pred dvanajsto vstane prvi minister in prebere poverilne listine; nato se dvigne Borgoncini-Duca in overovi papeževe odposlance. Točno ob dvanajstih pomoči kardinal Peter Gasparri zlati peresnik, okrašen z diamantnim savojskim grbom, v črnilo. Za njim podpisuje Mussolini s peresnikom, na katerem se blesti papežev znak. Podpisovanje traja 20 minut. Medtem so časnikarji spodaj pri glavnih vratih že dobili tiskano uradno poročilo; prvi, še mokri iztisi »Osservatore«-ja so že šli iz tiskarne. Na trgu zadoni »Te Deum«. Med ambrozijanske melodije zahvalne pesmi se mešajo navdušeni vzkliki. 40 minut čez poldne je; kardinal Gasparri s spremstvom se odpelje. Brž za njim oddrajajo vladni avtomobili. Z mnogimi redovi okrašen lateranski vratar zapre velikanska vrata. Švicarski gardisti pa odprejo bronasta vrata, ki so bila od l. 1870. zaprta, v znamenje, da je papež jet-

nik. Navdušena množica se jame zgubljeni v deževni rimski popoldan. In svetovna zgodovina piše: »Rimskega vprašanja ni več...«

Nova cerkvena država.

Pogodba, ki so jo podpisali v Lateranu zastopniki papeža in kralja, ima tri dele. Prvi se nanaša na cerkveno državo, drugi del obsega konkordat med sv. stolico in italijansko državo, tretji pa določa denarno odškodnino za odvzeta posestva nekdanje cerkvene države. Konkordat je sklenjen po vzorcu pogodbe s Poljsko. Prvi izmed petinštiridesetih členov pravi, da mora italijanska vlada odpraviti vse, kar bi kvarilo katoliški značaj Rima, sedeža Petrovega naslednika. Naslednji člani zagotavljajo svobodno izvrševanje katoliškega bogoslužja. Važna je določba, da se morajo meje obmejnih škofij kriti z državnimi. Škofje morajo ob nastopu priseči državi zvestobo z besedami: »Pred Bogom in pri sv. evangeliju prisegam ter obljubim, kot se škofu spodobi, zvestobo italijanski državi. Prisegam in obljubim, da bom spoštoval in ukazal svojim duhovnikom spoštovati kralja in vladavino, določeno v ustavnih državnih zakonih. Prisegam in obljubim še, da ne bom soudeležen pri nobeni pogodbi in da ne bom zraven pri nobenem posvetu, ki bi mogel italijanski državi ali javnemu redu škoditi, ter da tega tudi svojim duhovnikom ne bom dovolil. V brigi za dobro in procvit italijanske države bom skušal odstraniti vsako škodo, ki bi ji grozila.« V cerkvene molitve se vstavijo molitev za kralja in državo. Država prizna cerkveni poroki pravno veljavo, glavne poročne knjige bodo vodili župni in ne več županski uradi, kamor novoročencem ne bo treba hoditi. Vpelje se verouk v srednje šole. Dovoljeno je tudi delovanje katoliških organizacij, ki so združene pod Katoliško akcijo in imajo nepolitičen značaj. Te so glavne določbe konkordata.

Politični del pogodbe pa se prične z določbo, da je katoliška vera pravno priznana vera v državi. Druga

točka priznava papeževo vrhovno oblast nad Vatikanom. Tu je papež kralj. Trg sv. Petra spada tudi pod njegovo oblast, a je vendar ljudstvu dostopen in je pod varstvom italijanske policije. Nekateri palače izven vatikanskega ozemlja bodo pod izjemnim stanjem, ker jih italijanska vlada ne bo smela ne obdavčiti ne v državne svrhe zasesti. Drugi člen te politične pogodbe obnavlja torej papeževo državo. Uradni italijanski naziv je: »Città del Vaticano« (Vatikansko mesto). Ne obsega več kot 44 hektarjev. Državljanov v novi državi je kakih 450. Prayzprav so vključene v Vatikan le bazilika sv. Petra, vatikanske palače in vrtovi. To je nekdanje »Leonovo mesto«, le brez tistega ljudskega mestnega dela med trgom sv. Petra in Tiberu, nazvanem »Borgo«. Vatikansko mesto ima obliko trikotnika z osnovnico v pročelju Petrove bazilike. Vatikanski vrtovi so še danes mogočno obdani z nasipi izza Leona IV.

Nič ne moti slovesnega molka te najmanjše državnice na svetu, ki pa po nakopičenih umetninah v svojih palačah in vrtovih prekaša najmogočnejše imperije. V tej državi ne bo trgovine ne obrti ne poljedelstva, a vendar bo imela svojo pošto, znamke, svoj brzojav in celo svoj denar. Saj romarjev in tujcev ni nikoder na svetu toliko kot baš v Vatikanu. Zadaj v vrtovih bo zgradila italijanska vlada tudi lično postajico za papežev dvorni vlak in pa za tuje vladarje ali diplomate, da jim ne bo treba izstopati v »inozemstvu«, na italijanskih tleh.

V papeževo državo spada tudi Castel Gandolfo, ki ga dosežeš vzdolž stare Apijske ceste ob Albanskem jezeru. Tu bo papeževo poletno letovišče.

Majhna je papeževa posvetna oblast v primeri z nekdanjo. Tedaj je bil papež gospodar Srednje Italije. Toda mar je bil takrat kaj bolj varen kot danes, ko ima državo obsežno le za dobro veleposestvo? Ko pa niti najmočnejše države nimajo popolnega

jamstva za svoj obstanek! Neodvisen pa je papež v majhnem Vatikanu prav tako, kot bi bil v velikem cesarstvu.

Svicaški gardisti odpirajo bronasta vrata v Vatikanu.

In da bo vsem narodom vidno, da je neodvisen, za to je šlo Piju XI. In ta smoter je sv. oče dosegel z lateranskim sporazumom. Božji ustanovitelj Cerkev ji je dal na pot najvišje jamstvo, ki vse odtehta: »Z vami bom do konca dni...« »In peklenska vrata je ne bodo premagala...« V tej zavesti gleda katoliška Cerkev ob lateranskem sporazumu vedro v bodočnost. Saj je ta obljuba in napoved obveljala v najburnejših dobah, za časa Pipina do ponižanja Aleksandra VI., v viharju reformacije, v sužnosti avinjonski, v cvetočem preporodu tridentinske dobe, v protiverskem navalu francoske revolucije. Sedaj, ko je Cerkev zadobila neodvisno politično središče, še bolj vedro in zaupno obrača pogled v bodoče čase.

PRESTOLONASLEDNIK HUMBERT V GORIŠKI DEŽELI

Dne 8. avgusta 1929 so po Goriškem plapolale zastave in dežela si je naredila praznično oblačilo. Zakaj na Go-

Prestolonaslednik princ Humbert Pijemontski.

riško je prišel kraljevič Humbert Savojski, ki je določen, da bo kedaj vladal Italijo.

Glavni sprejem je bil v Gorici. Ob križišču na Korzu sta se dvigala dva slavoloka, okrašena s savojskim or-

lom. Za gosto verigo rediteljev so čakale množice, željne videti kraljeviča. Železniška postaja je bila razkošno okrašena z zelenečimi vencami, cveticami in zastavami. V dvorani, odeti v rdeče kaste preproge, so čakali na kraljeviča zastopniki oblastev z goriškim prefektom na čelu.

Ob 9. uri je pridrdral na postajo dvorni vlak. Godba zaigra v pozdrav in iz vlaka stopi vitka ponosita postava: to je kraljevič Humbert, za njim gre spremstvo. Kraljevič pozdravi prefekta in nadškofa, potem stisne roko drugim oblastnikom. Ko stopi iz kolodvora na trg, se razlegne bučno ploskanje, množica vpije »evviva«, godbe igrajo, kraljevič pa smehljuje odzdravlja. Prestolonaslednik stopi nato v avto, ki se med pozdravljaljajočimi vrstami počasi pomika proti Spominskemu vrtu, kjer stoji spomenik, ki ga bo kraljevič zdaj odkril.

To je tempelj ves iz kraškega kamna, postavljen v sredo med vrt in gredice, z dvema vrstama smrečic ob straneh, pred njim pa se blešči vodna gladina. S kamenite podlage se dvigajo stopnice navzgor k žrtveniku, kjer so vklesana imena 15 goriških prostovoljcev, ki so

se borili v vrstah italijanske vojske in padli. Osem stebrov drži kupolo. Nad stebri stoji osem kamenitih reliefnih podob, ki predstavljajo mater, očeta, vojaka, ženo, otroke, delavca, kmeta in učenjaka. V osredju pa stoji kip

zmage. Kiparska dela je izvršil kipar Volterrani. Spomenik je stal 375.000 lir in je dostojno, lepo znamenje padlim prostovoljcem goriškega mesta.

Ko se je kraljevič pripeljal na Spominski vrt, je odkril žrtvenik. Nato so imeli govore pokrajinski tajnik, goriški župan ter prefekt goriške dežele.

Prefekt N. E. Dompieri je pozdravil princa takole:

»Visokost! V imenu vlade, ki jo v tej plemeniti deželi zastopam, se klanjam pred žrtvenikom, ki ga je Gorica postavila v čast svojim petnajstim sinovom, ki so odtu skrivaj odšli, premagaje vse težave, in so prostovoljno vstopili v vojskine vrste ter slavno umrli na bojnem polju.

Po rimskem običaju, ki se je nadaljeval v krščanskem obredu v katakombah, so tvorci tega blestečega spomenika vdolbli v žrtvenik ravno toliko število okroglih vdolbin, v katere je postavljena po ena svetilka: za vsakega mrtvega gori ena luč, hranjena od našega sočuvstvovanja.

Toda ta žrtvenik petnajstih mrtvih je pomnik vseh padlih, vseh ki ležijo okoli Gorice, ob legendarnih pobočjih njenih hribov, ali ki so zginili kje drugje, v dolinah, prepadih, valovih.«

Nato je prefekt slovesno obljubil princu, da bo ljudstvo vedno pripravljeno slediti klicu Italije.

Kraljevič je položil ob vzožje spomenika lavorov venec.

Potem se je princ podal na vojaško pokopališče v Kapucinski ulici, ki je bilo pokrito s cvetjem. Tu leži v grobovih sedem tisoč vojakov, ki so padli v svetovni vojni; v kostnici pod kapelo pa so shranjene koščice nad 2000 padlih. Princ je položil cvetje na grobove in si ogledal kapelo.

Nato je obiskal vojaško bolnico in grajske razvaline, kjer ga je pevaje sprejela skupina žena v furlanski narodni noši. Potem se je v prefekturinem dvorcu vršil sprejem zastopnikov.

Popoldne se je prestolonaslednik odpeljal v Soško dolino, kjer je bil povsod svečano sprejet. V Tolminu je odkril spomenik pesniku Danteju; spomenik je postavilo mesto Firenze.

Spomenik padlim Goričanom.

rojstni kraj pesnikov. Na kamenitem podstavku se dviga bronasto oprsje pesnikovo, delo kiparja Moschija. Iz Tolmina se je kraljevi princ odpeljal na Sveto goro, odkoder je krasen razgled, in nato na Kalvarijo, kjer so ga čakale trume bivših bojnikov. Tu na tem okrvavljenem griču stoji spomenik bojnikom iz l. 1915, katerih spominu se je kraljevič poklonil.

Zvečer se je prestolonaslednik med viharnim pozdravljanjem množic odpeljal, nesoč s seboj lepo sliko o naši deželi in ljudstvu, ki v njej prebiva.

KMEČKI OBRAZI Mirko Avsenak.

Ograja.

Zdaj je toliko predpoldne, da je ravno že začelo biti vroče. Sedim v sobi in boli me glava, ako mislim na poldan. Na oknu so rože v lončkih; onstran lončkov, zunaj na travniku, tam, kjer nehava trata pod jablanami in začenja senožet, se čujejo udarci sekire in udarci težkega kladiva po lesu. Mlad gospodar dela ograjo in za- bija stebriče v ilovico in v peščenino; pravzaprav samo popravlja, ker jo je napravil že pred dvema letoma. Ta- krat sem mu pomagal in sem bil vesel z njim. Ko se je letos podirala — mor- da jo je podrla hudomušna mlada krava — sem obupal.

Sam dela. Hitro dela, udarci si slede naglo in so vedno enako silni, ko- rajžni. Čudovito veselje čutim iz njih. Skoraj ga ne morem razumeti. Saj ven- dar ve ravno tako dobro kakor jaz: čez eno leto, kvečjemu čez dve, bodo strohneli dolnji deli stebričkov v zemlji in gornji se bodo odlomili; ograje ne bo več, treba bo zopet nove ali pa pustiti prostor nezagrajen. Tudi to ve, da ograja pravzaprav ni tako zelo potrebna; seveda lepo je pač, če je, in bolj urejeno je vse.

Sam dela. Veselo in z vedno enako silo. Kakor bi žvižgal, sika skozi udar- ce. Vedno večji je in vedno bolj se mi odmika v daljavo.

Pa še pravi kdo, da naši ljudje ni- majo ljubezni, velike in čudovite; ti- ste, ki nič ne misli.

Brat.

Nikoli bi ne verjel, da je možno to- liko kopičenje dela. Ves sem že zbit. Morda je res, da morda le vajen ni- sem, kakor mi vedno z nekim priza- nesljivim in dobrohotnim nasmehom pravi on; kakor bi pravil otroku. Straš- no me jezi; jaz nočem biti niti otrok niti meščan z belorožnatimi in mehki- mi dlanmi. Molčim, stiskam zobe in dobivam žulj za žuljem; mišice mi po- stajajo nekam trdo gibljive, okorele.

V pozabljeno daljo se je odmaknilo mesto z vsem, kar je.

Vedno bolj sem zbit. Nedelje so prekratke, da bi se vrnil. Ob večerih sedim na klopi; telo mi utruja pretekli dan, jutrnji dan mi polni glavo z na- črti in jo razriva kakor strah. Zdi se mi, da bom do povratka tako ubit, da več ne bom mogel odtod. Včasih se mi zdi, da obstojata dva čisto različna svetova, duhovni in delavski, in da sem zašel v napačnega ter da moram čimprej drugam.

Toda stiskam zobe in molčim. No- čem biti meščan.

Včeraj sva mlatila. S cepmi, cel dan. Občudujem fante, vrstnike, ki zdržijo tako delo po več dni in se zvečer še smejejo. Pri delu sem ga gledal in mu bil do krvi nevoščljiv, ko je s tako lahkoto in vztrajnostjo zamahoval. In še več je delal kot jaz; pri redeseji on, zmetava on, pripoveduje zabavne do- godke, šali se; samo prahu se boji. Najrajši bi ga udaril s cepmi ali mu vrgel polno pest plev. Ko bi hotel sa- mo za trenutek pokazati, da je bolj izmučen ko jaz, pa bi mi bilo zadošče- no in bi zmagoval. Morda bi ga potem še celo zopet rad imel...

Bijem, bijem, bijem... Zdaj že brez preudarka. Motno se mi dela pred očmi. Vročina, prah, glava. Ko bi se mu hotel sneti cepec. Pa se noče.

Vendar! Hvala Bogu! Kar zagugljem se.

Kolne, veže.

Po strani me gleda, iz kotov oči se smeje. V meni raste nekaj kakor v vodi na ognjišču.

»Si truden?«

Kar naravnost nazaj.

»Mene že vrag jemlje!« Naj bo!

Molči, potem se zasmee.

»Beži, beži! Se ti samo zdi.«

Ne pustim!

»Pa je res. Počijva malo!«

»Pa!«

Sediva. Diham in gledam kakor v omotici.

Čez nekaj časa pravi:

»Ne bo ti sile. Ako mene ne bo konec, tudi tebe ne bo menda.«

V meni raste.

»Pa si vendar ne morem tukaj ubiti vseh moči. Potreboval jih bom še kje drugje.«

Obraz mu temni.

»Kaj pa jaz? Čez teden delo, v nedeljo skrbi. Kaj pa jaz?«

Komaj še za trenutek držim zadnjo zatvornico. Bruhnem.

»Ti pa si za to na svetul!...«

* * *

Molčiva, ker čutiva grozno resnico. Potem trudno delava.

Danes sem se zbudil iz one omotice. Brata ni doma. Vem, da je ranjen.

Samo to bi mu rad povedal, da sem tudi jaz in da mi je hudo.

Suša.

Zemlja gori in vseh straneh sveta. Od jutra gori in od večera, od poldne gori in še polnoč je postavljena kot razžarjen strahoten mejnik med dva razbeljena dneva.

Neko zlo božanstvo je obesilo premočno in prevročo luč tja gor in zdaj gleda, kaj bo z nami in z našo ubogo zemljico.

Ne moremo več gledati niti okrog sebe niti kvišku. Nebo je vedno večje. Ni več sinje, barva miglja iz sivine v črnino. Robovi nebesa se spuščajo vedno nižje, velikansk kovinski kotel je nad nami. Iz njega seveda ne more deževati. Pozabili smo že, kakšen je dež. Ne pričakujemo ga več; zdaj čakamo samo še smrti ali pa blaznosti.

Nekdo tišči težko roko na nas. Vsi smo že slepi. Tudi v nas migota. Bog, kaj hočeš od nas? Glej, zdaj vse storimo, samo odmakni roko!

Kdo ve, kakšne namene imaš zopet z nami.

Vsaj ne molči! Povej! Da se pomešimo, da se izmirimo. Ne radi nas, ki smo res barabe, nego radi uboge setve in radi uboge živine, ki je nedolžna.

Glej, kako je žalostno polje, ko mora sredi življenja in nedokončane rasti umirati! Kako umira. O, nam se trga srce. Ubij nas, ubij, a daj dežja, pošlji dežja!

Naš stari očka.

Sin je v hlevu pri živini. Kida in nastelja. Nasloni se na vile, skozi vrata gleda na polje, vzdihne in potem kolne. »Saj bo vse zgorelo!« Potem gre trudno za delom. Hči je pri svinjah: »Kmalu jim ne bom več imela kaj dati jesti. In kuhati tudi ne.« Potem poje poltiho in hripavo: »Marija, k tebi uboge reve — — —« Sin se je vrnil v hlev. Zdaj poje on: »Marija — — mi zapuščeni vpijemo — —.« Vdano, proseče poje težki moški glas. Hči joče in v obupu kolne.

Oba sta stisnjena k tlom. Nič ne govorita med seboj; če pa govorita, stokata ali pa renčita kakor bolni ali pa ranjeni pes. On sloni na podbojih, ona na zatvornici pri koritu.

Suša na polju je hujša ko smrt v hiši.

Oba objema obupna misel. »Kje je zdaj Bog, da ne pride pomagat, ko klonemo? Ali ga ni več? Ai se je posušil, ali je tudi on sam izhlapel v tej

blazni vročini? Ali ga je zmagalo zlo božanstvo? Ali ga sploh nikoli ni bilo?»

Pa se zdrzneta. In molita.

»Glej, Gospod, kako smo slabi. Pri-
di, Večnodobri, in reši nas in naše
vse, da ne bomo v obupu in zmedeni
kleli in tajili Tvojega imena. —

Ne, ne, ne, Gospod; stori po svojih
namenih!!«

Robovi nebesa se dvigajo, dvigajo.
Ali prihaja veter? Veter! Veter od
južne strani, od morja.

Krastača v jami.

Te dni sem kopal zemljo ob našem
gnojišču, tam, kjer smo odmetali gnoj,
ko smo zgradili gnojno jamo iz beto-
na. Potrebujemo zemljo za naše njive,
ki so plitve in peščene, treba je navo-
ziti od nekod. Tam je zemlja na par
metrov globoko vsa mastna, sočna, z
gnojnico vsa prepojena črnica. Po
njej so križem razpleteni rovi velikih
črvov.

Skopal sem jamo, globoko, tako glo-
boko, da že sam iz nje nisem videl.
Med kopanjem nisem mislil ničesar.
Sploh navadno med delom ne mislim
na nič; zdi se mi, da potem čas prej
mine in imam na koncu večji užitek.
Tudi okoli sebe ne gledam.

V nekem kotu jame je bil kup ka-
menja. Ko sem se ozrl, je bila na naj-
večjem kamnu krastača. Morala je pa-
sti v jamo, ko je prišla do roba, in vsa
neumna, nerodna in naivna, težka in
debela, ni niti mislila na to, da je pred
njo onkraj roba jama, globoka jama,
da nikoli več ne pride sama iz nje, ako
omahne vanjo. Še zdaj so ji plali boki,
težko je sopla od padca in od strahu;
zdela se mi je podobna sveže izreza-
nemu svinjskemu mehurju, ki ga je
klavec vrgel ravnokar na gnojišče in
je še poln ter se kadi.

Čez nekaj časa se je zavedla, da
mora iz jame nazaj. Ozirala se je z
velikimi očmi kvišku, dvigala se na
zadek in skušala najti pot iz ujetni-
štva. Očividno ni videla nesmiselnosti
svojega napanjanja. Končno je mirno
obsedela vsa izmučena na kamnu, pod-
grlina se ji je dvigala in padala; obup-

no je mežikala, kakor bi hotela jokati.
Prav nič si ni mogla pomagati, uboga
krastača.

Pomolil sem ji lopato, da bi zlezla
nanjo in bi jo dvignil ven na trato.
Bog ve, zakaj imam vsako žival tem
rajši, čimbolj neumna, nerodna je,
čim grša in čimbolj je zapostavljena.
Prav počasi, oprezno, obzirno in fino
sem jo ponudil, da se ne bi ustrašila,
zakrknila ali vsaj nezaupna postala.

Pa se je vendar. Kar odmaknila se
je, uprla se z nogami postrani ob ka-
men in se pritisnila tesno k tlom; ne-
hala je težko dihati in me je gledala
z velikimi očmi. Takrat sem ji prvič
videl od blizu v oči in, naj bo smešno
ali ne, videl sem, da je imela jako lepe
oči. V njih pa je bilo polno strahu in
nezaupanja.

Čudno me je zbadlo ob teh očeh.
»Človek, kaj hočeš z menoj? Ali si
sploh zmožen mi res nesebično hoteti
kaj dobrega! Ne zaupam ti.«

Bolele so me te oči in me bole še
danes ...

Oči krastače v jami, nebogljene in
brez vse moči, ki pa vendar ne zaupa
človeku!

Kakor bi me čez oči udarila.

Položil sem zeleno vejico na lopato.
Tedaj je planila nanjo in dvignil sem
jo brž iz jame.

Na trati je nekoliko postala in se
obrnila celo k meni, kakor bi hotela
nekaj reči v opravičilo. Potem pa se
je strumno obrnila natančno v drugo
stran, prav kakor nižji pri vojaki-
h pred višjim in sem čutil, da je hotela
reči: »Kaj bi s sentimentalnostjo! Saj
sem imela že čisto prav!«

In je odšla v travo, brezbrizna in
hladna.

Čisto prav! —

Ne morem je pozabiti.

Živali.

Vedno se čudim, kako so mogli
ljudje v celoti priti do te čudne misli,
da je človeku nemogoče govoriti in
pomeniti se z živalmi. Še bolj čudno
in smešno pa je to, da si je oholi in
domišljavi človek izmislil, da je zanj
vsak stik z živalmi poniževalen.

Čudovito doživljam to nesmisel te dni, ko vsak dan po trikrat ali štirikrat poslušam pogovor sestre s svinjami ali kravami, kadar jim nosi krmo. Zdi se mi, da se čisto, prav čisto razumejo...

Kaj vse zna in razume danes človek, živali pa ne razume več, narave pa ne razume več, kadar govori. Zakladnico je zavrgel, grabi pa v praznino.

Ali je res sv. Frančišek že tako daleč?

Kako smo domišljavi!

Pes.

Ravnokar sem ga tepel, ker me ni slušal. Poklical sem ga, ko je ravnokar hotel zaviti okoli vrta in iti pohajar.

Nič ne cvili, a tako čudno me gleda.

»Kaj me tepeš? Kdo ti daje pravico posegati v tuje življenje? Ako si kralj, ne bodi trinog; ako si gospodar, ne bodi rabelj! Ali misliš, da je samo tvoje življenje na zemlji? Tudi jaz imam svoje, svoje, čisto svoje, da veš! Živim ga poleg tvojega in mimo tvojega in brez ozira na tvoje. Ako je tvoje kraljevsko in moje suženjsko, vendar ni moje radi tega nič manj sveto, ker mi je ljubo, ljubo, ljubo... Ako ti služim, ne hoti od mene preveč; samo nekaj mojega je tvojega, ostalo je samo moje in to pusti v miru! Ne posegaj z malomarno in prezirno roko v moj krog, da ne boš grešil. Sicer bo še to moje revno življenje umrlo in ti boš morilec!«

Pojdi, psiček, pojdi, kakor te žene! Živi, živi!

Ponedeljek.

Zjutraj. Lena tišina je vseokrog.

Ljudje pozno vstajajo. Ko vstajajo, so silno slabe volje. Dekleta odpirajo okna in zračijo sobe, fantje postajajo po dvorišču in pred hišo in se bahajo med seboj, kje so bili včeraj in kako je bilo. Delajo se silno zaspane in se pretegujejo.

Nihče se ne more spraviti na delo. Počasi obuvajo blatno obuvalec in staro obleko. Kdor ima kaj oblasti in moči, ali vsaj misli, da jo ima, stresa

sitnost in muči svoje domače. Očividno misli, da spada čimveč sitnosti bistveno k ponedeljku.

Ob potoku na vipavskem polju.

Vsi obenem preklinjajo in blagoslavljajo nedelje. Imajo pač občutek, kakor ob vsakem znatnem zunanjem doživetju. Nekaj sluznatega se vleče od nedelje do nedelje.

Mladi gospodar.

Drva seka, stare koše veže in misli.

»Nisem si mislil, da bo moje življenje sama vsakdanjost, vse moje delo same brezpomembnosti, vse viseče od dneva do dneva, samo da se ohrani stari, baje pravilni tok življenja in vsega.

Ko je bil še oče gospodar, sem imel velike načrte in se grel ob njih. Saj imam rad očeta, toda želel sem si, da bi mi čimprej napravil prostor in možnost za življenje mojih lepih sanj. O novih njivah, o izboljšanih senožetih, o prenovljeni in dvignjeni hiši, z opeko kriti, z rdečo opeko, o podstrešni sobici.

Zdaj sem sam gospodar. Šel sem v gozd, da posekam in dam stesati par hrastičev za nove hleve. Sestra mi to

ži, da nima drv. — Žene ne maram, dokler ne bo vse novo. — Moram se kati drva; in ona jih takoj požge in jih ni več. To čudno boli. Že sem naročil zidarja in tesarja, pa so prišli neki stari računi, plačal sem jih in zopet delavce odpovedal. Tudi z opeko ne bo nič. Na dolg jemati ne maram. Dolg mora biti nekaj strašnega. Kakor da tvoj dom ni tvoj dom.

In travniki čakajo in njive čakajo. Ne pridem nikamor. Od vseh strani me iz dneva v dan vežejo na malenkosti. Samo kosim, kopljem, spravljam z njiv, kidam, steljem, sekam, grablje popravljam, koše vežem. O, in staro življenje živim; vse, vse delam le, da se ohrani staro, enolično, brez miselno tokovje. Tisto, ki ga sovražim. Pa me vežejo nanj! Nič novega, nič onega iz mojih sanj.

Tovariši mojih mladih let, moja mladost umira...

— In vendar: ako so vse te malenkosti in vsakdanjosti zvestoba, pa naj tudi umrem, jaz hočem biti zvest. Bog moj, čuj mojo prisego, jaz hočem, ho-

čem, hočem biti zvest! —

Saj morajo biti še nekje vrata v bodočnost...

Kmet.

Zahvaljen, Gospod, za zemljo in za življenje, za solnce in za srečo. Zahvaljen za pomladne rože in za duh ajde. Zahvaljen bodi za vročino in za dež. Za delo in za vino.

Zahvaljen za polje in kar nam rodi. Ne, ker je dobro in lepo in dragoceno, smo ga veseli; nego, ker je zrastle in ker si nam vse dal Ti... In zahvaljen, da živimo.

Vse je rastle za me, jaz rastem za Te. Umira zame, jaz umiram za Te. Vse to bom povžil in Ti boš povžil mene. Ko bom zgnil, bom čisto Tvoj. A tudi sedaj že čutim povsodi Tvoje oči.

Zahvaljen, Gospod, da nismo Tvoji hlapci, ampak sinovi in bratje. Tudi mi delamo...

O, zahvaljen bodi za pomladne rože in za težki duh ajde! In za Sebe, da si nam tako blizu!

ZA PETELINA

Gregor Hrašnik.

1. Zlatega petelina skrivnostna smrt.

Večerni vetrec je pihljaj iz dišečega vrta v obraz gospoda Janeza, župnika v Kresnicah, ki je hodil po sobi in prebiral psalme. Zlata maša mu že ni bila več daleč in vendar je gospod Janez, zdrave korenine sin, še stopal ko fant in pod belimi lasmi se je svetil zagozel obraz zdrave barve. Tako je hodil po veliki sobi, zatopljen v preroške pesmi Davidove, ko je močno potrskalo na vrata.

»Hvaljen bodi!« je pozdravil došli, štiridesetleten čokat možiček, ves zapipel v obraz.

»Na veke. Kaj boš povedal, Matevž?«

»Gospod, Guša bom zadušil. Prav zares ga bom. Bo že videl, falot! Petelina mi je ubil, tistega zlatca, plemenjaka, ki sem si ga bil za drage denarje naročil iz Nemškega. A saj sta ga videli, ne? Kako je bil visok, kako razumen in dober, lep pa ko cesarski sin, moj zlatec.«

»Matevž,« ga je prekinil župnik in odložil brevir, »sedi. Pa povej mi, kako da dolžiš Guša. To ni lahka reč, tatvine dolžiti, treba vse preiskati in utrditi, kaj? Guš je res lahek star fant, a srce ni tako zanič, ne, ne!« je župnik branil svojo ovco.

Matevž pa je kar poskočil s stola in mahaje z rokama drobil okoli mize:

»Pa že ne, pa že ne, gospod! Grdoba je, da mu ga ni para. Pride k meni enkrat, dvakrat, se ustavi pred mrežo na dvorišču in škili v mojo kokošad. Skozi okno, pri katerem sem šival, ga vidim in si pravim: Kaj pa Guš todi oprezuje? Stoji tam ko pribit, kakor da bi si z očmi nekaj izbiral. Pokličem ga: »Guš, Bog daj! Ali si prišel naročit novo obleko?« On pa, zmešan ko lisjak v pasti: »Bog daj, Matevž, za božič jo bom, veš, ko fige dozorijo.« Pa je odžvižgal.

»No, le naprej, Matevž, le naprej!« sili gospod in sumljivo bobna s prsti po mizi, Matevž pa:

»Naprej je tako: Črez štiri dni je zlatec zginil! Ni ga nikjer, ne na dvorišču ne za hišo. Otroci pa so videli Guša, da mu je metal popoldne črez mrežo kruha, lepo v kroglicah kruha. Kaj je to, kdo ga je? Guš ga je, ponoči ga je smuknil! In če mi ne daste sveta, ga bom zadušil, Guša, prav zares!«

»Matevž, ti si pravi petelin!« je zdaj zrastel gospod Janez. »Kakor Kajn govoriš, pa še nič ne veš, kdo je za pravó bil. Tiste kroglice za pašo še nič ne dokažejo.«

»Guš je bil!« prepričano trdi Matevž.

Župnik pomolči in bobna po mizi. Saj se tudi njemu pozdeva, da je ta presneti postopač, ta ovca zgubljená, spravil petelina v malho. Pa se župniku zdere misel:

»Poslušaj, Matevž. Ko bi tisti, ki je petelina pobral, prišel k tebi in bi ti prinesel trideset lir, recimo, in bi te prosil odpuščanja — ali bi se ti prav od srca potolažil in mu odpustil?«

Možiček kurjerejec se zmede. Kaj se ne zmisli gospod! Pa ne da bi že vedel, kdo je zlatca pouzmal? In pomenca:

»Kaj bom odpustil, kaj to... Anti nisem pagan... Za trideset lir bi pa drugega kupil, saj zdaj znam izbirati grebenjake.«

»Nuj, Matevž, pa se pobotajva. Do sobote zvečer boš o tej reči molčal ko kamen. V soboto zvečer pa pridi v farovž. Velja?« zavpije gospod.

»Pa naj bo, ker Vi tako pravite,« zamrmra Matevž in se poslovi.

2. Luknja v ribiški mreži.

»Ljubi moj Gospodar,« moli župnik Janez, napol dremaje v naslonjaču pod lučjo, »nastavil sem mrežo, da ti to ribo, tega reveža Guša, ulovim in ti ga pripeljem. In že je kazalo, da se tvoji vabi ustavljati ne more in da se bliža in da bo tvoj. Zakaj njegovo srce si zbudil z nesrečo, ki jo vemo samo mi trije, Ti, Guš in jaz, župnik Janez,

in pa še ona revica, mati Guševega otroka. To se našim očem samo zdi, da je nesreča, pa si jima otroka poslal, da ju s svojim jokom pokliče k Tebi. In vse je bilo prav nastavljeno, riba je že plavala v mrežo, pa je stopil vanjo ta petelin, živalca presneta, in je mrežo strgal — in riba spet grozi splavati v pogubo. Ljubi moj Gospodar, tvoj ribiški hlapec te prosi, da zakrpaš to luknjo, ker sicer bo ves moj trud zastoj... Brez tvoje pomoči smo ničasti...»

Župnik dremlje in v dremavici vidi mrežo, ki je lepo raztegnjena v morje, pa velikega petelina, ki mu greben plameni ko ogenj, kako kljuva v mrežo.

Tok, tok! potrka na vrata. Župnik se budi in zagleda na vratih strežnico, nečakinjo Tino, kako vleče za seboj žensko, ki se plaho obotavlja stopiti v sobo.

»Gospod, rada bi govorila z Vami, pa se boji motiti, ker je že pozno.«

Gospod Janez se predrami in gre prišlici nasproti:

»Kaj pozno, nič pozno... Kaj bi pa rada?«

Ženska kaže kakih trideset let, drobna je in črna, na obrazu pa se ji vidijo sledovi trpljenja in oči so ne mirne in ugasle.

»Gospod, jaz sem Hanka... pa bi rada z Vami govorila. Guš je...«

»Koj, koj,« pravi župnik in namigne Tini, »ti pa skuhaj malo kave, ker tej je mraz.«

Ko je Tina odšla, je župnik rekel:

»Ti si mati Guševega otroka? Ubožica, ubožica! Vse bo dobro, Bog bo vse uredil... Pa zakaj si tako... No, nič, nič, Bog tudi greh obrne duši v prid... Le nič se ne boj... No, povej, po kaj si prišla?«

»Guš je zbežal.«

»Oj, oj, kaj pa se je fantu zmešalo? Kam? Kako?«

Hanka je zajokala in ihte pravila: »Včeraj. Po polnoči je potrkal na okno. Nisem hotela odpreti. — Pa pravi: »Hanka, sem se prišel posloviti. Grem črez mejo.« — Odprel polkne, kar srce mi je zastalo. — »Peter, pra-

vim, ali se šališ?« — »Ne, Hanka, moram bežati, ker me tožijo, da sem kradel.« — Kar srce mi je zastalo. »Peter, pomisli na otroka. Pozabi name, pomisli na Drejčka. Res, da ne vejo, da je tvoj sin, a vem, da ga imaš rad ko srce.« — »Joj, saj veš, Hanka. A v ječo ne maram, sramote ne maram. Matevžkovka je kričala po vasi, da sem jim jaz ukradel petelina in še, da sem jaz kriv vseh tatvin po vsej naši fari in da bo Guša dala orožnikom. Morda me že lovijo. V ječo pa ne maram in ne maram.« — »Pa si res kaj ukradel?« sem ga vprašala. — »Hanka, saj veš, da sem pošten; a za Drejčka moram kaj poskrbeti.« — »Tatu nečem, Peter, nečem,« sem jokala. — »Da ne bom tat, zato bežim,« mi je odvrnil. »Ti pa prideš z Drejčkom za menoj.« Potem sem ga prosila in prosila, naj še vsaj en dan ostane. — »V gozd se skrijem, tam v tisti špilji ob Zelenem robu te bom čakal. Do jutri opolnoči. Potem pa zbežim proti meji.« Tako sva se ločila. Jaz pa sem vse tako naredila, samo da lahko pri tečem k Vam in Vas zaprosim pomoči.«

»Oj, oj!« je zdihoval župnik, »če je že na orožnike šlo... Oj ti presneti jezik, pa ni mislila tako, reva, za petelina ji je bilo žal... Poslušaj, Hanka: Kaj pa bo s poroko, če Guš uteče?«

Hanko so spet zalile solze:

»Gospod, ne vem! Tako sva se že lepo pripravila, zdaj pa...« In je jokala ko za izgubljenim življenjem.

»Bog vse vidi, Hanka, tudi tvoje solze, ubožica, za pokoro in njemu v dar, ljub dar, zares. Temu Gušu, pobu nemarnemu, pa je že prav, da se v špilji malo spokori, veš! Jutri pa pojdeva ponj in ga izvlečeva iz špilje, ko medveda ga izvlečeva, Hanka!«

Poredno jo je gledal in žena se je skozi solze zvedrila:

»Oh, gospod, kako ste dobri!«

Ko je ženska odšla, je župnik še bral zornice iz duhovniških bukev. In je bral o ribi in mreži in o ovci, ki se je zgubila, pa je pastir šel za njo, jo našel, zadel na rame in nesel domov.

»Ej, moj ljubi Gospodar, če mi jutri močno pomoreš, Ti jo prinesem!«

3. Medved v špilji in petelin v loncu.

»Matevž, Matevž, kako pa besedo držiš?« je vprašal župnik, ko je drugoga jutra po maši stopil h kurjerejcu v hišo.

»Tako ko sva se zmenila, gospod.«

»Ti že, ti že, a tvoja žena?«

Urša se je kar ustrašila. Res je nekaj pravila na vasi, a orožnikom ni nič rekla, tega ne in ne. Matevž ji je ostro naložil, naj molči, da ne bo sitnosti, ker se nič ne ve, kdo je tat. In še prav všeč mu je bilo, da je lahko vpričo gospoda pokazal svojo oblast, ker prilike za to so bile prav redke.

Gospod Janez se je lažjega srca odpravil iz vasi po polju pa tuhtal, kako bi Guša izvabil domov. Postopač je nič ne dela, zato pa krade; lehak je ko perce, srce pa je dobro. Tistega petelina pa je prav zares zmaknil. Iz teh misli ga je zbudil plah pozdrav: Hanka ga je čakala ob poti.

»Bog daj, Hanka, kar naprej stopaj pa moli, za Guša, za pravo pamet...«

Tako sta hodila, zavila po stezi v gozd in je šlo okoli Mrzovka v globel in spet čez hrib in spet v globel, dve debeli uri hoda. Gospod Janez je zdaj pa zdaj obstal in potipal srce: bije, močno bije, ko ura, smrtna ura, da ne pozabiš, stari fant, kam se izteče tvoja pot. Hanka pa hiti loviti srečo, zato tako speši.

Guš ni spal. Sedel je v grmovju pred špiljo in gruntal, da še nikoli ne tako:

Hanka, revica, moje dekle in žena neporočena. Nocoj te zapustim, pa bi lahko bilo vse dobro, ko bi presnete petelinje pravde ne bilo. In kaj, če pride s petelinom na dan vse, kar sem pokradel: jata kokoši, zajci in srne, žakelj moke, ki sem ga iz mlina zavlekel za Drejčka, pletenka vina iz županove kleti in venci klobas in svinjska pleča! Guša grebe, strah in kes ga grabita, v hladni sencu se poti in tuhta.

Pa počasi suha veja v dolu. Guš se zvije ko maček in prisluhne. Koraki! Tiho se podrsa globje v grmovje. Zdaj

zasliši žvižg in potem Hankin glas: »Peter!«

Že je pri njej in ostrmi, ko zagleda pod grmom gospoda Janeza, ki počiva.

»Peter, sem te prišel iskat, da jo popelješ pred oltar.«

»Gospod!« klikne Guš.

»Vse vem, vse! Tista o orožnikih je prazna. Matevževka je potrdila, da te ni ovadila; saj da si ti petelina ukradel, to vemo prav zagotovo samo mi trije. Pa zakaj si ga, Peter, zakaj?«

»Za Drejčka in za ohcet!« se odreže visoki fant, ki ob Hanki zmeden stoji pred župnikom. »Prodal sem ga, denar pa shranil.«

»Tako, iz ljubezni do otroka si ga ukradel, ti moj fant. Zdaj pa bo tega konec, kajne, Peter? Hanka ne mara tatu za moža, Drejček pa tatinskega očeta ne zasluži, otroče nedolžno.«

Guš se prestopa in gleda v tla. Pa pravi:

»V fabriko bom šel delat!«

»Zdaj si pravo povedal, Peter! Saj sem vedel, da si dobrega srca, fant, ti Peter nagajivi, ki si mi hruške izpred nosa kradel z vrta pa si mi take iz blata na drevo nataknil, slepcu. Tak si bil, ti brinov grm ti, pa sem hotel naj lipa iz tebe zraste! Človeška pamet ničasta! Tako, tako, v fabriko pojdeš, ja, bom jaz inženirju povedal, ja in si brž ognjišče postavita, dom za vse tri. To bo lepo pri vas, Peter!«

»Lepo!« pravi fant z iskrecimi se očmi in pogleda Hanka, ki ji teko solze po vedrih licih.

»Zdaj pa poslušaj, Peter!« zavpije župnik. »Najprej popravi, kar si zagrešil, pomeđi ves gnoj iz svoje hiše! Tu imaš trideset lir in marš k Matevžu! Reci mu na samem: »Matevž, petelina sem ti vzel in žal mi je. Vzel sem ga za sinka, ki ga imam. Tu imaš 30 lir in odpusti mi!«

Peter prebledi in si grize ustnice; Hanka ga prime za roko. To je hudo, hudo, priznati tatvino in prositi odpuščanja. V srcu mu melje, poka, buči ko vihar med angelom in hudičem.

»Za Drejčka, Peter, za Drejčka!« šepne Hanka.

»Pa če me Matevž potem naznani?«
se še skuša upirati.

»To pa jaz zatrdno vem, da te ne bo!« preseče župnik.

»Pa bom šel, še danes, kar zdaj. Po-
tem pa koj proč, v mesto, v fabriko.«

»Zdaj še eno, Peter. Jutri je nede-
lja, bomo oklice nastavili. Enkrat za
trikrat, ker sta tako nesrečna ...

Sem že jaz opravil pri škofiji ...
Kaj praviš?«

Peter in Hanka se spogledata. Žup-
nik še vedno sedi na zemlji in ju gleda
in premika ustnici ko v molitvi.

Pa zine Peter Guš:

»Gospod, če Hanka hoče, rečem:
da!«

Hanka je dahnila: »Da, jaz tudi!«

Pa je gospod Janez kar poskočil po
koncu kot mladeč in je žuborel:

»Da, da, da! Črez par dni bosta re-
kla pred oltarjem: da! Da, za skupno
božjo ljubezen, — da: za posvečeno
družino — da: za pošteno življenje.
Peter in Hanka: za pošteno življenje!«

»Da, gospod!« sta rekla oba.

Župnik se je obrnil in se spustil po
stezi nazaj proti domu. Onadva pa sta
tiho šla za njim.

Ko je drugi dan počila novica, da sta
Peter in Hanka oklicana, je bila vsa
vas pokoncu.

»Ta pohajač, lump, tat se poročil!«
»Le na kaj?«

»Pa tako sta skrivala! Zdaj vemo,
čegavega pestva Hanka, ta ptical!«

»Bolje tako, morda se bo poprijel
dela.«

»Saj ni slab fant,« so pogovarjali
drugi.

»To hišo je pa naš gospod sezidal,
tako se mi zdi; in ker je božja malta
vmes, bo držalo, boste videli!« je pri-
trdil besedo stari Mohor, ključar kres-
niške cerkve.

Par dni za tem je bila poroka, prav
na tiho. Matevž je bil za pričo in nje-
gova Urša je stala zraven s koškom, v
katerem je bil spravljen dar za novi
par — lep petelin.

V SAMOTI

Venceslav Sejavec

Doslej sem leščnike v grmovju bral,
tu sedem zdaj na travo, vsehlo listje,
za hip bi tukaj rad premišljeval.
Za mano dviga strmo se obrasel breg,
globoko v hladu mehkem pod menoj
šumi Nadiža spev lehkotni svoj.
Ne vidim bele je Nadižine vodé,
grmovje mi zastira k njej pogled,
a nje šumenje čuje mi srce,
ko da bi mimo nog mi prelivala se.
Na desno, v srčno stran rasto jeseni,
koprivec, divje češnje, leščevje in jelše,
še gabri so okorni vmes zvrščeni,
a zgoraj v visočini je nebo,
tu, tam z oblaki rahlimi zavešeno,
v zapad naslonjeno v plastiški rob,
v grebene nad Prosnidom, breške skale,
na goličave, grme, gozde male.
Tu sem pod koščkom tihega neba
ko bi pogreznjen v konec bil sveta,

prisuškujoč le vtripom svojega srca,
tu ko peščica črne sem prsti,
ko praprot sem, ki poleg tu molči,
ko slezovčeva jagoda, ki tu zori,
ko tiha trava, ki spregovori,
ko veter le v ta pókoj zašumi.
Tu sam sem z drevjem, senco, solncem,
z nevidne vode tajnim šumotanjem,
nihčè ne moči me, le zvon prosniških krav
zdaj zdaj se oglasi izza Nadiže,
pa kak petelin v lotu sredi trav.
Le medel redko kje se prebudi
pastirski vrisk, v Nadiže šum zbledi.
Ko te trenotke tukaj rad bi ždel
nenehoma ko gaber osivel
ob robu tukaj zdi se mi veseljstva,
človeška roka skoraj sem ne seže,
ko v sanjah tu živeti bi prestal,
nemoten od nikogar mirno spal.

V bregu nad cesto je Tevž dan za dnem ril v skalo, dolbel, zbijal, vrtal in razstreljeval. Nalomil je kamenja to poletje že za pet apnenic, petero peči je že skuhal in dobro prodal. A neumorno vrta dalje in drobi kamenje; pod bregom čaka novo opletena apnenica, treba je zanjo kamenja, kamenja in še kamenja, preden bo žrelo polno in kopice na vrhu lepe.

Tevž se je malo oddahnil, obrisal si z žuljevo dlanjo oznojeno čelo in se razgledal okoli sebe. Zadovoljen smehljal mu je preletel lice, ko mu je obkrožil pogled teraso, ki jo je iztrgala skali njegova roka, da bo prostora za hišico, za toplo gnezdece. Že stoje desno od njega temelji in skoro dva metra zidu iz rdeče opeke in belega apna. Toplo se je prelilo v Tevžu, ko je odtrgal oko od rdečega, v solncu sijočega zidu, in se zagledal doli v dolino, pod cesto. Tam so nakladali Šlebirjevi apnenico in med rutami se je svetil rožasti robec Martinin, med smehom je bil njen najslajši, kakor srebrn zvonček med bronastimi.

»Še malo, še za svinjak!« se je topilo v Tevžu, ko je misel prišla k njemu nazaj, in roke so mu vzdrhtele, dvigajoče težko železno palico. Zapelo je spet kladivo, kamenje se je drobilo in kotalilo naravnost v odprto apnenico. Čez malo je počil strel, sesula se je kamenita stena v velike in male kose, ki je Tevž ž njimi polnil apnenico, in srce mu je igralo v veselju. Kako ne bi, ko je moglo njegovo delo gledati Martino, ki so ji oči njegove preteklo nedeljo tako vroče govorile pred cerkvijo po maši, da dela vse to zanjo, za njuno toplo gnezdece!

»Tevž, glej, da se ne prelomiš!« je že v mraku vzdramil fanta hrapavi glas starega Boštjana, ki kuri Šlebirjevo apnenico.

Tevž se je okrenil in mrko pogledal dedca, ki se je vzel in sedel na rob zidu nove hiše.

»Ne glej me tako grdo, saj te ne bom snedel, rogovilast si preveč in trd ko

dren!« mu je hude oči oponesel Boštjan. »Samo v breg tiščiš in v kameenje riješ, a doli pod cesto ne gledaš, zato ne vidiš!« se mu je smejal stari in mežikal v dolnjo stran pod cesto.

Tevž je nehote sledil Boštjanovim očem. Zapazil je med deklinami, ki so nakladale apnenico, starega, bogatega apnarja in drvarja Bodlaja, ki so vedeli zanj, da kar gori za vsako kikljo, odkar mu je žena umrla.

Stožilo se je Tevžu. Čul je bil že, da Bodlaj na vse pretege prilija za Martino in zadnje dni kakor nalašč tišči za njo kakor pajek za muho.

»Le glej, Tevž, le!« ga je ogovarjal Boštjan, »pa še dobro poglej!«

»Kaj naj gledam?« je zagrčal Tevž in se okrenil ostro vanj.

»I kaj? Martino in Bodlaja! Zal par bosta, pravijo!«

»Kaj mi mar!« se utrga Tevžu.

»Mar bilo, ne bilo; misliš, da ne vem, čemu riješ v to kamenje ko nor, čemu se ženeš z zidom v vis, da bi do zime še ometal in pokrilo? — Pa si jo že pobaral, Tevž?«

Fant je molčal. V njegovem obrazu ni bilo krvi, ker je šla v srce. Kakor ključavnica mu je sedelo na ustnah, kadar je odgovoril:

»Nisem!«

»Pak nisi! Vedel sem! Pa misliš mar, da ti Martina v dušo ugiblje? Čeprav ti srce gleda iz oči, ga vendar deklíč ne vidi! Tevž, vsaj enkrat bodi pamesten, pa malo manj neroden in pobaraj, če te mara! Da se ne boš zastonj pretezal v tem kamenju!«

Nekaj svetlega se je zalomilo v starčkovilk očeh, ko je pridejal:

»Nič ne odlašaj, še nocoj se oglasi pri deklini, pa preženi starega, norega dedca iz bajte in koj jutri jo vleci v farovž pred gospoda; sicer ti bo po zlu!«

Boštjan si je zataknil čedro, prižgal, zdrknil raz zid in se počasi spuščal po robu na cesto, precej daleč pod njo sunil z dolgim polenom v žar peči, da se je razsvetlilo daleč gori do

Tevža, nato pa se zleknil v travo in mežikal v vzhajajoči mesec.

Nerodni, rogovilasti Tevž pa je obse del gori med cesto sredi razstrelje- nega kamenja in je premišljal.

Res je še ni pobaral. Ko pa ne zna, ne ume. Trikrat je že po maši stopil za njo v globel po stezi, ji zaklical, naj ga počaka. Ko pa se je dekle usta- vilo, ga pričakovalo in so vanj vpra- šujoče zagorele črne oči, se je v njem pripravljena beseda izgubila, usdla se nekam pa ni znal drugega reči kakor dober dan in še to komaj slišno, skozi zobe.

Pa ga je sama napeljevala:

»Tevž, kdaj se boš ženil? Hišo zi- daš, vidim, pa se ne ogledaš po no- benil!« se mu je poredno smejala.

»Hm, hm!« se je okorno krotovičilo v njem, rad bi bil dejal, da si je ne- vesto že zdavnaj izbral in to baš njo, Martino; ali ko je mislil odpreti usta, da bi zinil, je dekle planilo v smeh, se okrenilo in steklo naglo v globel po stezi proti bajti. Ušla je lepa prilika, ni povedal Tevž, kar mu je vrelo iz srca v besedo.

Vendar na Jurjevo ji je dovolj raz- ločno povedal! Šla sta skupaj od Bod- laja, molčala sta in tako jo je gledal, da je bilo Martini kar nerodno.

»Pak zini no katero, rogovila!« ga je dregnila v laket in se našobila.

Zinil je:

»Martinal!«

»Sama vem, da mi je tako ime! Ali ne znaš povedati ničesar drugega?«

Nasmehljala se je, vitka, drobna in gibka se je sklonila v grmovje, utrgala trobentico in zapiskala nanjo. Tevž bi bil najraje zakričal, da ima rad sa- mo njo, da vedno le nanjo misli in zanjo kamenje strelja, apnenice žge in tovari ter zida hišico. Pa mu ni bilo dano.

»Teleban nerodni!« je ušlo deklici, obrnila se je in hotela odbrzeti po stezi domov. Tedaj je stegnil roko za njo, jo nerodno in težko položil na dekletovo ramo in še težje dejal:

»Martinal!«

»No?« se je okrenila k njemu in se

uprla v njegove splasene oči s svojimi, ko noč črnimi, ko oglje vanj žgočimi.

Stisnil bi jo bil k sebi, kakor z veve- rico hrast bi se bil poigral ž njo, jo nesel v naročju na kamenito teraso nad cesto in ji široko razkazal:

»Glej, Martina, srce moje, vse to je za tebe!«

A ni mogel. Roka, ki je težko počis- vala na njeni rami, mu je vztrepetala, zdrsula okorno na belem laktu in se ustavila v zapestju.

»Martina!« se je že spet utrgalo v njem; pa je obmolknil in ko mu je dekle iztrgalo roko ter odšlo počasi proti domu, je kakor ukopan stal na istem mestu, ni planil za njo, kot ga je gnalo, v duši pa mu je bilo grenko in bridko, kakor da se mu trga živ- ljenje.

Tisti dan je Martina morala videti, da jo ima rad in da zanjo zida hišico in strelja kamenje.

Tako se je nocoj vse to vrstilo pred Tevžem. Pekle so v njem Boštjanove besede; pobaraj jo še nocoj! Pekle so tako, da je vstal in okorno odšel po brežuljku preko ceste po stezi proti Martininemu domu.

Tik pred bajto se je ustavil. Srce mu je utripalo kakor zapaljeni dinamit v kamenju in noge so mu klecale. Stopil je za deblo ob stezi. Prav tedaj so se vrata v bajto odprla in ven je stopil Bodlaj, ž njim pa dekle in oba sta se smejala. Še stari Martinin oče je sledil. Dali so si roke in se poslovili:

»Velja, jutri po maši!«

Da bi šel za njim in ga pobil kakor psa, se je prevalilo v Tevžu, ko je gledal za odhajajočim Bodlajem in se je utrnila luč v bajti. Roka je nehote se- gla po kolcu, ki je stal prislonjen ob deblo, in prsti so se krčevito oprijeli grčastega lesa. Dva, tri korake je sto- pil Tevž za Bodlajem, pa si je premi- slil in se je vrnil. Zalučal je kolec preko bajte, da je udaril na dvoru v svinjakovo streho in so splaseni pre- šiči zakrulili. Težko je stopil fant za deblo nazaj in tegobno čakal. Čakal je dolgo, celo uro in še več, pa si ni upal.

Poklical bi Martino, pobaral jo. Morda bi mu ovila belo, toplo ročico

okoli vratu in bi mu tako dejala: »Tevž!« Ali, saj ji ne bo znal povedati ničesar, pa ga bo spet sram in zapodila ga bo.

Obrnil se je in počasi odhajal. Jutri po maši jo pričaka in jo pobara na poti domov. Gotovo jo vpraša; kar korajžno ji bo povedal, dejal ji naravnost, da je zanjo vse, kar je narejenega in kar še bo, pa da bo do jeseni hiša dovršena in se lahko vzemeta. Nič ne bo gledal za doto, sam je prištedil za silo, spomladi bo pa dala spet apnenica zaslužka dovolj za oba in za drobiž, če ga bo kaj prida Bog dal. Toplo je vrelo ob tej misli v njem, kakor pomlajen je legel na seno v svilih in trdno zaspal.

Zjutraj po maši je Tevž čakal Martino pred cerkvijo. Med mašo jo je gledal, niti moliti ni mogel, Bog mu greh odpusti, samo njo je videl, samo nanjo je mislil in na tiste besede, ki jih je imel na srcu in jih ji bo govoril, ko bosta šla skupaj domov. Vse ji bo povedal, pa če ga je potlej tudi kraj! Čeprav se mu bo smejala!

Martina je prišla ven. Fantje so gledali za njo, pa i za Tevžem in opazke so delali. Tevž jih ni čul, imel je oči in uho samo za njo! Videl je, da Martina ustavlja korak, da nekoga išče. Srečal se je z njenimi očmi. Prav na njem so se ustavile in k njemu se je obrnilo dekle:

»Tevž, si kaj videl Bodlaja?«

V Tevžu je zaplalo gori do grla. Ni še mogel ziniti, ko je stopil k dekletu oče in dejal:

»Tamle je Bodlaj, pred farovžem, kar pojdiva, da ne bo čakal!«

Čuli so to fantje, čuli vsi, tudi Tevž. Vsi so razumeli, le Tevž ne; strmel je v dekle, ki je krenilo v farovž, kjer jo je pozdravil Bodlaj s smeškom na ustnih. Ni se vzdramil Tevž, dokler ga ni sunil Osoletov Miha:

»Kaj buliš, Tevž? Oklice neseta v farovž, ne vidiš?«

Vsi so bušili v smeh. Tevž je vztrepetal in ogenj se je vžgal v njegovih očeh, roke so se mu same od sebe razmahnile, da so se umaknili fantje, v strahu pred silnimi pestmi. Baš tedaj

je stopil na cerkveni prag župnik in prišel mimo. Vsi so ga pozdravili, le Tevž ga ni niti videl, kamoli da bi snel klobuk. Tesno za njim je krenil proti farovžu, z očmi v Martini, ki je videla fanta in se vidno uplašila.

»Dobro jutro, Bodlaj, kaj bo do brega?« je vprašal župnik čakajočo trojico.

»Gospod župnik, zmenili smo se pa bi naju oklicali!« je malo v zadregi povedal Bodlaj. Martina je stopila korak nazaj in prebledela. Tevž je stopil izza župnika, se pognal proti Bodlaju in ga sunil v prsa, da je odletel daleč v farovško vežo. Preden je mogel kdo kaj ziniti, je stopil pred Martino in zarjul:

»Martina!«

Zgrabil jo je z rokama za zapestje, da so počile kosti, in jo je divje potegnul k sebi.

Tedaj šele se je zavedel župnik, zgrabil divjega fanta za ramo in ga ustavil:

»Kakšne bedarije so to, Tevž?« ga je prijel trdo in strogo. Fantje so se zgrnili okrog skupine, ženske so zasumele. Martino so polile solze od bolečine in sramu. Tevž se je vzdramil iz divje omotice, pogledal dekle kakor ranjena zver pa se je pognal mimo nje skozi gnečo ljudstva in se izgubil v gmajni pod cerkvijo.

Popoldne so ga videli sedeti v Šlesbirjevi gostilni skupaj z akordantom Tomažinom, ki je sekal v velikih gmajnah na koroški plati. Napival mu je mnogo in tudi sam je pil precej. Sedela sta do trde teme. Tevž ni govoril nič, samo Tomažin tu in tam besedo. Proti polnoči se je Tevž dvignil in odšel v noč.

Rano v jutro so se v mladi, vstajajoči dan zjutregli streli in na terasi nad cesto se je dvignil oblak dima. Ko se je dim polegel, je bil zgrajeni zid Tevževe hiše kup razvalin, apnenica je raztrgana ležala sredi ceste. Tevža pa je videl malo potem Bodlajev pastir bledega, z vročičnimi očmi, brez sukniča in gologlavega, z žago in sekiro preko rame hiteti gori po gmajni v koroško hosto...

SPREHOD PO TRSTU Jandre.

Trst sem slišal imenovati kot kmeč: ki otrok prvokrat v domači šoli. »Knjižge po vrsti, kot so hiše v Trsti!« je imel učitelj navado zaklicati. Povedal nam je včasih tudi, katere so tri najslajše reči: med, cukar in tržaške fige. In še tega se spominjam, da so neka: tera dekleta šla v Trst služiti, pa so ljudje z glavami zmajevali. Tiste Jurjeve so prišle domov pogledat tako strašno naščeperjene, da je vsa fara govorila o njih, a ne kaj dobrega. Osreški Johan je bil v Trstu pri voj: jakih. Kaj mi je o tem pravil, se ne spominjam več. Eno reč smo otroci še dobro vedeli o Trstu: od tam so prihajali »koprivci«, tisti bičevniki — po domače gajzlounki — ki so se previjali kakor gadje in s katerimi so hlapci tako nedosegljivo pokali.

Ko se je nateklo tudi mojih let, sem pa sam prišel v Trst in sem imel pri: liko, da ga prehodim čez in čez. Zdaj vidim, da je velik, da niso vse hiše po vrsti, je pa vendar vreden kratkega sprehoda, saj je naše največje mesto in v mnogih ozirih zajemljivo, četudi ne vsake hvale vredno.

Trojne ceste vodijo v Trst: gramoz: ne, železne in vodne. Samo vodna pota pridejo do njega po ravnem; s suhe strani je povsod strmina, pa ne maj: hna; dolge ovinke delajo ceste in železnice, preden končajo v mestu. Le ob morski obali je mogoče napraviti nekaj ravne ceste, pa ne brez težav; tako cesto so naredili l. 1928. od Devina do Trsta skozi ob morskem bregu.

Midva seveda pojdeva v Trst z No: tranjskega peš preko Sežane do Opčin. Velika in snažna vas, kjer gospo: dari že tržaško županstvo. Še pred va: sjo naju ustavijo mestni dacarji, če morda ne nosiva kaj užitnini podvr: ženega. Na vasi zagledava mestnega stražnika. Lahno navkreber vodi ši: roka in gladka cesta proti gozdu. Av: tomobili drče drug za drugim, spreha: ja se gospoda, ki tu gori létuje, po eni strani pa tekô tračnice openskega

tramvaja. Midva pa greva peš vse do vrha tega prijetnega klanca. Levo in desno je gozd, spredaj pa se nama od: pre pogled v neskončno obzorje. Str: mo padajo bregovi proti globokemu kotlu. Tam doli, 344 m pod nama, se beli Trst. Dno kotla je raztegnjeno do mej obzorja; v njem valovi in mi: glja sinja vodna plan. Le postoj in glej, vredno je pogleda! Počakajva tukaj večera, v gostilnici se lahko po: krepčava in odpočijeva. Kadar »noč na nebu zvezdice prižiga«, tedaj za: miglja tam doli Trst v tisočeri: kah. Če bi nalašč napravili paradno svečavo, težko da bi kaj takega se: stavili. Lepo vidiš, kako se za obalo vrste žarnice kakor plot ob morju. Glavni trg vidiš potopljen v svetlobno morje, ki se skuša kosati s poldnev: nim žarom. Ali se spomniš, da si z daljne Pivke videl ponoči medel žar na nebu? Bil je odsev tržaške sve: čave. Na morju se lučke prižigajo in ugašajo, bele, rdeče, zelene. To so svetilniki. Ker umetno migljajo, se vi: dijo dalje po morju, nego bi se videli, če bi trajno žareli. Ladjam ponoči kažejo smer. Prav za obzorjem vidiš onstran Pirana luč svetilnika na Žal: borni (Punta Salvore). Trst ima dva velika svetilnika: enega v luki na Ču: ku, drugega, novejšega, na Greti prav pod nama; manjši so ob konceh valo: branov in na nevarnih točkah, kjer se morajo ladje ogibati, da ne zade: nejo.

Kakšna luč pa gori v svetilnikih? Navadna sveča ali petrolejka »numa: ra pet« gotovo ne. Večina svetilnikov rabi električno luč. Veliki svetilnik na Greti ima žarnico močno za 450 sveč. Starejši svetilnik na Čuku — temu Tržacani nakratko rekajo Lanterna — pa uporablja zares petrolej, ki se pa prej spari v plin, da potem veliko svetleje gori. Pa vse to bi ne bilo do: volj. Luč, ki jo daje žarnica ali sve: tilka, mora iti skozi posebna okna, namreč skozi steklene leče (podobne, kakor so v daljnogledih); šele te dajo

luči tisto izredno moč, da je videti potisočerjena. Pa še bi jo v veliki daljavi mornarji težko opazili, ako bi mirno in stalno svetila: bliskati mora. Vsak svetilnik pobliskava, pa nekateri ima drugačne presledke (faze); te razlike morajo znati mornarji brati. Faza pove svetilnikovo ime in kraj.

Ti, tamle za mestom, na južno stran, mora biti grozovit požar! Glej, kako rdeče se žari nebo, razločno se vidi v žaru cerkev na hribu in razne hiše. Ah, to je Ščedna (»skednjev« nimajo tam že zdavnaj nič več, tako šturlovi pa tudi niso, da bi celo vas imeli za Skedenj; snopje bi že mlatili, a nasad bi bil prevelik). Pod vasjo ob morju so plavži, kjer se topi železna ruda. Kadar natopljeno železo teče iz peči, se vidi žarenje posebno močno in daleč.

Pojdiva zdaj z Opčin v mesto! Lahko se peljeva s tramvajem. Vrh Škorklje pride tramvaj do take strmine, da se ne more zanašati na kolesa in zavore. Priklopijo mu poseben stroj in voz poteče na železni vrvi navzdol. Kmalu smo na Oberdankovem trgu sredi Trsta. Ulice svetle kakor po dnevi, ljudi pa vse živo. Široka cesta vodi s trga proti mestnemu središču: Carduccijeva cesta. Vaška pot s hišami na obeh straneh bi lahko stala na nji. Pripelje naju do križišča pri Chiozzi, odkoder gre na levo druga široka cesta, nazvana sedaj po Battistiju, gor do Ljudskega vrta in potem kot Julijska cesta dalje proti Sv. Ivanu. Križišče pri Chiozzi (izgovori Kjozi) je eno najbolj živahnih v Trstu; reke ljudstva se prelivajo z ulice v ulico, avtomobili dirkajo, tramvajski vozovi buče in zvone, na sredi pa stoji mestni stražnik, drži se kot gospodar sveta in s palčico odkazuje vsakemu vozu njegovo pot.

Od Chiozze kreneva desno na Goldonijev trg, ki so mu po starem rekali Lesni trg. Čez ta trg teko vsi mestni tramvaji, enajst jih je. Vsaka črta je označena z veliko številko na čelu posameznih vozov; vsak voz pa nosi tudi spredaj tablico, ki pove, kam peljâ. Z vsakega konca mesta se

lahko pelješ v vsak drugi konec preko tega trga; z določeno številko (n. pr. od Ščedne s št. 2) prideš na Goldonijev trg in tu po potrebi prestopiš na drugo (za Barkovlje n. pr. št. 6). Res vidiva, kako ljudske množice vstopa-

Pogled iz Trsta na morje.

jo in izstopajo ter več ali manj potrpežljivo čakajo, da se prikaže »njihova« številka. V Gorici tega ne opaziš; tam vozi kaka redka »šajtrga« po ulici kot zgodovinska posebnost, od meščanov pozabljena; v Trstu pa ti tramvaj prihrani mnogo poti, ako ne časa, zato se vsak rad pelje z njim, če se mu ne mudi na vlak ali kaj sličnega. L. 1928. se je 35 milijonov oseb peljalo s tramvajem, ali vsak Tržačan, mlad ali star, povprečno 140 krat. Plačali so za vožnjo 17 milijonov lir.

Midva se zdaj ne bova peljala s tramvajem, ker si hočeva središče Trsta ogledati v sijaju večerne razsvetljave. Zavijeva na desno na »Corso«. Ta ulica objema v širokem loku staro mesto, ki se skriva za njenimi palačami na levo roko in se raztega v hrib do sv. Justa. Na desno roko imava »novo mesto«, ki so mu nekoč rekali tudi terezijansko mesto, ker je nastalo ob času cesarice Marije Terezije, ko so oklepne zidove starega mesta podrli.

Korso ima na večer dvakrat obilno razsvetljavo: prva je občinska cestna, druga pa zasebna, prihajajoča iz trgovskih oken. Corso je pri tleh sama trgovina levo in desno. Trgovine oblek, pokrival, obutve, železnine, knjig, časopisov, jestvin, vsega mogo-

čega, kar se na svetu kupuje in prodaja, se vrste na korsu. Izložna okna so vsa v razkošni električni luči, ki bi sama čez mero zadostovala za razsvetljavo ulice. Zato se tod šeta gospoda, ki se hoče pokazati; gospodje

Nova palača Chiozza.

in pricvrknjeni gizdalini, gospodične in pavi, vse se gneta in preriva na pločniku, po sredi ceste pa švigajo avtomobili, lepi in domišljavi po svoje. Veliko paše za oči! Kako lahko to človeka omami in potegne v svoj vrtinec. Ko bi mogel vsaj trenotek postati in preudariti: glej po sredi šeta napuh, na desno vodijo ulice v tabor lakomnosti, v trgovski del mesta, na levo, v starem mestu, so šotori tretje glavne napake človeškega rodu... Kako naščeperjen je svet na korsu, kako klaverno se končavajo eksistence desno in levo...

Na koncu se korso razširi v Borzni trg. Borza je semenj računске trgovine, zato se na borzi kupčuje zares na debelo, a le v papirju in računu, dobički so pa tudi veliki. Že ob Napoleonovem času so Tržačani postavili gosposko borzno palačo z velikimi stebri in številnimi kipi v pročelju. To je »stara borza« in notri ni borze več. Pred kakimi 80 leti so tja naprej postavili velikansko palačo Tergestej, kjer je bila tudi borzna dvorana do naših dni. Zdaj so pa desno od stare borze, na vogalu trga predelali neko palačo v borzo, ki je neki znotraj sila razkošno opremljena. Če so torej tri »borze« tukaj, se že s pravico trg imenuje po njih. Znamenitost Borznega

trga je tudi umetniški spomenik cesarja Leopolda II. na kamenitem stebri.

Držeč na levo prideva mimo Tergesteja skozi ozek prehod na Veliki trg, od l. 1919. naprej nazvan »Trg zedinjenja« v spomin na zedinjenje Trsta z Italijo. Modern trg, na štiri ogle urezan, velik, da bi stala vas na njem. Proti morju je odprt, na drugo stran proti staremu mestu ga zapira mestna palača. Na stolpu mestne palače je ura in zvon, ki ga nabijata Mihec in Jakec. Ob straneh trga so druge palače, znamenita in mogočna je Lojdova, njej nasproti pa manjša in blesteča prefektura. Silni kandelabri svetijo na trgu, da bi lahko šivanko vdeval kakor ob svetlem dnevu. Godba igra sredi trga in morje ljudstva valovi semintja. V poletnem času se Trst le na večer oživi. Čez dan tiče ljudje po uradih, pisarnah, trgovinah, leže po naslonjačih in zdehajo po sencah, zvečer pa udero ven na ulice, na Korso, na Glavni trg in k morju, odkoder veje prijeten hlad.

Slednjič je treba misliti na košček nočnega počitka. Hotelov in prenočišč je na izbero. V hotel »Excelsior Savoia« ne bova šla, preveč je gosposki in predrag. Lahko bi šla za liro spat v kako »ljudsko prenočišče«, pa izberiva raje kaj po sredi.

Zjutraj zgodaj najlažje ogleduješ mesto, ko so ceste razmeroma še prazne. Brez skrbi tedaj lahko na ulici postojiš in pogledaš, kakšna je ta ali ona hiša. Našel boš prav čedne in prikupljive stavbe, ki si že stokrat šel mimo njih, ne da bi jih utegnil »videti«; preveč so skrite v neskončni vrsti hiš. Najprej se zjutraj spodobi pogledati v cerkev. Cerkvâ v Trstu ni tako malo, a po pravici rečeno, posebno imenitnih pa res ni. Največja in najbolj obiskovana je ob koncu kanala v terezijanskem mestu cerkev sv. Antona Čudodelnika. Da bi bila ta cerkev grda, ne morem reči, izrazite lepote pa tudi ne najdeš v nji, recimo: spodobna je. Nedaleč od nje, ob kanalu, stoji srbska pravoslavna cerkev sv. Spiridiona. Četudi

sva midva katoličana, bova morala vendar priznati, da je ta mala cerkva resničen biser lepote in krščanskega okusa. Pravoslavna verska občina v Trstu bivajočih Srbov jo je zgradila pred kakimi 50 leti po načrtih milanskega arhitekta Karla Macciachinija v bizantinskem slogu. Bogati Srbi so prispevali bajne svote za stavbo in notranjo opravo. Zidovi cerkve so okrašeni z mozaičnimi podobami in cirilskimi napisi. Tiste čase so se hoteli postaviti tudi nemški protestantje in so zadaj za veliko pošto zgradili v gotskem slogu zelo okusno cerkvico, katera se pa popolnoma zgublja med visokimi hišami. Judje so jih hoteli prekositi in so v ulici sv. Frančiška postavili svojo molilnico, masivno in težko kakor Mozesova postava, pa drago, da so jo mogli samo Judje plačati. Načrte jim je delal arhitekt Berlam starejši.

Boš rekel, da samo drugoverske cerkve hvalim. No, katoličanov je v Trstu silna večina, pa so na župnije razdeljeni in morajo vsak svojo župno cerkev vzdrževati. Tudi to je, da imajo drugoverci razmeroma veliko bogatašev med seboj; saj bi tudi grško cerkev morali pohvaliti; na morje gleda, dva stolpa ima, od zunaj ni sijajna, toda znotraj polna dragocenosti. Vedi pa še to, da drugoverci večinoma Boga odrajtajo s tem sijajem zunanosti ter se drugače bolj malo zmenijo zanj in za njegove reči: tu imaš, vesel bodi in ne vtikaj se v naše zasebne zadeve! Da bom pravičen, moram še to priznati, da številni katoličani podobno čuvstvujejo. Nemalo je takih katoličanov, ki sv. Antona časte namesto Boga. Pri stranskem vhodu cerkve sv. Antona gori pred svetnikovo podobo nešteto sveč, pa dobršen odstotni del tudi za grešne in hudobne prošnje: da bi Bog kaznoval tega in tega, da bi izhiral kakor bo sveča dogorela itd. Sveča tudi nadomesti letno spoved in velikonočno sv. obhajilo; z enim poljubčkom, ki ga z roko vržeš svetniku, si se odkupil od nedeljske sv. maše... Taki smo.

Od katoliških cerkva je umetniško

najlepša »jezuitarska« v starem mestu zraven marsikomu poznane ječe. Cerkev nazivajo »Santa Maria Maggiore«, posvečena pa je Marijinemu ožnaneju. Kjer je zdaj zapor, je bil nekdanji jezuitski samostan in zavod za dijake,

Prefektorni dvor v Trstu.

prva gimnazija v Trstu. Za cerkev je naredil načrte jezuitski pater Pozzo in l. 1627. je škof Škrlič (Scarlichius) blagoslovil temeljni kamen; gradili so tja do l. 1682., kupola je pa še dosti poznejša. Sedemnajsto stoletje je bilo doba takozvane »baročne« umetnosti. Tudi jezuitska cerkev je izrazito baročna stavba, učinkovito je njeno pročelje in tudi notranjost. Jezuitov pa tukaj ni več, župnijo vodijo frančiškani, jezuitje pa so zdaj v drugem koncu mesta blizu Ljudskega vrta, kjer imajo majhno hišo za patre in novo zelo lično cerkvico Srca Jezusovega (ulica del Ronco).

Ker sva že pri »jezuitarjih« v starem mestu, stopiva naprej v reber do Sv. Justa. Hrib je visok 62 m nad morško gladino. Na vrhu je raven trg, s katerega se lepo vidi naokrog dol v mesto. Ne bi bilo prav, priti v Trst, a ne priti sem gor uživat razgled na mesto. V ozadju trga stoji starinski zvonik, hrapav in rjav brez ometa, grozno širok in razmeroma nizek. V starodavnosti je imel čeden vrh, ki je pa nekoč pogorel in ga niso potem več postavili. Pod zvonikom so odprvine v nekako klet, kjer se vidijo ostanki poganskega templja iz časov rimskih cesarjev, tega bo kakih 2000 let. Tu okoli hriba, kjer je zdaj staro

mesto, so imeli mesto že Rimljani one dobe, zato so imeli tudi na hribu sve-
tiše po svoji poganski veri. Ko je zmagalo krščanstvo, je bila zgrajena
tu gori cerkev na čast Materi božji,
najbrže na podrtijah poganskega tem-

Slavolok iz rimske dobe v Trstu.

plja. V Trstu je ob času preganjanja
kristjanov umrlo mnogo ljudi za Kri-
stusovo vero. Od mučencev je najbolj
slaven sv. Just (latinsko Justus = pra-
vični), ki so ga rablji v morje potopili.
Njemu na čast so Tržačani v kasnejši
dobi postavili posebno cerkev vštric
cerkve Matere božje. Ko so v sred-
njem veku Tržačani videli, kako slav-
na mesta grade krasne cerkve, so ho-
teli tudi sami kaj pokazati. Kaj se
domislijo brihtne glave? Obe cerkvi
sosedji združijo v eno samo, vmesni
prostor podaljšajo z novim prezbite-
rijem (prostorom za škofa, duhovščič-
no in veliki oltar) ter pokrijejo z vi-
soko streho. Tako je v stoletjih na-
stala sedanja bazilika sv. Justa, široka
v pet »ladij« in znamenita ne toliko
po lepoti kot po svoji zgodovini, ki
obsega vse dobe krščanskega kultur-
nega razvoja.

Trst je velik. Hiteti morava, da vi-
diva še kaj znamenitega, vsega pa ne
bo mogoče. Lahko bi si ogledala muzej
starin in zgodovinskih kamenov. Pod
cesarjem Antoninom Pijem je bil Tr-
žačan Fabius Severus imenovan za se-
natorja. Trst je odličnemu rojaku po-
stavil spomenik, čegar podnožje stoji
v muzeju; v kamen je vklesan cel za-
pisnik senatne seje, v kateri je bil Fa-
bij Sever odlikovan. Drug znamenit
kamen je podnožje spomenika cesarju

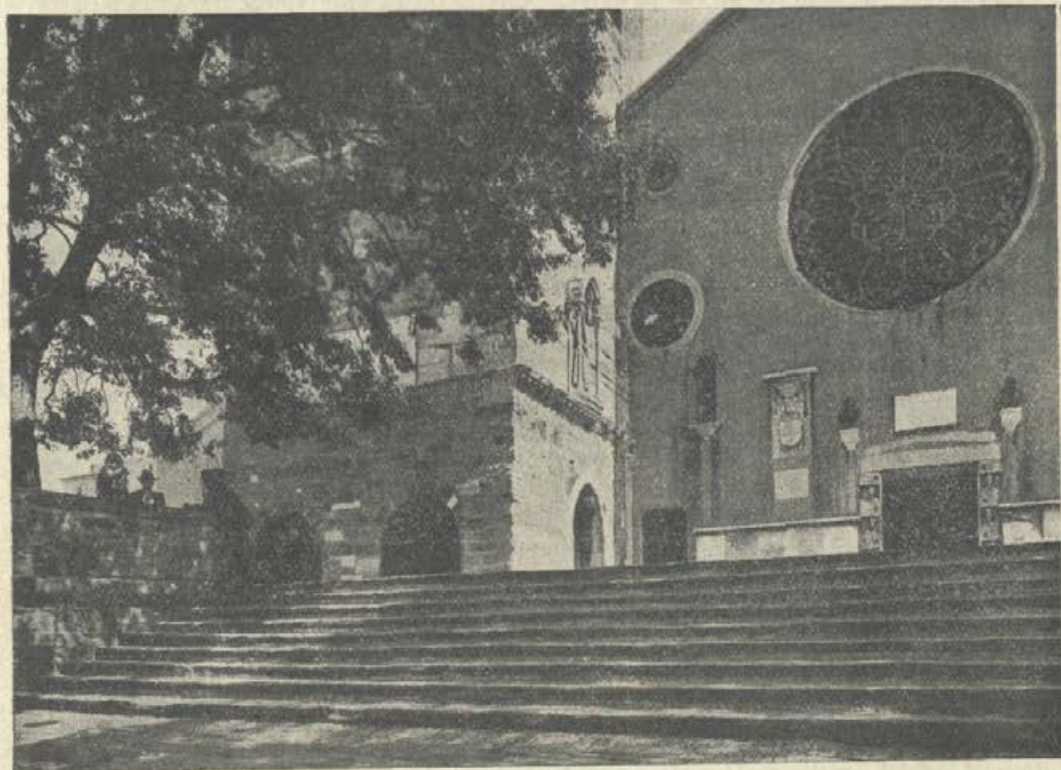
Avgustu, tistemu, ki je vladal ob času
Kristusovega rojstva. Spomenik je bil
postavljen v Škocijanu pri Divači ali
kje v bližini v spomin, da je cesar pri-
šel do tam na nekem vojaškem po-
hodu. Kamen je bil pozneje vzidan v
škocijansko cerkev. V preteklem sto-
letju ga je odkril zgodovinar Kandler,
ga z dovoljenjem oblasti izkopal iz
cerkvenega zidu ter prepeljal v Trst.
Ljudje so govorili, da je Kandler »ve-
del za šac«. Za zgodovinarja in znan-
stvenika so taki spominki resnični za-
kladi. Pa Trst ima še večje spominke
na rimsko dobo: cel zidan slavolok še
stoji na trgu Barbacan; v drugem
kraju starega mesta so še precejšnji
ostanki rimskega gledališča (amfi-
teatra).

Rimski ali latinski Trst so baje Lan-
gobardi razrušili okrog l. 568. po Kr.
r. Obnovljen pod carigradske vlado,
se je počasi spremenil v srednjeveško
mesto. Kmalu za Langobardi so prišli
Slovenci pogledat v te kraje, zasedli
vso okolico Trsta in se uveljavili tudi
v mestu samem poleg prejšnjega la-
tinskega prebivalstva. Mesto je do-
bilo v srednjem veku močno obzidje,
čegar sledovi so še današnje dni obil-
no ohranjeni. Brama je bila potrebna,
ker so Benečani Trst neprestano nad-
legovali in ga skušali dobiti podse.
Oglejski patriarhi niso mogli uspešno
varovati Trsta pred hudo »kraljico
morja«, zato so Tržačani poslali v
Gradec do avstrijskega vojvode Leo-
polda ter se podvrgli Avstriji l. 1382.
S tem pa bojev ni bilo konec. Šele v
stoletjih so Benetke opešale in se Av-
strija okrepila tako, da je Trst svo-
bodno zadihal na morju. Doba na-
predka se je začela za Trst pod Kar-
lom V., ki se vidi njegov spomenik na
Glavnem trgu pred mestno hišo. Nje-
gova hči Marija Terezija (vladala od
1740—1780) je nadaljevala njegovo
delo. Trst je postajal živahno trgo-
vsko mesto, kjer se je stekalo veliko
bogastvo in razkošje. Egiptovski fi-
nančni minister Kašiš (Cassis) je le-
pega dne ves denar vtaknil v žep in
jo popihal v Trst, kjer je živel sijajno
in storil veliko za olepšanje mesta.

Ob času Francozov je Trst prišel začasno pod njihovo oblast. Glavno mesto Ilirije je bila Ljubljana, v Trstu je bil sedež okrožne oblasti. Angleško sovražstvo proti Francozom je zadelo tudi Trst, ki je v tistih letih trpel uboštvu v toliki meri, da je število prebivalstva nazadovalo od okroglo 33.000 na 26.000. Ko ga je zopet Avstrija prevzela in mu odprla morje, tedaj je začel rasti kakor goba. V sto letih se je prebivalstvo pomnožilo od 26.000 na 250.000. Pri tej številki je začasno obstalo. Po svetovni vojni, ki je naših dni spomin, se je Trst združil z Italijo.

Trsta ne bova prej zapustila, da nardeva še sprehod ob morju, ki je kri njegovega življenja. Vse morske obale je na kilometre. Že okoli Ščedne vidiš vse polno obmorskega življenja: čistilnico petroleja, plavže, pristanišče za les, tovarno olja, ladjedelnico pri Sv. Marku in Lojdiv arzenal. Potem

pride obsežen kolodvor pri Sv. Andreju (Campomarzio) s prosto luko in svetilnik. Tu se začne carinsko pristanišče pred samim mestom. Razdeljeno je v več oddelkov, ločenih po takozvanih pomolih, ozkih, v morje segajočih kamenitih nasipih. Ob pomolu bersaljerov (nekoč Sanità) je morska postaja za potnike. V tem delu luke, pred Glavnim trgom, se tudi ustavljajo bojne ladje, ki pridejo za parado na spregled. Tod okrog in na pomolu Audace (San Carlo) se Tržačani kaj radi šetajo, še bolj pa tujci. Vsakega tujca vleče k morju. Ob morju se najlaglje znajde, tu se mu odpira pogled v brezkončno obzorje, delo in vrvenje po nabrežju ga prevzema, plivkanje večno nemirne planjave ga vabi in miška: pridi, popelji se proč od zidanih brlogov in morečih skrbi v svobodo božje narave. Glej, tam se beli Miramar, pravljica, nedosanjana, o brezbrežnem hrepenenju človeškega srca.

Pred stolno cerkvijo sv. Justa v Trstu.

PRVIČ POD FRANCOŠKIM ORLOM

Prof. Rado Bednarik.

Leta 1789. je izbruhnila francoska revolucija. Zmagoviti revolucionarji so obglavili kralja in razglasili republiko. Svoja načela o enakosti, bratstvu in svobodi so hoteli nesti vsem narodom.

Toda kralji in cesarji vse Evrope so se združili proti uporniški Franciji. Avstrijski cesar Leopold II. se je hudoval na francoske revolucionarje, ker so bili obglavili njegovo sestro, kraljico Marijo Antonijeto. Pruski kralj se je bal za svoja posestva ob Renu. Ruska carica Katarina pa je te dve državi podpihovala v vojsko s Francozi, da bi sama lahko po ljubi volji grabila poljske dežele. Avstrijski cesar in pruski kralji sta l. 1791. sklenila vojno zaveznitvo; in leto za tem so jima Francozi že napovedali vojsko.

Spočetka sta Avstrija in Prusija, katerima so se po umoru nesrečnega Ludovika XVI. pridružile še Anglija, Holandska, Španija, Sicilija in nemške kneževine, imeli uspehe. Kmalu se je pa bojna sreča obrnila. Navdušeni francoski polki so vdrli v Porenje in Prusija je l. 1795. sklenila poseben mir.

1. Francoski orli so ob Soči.

Avstrijo so pa prijeli z boka. Francoskim armadam v Italiji so postavili na čelo 28 letnega generala Napoleona. Izstradano francosko moštvo je mladi Korz po prvih zmagah tako navdušil, da je že v marcu drlo čez Tilment in se je nenadoma pojavilo pred Gradiško. Avstrijske čete so se umikale preko Hrušice. Francoski orel se je pripravljal, da se prvič spusti nad naša tla.

Meščanov in ljudi z dežele se je lotil strah, ko so zvedeli, da se francoske vojske valijo proti Soči. Saj je šel pred njimi glas, da rušijo, more in požigajo celo cerkve. Plemstvo in bogati goriški meščani so naložili vozove in jo odkurili proti Kranjski. Blagajno z Mon-

ta so odnesli na Ogrsko. Cerkevne dragocenosti so menda spravili v za boje in jih potopili v Vipavi. Medtem so pa z mrzlično naglico utrjevali višine ob Soči. Že ko je Napoleon prebredel Tilment, je nadvojvoda Karel sklenil, da se bo branil na soški fronti. Zato je ukazal popraviti obzidje v Gradiški; na Majnici, v Stražicah in ob pevmskem mostu so pa namestili močne baterije. Utrdili so tudi višine nad Rubijami, a upanja, da bodo štirikrat močnejše Francoze ustavili, so imeli celo avstrijski poveljniki sami kaj malo.

18. marca je bil nadvojvoda Karel že v Gorici. Naslednji dan zjutraj je poslal v Gradiško dva bataljona (1200 mož) »Deutschmeistrovcev« in nekaj topov. Bil je pa že tudi skrajni čas, ker so prvi francoski polki že vkorakali v Farro. Ob enajstih dopoldne se je vnel boj na celi črti. Branilci Gradiške so prizadejali Francozom dosti izgub s svojimi topovi. Baje je padlo 2500 francoskih vojakov. Sodobni kronist pravi, da so ranjence kar poklali, da bi jim ne delali napotja. Ko je francoski general Bernadotte uvidel, da z napadom od ene strani ne stre obrambe, je poslal oddelek armade pri Zagraju čez Sočo. Gradiška je bila obkoljena in se je morala podati. S tem je pa bila tudi usoda Gorice zapečatenjena.

2. Gorica pade.

V noči od 19. na 20. marca so se nadvojvodove čete umaknile iz Gorice. Ostalo je za zadnjo stražo le par huzarjev pod grofom Hohenzollerjem. Vsi meščani so se zaprli v hiše. Da se je zapuščeno mesto ovilo v še večjo grozo, je jela pihati močna burja, ki je dvigala cele oblake prahu. Ob štirih popoldne sta prijezdila v Gorico dva odposlanca, da uredita vse potrebno za prenočišče in hrano čez tam. Zglasila sta se pri županu Valo-

ghiniju, ki je ves trepetal od strahu. Dobro, da se je mestni zdravnik dr. Catterini še dovolj junaško obnašal. Eno uro za poslancema je pripeketalo 30 konjikov, ki so v brzem diru prejezdili vse ulice, da se prepričajo, ali ni več avstrijskih zadnjih straž. Brž za to prvo stražo pa je vkorakalo med močnim bobnanjem 600 mož pehote s par topovi.

Kronist sporoča, da je prednje straže pripeljal po stezah ob Soči in po Kornu navzgor neki človek s črno krinko na obrazu. No, pa so bili Avstrijci že daleč in se jih ni več bilo treba bati. Naslednji dan, 21. marca, je pa prikorakalo v Gorico jedro francoske vojske, kakih 50.000 mož. Oddelek 12.000 mož je Napoleon poslal na Pontebo, enako močno četo na Kobarid čez Čedad, tretja brigada je udarila proti Kanalu, 15.000 mož pa je v urnem pohodu šlo proti Ajdovščini.

Značilni za francosko armado so bili brzi pohodi. To je bilo lahko, ker so moštvo in častniki, razen generalov in onih od glavnega stana, nosili vse s seboj. Voz so imeli le malo. Topovi so bili manjšega kalibra in jih tudi ni bilo dosti. Pešci so imeli lahke puške in primerno uniformo. Bobnarjev pa je bilo v vsaki četi po par. Ti so udarjali venomer na svoje tolkalo, zdaj hitreje, zdaj počasneje, kakor je bilo treba dati trudnim nogam počitka. Vojaki so bili prav mladi; večina izpod 30 let. Pri vežbanju niso gledali toliko na točnost prijemov kot v Avstriji ali Prusiji, glavno je bilo olajšati vojskovanje in dobro meriti. Ker so se Francozji bali močne avstrijske konjenice, se niso spuščali v boje na odprtem polju, marveč so, če je bilo le mogoče, zasedli kako višino in od ondi planili sovražniku v bok. S tem novim načinom vojskovanja je Napoleon dosegel lepe uspehe. Vojaki so pa tudi bili zanj navdušeni. Ni jih pustil pretepati; za prestopke je bila kaznen zapor, za zločine krogla v hrbet. Želja po plenu je pa sama vlekla vojaštvo naprej.

Napoleon je vkorakal v Gorico še isti dan opoldne. Nastanil se je v hiši

barona De Grazia (na oglu bivše ulice Caserma in Corso Verdi, nasproti zelenjadnemu trgu). Divizija generala Bernadotteja je pa šla taborit na polje ob potoku Lijaka; svoje prednje straže je potisnila celo do Črnič.

Goriški Travnik za francoskih časov.

3. Napoleon modro postopa.

Čim se je Napoleon nastanil v svojem stanu, se je šel zglasti k njemu generalni vikar Jožef Križman v spremstvu kapitljevega kanclerja in škofovega tajnika. Zastopniki duhovščine so morali celo uro čakati na sprejem. Medtem so se v predsobi razgovarjali z višjimi častniki, ki so začudenemu vikarju razlagali nove svobodnomiselne ideje. V razgovoru z Napoleonom je generalni vikar prosil, naj pusti francoska vlada bogočastje pri starem. To je Napoleon tudi obljubil, začudil se je pa, čemu je škof Inzaghi zapustil svoje ovčice.

V resnici so se tudi Francozje mirno obnašali. Niti vojne kontribucije 300.000 goldinarjev, kar je kasneje bilo znižano na 150.000, niso prestrogo izterjevali. Še isti dan je izšel Napoleonov proglas, ki upostavlja centralno vlado obstoječo iz 15 članov. Predsednik je bil grof Adolf Porcija, pozneje grof Lanthieri, blagajnik pa Filip pl. Reja. Mestni župan Valoghini je bil odstavljen. Na njegovo mesto je pa Napoleon pozval dotedanjega podžupana odvetnika Prividalija, Slovca drja. Doljaka pa je postavil za podžupana. Člani centralne vlade so z grožnjami morali sprejeti določeno jim čast in breme.

Omenjeni Napoleonov proglas v francoščini, italijanščini in nemščini tvori podlago začasnim upravnim razmeram v novoosvojenih pokrajinah. Glasi se:

FRANCOSKA REPUBLIKA

SVOBODA. ENAKOST.

Dano v glavnem stanu v Gorici 1. germinala, peto leto enotne in nedeljive republike.

»Bonaparte, vrhovni general italijanske armade ljudstvu goriške pokrajine.

Neopravičen strah je šel pred francosko armado. Nismo prišli sem, da se vas polastimo, niti zato, da bi škodili vašim navadam in vaši veri. Francoska republika je prijateljica vsem narodom; gorje kraljem, ki se upajo, se vojskovati proti njej!

Duhovščina, plemstvo, meščani, ljudstvo goriške pokrajine! Zapodite od sebe sleherni strah. Mi smo dobri in človečanski: opazili boste razliko med svobodoljubnim narodom in cesarskim dvorom ter njegovimi ministri.

Ne vmešujete se v zadeve, ki vam niso mari, in jaz bom čuval vaše življenje, posest in vašo vero.«

Za tem uvodom je 8 členov, kjer obljublja Napoleon, da se bo bogočastje vršilo kot doslej; ustanavlja se za združeni pokrajini Gorico in Gradiško centralna vlada; vsi uradi ostanejo na svojem mestu; pravitako ostanejo v veljavi tudi vse civilne in kazenske postave. Pod proglasom je podpis »Bonaparte«.

Za tem proglasom so si sledili ukazi francoske gosposke drug za drugim. Najbolj strogo so pazili novi gosposdarji na to, da je prebivalstvo oddalo vse strelno orožje. Tržačanom pa niso niti žepnih nožičkov pustili. Sicer so pa nove uradnice poslovale kot doslej. Tudi uradništvo je po večini ostalo na svojih mestih. Vso upravo in sploh celo življenje so Francozi prebrnili šele za časa druge (l. 1805) in tretje okupacije (l. 1809).

4. Krvave zmage.

Toda poglejmo zopet, kako so francoske vojske zasedle našo deželico. Že drugi dan po zasedbi Gorice so se francoske prve čete jele pomikati

proti Sv. Križu. Tu so jih pričakovali avstrijski ulanci. 150 Francozov so posekali. Do hujših prask je prišlo pri Ajdovščini. Zadnje čete umikajoče se armade so imele nalogo spraviti proti Razdrtemu zaloge in vozove. Te čete so pognale francoske prednje straže nazaj do Dobravelj. Močno po robu so se pa Avstrijci postavili pri Vipavi. Par dni si niso Francozi upali naprej. Šele 27. marca so dosegli prost prehod čez Rebrnico proti Ubelskemu.

Istočasno s temi boji so pa pokale puške tudi ob Nadiži. Francoski oddelek, ki je prodiral čez Čedad gori, je naletel v soteski pod krajem Pulfero na utrjene avstrijske postojanke. V vročih bojih so bili Francozi ob 2000 mož. Šele ko je neki Furlan pokazal naskakovalcem stransko stezo čez hribe, so se avstrijski oddelki rešili obkoljenja z umikom v Kobarid.

Dejali smo že, da je tretji francoski oddelek vzela smer ob Soči. Prvo noč je prespal v Kanalu. Ljudje so morali napojiti in nasititi moštvo in konje. Naslednji dan so Francozi bili že pod Volčami. Tu so zaslišali prasketanje pušk, kar jih je tako preplašilo, da so se, boječ se močnega nasprotnika, spet umaknili do Plavi. Šele naslednji dan so šli po soški dolini do Bovca, kjer že ni bilo nobenega nasprotnika več. Trd oreh za prodirajoče čete je pa bila stara trdnjava v bovških Klužah. Trikrat so jo naskočili; trikrat so se s krvavimi izgubami vrnili. Francozi so se morali razviti pred Bovcem v bojno črto in čakati, izpostavljeni dobro merjenim avstrijskim topovskim krogam, kdaj pade en oddelek Francozov preko višin trdnjavi v hrbet. To se je tudi posrečilo. 600 mož močna posadka je položila orožje. Francozi so pa izgubili okoli 1000 mož; dosti jih je popadalo v globoko strugo Koritnice, kamor so jih bili brambovci zvijačno speljali. Zmagoviti francoski polki so v jadrnih pohodih šli preko Predela in so še o pravem času prišli pomagat jedru francoske armade, ki se je spopadlo s samim nadvojvodo Karlom pri Trbižu in Žabnicah. Fran-

cozi, ki svojih številnih čet v ozki Kanalski dolini niso mogli razviti, so imeli velikanske izgube. Naskakovalci so se kar vdirali v mrtva trupla padlih tovarišev. Toda stari način vojevanja je tudi tu Francozom pomagal. Zasedli so višine in prijeli avstrijske čete od strani. S tem je bila odprta pot proti Beljaku.

Še preden so se ti boji za Francoze srečno iztekli, je tudi tržaško mesto padlo Francozom v roke brez boja. 22. marca so iz goriškega glavnega stana poslali v Trst juda Bolaffio, naj nese tržaškim oblastvom pisma s pozivi na predajo. Še isti dan so določili Tržačani dva odposlanca, naj se pogajata s Francozi. Tržaško mesto je sprejelo 1 milijon goldinarjev vojnega davka in se je podalo.

Z vojnimi dajatvami so Francozi spravili skupaj velikanske svote. Najbolj se jim je pa še splašal pohod na Idrijo. Oddelek posadke v Sv. Križu je 22. marca šel čez Otlico in se ponoči iznenada polastil mesta in rudnika. Zaloge živega srebra so pa že bile izpraznjene. Po dolgem iskanju so pa vendar našli še veliko skrito skladišče te dragocene rude. Z njo so nato tvorili 1200 voz v vrednosti treh milijonov goldinarjev.

5. Puntji se vžigajo.

Po teh zmagah in pohodih sta bili goriška in tržaška pokrajina v rokah zmagovalnega Napoleona. Prvi strah, ki se je polastil ljudstva ob prihodu Francozov, se je kmalu prelevil v nezadovolje in puntarstvo. In kako tudi ne? Vojni davki, nasilno odvzemanje živil, voz, živine in sena ter tu pa tam brezbožno vedenje francoskih vojakov je netilo upor med ljudstvom. V Gorici so Francozi zasedli vse tiste hiše, ki so jih ubegli meščani zapustili. Pa ni bilo še dovolj. V cerkvi sv. Ivana so naredili skladišče za seno; in tako še marsikje drugod. Ker je ljudstvu radi nasilnih rekvizicij za velikansko francosko armado zmanjkalo živeža, so izbruhnile še bolezni. Kronist piše, da so bolezni

pobrale tedaj 10 odstotkov goriških meščanov.

Splošno ljudsko razburjenje so francoski nasprotniki skušali izrabiti. Že omenjeni dr. Catterini je parkrat šel s par drugimi vplivnimi možmi po-

Iz stare Gorice: mestna godba.

tipat Trnovce, ali bi se hoteli po vzgledu Tirolcev upreti novim gospodarjem. V Ricmanjih je prišlo do pravega ljudskega upora, ko je par vojakov udrlo v cerkev in se ondi nesramno obnašalo. Začeli so bítí plat zvona. Zbrali so se Ricmanjci, Brežani in Škedenjci. Graničarski poročnik Tesič, ki je s 300 možmi čuval cesto iz Trsta v Reko, se jim je pridružil in tako so združeni udarili 14. aprila na Trst. Maloštevilno francosko posadko so brž razorožili, pristaniški postopači so se oborožili s koli in vrvmi, pobrali so vse francoske blagajne. Tedaj je počil glas, da se bliža Trstu brigadir Friant. Uporniki so že začeli utrjevati višine nad Trstom. Nekaterim uvidevnejšim možem, med temi škofu Ignacu Kajetanu De Busetu, se je posrečilo, da so odvrnili krvoprelitje in da je francoski general obljubil pomiloščenje.

Prav tiste dni so se tudi Goričani skušali dvigniti. 15. aprila zjutraj so francoski bobnarji bobnali po vseh vojašnicah »generalmarš«. Raznesel se je bil namreč glas, da so kmetje pobili nekaj Francozov. Zmeda je nastala še večja, ko je par vojakov plenilo v neki hiši pri Sv. Roku in je vse drlo tja doli! Tedaj je završalo po Gorici:

Avstrijci gredo! Francoske posadke so se zabarikadirale v vojašnicah; v vojašnici na Travniku so potegnili glavno stražo noter. Ljudje so se po-

Iz stare Gorice: mestni bobnar.

skrili po hišah v strahu, da bodo začele kmalu pokati puške po ulicah. To priložnost je izrabil grof Turn, ki je bil Francozom gorak, in je zbral 2000 oboroženih kmetov ob Soči, da bi Francozom odrezal beg iz Gorice. Toda Avstrijcev ni bilo. Posadke so si spet upale na cesto ter so na križiščih postavile topove. Grof Turn pa se je moral pošteno zagovarjati, da se je izrezal, čemu je zbral onih 2000 mož ob Soči.

6. Napoleon beži.

Francoski dnevi so se pa že jeli nagibati h kraju. Napoleon je prodiral že proti Dunaju. Toda negotovost za

hrbtom je Napoleona prisilila, da se je začel v Ljubnem (Leoben) na Gor. Štajerskem pogajati. 18. aprila so bili pogovori zaključeni. Francoski orel je moral za nekaj let odleteti iz naših krajev.

V začetku maja se je začelo splošno umikanje. 5. maja je prišla v Gorico Bernadottejeva divizija. Razvajeno moštvo ni hotelo iti spat na grad na slamo, marveč v postelje meščanov. Čez par dni se je umikal Massenov armadni zbor. V Gorici je kar mrgolelo vojaštva. Rekvizicije so zopet povzročale poboje. Ko so prinesli francoski izvidniki poročila, da se bližajo Avstrijci, so umikajoče se čete hotele dobiti od izmzgane dežele kar se je še dalo. Mestni poveljnik je zase zahteval darilo 700 goldinarjev. V Tolmin je poslal komisarja Drometa, naj izterja v naglici kar 2000 cekinov vojne dajatve. Tolminci se pa niso dali kar tako. Od vseh strani so se zbirali z mrkimi pogledi in s krepelcem pod srajco. Dronetu in njegovemu majhnemu oddelku je kar vroče prihajalo. Znižali so svojo zahtevo na 200 cekinov, potem na pet, ker je pa bilo Tolmincev zmeraj več, so začeli prositi, naj jih mirno puste nazaj v Gorico.

Podobna poročila so prihajala od drugod. V Budanjah so pokradli nekaj cerkvene posode. Od črniškega župnika so zahtevali 1000 goldinarjev, potem so mu še farovž oplenili. Revež je komaj ušel bos na Čaven.

22. maja so Francozi izpraznili bolnišnice. Naslednji dan zgodaj zjutraj se je pa francoska vojska zbrala na Travniku. S svečkami na puškah so si svetili in med glušičim bobnanjem so odšli proti Ločniku. 24. maja 1797 ob desetih predpoldne so se zadnje francoske straže umaknile. Par minut na to sta dva strela z grada naznanila prihod avstrijskih čet. Z njimi se je vrnilo nazaj staro življenje, ki pa je trajalo le dobrih osem let do druge francoske zasedbe, ki je že pustila v naših krajih in ljudeh trajnejših sledov.

JAME, VODE IN ČUDESA POD NAŠO ZEMLJO

In votel je Kras!

Pod primorskim Krasom je nad dva tisoč jam in votlin, brezen in žrel. Po mnogih kraških podzemeljskih jamah visijo in rastejo kapniki, prelepe apnenčaste kamenine srebrnobeke barve. V mnogih jamah gučijo potoki, ponekod celo bučne reke, ki se zdaj prikažejo na površino in tečejo mimo vasi in sredi polj, pa spet poniknejo v podzemeljske globočine, kjer so si izvotlile krasne jame in divjo strugo.

Naša domačija nima le krasnih dolin in veličastnih gorovij in ljubkih lozgov ob morju; še pod našo zemljo je čudovit svet, poln skrivnostne lepote. Oglejmo si vsaj nekatere teh kraških čudes!

Postojnska jama.

Ta je kraljica podzemeljskih jam celega sveta. O njej so, kolikor le jaz vem, napisali že 52 knjig v raznih jezikih. Kako naj v par stavkih opišemo vso lepoto Postojnske jame?

Cetrť ure hoda iz mesta Postojne po cesti proti Velikemu Otoku se nahajaja vhod v jama. Ko vstopiš in preideš trioglati hodnik, se kmalu znajdeš v »veliki stolnici«, veličastni podzemski dvorani. Spodaj buči reka Pivka. Čudna reka! Pivka izvira pod goro Gradščem pri Zagorju in teče približno 26 kilometrov po površini lepe deželice, kjer bivajo Pivčani. Kake pol ure hoda pred Postojno se Pivka okrepeča, ker se tam zliva vanjo Nanošca. Pivka vstopi potem v Postojnsko jama, kjer teče le okoli sto metrov na odprtem, potem pa se pod temnim obokom spusti v globočino in zgine našim očem. Spet jo bomo zagledali v prepadu in v jezeru, ki ga tvori pod zemljo.

Dvignimo oči k oboku velike stolnice! Od 30 metrov visokega stropa visijo belkasti kapniki. Cesta pelje 25 metrov visoko nad prepadom. Jamine stene so tu in tam zakajene od dima

bakelj. Pozna se, da so tu sem že od davnine zahajali ljudje. Sedimo brž na jamsko železnico, ki nas potegne skozi najlepši del jame.

Postojna v letu 1800.

Po naravnem hodniku, ki je ves obtečen v blesteče kapniške preproge, pridemo v »gotično cerkev«, 13 metrov visoko dvorano, polno kipečih in visečih kapnikov, zaves — vse iz kamna. Zraven je votlina, v kateri so našli ostanke jamskega leva in medveda. Pa nam se mudi v »plesno dvorano«, ki je 47 metrov dolga in 28 m široka, pač dovolj obsežno plesišče za jamske goste, ki se jih o binkoštih na stotine vrti po tej naravni dvorani. Mimo velikanskega, na stran nagnjenega kapnika, ki mu pravijo »pizanski stolp«, se pomaknemo na »poštni trg«, obstrmimo pred naravnim sijajem velikanskega »čopa«, ki bel in rožnat visi od stropa. Po ozkem hodniku pridemo v »belo dvorano«, katere stene so prevlečene s snežnobelimi preprogami. Dalje stoji skupina kapnikov, ki ji pravijo »porušeni grad«, — in že smo »na razpotju«, kjer se odpreta dva hodnika. Po enem teče železnica skozi »drevored stebrov« do vznožja Kalvarije, ki je 45 metrov visok grič, na katerem je v teku tisočletij zrastel cel gozd kapnikov čudovitih oblik in

raznih barv. Nad gričem se obok jame pne še 17 metrov visoko! Za Kalvarijo pa se odpre najlepša dvorana Postojnske jame, »rajska dvorana«, neverjetno lepa in bogata. In še na prejšnjem gre pot skozi »črno jamo«, ki je

Slap Reke v Škocijanski jami.

znana že iz davnine in močno zakajena od dima bakelj. Odtod se spustiš v prepad reke Pivke; reka se najprej razlije v mirno jezero, po katerem lahko veslaš, potem pa šumeč bobni po dnu jame in zgine v globokem in nizkem hodniku pod zemljo — in se po 2.200 metrih teka po še neraziskani strugi prikaže — brez potnega lista — v Planinski jami.

Kdor je kdaj videl Postojnsko jamo, reče, da si take bajne krasote ni predstavljal.

Opisali smo prav nakratko le Postojnsko jamo. Pa tudi mnoge druge kraške jame so čudalepe. Predvsem

Škocijanska jama s svojimi velikanskimi dvoranami, bobnečimi slapovi, divjimi prepadi. Iz priložene slike bodo bravci zaslutili, kako lepo je tam.

Prav zanimiva je »velika jama« ali »velika pečina« pri Briščikih poleg Proseka. Ima eno samo velikansko dvorano, ki je najvišja na svetu, saj je 136 metrov visoka. Sloveča je tudi jama pri Lokvi na Krasu, kjer vidiš raznobarvne kapnike in prozorne kamenite zavese. Jama pri Trebčah je ena najglobočjih na Krasu; sega 329 metrov pod zemljo. Skozi njo teče Reka, ki se potem pri Štivanu ob morju prikaže kot Timav na dan. Ta jama pa ima le malo kapnikov, ker voda v njej narašča in pada. Sploh je svet od Škocijanske jame do Štivanja ob cellem podzemeljskem toku Reke močno izvotljen in se todi vrstijo jame, brezdna, dupline in prepadi.

Ko smo — prav površno — spomnili na krasote našega podzemeljskega sveta, nam pride na misel: kako pa so te jame nastale? Kdo je zgradil te blesteče kapnike, srebrne zavese v podzemskih dvoranah?

Kako so nastali podzemski pojavi.

Zemeljska skorja se polagoma, a brez nehanja preminja. To vidiš vsak dan na polju. Dež, tekoča voda in morja valovi, solnce in vetrovi, mraz in vročina razdevajo, razkrajajo in preminjajo obličje zemlje. Posebno moč ima pri tem voda. Le pogledjmo Sočo, kako globoko strugo si je vrezala med skalnate gore in kako je pod Gorico nanosila cele ravnine peščenja! Ali pa pogledjmo, kako preminjajo zemeljsko površino hudourniki. Mogočno delo vode se opazi pri studenčkih in veletokih, pa tudi v visokih gorah, kjer so ledeniki izvrtali in izbrusili velikanske kotline, in ob izlivih rek, kjer voda naplavlja toliko peska, da morje zasipa.

Voda razdira — voda nasipa in gradi — voda pa tudi kemično raztaplja kamenje, po katerem teče. Vsi vemo, da voda rada in brž raztopi sol in kreda. Pa tudi nekatere druge kame-nine so v vodi lahko raztopljive. Med

temi je tudi apnenec. Kraški svet pa je po večini apnenčast. Apnenec ima

»Gotski steber« v Postojnski jami.

še to posebno lastnost, da ob njem in skozi njega tečejo tenke razpokline in luknjice. Zato apnenčasti svet prepusti vodo, ki polagoma raztaplja kamenje in nosi raztopino s seboj. Tako je voda tekom stoletij izvotlila kraške jame; čim večja je podzemna voda, tem večja je navadno jama. Kjer je voda, nasičena z apnenčevo raztopino, kapljala z višine na tla, so zrastle kapniki, s tal navzgor, s stropa navzdol. Ko rastoči in viseči kapnik tako dorasteta, da se dotakneta, se začne tvoriti steber. Ponekod z apnenecem nasičena voda v kapljicah stoletja in stoletja curlja po stenah jame in jo prevleče z belo gladko skorjo apnenca. Tako je v tisočletnem delu voda izvotlila jame in jih potem odela s srebrnimi zavesami, zgradila v njih kapnike in stebrišča. Če je voda raztopila barvano kamenje, je nosila s seboj barvo in zgradila rdečkaste, vijoličaste, rožnate ali temne kapnike in prevleke.

Tako je rasel in še raste čudnolepi svet kraškega podzemlja.

NAŠI RIBIČI

Andrej Furlan.

Kdor se pelje po železnici od nabrežinskega Bivija proti Trstu, se vozi večinoma med stenami in vinogradi. Če pogleda na morje, vidi ob mirnem vremenu vse polno ribiških čolnov. Čarobno je zlasti ob poletnih tihih večerih, če človek z bližnjih višin gleda na morsko gladino, vso posejano z lučcami, ki se ti prijazno smehljajo iz čolnov, v katerih ribiči obirajo iz mrež nalovljene ribe. Če se pa spustiš do morja in se približaš čolnom, boš slišal govoriti jezik, ki ga razumeš. To so naši ribiči. To so večinoma dobrodušni ljudje; sicer ga radi pijejo, pa ne iz hudobije, ampak ker privoščijo ribam, da plavajo v trojni tekočini: najprvo v vodi, potem v olju, nazadnje v vinu. Seveda brez človeških slabosti tudi niso. Zlasti, če vidijo, da je tovarišem ribiška sreča

mila, njim pa ne. O, tedaj mnogim kar vrejo iz ust besede, ki niso v nobenem soglasju z drugo božjo zapovedjo. Seveda tako govore le v slučaju, da morje ni nevarno; ko pa jih na morju zaloti velik vihar in jim gre za življenje, tedaj uberejo bolj mile strune in govorijo z Bogom tako, kakor jih je naučila mati v otroških letih. Pa to so lastnosti in slabosti skoro vseh ribičev celega sveta.

Zdaj pa navedimo nekaj podatkov o naših ribičih. Izključno od ribolova živi le malo družin. Večina naših ribičev ima svojo hišico, svoj vinograd, svoje njive in ograde. Od Barkovelj do Devina se bavi z ribištvom okoli 150 družin. Skoro polovica vseh ribiških družin pa biva v Sv. Križu tržaškem. Zato ima Sv. Križ največjo ribiško luko, ki se sedaj s podporo

osrednje vlade znatno razširja in spopolnuje. Svoje majhne ribiške luke imajo tudi Barkovljani, Kontoveljci in Devinci.

Trg in cerkev v Svetem Križu.

Kakšne ribe se po večini lovijo ob naši obali?

Začnimo z zimo. Prve zimske ribe so ploščate pasere. Lovijo jih večinoma v adventu, ko piha mrzel veter. Na sv. večer mora vsaj pasera biti na mizi, drugače ni za ribiče pravega vselega božičnega razpoloženja. Od polovice decembra do polovice januarja se lovijo velike, paseram podobne ribe, ki se imenujejo »rombe«. To je velika ploščata riba, ki tehta od enega do petnajst kilogramov. Za take ribe ostanejo mreže več dni v morju; ko se ribičem zdi, da se je kaj ulovilo, jih gredo izvleč.

Od polovice januarja do polovice

marca ni posebnega ribjega lova. V tem času lovijo ob lepem vremenu ribiči s trnkom »guže«, majhne, navadne ribe, ki so pa precej okusne. Spreten ribič jih nalovi dnevno od 10 do 15 kg. Meseca marca se začne bolj obilen lov karamalov, v aprilu pa sip in škombrov. V marcu ali aprilu se za nekoliko dni prikažejo šaraki, sardelam podobne ribe. Letos so jih radi mrzle vode lovili še cel april in maj. Največji lov ob naši obali je lov sardel; začne se koncem aprila in traja do konca junija; v juliju lov preneha in se začne zopet v drugi polovici avgusta in traja ob ugodnem vremenu do polovice novembra. Če je lov izredno dober, ulovi en ribiški čoln en sam večer od 30—40 tisoč sardel. Ker bi ob izrednih lovih ne mogli sardel spečati na ribjem trgu, zato napravijo ribiči pogodbo s tovarno, ki se bavi s konserviranjem sardel. Tovarna se zaveže po pogojeni ceni sprejeti vsako množino sardel. Naši ribiči imajo pogodbo s tovarno v Izoli. Seveda se mnogo sardel proda na drobno po vseh okoliških vaseh. Ribiške žene in hčere se zgodaj zjutraj dvignejo z ribami, se razidejo po raznih vaseh in jih prinesejo po železnici celo do Postojne. Prodajalke, ki kličejo po vaseh: »Ribe! ribe!«, so večinoma podjetne žene in dekleta iz Sv. Križa. — Zelo okusne ribice so »sardonie«; nimajo prav stalne dobe; prikažejo se za nekoliko dni v juniju, potem pa enkrat koncem oktobra.

Lov na tonino.

Velezanimiv pa je lov na »tonino« (Tonfisch). To so velike ribe; najmanjša tehta od 4 do 5 kg, srednje od 15 do 25 kg; ulovili pa so že velikane, težke od enega do dveh kvintalov! Te ribe lovijo pri nas le ob obrežju. Na posebnih točkah čakajo ribiči s čolnom, potem ko so vrgli težko mrežo v morje in jo nategnili od obrežja do kraja, kjer se čoln ustavi.

Ribiči iz svojih čolnov ne morejo opaziti rib; zato ima vsak čoln tri može opazovalce, ki jim pravijo »kolnarji«, ki v primerni razdalji drug od

drugega iz določenih višin opazujejo gibanje rib. Če ste se vozili od kriške proti grljanski postaji, ste videli koncem avgusta, v septembru in oktobru može, ki so sedeli na visokih lesenih trinožnih stebrih. To so »kolnarji«, ki potrpežljivo ali nepotrpežljivo čaka-

Sveti Križ nad morjem.

jo, kdaj se prikaže riba, da dajo znamenje možem v čolnu, od katere strani prihaja riba. Ko pa se prikažejo »toni«, tedaj ti može začnejo vpiti ko turški derviši s svojih minaretov in ti rabijo take izraze, kakršnih ne najdeš v nobenem slovarju. Tujec, ki vidi te može, ko mahajo z rokami in vpijejo s svojih stojišč, bi mislil, da so skregani s pametjo. V resnici so to može, ki odločujejo srečo ali nesrečo pri lovu. — Ko pa ribe zaidejo v pripravljeno past, tedaj se raznese glas v vas,

da je čoln zaprl ribe. Tedaj prihiti vse, staro in mlado, da vleče težko mrežo k obrežju. In če je lov povoljen, tedaj dobijo vsi vlačilci mreže za plačilo kos ribe.

Dnevi dobrega lova so spominski dnevi v ribiški zgodovini. Najimennejši dan za naše ribiče je bil dan 28. septembra 1918., ko je ena sama baraka ulovila nad 600 rib. vrednih 80 tisoč kron.

Zaščitnik ribičev.

Zaščitnik vseh krščanskih ribičev je sv. Peter. Ker so tudi naši ribiči kristjani, zato tudi oni častijo sv. Petra. V »prestolnem mestu« naših ribičev, v Sv. Križu, je na sv. Peter veliko opasilo. Vso čast treba dati Križanom, da hočejo ta dan imeti izključno cerkveni praznik in ga nečejo oskruniti s plesom. Na ta praznik pride v Sv. Križ na stotine romarjev, da počaste patrona naših ribičev. Ribiči imajo tudi svoje romarske dneve. Največji romarski dan je zadnje nedeljo v juliju, ko se dvigne veliko čolnov, da peljejo romarje k Materi božji barbanski. Tega romanja se udeleži vsako leto župnik iz Sv. Križa. Zadnja leta so se pridružili tudi nekateri bližnji duhovniki in pripeljali s seboj mnogo svojih ljudi. Po končanih pobožnostih v svetišču se slovesno blagoslovijo romarski čolni.

Mirko Avsenak:

BOŽIČ.

*Nocoj grem spat.
Opolnoči pride Jezus k nam;
zbudi mi dušo spečo
in pojdeva odtod
drugam.*

DEKLE.

*Vidim pas in črn koder
pošev čez levo oko;
in dvoje oči,
ki kakor ladja na jadra
gredo na morje.*

GLAVICA.

*Ta cvetek še spi,
ta glavica v mojih dlaneh.
Ljudje, ne dihajte premočno,
da se ne zbudi.
Ker je strup naš dih
in smrt so oči.
In vse je smrti last,
kar se zbudi.*

PRVIH 60 LET IDRIJSKEGA RUDNIKA

Mons. Mihael Arko.

Kdaj je Idrija nastala, glede tega se zgodovinarji ne ujemajo. Naš Valva^z zor piše da leta 1497.

Edina zgodovinsko potrjena listina iz onega časa je tabularij v Vidmu, kjer generalni vikar Frančišek Malo^z nus 22. avgusta 1500. daje »preljubim prebivalcem v Idriji« dovoljenje, da se sme v cerkvi sv. Duha, ki je sedaj popolnoma dovršena, maševati in bo^z žja služba nemoteno in neodvisno opravljati.

Sv. Duh se upodoblja v podobi go^l loba v družbi Boga Očeta in Boga Siⁿ a, zato so že prvotni Idrijčani rekli, da je to cerkev sv. Trojice. Na to ime jo je dne 31. maja 1631. posvetil ljub^l ljanski škof Rajnald Scarlicki.

Rudnik je bil torej leta 1500. tako zagotovljen, da so bili rudarji prepri^č čani: tu bomo ostali in tu tudi dobili zadostna sredstva, da sebe in družino preživimo. Da nam ne bo treba po stezah hoditi k bo^z žji službi v Spodnjo Idrijo, si kar tu sezidajmo cerkev in toliko že imamo, da bomo plačevali začetkoma kaplana iz Spodnje Idrije, pozneje dobimo za stalno svojega du^h hovna. A preden je prišlo do tega sklepa, je pač preteklo nekaj let, po mojih zaključkih vsaj 30 let.

Kjer je sedaj mesto Idrija z razni^m mi jaški, žgalnico in drugimi za to potrebnimi stavbami, kjer sedaj živi okrog 6000 prebivalcev, se je preje raztezal gozd in daleč na okrog ni bilo nikake naselbine. Zato se je le redko^k krat zgubil kak ogljar ali škafar v našo kotlino, da si je našgal kopico oglja ali izdelal nekaj lesene posode. Po končanem delu se je zopet povrnil k svojim v hribe in za zapuščeno divje zarastlo kotlino se zopet dolgo ni no^b beden zmenil. Cest ni bilo, še manj potov ali stez in tako suho robo so slabo plačevali.

Po zelo verjetni govorici je torej krog leta 1470. neki sodar ali škafar tudi izdeloval leseno posodo. Čez

noč je namakal svoje škafe v maj^h hnem studencu. Ko pa hoče na jutro dvigniti svoj leseni umotvor iz vode, se mu zazdi, da je nenavadno težak. Odlije nekaj vode. A ko nagne ška^f f, se mu na dnu zasvetlika belosvetlo kakor tekoče srebro. Odlije vodo in strme gleda novo, težko tekočino, skoraj čistejšo kakor studenčnico. Dasi je bilo nove tekočine v posodi le ma^l lo, je bil ška^f f nenavadno težak. Kaj je to? si misli mož. Ali je srebrna vo^d da? Zvedel bom pri zlatarju v Škofji Loki. Ko pojdem tja na trg z leseno posodo, pa vzamem še to s seboj. — Rečeno, storjeno. Zlatar je takoj ugaⁿ nil, kaj mu gozdar kaže; povpraševal ga je, kje je srebrno vodo dobil, ali se še kaj tacega tam nahaja in mu poⁿ nujal precejšnjo svoto za srebrno vo^d do. Zvedavo zlatarjevo povpraševaⁿ nje, kje in kako je to izsledil, ter neⁿ navadna cena so priprostega delavca opozorile, da bi to moglo biti kaj dra^g gocenega. Prodal je, a na druga vpra^š šanja ni odgovarjal, dasi je zlatar po^r rabil vso svojo besedno moč, da bi kaj natančnejšega izvedel.

A kar ni maral razodeti zlatarju, je zaupal drugemu. Domov grede je do^š šel deželnega vojaka Kancijana An^d derleja po imenu in temu je povedal, kako je pri namakanju svoje lesene posode zasledil nekaj čisto novega. Najbrž je bil mož malo dobre volje.

Kacijan je brž spoznal, zakaj gre^v vedel ceniti visoko vrednost nove ru^d de, pa tudi spoznal, da bi se dalo tu kaj zaslužiti. Pregovoril je škafarja, da sta si privzela nekaj tovarišev, in šli so nemudoma na delo, poiskat še več rude, kakor je voda prinese. To je bi^l la prva rudarska družba in dobro se ji je oponešlo. Že v prvih letih naha^j jamo tu rudarje iz Koroške in Šta^j jerske.

Kopati so začeli ondi, kjer je škafar prvotno zasledil živo srebro. To je po splošnem mnenju tik današnje cerkve

sv. Trojice. Začetkoma je dobro kazalo, kmalu pod površjem so zasledili bogato žilo. Ker je šla ta navzdol, so morali tudi rudarji v globočino, a tu jim je nagajala voda. Poskusili so na nasprotnem hribu ob drugem bregu potoka Nikove. Tudi tu je dobro kazalo, toda kopati so morali v hrib ali v globočino, kar je bilo pa zamudno in predrago. Lesa so imeli v okolici dovolj, tudi tesarji so se lahko dobili. Obdelovali so trame zunaj, v jami delali stopnice in razne podpore, da se v rovu ni posulo. A te je bilo treba plačati, primanjkovalo je denarja. Vedeli so, da je v globočini še več rude, a do nje niso mogli prodreti.

Radi tega so bili primorani prodati vse imetje in vse pravice do rudnika drugi rudarski družbi, ki naj bi z večščaki in večjimi denarnimi pripomočki nadaljevala delo.

Novi družbi je načeloval Valentin Kuttler iz Solnograda. Imena novih upravičencev nam kažejo Nemce iz Gorenje Avstrije in Solnograda. V par letih je idrijski rudnik zaslovel daleč na okoli in to v času, ko ni bilo posebnih poštних zvez, ne dobrih cest, še manj železnic in brzojavov.

A novi družbi začetkoma sreča ni bila mila. Kopenje v hrib ni toliko donášalo, da bi pokrili stroške. Šli so navzdol, a zelo počasno. Stopnice v rov so morali sprosti delati, orodje je bilo pomanjkljivo in nezadostno, poleg tega pa je denarja bilo premalo. Težko so zmogli tedensko plačo, prejšnji družbi niso mogli plačati pogojene svote. Starejši rudarji, ki so imeli že svoje družine tu in tirjali od nove družbe večje zneske, so nadlegovali družbo, naj jim vsaj nekaj na račun plača, ker drugače doma cela družina strada. Kuttler je s težavo vzdrževal delavce in jim obljuboval bogato nagrado, ko zaslede pravo žilo. A lepe besede niso kaj izdale. Več mlajših rudarjev je zapustilo Idrijo ter odšlo iskat boljšega zaslužka. Starejši so še vztrajali radi družine in dolga, katerega nova družba za prodani rudnik še ni izplačala — a ker se tedenski zaslužek ni redno izplačeval, so na

glas godrnjali. Bati se je bilo, da nastane splošna stavka, da vsi zaposleni odpovedo delo. S tem bi bil rudnik uničen in težko bi se pozneje dobila kaka družba, ki bi zopet začela kopati v zemljo. Saj se je po raznih krajih

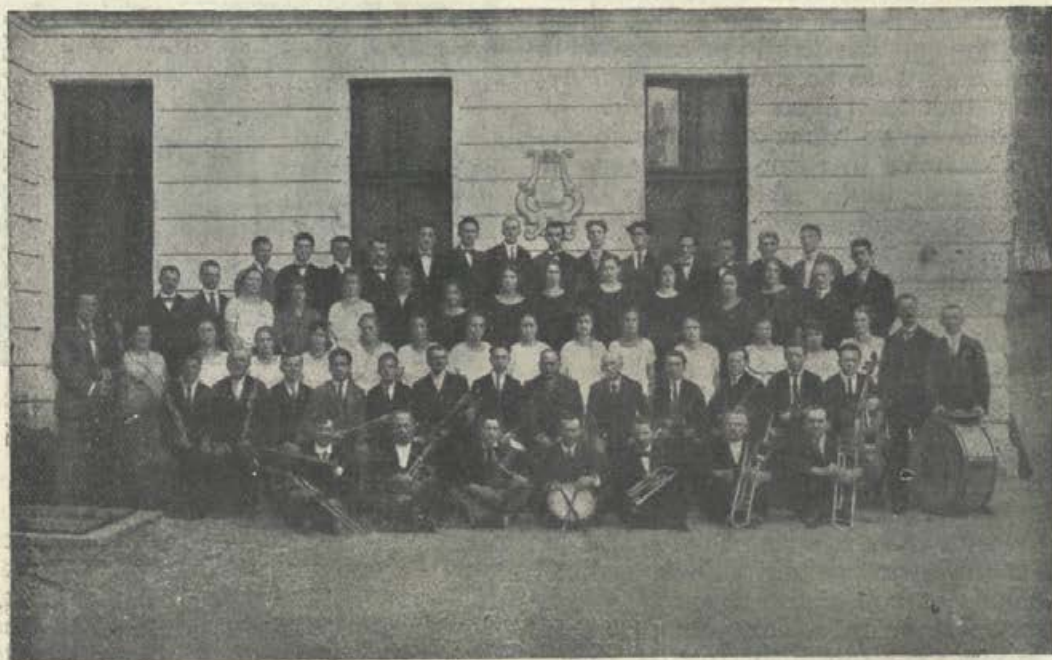
Idrijski rudarji na delu.

dobila v vodi kaka kapljica živega srebra in začeli so kopati in iskati v zemlji n. pr. v Trziču in Vipavi, a so morali vse opustiti, ker se kop ni izplačal. Ko so pomanjkanje, glad in nezadovoljnost prišli do vrhunca, so dne 22. junija 1508. zasledili v jami bogato žilo živega srebra. Od veselja, da se bo sedanja beda končala in da bi tudi domači izvedeli veselo novico, so rudarji privreli iz rova na prosto in veselo klicali: »Ruda! Živo srebro zopet dobljeno!« Pridružijo se jim še domačini in vse radostno kliče: »Ruda! Ruda! Živo srebro zopet tu!« Vsa truma se napoti proti stanovanju ravnatelja Kuttlerja.

Kjer je sedaj prazno poštno poslopje, je še pred 20 leti stala enonadstropna hišica, stanovanje predstojnikovo. Gospa Kuttlerjeva je bila sama doma. Vedela je za stisko, v kateri se je podjetje nahajalo, saj je njen mož bil že delj časa tako zamišljen in malobeseden. Ko gospa zasliši na ulici krik in vidi toliko množico razvnetih ljudi se bližati njeni hiši, meni, da je nastal upor, da so ali ubili njenega moža, ali da se hočejo nad njim maščevati. Hiti k oknu, in ko pridejo prve čete rudarjev pred njeno stanovanje, odpre

okno in vrže svoje nakitje, zlate verižice, prstane, uhane in kar ima dragocenega pri rokah rudarjem, s prošnjo, naj prizanesejo njej in možu. Trajalo je precej časa, da so se spozrazumeli.

hovnik spominja zasluženja in bridke mučeniške smrti sv. Ahacija, vojaškega dostojanstvenika, ki naj čuva in prosi za one, ki v tem jašku opravljajo naporno in nevarno rudarsko delo. Četrty blagoslov je pri kapeli sv. Ja

Msgr. Arko v krogu cerkvenega pevskega in godbenega zbora v Idriji.

V zahvalo na ta dogodek se v Idriji še vedno praznuje god sv. Ahacija dne 22. junija. Ob 9. uri je velika peta sv. maša, potem procesija k rovom. Gospa Kuttlerjeva je pri sv. stolici izprosila še posebne molitve pri štirih blagoslovih. Kjer je bil prvotno jašek sv. Barbare, se napravi oltar in tam se prosi, naj bi ljudje posebno čistili in molili sv. Rešnjem Telo in naj bi na priprošnji sv. Barbare bili deležni sv. popotnice ob zadnji uri.

Pri drugem jašku sv. Barbare, ki je pa že od leta 1912. zasut, se bere molitev k sv. Tereziji, naj bi izprosila poseben blagoslov, ki bi varoval nesreče, ki se tako rada zgodi pod zemljo.

Tretji blagoslov je tam, kjer so leta 1500. začeli kopati navzdol. Rov je posvečen sv. Ahaciju. V molitvi se du-

neza Nepomuka. V začetku 16. stoletja se je pri potresu odtrgal hrib na potu v Spodnjo Idrijo in zasul strugo Idrijce z vejevjem, skalami in prstjo. Voda ni imela odtoka, zato je narasčala proti rudniku in je drla v mestu do tja, kjer stoji kapela sv. Janeza. Bati se je bilo, da vdere v rove in vse pokonča. V strugi je sicer kopalo več sto ljudi, a samo s krampi in motikami niso zamogli odstraniti težkih skal. Nekateri še dandanes v strugi kažejo svojo težo, ko jih štiri stoletja niso mogla izriniti. No slednjič si je voda samo izkopala odtok. Zato spreved tu prosi, naj sv. Janez Nepomuk pri Bogu zastavi za nas svojo mogočno priprošnjo, da nas obvarje hudega naliva in grozeče povodnji.

Za Idrijo so se začeli boljši časi. Kamenje v globini je imelo v sebi ve-

liko rude. V spomin na to dobo so v zidani nad oboki zvonika trije kamni, ki imajo nad 70% rude. Niso ne beli ne sivi, temveč temnordeči. Podjetje je začelo nositi dobičke, četudi so pri žganju in topljenju zelo mnogo rude zgubili. Žgali so kamenje kakor dandanes napravljamo oglje. Najprvo so naložili sklad drv, na nje plast rdečega kamenja, zopet drva in kamenje. Vso kopo so obdali s prstjo, ki je branila ognju ali toploti na prostu. Tako so še 5. novembra 1537. ukazali napraviti tako žgalnico »na Lendstati«.

Napravili so novo jamo in prosili cesarja za dovoljenje kopati na tem kraju; obenem je naložil davek na pridobljeno srebro. Z naloženim davkom pa je tudi prevzel dolžnost, braniti rudnik pred zunanjimi sovražniki. Taka priložnost se je kmalu našla.

V šestnajstem stoletju so bili Benečani mogočni gospodje. Na Jadranskem morju so bili nekaj časa edini gospodarji, a tudi na suhem so širili svojo republiko.

O veliki noči 1508. so zavzeli goriški grad in kmalu je bila tudi okolica v njihovi oblasti. Idrijski rudnik je mejil na Goriško, zato ni čuda, da je vabil mogočnega soseda v našo kotlinu. Junija meseca l. 1509. so bili že v Idriji, se polastili rudnika in vseh njegovih naprav. A že isto leto je dospel Erik, vojvoda brunsviški, z mogočno vojsko v Idrijo in rudnik je zopet prišel prejšnjim gospodarjem v roke. Cesar je lastnikom potrdil stare pravice in jim dal Viljema Neumanna iz Koroškega za sodnika. Sodnik je imel nalogo paziti, da se rudarjem ne godi kaka krivica, čuvati cesarske pravice in pravočasno tirjati državni davek.

NENAVADNA DEDIŠČINA — Grivški.

Koliko ugibanja, nestrpnega pričakovanja in zelene nevoščljivosti je gomazelo po Pasji vasi tiste dni, ko je umrl boter Marko Trpotec! Zakaj rajni je imel starinsko skrinjo, v njej pa zaklenjene hranilne knjižice in tišočke. Dasi je bil Marko vdovec, je zapustil lepo vrsto postavnih dedičev, ki so vsi prežali na skrinjo. Dva sta bila rajnemu v zlahti v četrtem kolenu; to sta bila mesar Repnik in stari Cof. Trije svaki po pokojni ženi so tudi računali na pošten delež. Potem pa sta bila še dva moža, prava potomca rajnega, polvnuka Miha, klavec in klobasar po poklicu, ter Žiga, debel trgovčič. Ta sedmorica je zaupno čakala, da bo po postavi ali vsaj po dobrotnem testamentu deležna obsežnih milosti pokojnega botra Trpotca.

Dokler je rajni Marko zdrav koračil po vasi, se zlahtniki niso posebno mešili zanj. Marko je bil siten dedec, nezaupljiv, da se ga je vsakdo rad ognil kakor renčavega medveda. Samo Lu-

kež, upokojeni občinski tajnik, se ga je znal držati kot klop in je zvesto pil na njegov račun. Po gostilnah sta po tiho tuhtala, kako naj Marko v testamentu zagode vsem sedmim požrešnim komarjem. In res sta skuhala tako, da je vsa pasjevaška dolina nezlepa pozabi.

Tam pozimi je bogati Marko zbolel. V njegovo hišo so jeli prihajati zlahtniki, žene bodočih dedičev so mu pod predpasniki nosile močnega vina, zdravilnih čajev, močnatih jedi; milovanja in prijaznosti ni bilo kraja, da Marko kaj takega še ni doživel. Kazal je prijazen obraz in milo sprejemal tolažbe, tako da ga ni bilo, ki bi količkaj podvomil o bogatem deležu, ki jim bo padel v roke kot zlato jaško bolko iz oblakov. Ko je kaka botra zaupno silila v Lukeža, ki je v veži ob litrčku stražil bolnika, češ: »O naš ljubi Marko, bogat je, bogat!« se je Lukež odrezal: »Komu naj pa da, če ne vam, ki ste mu prvi v rodu!«

Testament je spisal in podpisal Marko sam v pričo Lukeža. Izročila sta ga notarju z naročilom, naj po smrti skliče vseh sedem žlahtnikov in naj ga pred njimi odpre in prebere. Potem je Marko poklical starega Cofa in mu izročil potrdilo o izročitvi oporoke.

»To shrani, Cof. Zdaj pa se moram tebi in vsej žlahi zahvaliti za ljubeznivo postrežbo. Nikoli nisem mislil, da ste tako dobri. Zdaj na smrtno uro se je pokazalo!«

»O saj boste še ozdravili, boter!« je hitel zatrjevati Cof. »Kakor vas zdaj mi nismo pozabili! tako tudi vi niste nas.«

»Ne, nisem. Vseh sem se spomnil v oporoki. No, zdaj pa z Bogom!« je jecaje rekel Marko in se obrnil v zid, da se pripravi na smrt. Na večer je prišla ponj.

Na določeni dan je prišlo vseh sedem dedičev črno oblečenih v notarško pisarno. Pred njimi je nosil stari Cof potrdilo o izročnem testamentu. Notar je dediče nevoljno sprejel, odkrevsal v arhiv, prinesel pismo s testamentom in s piskajočim glasom pozval gospode, naj stoje poslušajo zadnjo voljo rajnega Marka Trpotca. Vsi so se vstopili v krog okoli črvive stare mize in z napetostjo sledili svečanemu obredu. Uradno so ugotovili, da je bil pokojni pri zdravi pameti, ko je pisal testament, in da so vsi štirje pečati na ovoju nepokvarjeni. Pisar je na mestu sestavil kratek zapisnik in nato je notar odprl skrivnostno pisanje ter z nosljajočim glasom čital, kakor sledi:

Oporoča.

Jaz Marko Trpotec, posestnik v Pasji vasi, sporočam pri zdravi pameti in po dolgem preudarku svojo poslednjo voljo na postelji v svoji hiši 27. junija 1927 v pričo Lukeža Goltanca.

1. Lukež Goltanec, moj zvesti prijatelj in sopivec, naj dobi iz mojega premoženja 1.000 lir, ki mu naj jih notar dr. Pustež izplačuje tako, da bo Lukež lahko vedno sit in vsako soboto tudi vinski.

2. Občinskim revežem v Pasji vasi volim polovico ostalega denarja; občina naj jih vsako leto na obletnico moje smrti pogosti in obleče, pod pogojem, da se preje okopljejo v reki Pasici.

3. Drugo polovico denarja naj ima domača cerkev, ki pa mora vsako leto o božiču izplačati mežnarju Florjanu 100 lir, pod pogojem, da je bil cel advent trezen.

4. Za glavnega dediča imenujem občinsko bolnišnico, ki naj dobi vse moje nepremično premoženje.

5. Svojim sorodnikom, t. j. mesarju Repniku, starinarju Cofu, polvnukoma Mihu in Žigu ter trem svakom, ki se bodo že vsi zglasili, ne zapuščam nobene gotovine in ne hiše ne polj, ker so sami dovolj bogati in so mi večkrat zatrjevali, da jim ni za denar, marveč le za moje zdravje.

Sedem obrazov se je podaljšalo za sedem palcev. Mesar Repnjak je skroda zamukal od presenečenja, trije svaki so spreminjali barve iz rdeče v zeleno, starinar Cof je začel kleti, polvnuka pa sta zmerjala, da se je kar kadilo. Na notarjev pisk so vsi takoj umolknili in ta je bral dalje:

5. Mojih cenjenih žlahtnikov vendar nisem povsem pozabil. Veliko starinsko skrinjo, ki je moja blagajna, in kar je v njej naj dobi tisti izmed sorodnikov, ki bo tekom 15. minut po prečitaniu oporoke prvi potočil v pričo notarja Pusteža dve ali vsaj eno solzo za rajnim botrom Markom. Če pa nikdo tega pogoja ne izpolni, pripade skrinja in kar je v njej glavne mu dediču.

Marko Trpotec l. r.

Tu je notar slovesno obstal, dvakrat ponosljal in učeno pripomnil, da je sicer ta pogoj nekoliko nenavaden, vendar pa ne protipostaven. Privlekel je iz žepa staro uro, ki je kazala točno 11, pozval navzoče, naj se začno solziti, sedel mirno za mizo, nosljal nepretrgoma in napeto gledal skozi očala, kdo izmed navzočih bo prvi prelił za umrlim Trpotcem predpisano število solzâ.

Odkar zemlja stoji ali se suče, ni videla še tako žalostnega zborovanja na svojih plečih. Pet minut so se dediči le bedasto zijali. Nato so začeli resno misliti na jok.

Mesar Repnjak je golčal: »Za norca nas je imel! Niti ene solze ne potočim za to prismodo!« Pa se je hipoma spomnil skrivnostne blagajne in v želodcu se mu je neprijetno obrnilo.

Starinar Cof se je tiščal za nos. Tak je bil videti v soboto večer, ko ga je mežnar Florijan bril s skrhamo britvijo in mu kosil sršato strnišče. Dva starejša oddaljena svaka sta se držala kakor ona dva pastirja, ki sta se najjedla robidnic in napila kislega mleka. Posledice so ju gnale za grm, iz katerega je skočil preplašen zajec in nesrečneža do smrti ostrušil.

Zadnji oddaljeni svak si pa ni mogel kaj, da ne bi metal očes zdaj na enega, zdaj na drugega. Bušnil je v smeh. Ob pogledu na te smešne figure je bušnil v smeh in se primojdunil, da raje pusti nele Trpotčevo skrinjo, ampak tudi Gorico in še Benetke po vrhu, kot da bi se mogel ob takem prizoru zjokati. Najbolj napeto se je držal polvnuK Miha, klobasar in klavec. Zdelo se je, da je v notrini globoko pretresen, dasi ni imel prav nič kalnih očes.

Celo druga vejica košatega rodnega debela Marka Trpotca, trgovčič Žiga, ki je bil skozinsko mehke narave in je jokal skoro ob smrti vsakega piščanca, dokler ga ni — piščanca namreč — prinesla žena pečenega na mizo — ni mogel vkljub ganljivemu prizoru izsiliti niti ene kapljice iz sanjavih oči. Zadovoljen je bil s svojim pritaženim čustvom, ko je opazil, da imajo še vsi tekmeči oči tako suhe kot žveplenke v škatlici. Preje bi jokali krokodili, žabe, raki, močeradi in želve, kot pričujoči dediči botra Trpotca.

Mesar je mislil na vse peklenske muke, sekire in nože, s katerimi je ubijal najnedolžnejše živali, kakor: jagunjeta, mlade pujske, nedolžnooka teleta itd. — a solz ni bilo.

Starinar Cof je mislil na vse stare hlače, strgane rokave, počene jopiče, rjaste gumbе — skratka na vso človeško revščino — a do solz je bila še dolga pot.

Trije oddaljeni svaki so v mislih romali k svojim ženam. Naštevali so si potihoma vse kar se bo doma zgodilo, če jim dragocena blagajna uide, in so v duhu premišljevali najtrpkejše ure zakonske ljubezni — a solze so spale. Najmlajši si je grizel ustnice.

Tropinar Žiga se je celo spomnil na nesrečnega Lazarja, ki je sedel na mrzlem kamnu in so mu psi lizali gnojne rane — samo parkrat bi še stisnil obrvi, pa bi začelo kapati iz oči — pa ni hotelo, celo njemu ne, ki je imel najmehkejše srce.

Končno se je vendar posrečilo. Komu? Klavcu Mihi. Prejšnji večer mu je žena skuhala tri klobase. Pod vplivom pretresljivih dogodkov ga je začelo tiščati, klati in ščipati v želodcu, da se mu je nehote zasolzilo najprej levo in potem desno oko. Ko se je spomnil na izborna žganje, katerega ima žena v omarici — in obenem na to nesrečno usodo, da se mora prisilno odreči tej blažilno zdravilni kapljici — mu je postalo milo pri srcu. S pretresljivim glasom je zaklical: »Gospodje, jaz mislim, da... da... jokam!« Krči so prenehali in iz oči sta mu zdrsnili dve debeli solzi, posledici treh debelih klobas.

Notar je vzel ta ganljivi dogodek na protokol in prisodil odlikovanemu polvniku klobasarju Mihi, ki je bil s pokojnim Markom v sorodstvu v ravni vrsti potomstva, blagajno in vse kar je v njej.

Notar je Mihi izročil ključ do blagajne. In vsi zlahtniki so ljubosumno spremljali Miho do Trpotčeve hiše. Ko je Miha s tresočimi se rokami odpiral starinsko skrinjo, se je nad njim sklanjalo šest glav.

V skrinji so zagledali hlebec kruha, zraven pa listek z napisom: Daj nam danes naš vsakdanji kruh! Drugega v skrinji ni bilo.

KLEČEČA ŽENA

Ada Negri.

Bilo je v milanski stolnici nekega jutra proti enajsti uri.

Iti po stopnicah stolnice v polnem solncu, pustiti za sabo blišč luči, go-mazečo gostost kupčujoče množice, rumeno rdečo besnost cestne železnice in avtomobilov, breme svojih zaved in svojih grenkosti, da se vtopim v polmrak kamenitega gozda, je zame brezprimerna sladkost in počitek.

Ko zaprem vrata za sabo, je z mano mir.

Cerkvam še vedno pripada pravica zavetja, in sicer v duhovnem smislu. V trenutku, ko stopim na posvečena tla in pomočim konec prstov v posodo z blagoslovljeno vodo, se čutim rešeno; božji mir je pri meni, dokler se počitek ne konča. Veselje radi osvoboditve mi včasih tako široko napolni srce, da mislim, da prihaja po dednih potih krvi od kakega obupanega begunca iz starih časov, ki je prišel, da postavi med sebe in tolpo zasledovalcev prag kake cerkve ali kakega samostana. Vse okoli mene je sivo, omiljeno, mirno ter radi mraka in molka še bolj obširno. Vse me privlačuje in hkrati dviguje. V duhu kadila, ki je v zraku tudi, kadar ni opravila, diham kakor v nekem oblaku, ki me skriva slabšemu delu mene same. V zoru stebrov, veličasten met lokov, ki so večno nepremični in večno v poletu, povzročijo, da pozabim, da imam dve nogi, ki sta obsojeni, da se dotikata tal; pravijo mi, da je človek v davnih začetkih, ko je bil čist in bližji Bogu, užival blaženost kril.

Stolnica je bila tisto jutro proti enajsti uri skoraj zapuščena; podobna je bila svetišču, ki ga človek vidi v sanjah. Plamenčki so se tresli sem ter tja v mraku. Med korakanjem sem poslušala bobnenje molka v obširnosti obokov; najveličastnejša godba. Ustavila sem se pri enem zadnjih stebrov desne ladje. Z ramo sem se naslonila na steber in se izgubila v svoje misli. Kar začutim, da me nekdo kliče, a ne z glasom. Okrenila sem glavo in ugle-

dala na tlaku ne daleč od sebe neko ženo na kolenih.

* * *

Ne, pravzaprav ni klečala; hrbet je imela upognjen, komolce uprte v tla, glavo sklonjeno med stisnjenimi pestmi. Pred njo je ležal na svetlih marmornatih ploščah razvezan šopek vijoličastih nageljnov. Ko se je zgrudila tja, da bi molila, so ji cvetice bržkone zdrknile v neredu iz rok.

Obrnjena je bila proti stranskemu oltarju, v čigar vdolbini je bil kamenit relief Device z otrokom. Ko sem pozorno pogledala, sem opazila, da s telesom deloma pokriva nagrobno ploščo kardinala nadškofa Ferrarija. Približala sem se nalahno; raztreseni nageljni niso pokrivali besed, ki so bile vrezane pod kardinalskim grbom: »Tu fortitudo mea.«¹

Zdelo se je, da so se ji tiste besede prav takrat izvile iz ust kot cvetice iz rok. Ni čutila mraza marmorja, ki se ga je oklepala. Tista proseča gorečnost je s čistostjo zakrivala noge, obute v svilo mesene barve; ozka, črna obleka jih je nad meči odrezala; tik pod vijoličastim klobukom je bil strašno obriti tilnik; sedanja moda. Oblečena je bila kot tipkarica iz današnjih dni, molila pa je kot kaka spokornica iz stoletja svete Katarine. Brez dvoma je molila zase ali za mater ali za ljubljeneža moža; da bi odvrnila smrtno nesrečo ali izprosila odpuščenje smrtno zmote ali da bi se pomirile prekrute bolečine. V skoraj prazni katedrali se je vse (tako vsaj se je zdelo mojim očem) usmerilo proti njej. Podobe in barve na steklenih vratih, cvetice in okraski iz marmorja, svetniki in Madonne, oltarji in beg lokov so bili deležni življenja tistega bitja, tako osredotočenega v svojo žalost, da sem čutila, da je v meni odmeval udarec krvi, ki ji je v moči molitve silila v srce in v grlo.

Je bilo pravično? Svetnice so se po-

¹ Ti, moja moč!

korile, redovnice so bedele, bedijo v molitvi za zdravje mrtvih in živih ljudi in tistih, ki se bodo rodili, da bodo umrli. Njihove molitve so bile in so proste samoljubja. Tista žena je pa prosila samo zase ali za koga, ki ji je bil predrag; torej še bolj zase. Naj je bila zaprosena milost še tako velika, vendar se je omejevala na eno samo življenje med drugimi brezštevilnimi: nekaj let, malo ljubezni, malo veselja, nič v primeri z veseljnostjo, tresljaj kresnice v primeri z večnostjo. In vendar je bila sila tistega tihega krika, čednost tiste vere tolika, da je odgovarjal vsak kamen na okoli.

Rada bi ji bila položila roko na ramo, ji zašepetala nežno, ljubeznivo besedo.

Toda vedela nisem za njeno bol. Nihče ne ve nič o tistem, ki gre mimo. V tej nevednosti gre človek skozi življenje; in umre sam. Če bi jo bila vprašala: »Za koga moliš tako?« bi me bila brez besede gledala.

Neki duhovnik je medtem hodil sem ter tja po ladji, previdno, s tistim značilnim korakom duhovnikov, ki se tudi na usnjatih podplatih zdi, da

je podložen s klobučevino. Bil je visok, s precej rejenim, prelatovskim obrazom, v katerem so bile posebno vtisnjene črte previdnosti in obvladovanja samega sebe; delal se je, da moli brevir, v resnici je pa opazoval klečečo žensko, morda v strahu, da jo bo videl, ko bo onesveščena odrvenela na tlaku.

Nenadoma, pravitako burno, kot se je bila vrgla tja s svojimi cveticami in svojo strastjo, se je dvignila in se pokrižala. V hitrosti dejanja je polno pokazala lepo, gibčno telo in obraz, ki je bil čisto blede, brez profila in pogleda. In izginila je za nekim stebrom.

V zraku je ostala živa sled njene molitve, občutek žerjavice, podoben toploti, ki jo človek vdihava na kraju, kjer so pred kratkim pogasili požar. Pod neredom vijoličastih nageljnov, raztresenih po marmornati plošči, mi je vdolbeno geslo prvič razodelo cel svoj pomen. Kakor da sem se šele v tistem trenutku naučila brati; in kakor da bi ljudem od tistega trenutka bile dane v branje samo tiste besede in nič več:

»Tu fortitudo mea.«

Gojenke gospodinjskega tečaja v zavodu šolskih sester v Tomaju.

DR. FRANCE PREŠEREN ——— **Dr. A. K.**

Pomladi l. 1830. je izšel prvi zvezek pesniškega almanaha »Kranjske Čbelice«. S tem dogodkom se je zaključila

Dr. Prešeren

skoraj tristoletna doba slovenske kulture (od Trubarja dalje) in začel se je nov, lepši, svetlejši čas. Dočim smo prej imeli samo nabožno in poučno književnost, smo s »Kranjsko Čbelico« dobili umetno pesem, pravo, čisto umetnost, jasni izraz večne, nadčasne lepote, kakršno najdemo samo pri največjih umetnikih svetovnega slovstva. In s tem smo dobili potrditev pravice do obstanka, ki je sicer že sama na sebi neizpodbitna, do jezika in lastne kulture. Veleum, ki nam je vse to takorekoč iz nič ustvaril, se imenuje dr. France Prešeren.

Dr. France Prešeren se je rodil 3.

decembra 1800. v Vrbi na Gorenjskem. Pri hiši se je po domače rekalo »pri Ribiču«. Poleg njega so starši imeli še pet hčera in dva sina.

Vrba je gorenjska vas z izredno lepo in znamenito okolico. Triglav, Sava, Bled s svojim jezerom, ki je od Vrbe oddaljen malo več kot eno uro, vse to je moralo vplivati na dovtetno naravo mladega dečka. A temu ni bilo dano, da bi trajno živel v svojem rojstnem kraju. Ko je bil star sedem let, je moral v šolo. Takrat pa šolstvo še ni bilo tako urejeno kot danes, ko imaš ljudsko šolo za vsakim voglom. Tudi obveznega obiskovanja šole še ni bilo. Otroke so učili starši, ako so sami znali pisati in brati. Le najsrečnejši so bili blizu ljudske šole, ki so bile takrat zelo redke. Nekatero ljudske šole so bile zelo dobre in znane daleč na okoli. V šolo v Ribnici, n. pr. so zahajali učenci iz vseh slovenskih dežel.

Mladega nadarjenega dečka so torej starši hoteli dati v šolo. Domenili so se z očetovim stricem, ki je bil dušni pastir v Kopanju pri Grosupljem na Dolenjskem, da ga je vzel k sebi in ga poučeval. Črez tri leta ga je pa poslal v ljudsko šolo v Ribnico, katero je obiskoval dve leti. Nato je odšel v Ljubljano, kjer je še eno leto hodil v pripravnico (normalko) ter se potem vpisal v gimnazijo. V pripravnici in gimnaziji je imel za profesorja Valentina Vodnika, prvega slovenskega pesnika. Čudno naključje! Prvi in največji slovenski pesnik sta se srečala, ta na višku svojega javnega dela, oni kot radoveden fantič, ki šele kuka v življenje. En sam človeški rod ju je ločil, a razlika med njunim delom in uspehi je taka, kot da so jo ustvarjala stoletja. — Na gimnaziji je bil nekaj časa njegov sošolec Anton Martin Slomšek, poznejši lavantinski škof. Po dovršeni gimnaziji je Prešeren odšel na Dunaj (1821) študirat pravo. Dunajska leta so zato zanimiva, ker je bil v tem času učitelj grofa Antona

Auersperga (Turjaškega), ki je pozneje zaslovel kot nemški pesnik Anastasius Grün. Ta je bil Prešernu še pozneje zelo hvaležen. L. 1828. je Prešeren postal doktor prava. Njegovo življenje je bilo poslej na zunaj zelo enolično. Služboval je kot odvetniški pripravnik pri raznih odvetnikih od l. 1828. do 1846. ter medtem nekaj časa brezplačno delal v državni službi (1829—1831). L. 1846. je postal samostojen odvetnik v Kranju, kjer je 8. februarju 1849. umrl. V času svojega pripravnikovanja je mnogo trpel. Metternichova policijska vlada ga ni mogla, ker je ljubil svobodo in prostost mišljenja.

Pesmi je Prešeren delal že na vseučilišču. Ohranilo se nam jih je samo nekaj, ker je skoraj vse požgal. L. 1829. pa znači nekak prevrat v njegovem življenju in mišljenju. Napisal je pretresljivo pesem »Slovo od mladosti«. Prejšnje pesmi ne kažejo še nič tistega globokega poznavanja življenja, v tej pesmi pa vidimo, da je Prešerna že doseglo spoznanje, da

»... le petica da ime sloveče,
da človek toliko velja, kar plača.«

Krute prevare v življenju in hud boj za obstanek so v Prešernovi duši povzročile tisti notranji razkol, prepad med umišljenim lepim svetom in grdo resničnostjo, iz katerega so vzklike najlepše Prešernove in najlepše slo-

venske pesnitve sploh. Tu se je začela vrsta tistih večno lepih pesmi (Sonetje nesreče, Sonetni venec, Krst pri Savici itd.), ki s ponosom navdajajo slovenskega bravca in so najučinkovitejše tolažilo vsakomur, ki je zašel v kak podoben duševni položaj kot Prešeren.

Dve veliki sili sta Prešerna silili, da je pesnikoval: nesrečna ljubezen in obupni položaj slovenskega naroda. Slovenski jezik je bil takrat zaničevan. Prešeren lepo pravi v nekem svojem nemškem sonetu:

»Deutsch sprechen in der Regel hier zu Lande
die Herrinen und Herren, die befehlen,
slowenisch die, so von dem Dienerstande.«

(Gospe in gospodje, ki v tej deželi ukažejo, govorijo samo nemški; slovenski govori služabništvo.) Samo hlapci so torej govorili slovenski! V tem stavku je označen žalostni položaj slovenščine, o kateri so rekli, da je za izobražence preokorna. Prešeren je to zmoto korenito ovrigel s tem, da je iz tedaj zaničevane slovenščine ustvaril pesniški jezik. V desetih letih je popravil, kar se je prej v tisočletju hote ali nehote zamudilo.

Prešerna še danes ni noben slovenski pesnik dosegel. Kot velikan stoji med njimi in v zgodovini slovenskega naroda. Mnogo velikega je ustvaril, zato pa njegov spomin ne bo izginil.

Dr. France Prešeren:

MORNAR.

Nezvesta, bodi zdrava
čolnič po mène plava,
na barko kliče strel!
Po zêmlji varno hôdi,
moj up je šel po vôdi,
mi drug te je prevzel.

Pri Bogu sem obljubil,
da pred bom dušo 'zgubil,
ko néhal te ljubít'.
Si z desno v desno segla,
pri Bogu si prisegla,
mi vedno zvesta bit'.

Morjá široka cesta
peljala me je v mesta,
kjer lepe deklice;
obrazov njih lepôta,
sneg beli njih živôta
zmotila nista me.

Spet sò se jadra bela
od južnih sap napela,
prinêsla me nazaj;
dekleta môj'ga žêno
sem našel poročêno, —
prestal, sam Bog ve káj!

Le jadra spet napnimo,
valovom se 'zročimo,
kak je čistó morjé!
Kaj njêmu upat' smemo,
mornarji dôbro vemo,
dekletom káj, — kdo vé?

Ne straši moč viharja,
ne gróm valov mornarja,
se smrti ne boji.
Spomin v potopu mine,
ljubezni bolečine
vsak dan svet oživi.

Po morju barka plava,
nezvesta, bodi zdrava,
sto têbi sreč želim!
Po zêmlji srečno hôdi,
moj up je šel po vôdi,
le jadravimo za njim! —

SLOVO OD MLADOSTI.

Dni môjih lepši polovica kmalo,
mladosti leta, kmalo ste minule!
Rodile ve ste mênî cvetja malo,
še tega rož'ce so se kôj osule,
le redko upa solnce je sijalo,
viharjev jeze so pogosto rjule;
mladost, vendêr po tvôji tèmni zarji
srce britko zdihuje, Bog te obvarjil!

Okusil zgodaj sem tvoj sad, spozna-
nje!
Vesêlja dôkaj strup njegov je vmoril:
Sem zvedel, da vest čisto, dôbro d'ja-
nje

svet zanič'vati se je zagovoril,
ljubezen zvesto najti, kratke sanje!
Zbežale ste, ko se je dan zazoril,
modrost, pravičnost, učenost, device
brez dot žal'vati videl sem samice.

Sem videl, da svoj čoln po sapi sreče,
komûr sovražna je, zastonj obrača,
kak veter nje nasproti temu vleče,
kogâr v zibéli vid'la je berača,

da le petica dá ime sloveče,
da človek toliko velja, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
kar um slepi z golj'fijami, ležami.

Te videt', grji videti napake,
je srcu rane vsekalo krvave;
mladosti jasnost vendêr misli take
si kmalo iz srca spodi in glave,
gradove svitle zida si v oblake,
zelêne trate stavi si v puščave,
povsôd vesele lučice prižiga
ji up golj'fivi, k njim iz stisk ji miga.

Ne zmisli, da dih prve sap' ce bode
odnesel to, kar misli so stvarile,
pozabi kôj nesreč prestanih škode
in ran, ki so se komaj zacelile,
doklêr, da smo brez dna polnili sode,
'zučé nas v starjih letih časov sile.
Zato, mladost, po tvôji tèmni zarji
srcé zdih'valo bo mi, Bog te obvarjil!

O VRBA, SREČNA, DRAGA VAS DOMAČA.

O Vrba, srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta,
da b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bilà, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srcé si sladkega obeta;
mi ne bilà bi vera v sêbe vzeta,
ne bil viharjev notranjih b' igrača.

Zvesto srce in délavno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico.

In mirno plavala bi moja barka;
pred ôgnjem dom, pred točo mi
pšenico
bi bližnji sosed varoval — svet' Marka.

DR. AHIL RATTI - PAPEŽ PIJ XI., ZNAMENIT PLANINEC ————— Mostar.

O sedanjem sv. očetu Piju XI. je splošno znano, da je bil vsa svoja najbolja leta, mladeniška in moška, tja do 56. leta vnet in zelo marljiv planinec, med prvimi in najznamenitejšimi vse Italije. Sestavil je tudi izkaz vseh svojih pomembnejših tur. Od l. 1885., ko je začel zahajati v visoke Alpe, pa do l. 1913., smo jih našli 77. Iz tega izkaza posnemamo, da se je tekom teh let povzpел na približno 100 raznih vrhov in vsak le-teh zahteva dobrega, nekateri pa tudi najboljšega turista. Preplezal je najvišje evropske gore; na gorah Mont Blanc (4810 m) in Monte Rosa (4673 m) je sam odkril docela nove dostope, ki so postali imenitni. Hodil je največ s svojim prijateljem semeniškim ravnateljem drjem Grassellijem. Oba sta bivala v Milanu.

Njegove zbrane planinske spise je izdal »Milanski planinski klub« ob svoji 50-letnici ustanovitve l. 1923. Član tega odličnega kluba je bil ves čas tudi dr. Ahil Ratti.

Svojim čitateljem more podati »Koledar« iz teh zbranih, zelo zajemljivih spisov le par odlomkov, toliko, da dobe čitatelji pojem o planinskih spisih sv. očeta.

* * *

Dne 30. julija 1889. je dr. Ratti dospel ob 7½ zvečer s prijateljem in dvema vodnikoma na vzhodni, najvišji vrh Monte Rosa. Bila je to dolgotrajna, sila težavna, a tudi zelo nevarna pot. Na vrhu jih je zalotil velik vihar, ki je vsem odnesel klobuke. Nato so si nadeli volnene kape.

»Stali smo na vzhodnem vrhu, a le malo časa. Siloviti veter in naglo nastopajoča noč sta nas odgnala. Šli smo navzdol in kakih 30 m niže smo nalezli na skalno ploščo brez snega. Zasedli smo jo kolikor mogoče udobno.

Bilo je 8½. Barometer je kazal 4600 m nad morsko gladino.

Udoben za prenočevanje ta prostor res ni bil... bil je sicer ozek, a vendar povsem varen za vsakega, ki se je mogel nase zanesti. Vsekakor je bilo nemogoče tudi le en korak napraviti v to ali ono smer. Kdor je sedel, so mu noge bingljale nad prepadom. Vendar pa smo imeli dovolj prostora, da smo si mogli z gibanjem rok in nog ogrevati telo. Res, previdni smo morali biti, a teh preprostih telesnih vaj nam je bilo zelo treba.

Mraz je bil silno oster. Koliko stopinj ga je bilo, ne vem natanko, spominjam se pa, da nam je kava trdo zmrznila. Vino in jajca so si pa bila v toliko podobna, da jih nismo mogli ne piti ne jesti... V takih okoliščinah kraja in temperature bi bila največja neprevidnost pustiti, da nas preмага spanec. Kdo bi pa sploh mogel spati v tem čistem zraku, ki je prevejal naša pljuča, vpričo veličastnega prizora; v tej višini... na tem najsilovitejšem vseh velikih alpskih razgledišč... v tem popolnoma čistem in prozornem vzduhu, pod nebom, podobnim globoko temnemu safiru, osvetljenem le od ozkega mesečnega srpa in krog in krog, kakor daleč je segalo oko, polnem migljajočih zvezd... v tem globokem molku in miru... dovolj! Nočem poskusiti, da bi opisal, kar se opisati ne dá, čeprav sem v dno duše prepričan, s profesorjem Grassellijem vred, da ga ni izlepa, ki bi mu bilo dano gledati naravno sliko veličastnejše lepote.

Čutili smo, da imamo pred sabo novo razodetje božje vseomogočnosti in veličastva, ki nam ukazuje najgloblje spoštovanje... In mnogo je hribolazcev, vem, ker sem sam to od njih slišal in bral, ki so prav tako kakor mi občutili in spoznali globoko resničnost svetopisemskih besedi:

*Jehova (Bog)
blagoslavlja vrhove svetá.*

Ko v sanje pogreznjeni smo stali. Kar nakrat pa pretrga grom globoko tihoto. Niže pod nami se je utrgal plaz in grmel v globočino. Pretreslo nas je in zavzeti smo sledili z ušesi — z očmi ni bilo mogoče — strašnemu pojavu, ki je postajal silnejši in silnejši ter se valil s strašnim bobnenjem v globel... dokler se ni ustavil in umolknil na spodnjem ledeniku. Nato se nam je zdela tihota še veličastnejša. — — —

In zdaj smo uživali še večno lepi pogled na jutranjo zarjo, ki je naznájala najlepši dan. Občudovali smo prve izlive dnevne svetlobe, vzhod v krasoti najljubeznivejših barv, vstajanje jutranjega solnca, ki se je iskričlo od vrha do vrha, zgrinjalo zlate žarke ko ognjen plašč čez tisoč vrhov ter drselo po tisoč in tisoč ledenih in sneženih stenah — pravi čudež svetlob in barv. — —

Na drugem mestu pravi Ahil Ratti: »Zahvaljujem Boga, da mi je dovolil in dodelil občudovati iz najbližje bližine krasote, ki spadajo pač med največje in najsilovitejše, kar jih je ustvaril na tem vidnem svetu...«

In na drugem mestu pravi: »Že dolgo sem gojil željo, da bi užival v visokem gorovju večerni mrak in noč. In ta moja želja se je izpolnila prav to leto. Moje ture dokazujejo, da je mogoče v dobrem vremenu in pa, ako smo telesno in duševno dobro razpoloženi, prenočiti brez škode na prostem tudi na najvišjih alpskih vrhah.«

V potopisu na Vezuv (ognjenik pri Neaplju) nam Ratti pripoveduje, da je že opustil misel in željo, da bi se vzel na vrh, ker je bilo drugi dan novo leto, zapovedan praznik, ter bi bil brez sv. maše. Ko so mu pa prijatelji zagotovili, da mu bo mogoče maševati v neki kapelici visoko gori na Vezuvu, je šel razveseljen ž njimi.

O tem piše: »Misliti sem moral na sv. mašo. Predvsem dolžnost! Ti dve besedi se drznem položiti na srce

vsem prirejevalcem naših planinskih društvenih izletov. Dvojno zaslugo imajo, ako vse tako uredijo, da omogočijo izpolnjevanje verskih dolžnosti onim, ki združujejo ljubezen do gora z zvestobo do našega (milanskega) kluba. — — —«

»Najplemenitejša in najpotrebnejša vzgoja je spoštovanje dolžnosti. Veselje ima večji užitek, če smo poprej izpolnili svojo dolžnost, in dvakrat večji užitek, ako smo morali pri tem premagati trud in neprijetnosti.«

* * *

Kdo še ni slišal o slavnem starodavnem Bernardinskem samostanu in gostišču v visokih Alpah! Tam je najvišji prehod iz Italije v Francijo. Čez ta prelaz je že od najdavnějšíh časov izpeljana cesta. In dokler ni bilo šemogočnih železniških predorov skozi osrčje Alp, je šlo leto za letom skozi dva tisoč let in še več nešteto potnikov čez ta prelaz. Ob lepem, ugodnem vremenu in poleti ni bilo nič hudega, gorje mu pa, ki ga je zalotila nevihta, noč ali sneženi metež v onih višinah! Navadno je bil izgubljen. Sam Bog ve, koliko tisočev in tisočev jih je tam gori pomrlo!

Sv. Bernard Menthonski se je žrtvoval za uboge potnike. Bil je knežjega rodu. Veliko let je živel na najvišjih vrhovih Alp, zbiral tam svoje tovariše (menihe), sezidal l. 962. tam samostan in gostišče in s svojimi menihi čakal na popotnike, jim nudil zavetje, streho in pomoč, da bi jih rešil iz nevarnosti viharjev. Najbrž se je že on sam, za njim pa drugi nasledniki do danes, posluževal pri iskanju zasneženih ali drugače ponesrečenih potnikov slovitih, velikih, močnih psov (bernardincev), ki so znani po vsem svetu. In nešteto potnikov so rešili smrti menihi in pa psi tekom stoletij in nešteto vseh mogočih potnikov je bilo gostoljubno sprejetih pod streho in pogostčenih.

L. 1924. se je obhajala v škofiji Annesy na Savojskem v Franciji, kamor spada omenjeni bernardinski samostan, 1000-letnica rojstva sv. Bernarda.

Menthonskega in obenem tudi 800-letnica, odkar je bil razglašen za svetnika.

Za to izredno priliko in slovesnost je poslal sv. oče Pij XI. anesijskemu škofu 20. avgusta 1923. prekrasno apostolsko pismo. V njem opisuje s silno prisrčnimi in vznesenimi besedami življenje in delovanje tega »alpskega apostola« ter pomen in slavo samega stana.

V tem pismu proglašaja Pij XI. sv. Bernarda Mentonskega za zaščitnika, patrona vseh planincev z naslednjimi besedami: »Da povečamo češčenje tolikega moža, ki je bilo že od početka razširjeno med alpskimi prebivalci ter se ohranjalo tudi v kesnejših vekih, razglasimo v polnosti svoje apostolske oblasti sv. Bernarda Mentonskega za nebeškega zaščitnika (patrona) ne samo alpskih prebivalcev in popotnikov, pač pa tudi za patrona vseh hribolazcev, ki gojijo planinski sport.

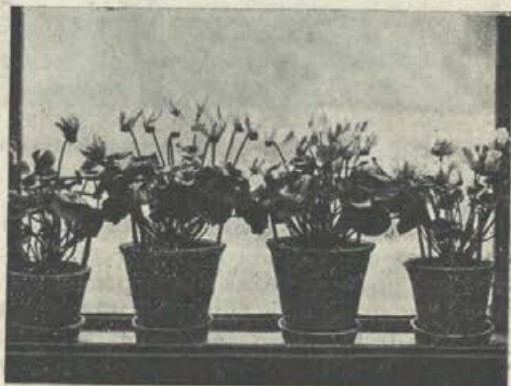
Izmed vseh telesnih vaj namreč, ki iščemo v njih poštenega razvedrila, ni nobena uspešnejša in zdravejša ko ta, bodi za dušno, tembolj pa še za telesno zdravje — ako se le izogiblremo nes pametne predrznosti. Ko se nam

reč dvigamo z velikim trudom v višine tenkega in čistega zraku, se nam obnavljajo in utrjujejo telesne moči. Pa tudi duh nam postaja vztrajnejši za premagovanja vseh mogočih težav in najtrših dolžnosti življenja. In ko gledamo in premišljujemo krasoto in neskončnost vsega onega, ki se nudi z alpskih višin našim očem daleč na okrog, se nam dviga duh z vso lahkoto, tako rekoč sam od sebe k Bogu, Stvarniku in Gospodu narave.«

Izdajatelj Rattijevih zbranih planinskih spisov poudarja o njih zlasti tri značilne ideje: globok čut za naravno lepoto, čustvo žive vere, navdušenja in ljubezni vpričo vsemogočnosti in veličastva božjega, ki se nam nudi v vrhovih gora živo v najbližji bližini, in pa velikanski vpliv visokega gorovja na človeško dušo: vzbujaja lastna čustva v nas ter jih dviga k moči volje, da hočemo premagati smrt, no grozeče nevarnosti gora. Naš »jaz« se okrepi, da postane zmagovalec nevarnosti in težav, zmagovalec pa tudi nad vsem nevrednim v človeških prsih: nad strahopetnostjo (neznačajnostjo), bojznostjo in sebičnostjo... Zmaga nad samim seboj je pač več kot zmaga nad ledeniki in skalami!

Cerkvica vrh gore: Pečine.

Gorski korčki cvetejo.

NAŠE PRIJATELJICE Tone Knap.

Kdo jih ne pozna! Koga? Naših gostov, naših ptičkov, ki gnezdiijo po naših domovih. Le poglej jih! Lastavice, rdečerepke, postolke, vrabce itd. K nam so se preselili, prav v naši bližini so si izbrali bivališča. Nekateri bolj zaupljivi si upajo bližje, drugi bolj visoko, pri nas pa so vendar

A) Kmečka lastavica. — b) Mestna lastavica.

Prijetno je poslušati njihovo čebelnje črez dan in kako dobro vpliva justranje gostolenje, ko se prebude s prvo zoro. Pa ne samo prijetno, ampak tudi koristno je za nas njihovo gostovanje. Koliko nadležnega mrčesa pokončajo, ki bi se brez njih zaredil v velikanskih množinah. Zato jim moramo biti hvaležni, da se naselelijo pri nas, ne pa, da bi se jih branili ali jih še celo preganjali. Še vabiti bi jih morali.

Med naše največje prijatelje in znanke spada gotovo lastavica. Gnezda si postavlja prav na hiše, le v kra-

jih, kjer ni naselbin, se zadovolji s skalovjem. Najbolj ji ugajajo kmečke hiše. V velikih mestih jo zelo ovirato, da so po večini vse ceste tlakovane in ne more dobiti v bližini pravega gradiva za gnezdo. To je tudi vzrok, da pada število lastavic po mestih vedno bolj. Za svoj dom potrebuje mehko blato in prst. Vse to znese lepo skupaj in lepi s slino. Le tu pa tam uporabi za vezavo kako bilko.

Kot nam je znano, spada med selilce. V jeseni odleti in se vrne spomladi. Zanimivo je, da se pri selitvi vzdignejo od nas vedno takoj po solnčnem zahodu. Med potjo počivajo prav malo. Vleče jih na jug, in sicer gredo od nas navadno v Afriko. Tam so zelo raztresene, celo prav na južnih delih so jih že opazili.

Hrano si lovijo lastavice vedno med tem, ko letajo. Zgodi se, da v slabem vremenu ni dovolj mušic, ki bi se sprehajale po zraku, vse se tiščijo ob kakih zidovih. Kaj napravi takrat lastavica? Leti tik ob zidu in jih podrigne proč, tako, da so mušice prisiljene vzleteti. Šele takrat jih lastavica ulovi in pojé. Tudi pije lastavica le med poletom. Na tleh je jako nerodna in si ne more nič pomagati. Hrane porabi jako veliko, ker se vedno giblje in ni nič pri miru. Posebno dosti mora loviti, kadar so mladiči, ki kar naprej držijo kljune odprte in niso nikdar siti. Takrat imata samec in samica precej opravka, da nanosita dovolj živeža.

Poleg nekaterih ljudi ima lastavica še precej drugih sovražnikov. Med ptiči jih sicer nima veliko, ker je tako nagla, da jim lahko ubeži, pač pa je precej onih, ki prežijo nanjo iz zasede. Mačke, dihurji, podlasice, podgane in celo miši strežejo po življenju odraslim, posebno pa še malim nebogljenčkom, ko še ne znajo frčati.

Pri nas sta posebno dve vrsti lastavic mogočno zastopani: kmečka lastavica in mestna lastavica.

Razlika med njima ni tako majhna, da bi se ne dali ločiti. Kmečka lastavica (slika 1 a) je pod grlom malo rjavkasto-rdečkasta, ima noge gole, rep ves temen in močno viličast. Zunanosti je mogočne, precej mišičasta, zato tudi drzna in vihrava, prav kot taki, ki se zavedajo svoje moči. V hitrosti je ne doseže nobena druga izmed lastavičjih vrst. Tudi ko si lovi hrano, divja kot blisk in vedno bolj nizko. Med hišami je samo ona, vse druge vrste gredo višje. Da je bolj »groba«, vidimo že iz tega, da pohrusta vse, razen strupenih mušic. Ne upirajo se ji niti obadi, ne molji ne mali hrošči ne muhe; še celo večje komarje brez usmiljenja davi na desno in levo. Gnezdo si napravi najraje v notranjosti hiš in hlevov. Navadno postavi svojo graščino pod strop. Gradi namreč ploščata in zgoraj odprta gnezda. 4—6 belih, s pepelasto rjavimi pikami posejanih jajčec vali 12—14 dni navadno dvakrat v letu, prvič v maju, drugič začetkom avgusta. Od nas gredo koncem septembra in se vrnejo v prvi polovici aprila. Zgodi se lahko, da pritisne mraz preje; takrat samica preseli svoj zarod na najgorkejši prostor, ki ga dobi, in tam počaka, da so njeni otroci godni za polete. — Kmečka lastavica je vedno vesela in dobre volje, vedno gostoli svoj »vit, vit, vide vit,« le dolgotrajno slabo vreme spravi še njo ob dobro voljo.

Malo se od kmečke razlikuje mestna lastavica (slika 1 b). Takoj na prvi pogled zapazimo, da je pod vratom bela, da ima rep prav malo viličast in na korenu bel. Namesto golih nog ima porasle prav do krempljcev. Značaja je bolj mirnega, skoraj plašnega; ni tako gibčna in tudi tako naglo ne leta, kot njena sorodnica s kmetov. Gnezdo si stavi navadno na zunanji strani hiš, najraje pod streho ali okrajnike. Oblike je lepo okroglaste in ima le prav majhno luknjo, toliko, da lahko zleze ven in noter. Popolnoma bela jajčka vali kakih 16 dni. Če se zgodi, da mladiči še ne dorastejo do časa, ko se seli,

ne kaže zanje posebnih skrbi, ampak jih prepusti same sebi. Navadno poginejo lakote. Odleti preje kot kmečka lastavica in se vrne 10 do 14 dni kasneje.

Rdečerepka.

Zanimivo je opazovati mladiče, ki prvič zletijo. Ker so razna gnezda navadno precej blizu skupaj, se mladi paglavčki zmotijo za stanovanje. To je vrišča in krika, ko sili tuj gost v hišo. Vendar po dolgem iskanju nazadnje le dobi pravo hišno številko. Sosedji živijo v miru in se ne prepirajo. Edino vrabec dela zgago. Večkrat se dogodi, da si lenuh osvoji lastavičje gnezdo, ko je prazno, in si ga začne po svoje urejevati. Toda komaj se dobro usidra, že so gospodarji tu. Kaj sedaj? »Ne vdajmo se« je vrabčvo načelo in tega se tudi drži. To kriči in počenja, kot bi se mu godila bogve kakšna krivica! Pa tudi lastavice razgrajajo okrog gnezda, vendar noter si ne upajo, da bi pritepenca zagrabile in mu kosti malo prerahljale. Za tak posel niso. Par dni obletavajo zavzeto

postajanko, ko pa vidijo, da nič ne pomaga, se preselijo drugam in si na novo zgrade hišico. — Jedilni list ima bolj izbran in gosposki kot njena kmečka tetka. Obira le male mušice, večjih ne mara; zato pa tudi leta vedno visoko, kjer je dovolj takega drobiža.

Še bolj domač kot lastavica in že prav vsiljiv in siten pa je vrabec. Povsod, kjer ga ni treba, tam je gotovo. Najraje se drži v mestih in večjih krajih, dovolj jih je pa tudi po manjših naselbinah, samo da so žitna polja v bližini. Vztraja le tam, kjer čuti, da se mu bo dobro godilo.

Kako se množi in kam ga bolj vleče, lahko vidimo iz primera, ko so naseljevali vrabce v Ameriki. Še leta 1850. ni bilo v Ameriki nobenega vrabca. Bolj milosrčni Amerikanci so torej sklenili, da bodo začeli uvažati vrabce. Resni naravoslovci so ugovarjali, toda niso imeli besede. Še celo stroge postave so izdali v varstvo vrabcev. Pripeljali so prve pare in razmnožili so se najprvo po večjih mestih. Ko ni bilo tu več prostora, po manjših mestih in naselbinah, še le prav nazadnje so zašli na farme. Le prekmalu so se pa začeli Amerikanci kesati svoje dobrote in polagoma popuščati v vrabčjem navdušenju; danes že po nekaterih krajih plačujejo za pobite vrabce, kot za strupene kače.

Sam ni rad, zato tudi ne vidimo zlepa, da bi se kak vrabec dolgočasil. V gručah gredo na »biro«, v gručah se vračajo domov. Daleč ne gre, tudi ne more, ker ni vztrajen. Potika se le okoli hiš ali ima kvečjemu določen delokrog, ki ga ne prestopi kmalu. Kakor hitro pa zapazi novo hišo ali naselbino, je že tam in z njim cela kompanija. Molčati seveda ne znajo. Za zbirališče si navadno zberejo kako košato drevo in tam imajo proti večeru svoje shode in zabave, da jih je slišati daleč okrog. Šele v poznem mraku se razidejo po svojih domovih, kjer še vedno razpravljajo, dokler ne zaspijo.

Na videz tako neumen, je vrabec vendar prevejan in navihan. Vse vidi,

vse preračuna, kje je zanj bolj varno, kje manj. Kjer se čuti bolj v miru, tam postane naravnost nasilen; bolj previden in boječ pa, kjer ga preganjajo. Prilagodi se vsemu. V mestu je vse drugače kot na deželi.

Pri gradnji stanovanja vrabec ni natančen. Če le more, se usidra v kako luknjo, kamor si nanese sena, perja, volne, papirja, sploh vsega, kar dobi in se mu zdi, da ne bo pretrdo. Samica vali tri- do štirikrat na leto po 5—6 jajčec. Kakor hitro zletijo mladiči iz gnezda, se morajo učiti vsega, kar potrebujejo, zakaj po kakih osmih dneh jih stara dva odslovita in prepustita same sebi, da si pomagajo, kakor vedo in znajo.

Pri hrani ni posebno izbirčen. Njegov želodec prenese precej raznovrstne hrane. Poleg mušic in raznega mrčesa si vedno privošči žito in razna semena. Ej, tudi skrbne gospodinje in navdušeni vrtnarji se ne jezijo za stonj, saj jim napravi po vrtovih lahko občutno škodo. Ne prizanaša mladim popkom, mlademu grahu in drugemu sočivju, da bi se lepo razvijalo. Zdi se mu popolnoma jasno, da poleg mesa treba še salate! Pri vsem tem hudodelstvu mu moramo nekaj vendar pripoznati, namreč, da uduši precej veliko število škodljivega mrčesa.

Povsem drugače se obnaša rdečerepka. Opazimo jo lahko, ko čepi na slemenih hiš. Po hrbtu, glavi in oprsju je malo pepelasto siva, rep ima rdečkast, drugače je pa črna. Družbe ne ljubi, raje sameva; še drugih gnezd svojih sestric ne trpi v bližini. Kjer zidajo hišo ali postavljajo streho, tam je že skoraj gotovo naša znanka. Kam se bo naselila in kam si bo postavila gnezdo, je ne skrbi preveč. Prilagodi se povsod. Dobimo jo na slemenih, pod streho, v luknjah in razpokah pri hiši. Še v sobo pride in ni nič čudnega, če si zgradi bivališče v šolski peči, poštnem nabiralniku ali če dobimo njena gnezda v železniških vozovih, obešenih loncih in vrčih.

Mladi zarod šteje do trikrat na leto po 5—6 malčkov. In kako skrbno jih redi in varuje mamica! Če se bliža ne-

varnost v podobi zalezujočega sovražnika, skuša na vsak način odvrniti pozornost od gnezda. Najraje zapelje napadalca na napačno sled in se tudi sama žrtvuje, samo da reši otročiče.

Škode ne dela, pač pa koristi. Ves dan lovi mrčes, in sicer vse med poletom. Mirno čepi na strehi, kar hipoma se zažene in že ima plen v kljunu. S čudovito natančnostjo prestreže vsako stvar, ki jo zagleda ter ji prija. Nobene reči pa ne obraja tako kot pajkov. Ti so njena največja slaščica. To se obližne, ko zagleda kakega starega strica, ki se skriva v špranji. S prav tankim kljunom ga potegne na dan in že ga ni nikjer. Dolžijo jo tudi, da lovi čebele, ampak dokazati tega ne more nobeden. Giblje se ves dan, od jutra do večera. Ko ji zmanjka živeža, se seli ter se vrne nazaj šele koncem aprila. Letalka je jako dobra in se zna preobračati v zraku, da jo je veselje opazovati.

Lastavici zelo podoben je *hudournik*, vendar ni z njo prav nič v sorodu. Barve je sivkasto črne, le brada in grlo sta bela. Za mraz je zelo občutljiv, da malokatera druga ptica tako. Naše kraje zapusti že začetkom septembra in se vrne šele prve dneve maja. Potuje v večjih krdelih tako, da se nam čudno zdi, od kje se jih je toliko nabralo. Zberejo se iz celega okraja skupaj in okrog polnoči jo urežejo proti jugu. — Prvotno je tekla njegova zibelka med skalovjem in šele kasneje se je naselil med ljudi. Gnezda si stavi na zvonike ali visoke hiše, le v sili, če ne dobi pripravnega prostora, se zaleti v gozd.

Si ga že videl kdaj pri miru? Ne! In ga tudi ne boš! Od prve zore pa do mraka neprestano leta sem in tja; ne more biti prav nič pri miru. Vse, kar napravi, napravi bliskovito naglo. Tu frkne mimo tebe in že ga ni nikjer. Sedaj leta zelo visoko, pa zopet med hišami. To se ponavlja ves dan. Kakor je uren v zraku, tako je neroden na tleh. Na ravnem še skoro stati ne more. Ko počiva, se drži s krempljci na navpični skali ali pa vsaj poševno ležeči. Stalnega gradiva za gnezdo ni-

ma. Zida s tem, kar dobi in kakor razmere nanesejo. Vse pa, kar rabi, dobi v zraku, medtem ko leta. Naseli se po zvonikih in stavbah tam, kjer je kaka razpoka. To si zadela z razno navlako tako, da je le majhna luknja za vhod. Luknjica je res tako majhna, da je prav čudno, kako more skozi, ko pridrvi s tako silo.

Hudournik.

Ni pa tako nedolžen kot se zdi. Če ga prime, je precej surov. Vrabce, škorce in podobno kar zmeče iz njih gorkih posteljc in se sam naseli. Kamor udari s svojim kljunom alj kamor prasne s svojimi kremplji, napravi precejšnjo rano, da bi nihče skoro ne verjel tega. O, se zna prijeti v križ! Zato pa ima tudi malo sovražnikov med ptiči. Še veliko bolj kot pretepaštvo in moč ga pa varuje njegova hitrost.

Mladi zarod, 2—3 mladiči, so šele po 6. tednih tako razviti, da morejo sami zleteti. Ves ta čas so odvisni od starih dveh, ki jih vestno pitata. Hrane si iščejo v zraku med letom. Niti

najmanjše stvari ne dobi in ne vzame drugače, kot takrat, ko kroži po zraku. Appetit ima velikanski in žre sam mrčes. Išče ga povsod, visoko med oblaki in nizko med hišami. Navadno ni nikoli sam, ampak vedno v družah drvijó in kričijo. Strašen vrišč ženejo posebno takrat, kadar stara dva ženeta mladi naraščaj na vežbališče, kjer jim skazujeta in jih učita, kako morajo loviti.

Postolka.

Med ptice roparice prištevamo *postolko*. Ne smemo si pa misliti, da je to kakšen grozovit razbojnik. Po večini jo že poznamo in vemo, da nam ne dela škode, pač pa dovolj koristi. Je jako lepa ptica. Pravo njeno domovano je po skalovju med razpokami, naselila se je pa tudi po vaseh in mestih. Ljubi samo visoke stavbe. Najčesče jo dobimo po zvonikih, skoro nikdar pa niso brez njih stari razpadli gradovi. Za svoje bivališče rada uporabi stara gnezda drugih ptic, kot n. pr. krokarjeva, vranja itd. Naseli se posamezno ali po več skupaj; celo 20

do 30 parov so že opazili, pa so prav v lepem miru živeli. — Na lov hodi navadno nad njive, kjer dobi največ plena. Če kdo še ne pozna postolke, jo lahko takoj spozna po načinu njenega lova. Nekaj časa plava po zraku lepo mirno, kar hipoma se pa ustavi. V zraku stoji pri miru na enem in istem mestu, kot bi jo bil pribil, samo s perutnicami maha. Gotovo je zapazila kako miško in sedaj čaka na primeren trenutek, da se spusti na njo. In res, le glej jo, kot bi trenil je izginila. Če prav dobro ne paziš, res ne moreš videti, kam in kako je izginila, ker se spusti na tla kot kamen. Peruti stisne dobro k truplu (perje se že itak tesno prilega) in se spusti naravnost na plen. Samo da zagleda miško na polju, že je njena. Pomagajo ji pri tem izredno ostre oči. Vidi najmanjšo stvar, celo hrošči ji ne uidejo, dasi visi v zraku precej visoko. Največ polovi miši, ne brani se pa tudi večjih kobilic in hroščev, loti se celo slepiča. Plen zagrabi z ostrimi kremplji. Manjši stvari použije med poletom, večje nese na kak vzvišen prostor in jih tam trga z zakrivljenim kljunom. — Kadar samica vali, skrbi zanjo možiček in že od daleč kriči, češ, pečenko bova imela, ženica. Lep prizor se nam nudi, kadar leti postolka z naraščajem na lov. Kar ulovi, vse pospravijo nesitni mladi želodčki. V začetku pazijo samo na to, kdaj bodo starši kaj ulovili. Kakor hitro zapazijo ulovljen plen, takoj se vsi zaženejo in tekmujejo, kdo bo prvi, da bo dobil. Kasneje že poskušajo tudi sami lovsko srečo.

Ogledali smo si par ptičjih znancev, ki so si zbrali svoje domove na naših domovih. Spoznali smo njih dobre in slabe lastnosti. Kljub temu, da zaide temu ali onemu včasih na hudobno stran, ne moremo o nobenem reči, da je povsem škodljiv. Vsak napravi toliko dobrega, da pokrije svoje grehe. Ne glejmo jih postrani radi malenkosti, ampak pustimo jih pri miru, da se vesele življenja in prenevajo, kakor jim je grlo ustvarjeno.

BOŽJA SETEV V RUSIJI — Rudolf Paté D. J.

Nebeško kraljestvo je podobno njivi... Tam na vzhodu Evrope je velika božja njiva, ki se ji pravi Rusija. V lanskem koledarju smo hodili po njenih ozarah, pregledovali brazde in ugibali, kakšna žetev se obeta za božje žitnice. Srce se nam je širilo, ko smo gledali to bogato, plodovito zemljo, ki bi mogla ob ugodni letini dati toliko klenega zrnja. S strahom smo opazovali, kako je vihra boljševizma skušala uničiti božjo setev in kako so se hudobni ljudje spravili na delo, da zasejejo čim več ljuljke med pšenico. Dognali smo z zadovoljstvom, da boljševiška sila setve ni mogla pomandрати in uničiti. Nasprotno, zdravo klasje se je le bolj utrdilo in raste po viharju mnogo krepkeje v božjem solncu. Vendar smo se kljub temu boječe vprašali: mar ne bo ljuljka boljševizma sčasoma zadušila plemenite pšenice? Ta strah nam noče iz srca. Zato pojdemo tudi letos tja na vzhod pogledat božjo setev v Rusiji.

Oglejmo si naprej škodo, ki jo delajo boljševiki na njivi božji.

Verskega preganjanja v Rusiji še ni konec. O tem govore dejstva. Priča so predvsem Solovjecki otoki tam daleč na severu, kjer v skoraj neprestanem mrazu in v največjem pomanjkanju žive in umirajo katoliški in pravoslavni škofje in duhovniki, katere so boljševiki na daljšo ali krajšo dobo obsodili v izgnanstvo in prisilno delo v tej ledeni ječi. Boljševiki še vedno spreminjajo cerkve in samostane v muzeje, kine in gledališča. Prepovedano je imeti nedeljske šole za poučevanje verouka, ustanavljati društva za nabožno slovstvo itd. Zunaj cerkve ni dovoljen noben bogoslužni obred. Izjemno je dovoljeno prevideti bolnika v bolnici, ako to sam izrecno zahteva.

Preganjanju vere v Rusiji tudi konca ne bo, dokler boljševiki ostanejo boljševiki. Ves njihov nauk sloni na materialističnem brezver-

stvu. Prav za prav ni dobro rečeno, da hočejo brezverstvo. Hočajo vero, trdno, neomahljivo vero. Toda ne vere v Boga, Stvarnika nebes in zemlje, vere v posmrtno življenje, temveč novo vero v novega »boga«, ki daje raj že na tem svetu. Boljševiški poglavar Trockij je rekel v nekem govoru: »Naj govore popje katerekoli vere kar hočejo o nekem raju na onem svetu: mi izjavljamo, da hočemo človeškemu rodu napraviti pravi raj tu, na zemlji. Tega smotra ne smemo nikoli, pa niti za trenutek ne, izgubiti izpred oči...« Novemu bogu se pravi stroj, mašina. Ta »bog«, sanjajo boljševiki, bo odrešil in osrečil človeštvo. Njegovi templji se imenujejo tovarne in njegovi duhovniki so inženirji. Prava sreča in raj na zemlji bo takrat, ko bo povsod gospodoval novi bog in bodo ljudje postali njemu podobni. Kako podobni? Tako, da bo vse človeštvo ena sama velika mašina, kjer bo izginil vsak poedinec z lastnim hotenjem in željami. Ta velika človeška mašina, »človek bodočnosti«, se imenuje množica, masa. Poedinci v tem stroju ne živijo več sebi, temveč le za skupnost, so samo bolj ali manj važni deli celega stroja. Lenin ni bil nič drugega kakor »veliki vijak« te mašine.

Nova vera boljševikov ima tudi svoje svetnike in mučence. Največji med njimi je Lenin, čigar češčenje širijo z neverjetno gorečnostjo. Njegove slike in kipe najdeš povsod in njegov grob v Moskvi skušajo napraviti kakor za »božjo pot«. Na umeten način vzdržujejo Leninovo truplo nestrohnjeno. Drugi svetniki so razni revolucionarji vseh časov, ki imajo že skoraj na vsakem voglu svoje spomenike. Organizaciji nove vere se pravi komunistična stranka. Ta je nezmotna in gorje mu, kdor hoče misliti in delati drugače kakor ona uči. Zato je pa jasno, da so in ostanejo boljševiki smrtni sovražniki vsake vere v Boga in posmrtno živ-

Iverska Bogorodica.
 (Staroruska slika ob vhodu v Kreml v Moskvi.)

ljenje in da ne bodo zlepa prenehali s preganjanjem.

Toda boljševiki se motijo, ako mislijo, da bodo s svojo novo vero izrinili iz src Boga. Kakor odmev ne more zatajiti svojega postanka od glasu in zvoka, od katerega je prav v vsakem trenutku in popolnoma odvisen, tako tudi človeška duša ne more trajno pozabiti Boga, ki jo je ustvaril, in od katerega čuti, da je popolnoma odvisna. Mogoče je sicer, posebno pri poedincih, za nekaj časa omotiti vest, toda prej ali slej plane z novo močjo na dan klic po Bogu in priznanje njegovega gospostva. Na Nemškem se je med socialistično mladino po vojni pojavilo gibanje proti materializmu, oboževanju zemlje in njenih dobrin. Mladi ljudje so govorili:

»Dovolj imamo bogov... Imamo stroje, imamo stranko... Toda mi hočemo Boga, ki nas ljubi!« Ako se je kaj takega zgodilo na Nemškem, kjer sta protestantizem in neverna filozofija toliko časa obdelavala duše, je še prej pričakovati podobnega odpora na Vzhodu. Vzhod ni domovina brezverstva. Brezverstvo je sad Zapada. V prostranih vzhodnih poljanah in puščavah duša kar čuti božjo neizmernost in svojo odvisnost od njega. Zato je Vzhod domovina vernih ljudi.

Prav nič čudnega ni torej, ako boljševiki kljub toliki propagandi, kljub vsem vladnim podporam, kljub najmodernejšim sredstvom v boju proti veri doživljajo razočaranje.

Rusija boljševikov! Kaj nisi podobna onemu ubogemu boljševičkemu dečku, o katerem pripoveduje pisatelj Zorjanov v knjigi »Protiverska propaganda«? Brez Boga so ga vzgajali. Skrbno so pazili, da ne bi slišal niti božjega imena, kaj šele, da bi vedel, kaj je Bog. Pa je nekega dne nenadoma slišal besedo »Bog«. In ta beseda se mu je zagrizla v srce ter ga glodala, glodala... Povpraševal je: »Kaj je to: »Bog«?« Pa mu niso razodeli. In je prišel v Moskvo zlatostolpo. Gledal je tam mogočne cerkve, videl je, ka-

ko se ljudje priklanjajo pred svetimi slikami in molijo. Tedaj se mu je posvetilo in je povedal očetu, kateri je hodil z njim: »Zdaj vem, kaj je Bog«. Oče je porabil vso zgovornost, da prepriča malčka, da Boga ni in da je vse le izmišljenina duhovnikov. Deček ni vedel odgovora. Toda — tako piše boljševički pisatelj — od takrat je otrok povetil glavo in ni ga bilo več mogoče pripraviti do veselja.

Ne, vera se ne da kar tako iztrgati iz src. Na dnu človeške duše je zapisano vprašanje po Bogu in nemirno je človeško srce, dokler ne počiva v Njem, ki je naš najvišji smoter.

V boljševičkem vzgojevališču je bilo, zjutraj, ko so otroci vstali. Deček sirota je pel jutranjo molitev, kakor so ga naučili boljševiki: »Bog, lepo je tebi v nebesih, ko nič ne delaš itd.« Eno samo veliko bogokletstvo. Toda, ko je utihnil, sta se vprli očesci s strahom v daljavo in iz ust se je izvil otroku vzdih: »Ako je pa zares Bog, potem bo strašno«.

Boljševička ljuljka torej ne uspeva, kakor bi želeli tisti, ki jo sejejo, tem bolj krepko pa stoji božje klasje.

Na zborovanju komunističnih pisateljev o božiču l. 1928. je izjavil Jaroslavskij, predsednik zborovanja in voditelj boja proti veri, da je v Rusiji 950.000 duhovnikov in drugih oseb, ki se pečajo z versko propagando; kar pomeni, da jih je več kakor pa članov komunistične stranke. Kljub preganjanju so menihi v nekaterih pokrajinah še vedno številni. Da jih ne nadlegujejo, žive pod skritimi imeni »delavska zadruga«, »kmetijska zadruga« in podobno, oskrbujejo bolnice za invalide itd. Redovnice imajo delavnice za vezenje in druga ročna dela.

Izkušnja uči, da ostajajo otroci — razen delavskih — večinoma verni in da so pod vplivom duhovnikov. Posebno se to dogaja na deželi, kjer vlada velik odpor proti boljševikom in so se kmetje že naučili, kako se je treba izogniti vladnim predpisom. Boljševiki poročajo, da so odkrili mnogo tajnih šol, ki jih vodijo du-

hovniki. Pa tudi mnogi boljševiški učitelji se niso dosti brigali za razne vladne protiverske okrožnice in naredbre, češ, da je v ustavi zajamčena verska svoboda. Mogoče je vprav to pripomoglo, da so boljševiki tudi na papirju odstranili »versko svobodo«

so se zopet romanja, zlasti k slavnemu Pečerskemu samostanu v Kijevu in k Troicko-Sergijevskemu samostanu blizu Moskve. Dopisnik zagrizenega protiverskega lista »Komsomolskaja pravda« ugotavlja presenečen, da prihaja na te svete kraje mnogo ljudi

Katedrala samostana Novi Jeruzalem pri Moskvi.

in je v najnovjšem času javna vzgoja postala tudi po zakonu brezverska. Boljševiki skušajo čim več mladine spraviti v svoje organizacije »pionirjev«, »lenincev« in »konsomolcev«. V odgovor se pa verna mladina zbira v »Hristomolcu«, »Kristusovi mladini«.

Najbolj jezi boljševike, da nimajo pravega in popolnega uspeha niti pri delavcih, ki so najbolj odvisni od njih in katere predvsem skušajo odtrgati od Boga. V več krajih so delavci državnih tovarn zahtevali, da se zopet odpro cerkve, ki so jih sami zaprli l. 1923. Delavci skrbe sami za njih okras in postavljajo tudi nove cerkve v tovarniških okrajih. Posebno zanimivo je, da so cerkveni pevci, ki v vzhodnem obredu mnogo tesneje sodelujejo v bogoslužju, večkrat umetniki iz boljševiških društev. — Začela

pod pretvezo, da si hočejo ogledati samostan, opravljat pobožnosti in da celo državni uslužbenec kaže mnogo spoštovanja do verskih stvari, ko razkazuje poslopje. — Boljševiki z jalošvim uspehom širijo sežiganje mrličev. Sežigalnica mrličev (krematorij) v Moskvi nima dosti dela. Razen tistih, ki jim jih pošljejo iz bolnic, se redko kdo da sežgati. Tudi to deloma priča o verski zavednosti.

Tam na vzhodu je velika božja njiva, ki se ji pravi Rusija... Prosimo, bratje, da Gospod čuva nad njo. Naj zatre škodljivo ljuljko, zlati pšenici pa da bogato rast. In ko bo čas za žetev, naj obudi žanjcev, ki se ne bodo bali vročine dneva, temveč neumorno delali, da spravijo plemenito pšenico v božje žitnice.

OTROŠKA VOJSKA V RUSIJI V. M. Sensimov

Prvi dan mojega bivanja v Moskvi leta 1927. sem že slišal o zapuščenih otrocih. Postrežnik gostilnice, v kateri sem najel sobo, mi je pravil, da je gruča otrok napadla na cesti neko gospo. Dvanajstleten deček ji je iztrgal iz rok torbico, grozeč ji:

»Če zakričiš, te ugriznem, sem okužen!«

Komaj sem krenil po revnejših ulicah, sem že zagledal štiri strašno raztrgane, upadle otroke, ki so sedeli na stopnišču pred neko hišo in kadili. Po noči ni dobro, pasti jim v roke; zgodi se, da te cela tolpa otrok iz zasede napade. Vržejo te ob tla, poberejo ti listnico, uro, klobuk in zginajo.

O teh zgubljenčkih so napisali že debele knjige. Sovjetsko vlado zelo skrbi, kaj bo s to vojsko potepuščkov in tatičev. Boljševiški časopisi spet in spet pišejo o njih. Gospa A. Kalinina, ena izmed voditeljic skrbstva za zapuščene otroke, popisuje njih stanovanja. Posebno radi si priredijo stanovanje v velikanskih kotlih, kjer se kuha asfalt, s katerim se pokrivajo ceste. Pozimi se v takem kotlu lahko greješ, ker je pepel še gorak; poleti pa te brani pred dežjem. Otroci so bili gospo Kalinino povabili v svoj kotel; poslali so ji listek, na katerem je bilo pisano: »Pridi k nam, a pusti vse nepotrebne reči doma, da te ne okražejo.« Gospa Kalinina opisuje svoj obisk tako-le:

»Ko sem pristopila, sem zagledala kotel za asfalt. V njem so ob stenah viseli otroci kakor netopirji ob stenah podzemeljskih votlin — in se gredli. Šeštela sem jih: bilo jih je 38. Med njimi je bilo 8 otrok, ki so imeli še očeta in mater, 14 pa popolnih sirot. Štirje majhni Tatarji, en Kitajec, dva Čuvaška, en Žid, — prava internacijonala! Večina jih je s kmetov, iz daljnih vasi, katerih imena pa so že pozabili.

V kotlu veljajo posebne postave, ki se jih strogo držijo. Glavna obrt je tatvina; toda to smejo izvrševati le

zunaj, v kotlu vlada pravo tovarištvo. Vse kar nakradejo, prinesejo v kotel in razdelijo med vse prebivalce, vsa kemu enako. Tu vlada popolna enakost. Če je bila sreča, se vsi najejo do sitega; če pa niso nič nakradli, vsi enako stradajo. Boj za kruh jih veže v enotno bratovščino.« (Boljševiški dnevnik »Pravda«, 26. januarja 1926.)

Finančno posvetovanje v otroški republiki.

Ruska pisateljica Vera Inber popisuje življenje zapuščenih v pretresljivih slikah.

»Črez dan jih vidiš po ulicah v Moskvi. Sedijo na robu ceste in prodajajo žveplenke. Kukajo iz asfaltnega kotla ko mladi psički iz koša. Kadijo čike in igrajo karte. Prav redko jih vidiš jesti. Na skrivnem pa kradejo, duhajo kokain, pijejo eter; dogaja se celo, da koga umorijo. Ko pride noč, zginajo. Radi se prikraejo na kolo dvore in se poskrijejo v prazne železniške vozove. Tu-ležijo, lačni, bolni, stisnjeni eden ob drugega, da se ogrejejo. Sanjajo z odprtimi očmi. Sanjajo o deželi, kjer ni snega in mraza, kjer rastejo grozdje in sladke dinje (melone). Ena sama dinja zadostuje za kosilo: mokasta je, sladka, sočna; nasiti in pogasi žejo. Pa se napravijo na pot proti jugu — na Krim, na Kavkaz, v Samarkand. Potujejo posamič

ali v majhnih gručah. Skrijejo se pod železniške vozove ali na strehe. Tako se vozijo mnogo dni, ležeč na hrbtih, s kolena ob bradi. Na postajah prilezejo na dan in prosjačijo ostanke hrane. Slednjič so vendar prišli — v lepo deželo brez snega, v kateri rastejo di-

Ruski otroci prodajajo cigarete.

nje. Brž planejo nad vrtove. Komaj zagledajo dinje, so že pri njih. V eni noči opustošijo vrtove, ki preživljajo številne družine. Ko vse oberejo, potujejo dalje in se spravijo na grozde. Kakor roj kobilic so. Njih geslo je: hitro delajmo in skupaj držimo! Krasno pravilo, le ko bi ga bolje uporabljali. Zlakotena usta z neznanako na glicio požirajo dinje, dozorele v južnem solncu, svilnobarvne, lepo dehteče. V praznih želodcih se dinje spremenijo v grižo, tifus, kolero... Njih možgani so podobni notranjosti dinje, ki jo je izbirčni kupec predolgo tresel. Dobro in zlo, žive strasti in potepuško hrepenenje, ki je še bolj opojno kot žganje in kokain, — se v tej ubogi, ušivi, zapuščeni otroški glavi zmešajo v čudno zmes...« (»Izvestja«, 13. septembra 1925.)

Ljudski komisar za zdravstvo Se-maško poroča v boljševiskem uradnem listu »Izvestja« dne 19. avgusta 1926.: »Prišel sem nedeljskega večera v Sebastopol. Ceste tega slikovitega mesta ob morju so bile polne ljudi. Le s težavo je bilo mogoče priti skozi.

To so po večini gostje, ki so se prišli kopat v morje.

Ob cestnem nasipu pred očmi šetajoče se množice je stal trop otrok. Osem zapuščenih. Polnagi so, dolgi, od južnega solнца izbeljeni lasje so razkuštrani in umazani. Mala četa se neprestano premika, kakor na vojaških vajah. »Sem, to variši!« se oglašá povelje. Nihče se ne zmeni zanje: so že navajeni na take prikazni. Brez skrbi opravljajo svoje delo. Tu — belo oblečen gospod se hipoma zgrabi za žep. Obrne se in steče za otrokom, ki se smeje in kot veverica vije med množico. Okradeni mož se ustavi in gre svojo pot. Zdaj stopi k zapuščenim otrokom miličnik. Prigovarja jim, oni pa ga brez strahu obstopijo, potem pa se smeje in rogaje povlečejo nekaj višje na cesto, kjer bodo nadaljevali svoje

manevre. Ena po polnoči je. Pogledam z balkona navzgor po cesti. Iz noči se neprestano razlegajo kriki. Zapuščeni otroci uganjajo zdaj svoj žalostni posel drzno in javno. — Pred razsvetljeno izložbo sijajne trgovine se ustavita dve deklici, ena kaže dvanajst, druga štirinajst let. Mlajša se s komolci opira na okno in otožno zre v zrcalo. Prikaže se kavaler, polodrastel dečak. Postavi se pred deklici, se reži, dela z rokami ostudne kretnje. Vsi trije gredo dalje. In spet se ljudje šetajo mimo, kot bi vse to bilo najnavadnejša reč na svetu...«

Odkod vsi ti zapuščeni otroci?

Precej časa so boljševiski listi pisali, da so ti otroci »dediščina prekletega carizma,« posledica vojne in notranjih bojov. Res je tudi to pomagalo, da so otroci ostali na cesti. Drugi pi-

satelji so ta žalostni pojav pripisovali kapitalizmu. Gospa Lilina je pisala še l. 1926.: »Zapuščeni otroci so sad kapitalističnega družabnega reda. Čim bolj raste kapitalizem, tembolj narašča vojska zapuščenih otrok.« Če bi to bilo res, bi bila sovjetska Rusija najbolj cvetoča kapitalistična dežela. Zakaj nobena druga država ne pozna take vojske zapuščenih otrok kot ona. Leninova žena, gospa Krupskaja, ki požrtvovalno deluje za rešitev zapuščene dece, pa pravi v dnevniku »Pravdi« (2. decembra 1925.): »Večina naših tovarišev si domišlja, da so zapuščeni otroci le dediščina vojne in poloma. In vendar so tri četrtine otrok na cesti, ker vlada med delavstvom brezposelnost, na kmečki deželi pa silna revščina.«

Od vojske je že preteklo enajst let; notranji boji so že davno ponehali; sedem let je že, kar je ponehala lakota. Pocestni otroci so mejtem zrastle, iz otrok so zrastle fantje in dekleta; (večina jih je seveda pomrla). Toda še vedno vidiš zapuščene otroke v najnežnejši mladosti, zakaj njihov vrste se vedno dopolnjujejo. Leta 1927. dne 19. svečana je pisal »Trud«, glavni list delavskih strokovnih združenj: »Med pocestnimi otroci je 15 odstotkov otročičev od 3—7 let starih; 57 od sto jih ima 8—13 let; mladostniki v dobi od 14—16 let tvorijo 20 odstotkov; le 8 od sto jih ima več kot 16 let.

Koliko pa je zapuščenih, pocestnih otrok v Rusiji? Leta 1923., eno leto po grozni lakoti, jih je gospa Krupskaja cenila na osem milijonov. Lunačarskij jih je v istem letu naštel devet milijonov. Profesor Poznjičev je leta 1926. napisal razpravo, v kateri trdi, da je bilo v tem letu še okoli osem milijonov zapuščenih otrok. Uradno štetje pa jih v tem letu navaja le še 400.000. Sovjetski uradni leksikon za leto 1927. jih našteva še 334.500 za celo Sovjetsko zvezo. Teško je doznati, koliko jih je še danes. Brez dvoma gre število teh revčkov v sto tisoče. Bolezni in lakota so jih brez števila pokosile, toda vendar je ta nesrečna truma še velikanska. In ljud-

ski komisar za prosveto, znani Lunačarskij, je ugotovil: »Število zapuščenih otrok še danes vidno narašča. Vojska zapuščenih dobiva neprenehoma novega naraščaja.« (»Izvestja«, 26. svečana 1928.)

Deček brez doma spi na cesti.

Odkod prihajajo ti novi siromački? Večinoma iz novih družin. Iz družin, ki so nastale po komunističnih naukih. Oče je zapustil mater in otroke. Otroci gredo na cesto. Boljševiki so oznanjali, da je treba družino uničiti. Zakon je svobodna pogodba. Mož in žena jo danes lahko podpišeta, jutri raztržeta. Otroci naj bodo last države. Hvala Bogu, da se rusko ljudstvo po veliki večini teh zmot ni oprijelo. Večina ruskih družin živi krščansko, v nerazdružnem zakonu. Vendar se vsak dan razporoči na stotine zakonov, se razruši na stotine družin. Otroci revnih gredo na cesto, v asfaltne kotle, v potepuštvo — in vojska zapuščenih narašča. To je poglaviti vzrok, zakaj trume zapuščenih otrok naraščajo.

Vendar — tu so, sto tisoči nesrečnih otrok, in nam mora biti le to pri srcu, da jim pomoremo. Ko je izbruhnila v Rusiji lakota, so vsi Rusi, boljševiki in njihov nasprotniki, in je ves svet s papežem na čelu hitel na pomoč gladujočim milijonom. Tako bo tudi zdaj, ko je treba reševati ruske otroke, naše male, nesrečne bratce in sestrice, otročiče svete slovanske Rusije.

CESARSKI LADJI NA NEMIJSKEM JEZERU

V Albanskih gorah, pet ur hodà od Rima, leži Nemijsko jezero. — Skoro je že izsušeno. Na bregu stoji velike sesalnice, ki neprenehoma črpajo vodo iz jezera. Iz blata in ločja molita kljuna dveh starodavnih ladij. To sta cesarski ladji, ki ju je dal zgraditi rimski cesar Tiberij. Na bregovih Nemijskega jezera so v tistih časih stali lepi dvorci, ladji pa sta plavali po vodi kakor palači. V njih so cesarji in njih dvorjani prebivali v vročih dneh. Okoli jezera so gorski vrhovi, pokriti z gozdom. Cesar Kaligula je dal obe ladji opremiti z dragoceno opravo, ki je bila vredna zlate milijone. Ladji sta ležali kakor potopljen zaklad v dnu jezera stoletja in stoletja. Nikdo ne ve, kdaj sta se potopili. Najbrže sta dolgo trohneli, zapuščeni v časih, ko se je propadajoči Rim obupno branil pred navali mladih barbarskih rodov, in potem je voda vdrla vanji in ju požrla. Vse je pozabilo na tedve ladji.

Šele leta 1501 je neki ribič prišel h kardinalu Prosperu Collona in mu sporočil, da je ugledal v valovih Nemijskega jezera dve ladji. Kardinal Collona je začel to čudno reč raziskovati. Dognal je, čigavi sta ti ladji. V starih latinskih knjigah so našli pisano, da so na ladjah shranjeni veliki zakladi. Zato je kardinal naročil zgodovinarju Leonu Krstniku Albertiju, naj skuša ladji dvigniti. Alberti je zgradil velik splav in je skušal s kavlji in verigami izvleči ladji. Toda ni šlo. Ladji sta se preveč zarili v blatno dno. Alberti je privlekel na dan le posamezne kose, ki so kazali, da so na dnu dragocene reči.

Leta 1535 je mehanik Guillaume de Sorraine spet poskusil, priti do ladij. S potapljaško pripravo se je spustil v jezero prav do ladij. Ogledal si je obe ladji. Pa je brž videl, da ju ni mogoče dvigniti, ker sta zelo težki. Ladja je okovana s svinčenimi plo-

ščami, ki so z bronastimi žebli pribite na dragoceni les. Ljudstvo pa je začelo govoriti o velikih zakladih na dnu jezera. Ta glas ni več potihnil. Še večkrat so poskušali spraviti ladji na suho. Leta 1895. je sloveči inženir Viktor Malfatti našel v jezeru več manjših ladij in jih je dvignil.

Lansko leto so na ukaz načelnika vlade začeli črpati vodo iz jezera. Voda odteka skozi prekop v sosedno dolino. Ko boste to brali, bodo ljudje že stopali po trhlem podu cesarskih dvoran na ladji in bodo učenjaki spravljali dragocene najdbe.

Kdo je pa bil njih gospodar? Zgradil je ladji sicer cesar Tiberij, toda v prelestni palači ju je spremenil šele njegov naslednik Kaligula. Zato ju imenujejo »Kaligulovi ladji«.

Cesar Kaligula je bil prvi norec med rimskimi cesarji. Ime Kaligula pomeni vojaški čveljček: tako so ga imenovali starši, ker se je že v otroških letih rad mešal med vojake, oblečen po vojaški. Bil je sila krvoloč. Podpisoval je smrtne obsodbe, samo da se je razveselil. Grozno ga je veselilo, poslušati ječanje mučenih. V kratkem času je razmetal velikanski državni zaklad, ki ga je bil zbral njegov veliki prednik Tiberij. Gradil je velikanske, razkošne stavbe in prirejal igre in zmagoslavja, ki so stala državno blagajno milijone. Bil je prazen in ošaben bahač, ki je hodil v navidezne vojne proti Germanom in Britancem in jih premagoval — ne da bi jih bil sploh videl. Potem se je vrnil v Rim, se pustil slaviti za zmagovalca. Morali so mu izkazovati božje časti. Bil je požeruh prve vrste, ki je na bogatih posameznikih zapravljal državno premoženje. Kaligulovo norost kažejo te njegove besede: »O da bi cel rimski narod imel en sam tilnik, da bi ga mogel na en mah uničiti!« Komaj dve leti je bil na vladi, pa ga je bilo že vse sito. Skovali so (l. 39. po Kristusovem

rojstvu) proti njemu zaroto; med zarotniki so bili tudi cesarski principi. Kaligula je zaroto odkril in se strašno maščeval. Dan za dnem je dal moriti in zaplenjevati premoženja. Vse ga je sovražilo, le vojaki so mu bili zvesti ko skala. On pa je nadaljeval svoje besne norčije.

Ko je zrastle cena mesa, s katerim so krmili zverine v cesarskih igriščih, je Kaligula dal pometati zverinam jetnike. Ko ga je nekoč vzbudila iz spanja množica, ki je hitela mimo njegove palače, je dal ljudi s palicami razgnati. Mnogo ljudi je bilo ranjenih, nekaj smrtno pohojenih.

Zgodilo se je, da so pripeljali v Rim kipe bogov iz Grške. Kaligula jim je dal odbiti glave in nasaditi nanje svoje glave. Svojo kobilo, ki jo je zelo

rad imel, je hotel razglasiti za rimskega konzula, najvišjega uradnika rimske države. Ker je bil plešast, je bilo nevarno, gledati ga od zgoraj navzdol; lahko si zaigral glavo. Za besedo »koza« — tako so ga skrivaj zmerjali — je določil smrtno kazen.

Ta cesar se je poleti zatekal k Nemjskemu jezeru na oddih. V plavačočih palačah je koval nove naklepe in zlodejstva.

Slednjič so se ga tudi njegovi častniki in telesni stražniki naveličali. Poveljnik dvorne straže Kasij Herea ga je 24. januarja l. 41. umoril.

V cesarski ladji na Nemjskem jezeru so stopili novi cesarji svetovne rimske države, eden za drugim, dokler vihar novih ljudstev ni zagrnil ladij in cesarstva.

**Cerkvica sv. Lovrenca na hribčku ob Soči.
Tam je grob našega pesnika Simona Gregorčiča.**

LEGENDA O BOŽIČNIH ROŽAH

Selma Lagerlöf.

Preložil Domen.

Žena razbojnika, ki je bival v votlini gozda Göinge, je šla nekega dne prosjačit v okolico. Razbojnik pa, ki je bil od nadškofa proklet, ni nikdar zapustil gozda, ampak se je zadovoljil s tem, da je ob cestah prežal na popotne ljudi, ki so se drznili priti do roba gozdu. V tistih časih pa se je le malo popotovalo po severni Skanji. Ker se je večkrat prigodilo, da ni imel ta človek po več tednov sreče, je morala žena na pot med ljudi. Navadno se ji je pridružilo petero otrok; vsak izmed njih je imel na sebi raztrgano obleko iz kože, čevlje iz ličja in še torbo čez pleča. Kjer je žena prestopila kočini prag, ji ni nihče upal odreči tega, česar je prosila: vedeli so, da bi se v tem slučaju drugega dne vrnila in zažgalá stanovanje. Bali so se torej te ženske in njenih otročajev bolj nego volkov in marsikdo je bil že voljan jo iztrebiti iz tega sveta, ko bi se ne bal razbojnikovega maščevanja.

Potujoč tako od kočje do kočje, je prišla tudi v Oved, kjer je bil tiste dni samostan. Pozvonila je pri samostanskih vratih in zahtevala hrane. Vratar je odprl okence v vratih in ji dal šest okroglih hlebčkov: enega za njo in po enega za vsakega otroka.

Medtem so se otroci prosjački razleteli na vse strani. Eden izmed njih pa se je neutegoma vrnil k materi, ki je še stala pri vratih, in ji sporočil, da je našel nekaj zajemljivega. Povlekel jo je za krilo in jo odpeljal s seboj.

Samostan je bil obdan od vseh strani z dolgim in močnim zidom. Otrok pa je znal najti prikrita vratca od zadaj, ki so bila nekoliko potisnjena nazaj. Takoj jih je razbojnikova žena uzrla. Odprla jih je na stežaj in vstopila po svoji navadi, ne da bi koga prosila dovoljenja.

Samostan v Ovedu je oskrboval pripor Haus, ki je poznal vsa zelišča. Za samostanskimi zidovi je postavil zeliščni nasad in ravno tja je razbojnikova žena vlomila.

Na prvi pogled je žena tako osupnila, da je obstala kakor prirasla ob vhodu na vrt. Bilo je v predpoletju in priporov vrt je že imel toliko raznobarnega cvetja, da so zbolele oči pri pogledu nanj. Zadovoljen nasmeh se je prikazal na njen obraz in je potem stopila na stezo, ki je peljala skozi sredino cvetja.

V vrtu je bil eden izmed bratov zaposlen pri pletvi. Pustil je vrata priprta, da bi skoz nje pometal izruto zelišče in plevel. Ko je uzrl prihajajočo ženo razbojnikovo s peterimi otroci, je takoj pohitel k njim in jim ukazal, da se takoj zgube ven. Prosjačka pa se je delala, da ne sliši njegovih besed, in je šla kar naprej, oziarajoč se na desno in na levo: tu je pogledala na bele lilije, ki so rasle v gredicah, tam na bršljan, ki se je vzpenjal po samostanskem zidu. Na brata se ni niti ozrla.

Brat je mislil, da ga žena ni razumela. Hotel jo je prijeti za roko in jo prisiliti k odhodu. Ko pa je razbojnikova žena opazila njegovo namero, ga je ošinila s takim pogledom, da je odstopil nekoliko korakov. Sklonjena pod težo beraške torbe, se je oprostila in rekla:

»Jaz sem žena razbojnika v Göinge: dotakni se me, ako se upaš!«

Očividno je bila prepričana, da jo brat pusti pri miru, ko izreče te besede.

Brat pa, ki je vedel, s kom ima opravila, se ni vdal, pač pa je rekel z mirnejšim glasom:

»Vedeti moraš, da je tu samostan, kamor nima vstopa nobena ženska,« je rekel. »Ako ne greš odtod, bodo menihi hudi nâme, ker nisem zaklenil vrat. Potem me prav lahko zapodijo iz samostana.«

Te besede niso žene prav nič ganile. Še naprej je korakala sredi cvetja in ga oprezno motrila. Razsrjeni brat je moral iskati pomoči v samostanu.

Vrnil se je kmalu z dvema močnima menihoma. Žena razbojnikova je zdaj razumela, da to ni več šala. Postala je na stezi z razprtimi rokami in začela z vsemi močmi kričati, da prikliče vse mogoče nesreče na samostan, ako je ne puste na vrtu, dokler sama ne pojde odtod. Meniha pa sta bila neomajna: za vsako ceno bi jo bila rada spravila z vrta. Tedaj se je razbojnikova žena s krikom vrgla na nju in ju začela brati in gristi, pri čemur so ji prav uspešno pomagali tudi otročaji. Meniha sta sprevidela, da ji ne bosta sama kos, in sta odšla v samostan po ojačbe.

Pri prehodu, ki je delil vrt od samostana, sta srečala prijorja Hansa, ki je zaslišal krik in prihitel na vrt. Pojasnila sta mu vso zadevo.

Prijor ju je pokaral in zapovedal obema, naj se vrneta k svojim opravilom, sam pa se je, dasi že v letih, le v družbi brata podal na vrt.

Žena razbojnikova pa se je medtem sprehajala tam sredi cvetja s takim obrazom, kakor da bi videla v teh cvetovih stare znanke. Nekaterim se je nasmehnila, drugim pa je prikimala z glavo.

Prijor je ljubil svoj vrt tako, kakor more pač človek ljubiti kaj pozemeljskega. In dasi je imela ta žena divji in zoprn pogled, si ni mogel misliti, da se je borila že s tremi menihi samo za to, da bi si mirno ogledala njegov vrt. Šel je torej k nji in jo vprašal, ali ji je ta vrt všeč. Razbojnikova žena se je tako zagledala v cvetje, da ni opazila prijorja. Po glasu njegovih besed se je spet vsa razvnela. Ko pa je zagledala njegove srebrne lase in njegova upognjena pleča, je odvrnila mirno:

»Prej se mi je zazdelo, da nisem videla lepšega vrta, zdaj pa sem že prepričana, da ga ne morem več primerjati s tem, ki sem ga videla pred letom dni.«

Prijor ni pričakoval takega odgovora. Ko je zaslišal, da je razbojnikova žena videla krasnejši vrt, je rdečica pokrila njegov obraz.

Brat, ki je stal ob strani, je začel medtem opominjati ženo razbojnikovo:

Vrtar je odprl okence v vratih in ji dal šest okroglih hlebčkov.

»To je prijor Hans, ki je z veliko skrbjo odbral cvetje, ki je zdaj v tem vrtu. Prinešeno je iz bližnje in daljne okolice. Vemo pa vsi, da ni v celi Skani bogatejšega vrta. Ne pristoja se ti torej, da bi ti, prebivalka divjega gozda, presojevala njegov vrt.«

»Niti ne želim povzročiti žalosti ne prijorju ne tebi,« je odvrnila razbojnikova žena. »Hočem reči samo to, da bi vi izruli vse to cvetje in ga vrgli med plevel, če bi videli vrt, katerega imam jaz v mislih.«

Ko je brat zaslišal te besede, je prasnjal v smeh:

»Razumem: nalašč govoriš tako, samo da bi nas dražila. Saj si že predstavljam, kakšen more biti ta tvoj vrt sredi murčkov v gozdu Göinge. Glavo bi stavil, da nisi bila do sedaj še v nobenem vrtu.«

Razbojnikova žena je prebledela od jeze in zaklicala:

»Res je, da sem do sedaj prvič pre-

koračila vrtni zid. Vi menihi pa, ki ste sveti možje, bi morali vedeti, da se veliki gozd Göinge vsako božično noč pred rojstvom Gospoda Kristusa spremeni v prekrasen vrt, ki je poln solnca in cvetja. Mi gozdni prebivalci vidimo to čudo vsako leto; gledamo tako lepo cvetje in ne smemo niti roke pripogniti, da bi ga izruli.«

Eden izmed otrok razbojnikove žene pa je tekel pred njima in jima kazal pot.

Brat je hotel še nekaj odgovoriti na to, prijor pa mu je dal znamenje, naj molči. Ko je bil še otrok, je večkrat slišal, da se gozd v božični noči odene v začarano obleko. Že večkrat je hrepenel po teh čudih, a nikdar se mu ni posrečilo, da bi jih úzrl. Zato je začel prigovarjati razbojnikovi ženi, naj mu za vse na svetu dovoli prebiti božično noč v razbojnikovi votlini. Obljubljal ji je, da jo obdari z dvojno mero, ako mu pošlje katerega izmed otrok, četudi le enega, kot vozditelja naproti.

Razbojnikova žena je priležno odgovorila, da mora še pomisliti o nesreči, ki grozi morda s tem njenemu možu. Ker je pa hotela prepričati prijorja, da je začarani vrt lepši od

njegovega, se je zravnila in privolila njegovi prošnji.

»Moraš mi pa obljubiti, da vzameš le enega tovariša v seboj,« je še rekla pri odhodu.

Prijor je slovesno pritrnil, da bo ustregel njeni želji. Obenem je brata zavezal, da ne sme nikomur razodeti tega, kar je bilo govoreno. Kajti vedel je, da mu podložniki, ko zvedo za njegovo namero, radi starosti ne dovolijo tega podjetja.

Sam ni imel priložnosti, da bi komu razodel to tajnost. Ali naključje je hotelo, da je prišel nadškof Absalon iz Lunda v Oved. Ko ga je prijor vozil po vrtu, mu je prišel na misel tudi obisk razbojnikove žene. Brat, ki je še vedno obdeloval vrt, je slišal, kako je prijor pripovedoval nadškofu o prokletem razbojniku, ki že dolgo let prebiva v gozdu, in kako ga je prosil za svoboščinsko listino za nesrečnega, listino, po kateri bi mogel prokleti spet živeti spodobno življenje med ljudmi.

Nadškof pa ni hotel uslišati te prošnje.

Potem mu je prijor govoril o čudih, ki se godè v gozdu Göinge v božični noči.

Nadškof je odvrnil nato s smehom:

»Samo toliko ti obljubim: tistega dne, ko prineseš cvet, ki je bil izrut v božični noči v gozdu Göinge, ti dam svoboščinsko listino za vse, ki so prokleti.«

Ko je brat slišal te besede, je razumel, da ni nadškof prav nič verjel pripovedovanju razbojnikove žene. Prijor pa se ni zmenil za nadškofovo nevero, ampak se mu je še lepo zahvalil za obljubo in ga celo zagotovil, da mu prinese ta cvet.

* * *

In zgodilo se je, da so se prijorju Hansu želje spolnile: prvega pred božičnega dne je bil na poti v gozd Göinge. Pridružil se mu je brat in oba sta jahala na konjih. Eden izmed otrok razbojnikove žene pa je tekel pred njima in jima kazal pot.

Prijor, ki je tako goreče hrepenel po tem potu, ga je pričakoval kot otrok. V drugačnem razpoloženju pa je bil brat: zelo je ljubil prijorja in bi ne dovolil nobenemu drugemu, da bi ga spremljal na poti, v besede razbojnikove žene pa ni verjel in je slutil le izdajstvo.

Ko sta tako jezdila proti severu in se vedno hitreje bližala okolici gozda, sta povsod ob potu videla priprave za slovesno obhajanje praznika božjega rojstva. V vsaki vasi je gozrel na ognjišču ogenj. V hišo so iz ilovnatih shramb prinesli veliko mesa, od kozolcev pa so prihajali mladenci s snopi slame na plečih, da bi jo razstlali po podu.

Imeli so majhne vaške cerkvice, katere so duhovniki in cerkovniki čim najlepše ozaljšali. Na stranski poti, ki je vodila do samostana v Bosjö, sta srečala okoliške reveže. Nesli so hlebčke kruha in dolge sveče, katere so bili prejeli na samostanskih vratih.

Videč te priprave, je prijor Hans še bolj hitel, srce njegovo pa je polnila še večja radost. Brat je očitno postal nemirnejši in je neprenehoma silil prijorja k vrnitvi, češ da jima grozi nesreča od razbojnikove strani.

Prijor se pa ni zmenil za skrbi svojega tovariša. Popotnika sta že imela ravnino za seboj in sta prišla sedaj v divji gozd. Pot je postajala vedno slabša in kamenita in nikjer ni bilo mostu čez jarke in potoke. Čim globje sta šla v gozd, tembolj sta čutila mraz; kajti jezdila sta čez zemljo, ki je bila že s snegom pokrita.

Gošča in močvirje sta pot zelo otežkočila. Ko sta tudi te premagala, ju je peljal razbojnikov sin skozi plot, ki je bil obdan z visokimi drevesi. Za plotom pa se je dvigala skalnata stena, v kateri so uzrli dveri iz težkih hlodov.

Spoznala sta, da sta na koncu svoje poti in sta razjahala. Mali vodnik je odprl težke dveri in popotnika sta zagledala tesno jamo z golimi stenami. V duplini je poleg plapolajočega ognja sedela razbojnikova žena. Ob

stenah pa so bile postelje iz vej in mahu. Na eni izmed teh je spal sam razbojnik.

»Vstopite!« je zaklicala nanje razbojnikova žena. »Povlecite tudi vašo konja noter, da zunaj ne zmrzneta.«

»Vstopita!« je zaklicala razbojnikova žena.

Prijor in brat sta vstopila. V duplini je kraljevala revščina in njeni prebivalci niso vršili nikakih priprav za praznike. Razbojnikova žena ni ne pekla ne pometala ne pospravljala. Otroci so sedeli na tleh okoli vročega lonca in jedli močnik iz kaše.

Žena razbojnikova je nagovorila došle s častjo in ponosom, ki gre premožni gospodinji:

»Odpočijta se tu pri ognjišču in pojejta, ako imata kaj okrepčila s seboj, kajti naša hrana vama ne bo šla v slast. Če sta zmučena, odpočijta se na posteljah. Ne boj se, da zaspíš,« se je obrnila do prijorja. »Čuvala bom pri ognjišču in te vzbudim, ko pride ura. To, kar je bil smoter tvoje poti, uzreš prav kmalu.«

Prijor je poslušal nasvet razbojnikove žene in odložil popotno torbo. Bil je pa tako izmučen, da se ni niti dotaknil jedi in je prav kmalu zaspal.

Dasi je bil tudi brat zelo utrujen, je vendar sklenil, da ne zaspi. Skrbelo ga je, da bi ne razbojnik storil kaj zlega priorju. Utrujenost v nogah pa ga je premagala in je zaspal. Ko se je prebudil, je prior že sedel pri ognju in se razgovarjal z razbojnikovo ženo.

Tudi razbojnik je bil pri ognjišču. Bil je visok, koščen mož in zopernega obraza. Sedel je s hrptom proti priorju, ki je govoril ženi o prazniških pripravah, katere je videl ob poti. Govoril je o igračkah, ki si jih otroci oskrbe za priliko božjega rojstva, o igračkah, v katerih je imela tudi ona v mladih letih, ko je bivala še sredi ljudi, neskaljiv delež.

»Žal mi je vaših otrok, da niso še nikdar v slami prevračali kozolcev na božični večer,« je rekel med drugim.

Žena razbojnikova se je delala, da ne vpošteva teh njegovih besed, a kakor je govoril, tako se je začel oživljati njen obraz. Naglo pa se je razbojnik obrnil k priorju in s stisnjeno pestjo zaklical:

»Nesrečni menih! Ali si zato prišel sem, da bi izvabil mojo ženo in moje otroke odtod? Ali ne veš, da je težka kletev na meni in da ne smem zapustiti te luknje?«

Prior mu je pogledal naravnost v oči in rekel mirno:

»Prosil bom nadškofa svoboščinsko listino za te.«

Komaj je spregovoril te besede, sta razbojnik in njegova žena prasnila v silen smeh. Potem je razbojnik rekel:

»Zagotovim ti, da ne ukradem niti ene revne gosi več, kakor hitro dobim to listino.«

Sramotenje razbojniškega para je brata zelo jezilo. Prior pa je bil prav zadovoljen. Brat ga ni še videl v takem veselem razpoloženju v samostanu sredi menihov.

Medtem je razbojnikova žena vstala in rekla priorju:

»Tako lepo mirno govorimo med seboj in pozabljam, da je že čas oditi v gozd. Odmev cerkvenih zvonov se že sliši.«

Komaj je izrekla te besede, so vsi poskočili na noge in zbežali iz votline. V gozdu je bila noč. Tišino je motil le zamolkli glas zvonov.

Prior je začel pomišljati, kako se zvonovi trudijo vzbuditi gozd iz spanja in je podvomil o možnosti zaželenega čudeža.

Pa je hipoma šinil žarek skozi gozd in je takoj spet vse potemnelo. Kmalu pa se je začelo svitati med drevesi: mrak je izginil in nastajal je dan.

Takrat je prior zapazil, da je sneg izginil iznad zemeljske površine in da je trava zelenela. Praprotno je naravnal svoje zgrbančene kocene. Vresje, ki je raslo po kamenitih in z mahom pokritih vrhah, je zazelenelo. Kupi mahu so se začeli dvigati in trobentice so začele cveteti.

Pri pogledu na te prve znake prebujajočega se gozda je začelo priorju srce močno biti. »Ko bi bil zares deležen gledanja takega čudeža?« — je pomislil s solzami v očeh. Postalo je tako temno, da se je že zbal, da bi ne spet zavladovala črna noč.

Pa se je že pojavil nov val svetlobe, ki je prinesel žuborenje studencev in šum vodopadov s seboj. Medtem so se popki na listnatih drevesih odpirali tako hitro, kakor da bi truma zelenih metuljev sedala na veje. Ne le drevesa, tudi druge rastline so se vzbujale k življenju. Krivokljuni so skakali z veje na vejo in žolne so tako bile s kljuni na drevesa, da je skorja padala okoli na tla. Truma škorcev, ki so leteli na polje, je obsedela na smrekovem vrhu. Bili so najlepši ptiči: konček vsakega njih peresa je bil rdeč; ko so se pa dvignili, so se zaletketali kakor kamenje na cesti.

Nebo je potemnelo, pa se zopet zjasnilo. Močan in topel južni veter je raztresel po gozdni trati semena iz južnih pokraj. Prinesli so jih ptiči, ladje in vetrovi, komaj so se dotaknila zemlje, so že vzklila.

Pri naslednjem valu svetlobe so začele cvetele črne jagode in borovnice. Ob

enem so se zaslišali glasovi divjih go-
si in žerjavov. Sinice so gradile gnez-
da in veverice so se igrale po vejah.

Vse to se je dogajalo tako hitro, da
ni mogel prijor najti pojasnila tem
čudom. In se ni mogel ne nagledati ne
naslušati. Nadaljni svetlobni val je
prinesel vonj sveže zoranih polj. V
daljavi so se slišali glasovi pastirjev,
ki so poganjali krave, in zvončkanje
ovac. Jelke in smreke so se pokrile
tako gosto z rdečimi češarki, da so
drevesa bila videti, kakor bi bila ogr-
njena s škrlatnimi plašči. Brinovi gr-
mi so dobili jagode, ki so hitro spre-
menile svojo barvo. Zacvetelo je rož-
nobarvasto cvetje.

Prijor se je sklonil in izrul jagodo
s cvetom. Še preden se je zravnal, je
jagoda dozorela. Lisica je z vsem po-
tomstvom prilezla iz luknje in šla do-
brikajoč se k razbojnikovi ženi. Ta se
je sklonila k nji in jo pobožala. Ris, ki
je začel svoj nočni lov, se je splašil
pred svetlobo, poiskal svoje zavetišče
in legel k počitku. Kukavica pa je
skrivaj obletavala tuje gnezdo s svo-
jim jajčkom v kljunu.

Razbojnikovi otroci so vriskali od
veselja. Jedli so gozdne jagode, ki
so bile velike kot češarki. Ta se je
igral z gručo zajcev, drugi je lovil
mlade vrane, ki so pale iz gnezda,
tretji je prijemal kačo z zemlje in jo
ovijal okoli vratu. Razbojnik je stal
na travniku in jedel robidnice. Med-
tem je zagledal pred seboj veliko, čr-
no zver. Odlomil je vrbovo vejo, uda-
ril ž njo medveda in rekel:

»Varuj se! To je moj plen.«

Medved se je pokorno umaknil v
drugo stran.

Neprestano so prihajali novi valovi
svetlobe. Sedaj so se slišali glasovi
divjih mačk iz gozdnih močvirij. Pri-
kazali so se beli metulji, ki so bili tako
veliki kakor lilijini cvetovi. Ulj v hra-
stovem deblu je bil tako poln, da se
je med cedil iz drevesa. Na gozdni
trati so se prikazali cvetovi v veliko-
sti človeške glave. In prijorju je pri-
šel na misel cvet za nadškofa Absa-
lona; ni ga še izrul, kajti okoli njega

so se odpirali vedno lepši cvetovi; on
pa je hotel izbrati najlepšega.

In sledil je val za valom svetlobe;
zrak je je bil tako poln, da se je vse
bliščalo. Prijorju se je smehljalo po-
letje v vsi svoji luči. Imel je občutek,
da zemlja ne more dati večjega vese-
lja od tega, ki ga je obdajalo, zato je
pomislil pri sebi: »Zdaj pa že ne razu-
mem več, kakšne krasote naj še pri-
nese naslednji val.«

Zbor angelov je bil že tako blizu, da je prijor
razpoznal njih jasne postave med drevesi...

Svetloba pa je privalovala v daljšem
potezu. Sedaj se je prijorju zazdelo,
da prinaša s seboj nekaj nadzemske-
ga. Trepetajoč je pričakoval...

Hipoma je nastala tišina: ptiči so
umolknili, lisičke so prestale lajati,
cvetovi so nehali cveteti. Iz daljave
so doneli glasovi harf in ž njimi pre-
čudno lepi spevi!

Prijor je sklenil roke k molitvi in
padel na kolena. Njegovo obličje je
bilo spremenjeno: spoznal je, da pojó
angeli božično pesem.

Bratu, ki je stal v prijorjevi bližini,
so začele hoditi hudobne misli po gla-
vi: »To ne more biti resničen čudež,

ampak le kakšna hudobija,« — je rekel samemu sebi. »Brez dvoma je to delo hudobnih duhov.«

Iz daljave so še vedno prihajali močnejši glasovi harf in spevi angelov, brat pa je bil prepričan, da se bližajo hudobci. »Hudobni duhovi nas hočejo zapeljati; ne uvidimo jim odtod,« — je pomislil.

Zbor angelov je bil že tako blizu, da je priyor razpoznal njih jasne postave med drevesi. Videl jih je tudi brat, pa si je domišljal, da sramote s tem hudobci Kristusovo rojstvo.

To Vam pošilja priyor Hans.

Ves čas so nad priyorjevo glavo poletavali ptiči, ki se ga niso prav nič bali; on pa jih je lahko z roko prijemal. Brata pa so se ogibali; noben ptič mu ni sedel na ramo, nobena kača se ni vila okoli njegovih nog. V trenutku pa, ko so se angeli približali, se je ojunčil divji golob; sedel mu je na ramo in vtaknil kljun v njegovo uho. Brat je mislil, da je to hudobec v golobji podobi. Stresel je ptiča z rame na in zaklical: »Poberi se v pekel, odkoder si prišel!«

V tem trenutku so bili pojoči angeli tako blizu, da je priyor čutil sapico

njih dolgih peruti. Na besede bratove pa je spev takoj utihnil in so sveti gostje izginili. Izginila je tudi svetloba, izginila tudi gorkota. Mrak je padel na gozd, kakor črna odeja. Hipoma je postalo mrzlo; rastline so se zgrbančile, živali razbežale. Šum vodopadov je utihnil in listje je odpadlo z dreves.

Priyor je začutil, kako se mu srce, ki je pred nekaj trenutki še plalo v veselju, krči v neskončni bolesti. »Ne preživim tega,« — je pomislil. »Angeli so bili že tako blizu s svojimi spevi, pa smo jih prepodili odtod...«

Hkratu pa mu je prišel na misel cvet, katerega je obljubil nadškofu Absalonu. Padel je na zemljo, da bi ga še v zadnjem trenutku izrul.

Pa je začutil v svojem srcu še večjo bol in ni mogel več vstati...

Ko je dospela razbojnikova družina z bratom skozi temo do dupline, je opazila, da ni priyorja med njimi. Pobrli so goreča polena iz ognja in ga šli iskat. Našli so ga mrtvega na snegu...

Brat je začel obupavati; sprevidel je, da je on ubil priyorja s tem, da mu je pregnal veselje nad čudežem, po katerem je bil tako hrepenel...

* * *

Ko so truplo priyorja Hansa prinesli v Oved, so tisti, ki so mrliča okrasili, zapazili, da tišči nekaj v stisnjeni dlani. Ko so jo nasilno razklenili, so ugledali dve beli koreninici, kateri je rajni najbrž izrul iz maha. Brat ju je vzel in ju zakopal v zemljo na samostanskem vrtu.

Gojil je ti dve koreninici v trdnem prepričanju, da požene iz njiju cvet. Minila je pomlad, minila sta poletje in jesen. Bratovo pričakovanje je bilo ničevno. Ko je prišla zima, je opustil vso skrb za nje.

Na večer božičnega dne pa je stopila prav živo postava priyorja Hansa pred njegove oči. Šel je na samostanski vrt... in glej čudo: na mestu, ka-

mor je zasadil koreninici, je zagledal prekrasno rastlino s srebrnobelim cvetom.

Takoj je poklical vse menihe. Ko so videli čudo, so brž razumeli, odkod je ta rastlina prišla. Brat je zaprosil menihe, naj mu dovolje nesti ta cvet nadškofu Absalonu.

In podavši ga nadškofu, je rekel:

»To Vam pošilja prijor Hans. Je cvet, katerega Vam je obljubil izruti v božični noči v gozdu Göinge.«

Nadškof je prebledel, kakor da bi zagledal mrtveca. Ko je prišel k sebi, je rekel:

»Ker je prijor Hans držal dano besedo, bom držal tudi jaz svojo.«

In je dal svoboščinsko listino za razbojnika.

Brat jo je vzel in odšel takoj v gozd, kjer je poiskal razbojnikovo duplino. Prebil je tam ves dan Gospodovega rojstva. Ko je zagledal razbojnik brata, je šel s sekiro nadenj in vihteč jo, dejal:

»Vse menihe pomorim! Vi ste krivi,

da to noč gozd Göinge ni oblekel svojega prazničnega nakita!«

»Samo jaz sem kriv.« je rekel brat. »Pripravljen sem izbrisati svojo krivdo z življenjem. Najprej pa moram še izpolniti voljo nadškofa Absalona.«

Podal je razbojniku svoboščinsko listino in rekel:

»Od sedaj naprej boš praznoval rojstvo Gospodovo sredi ljudi, kakor je želel prijor Hans.«

Razbojnik je od začudenja onemel. Njegova žena pa je rekla:

»Prijor Hans je držal besedo; tudi razbojnik bo zvest svoji obljubi.«

Ko je razbojnik zapustil z družino svoj brlog, se je brat naselil vanj; delal je pokoro za svojo nevero in hvalel Boga za spreobrnjenje.

Gozd Göinge pa ni nikdar več praznoval rojstva Gospodovega. Od vseh krasot je ostala le rastlina, katero je prijor Hans izrul. Pravijo ji božična roža.

Vsako leto o božjem rojstvu požene bel cvet, kakor da bi ne mogla pozabiti kraja, odkoder je prišla.

(Podobe, vrezal akad. kipar Franc Goršé.)

BARKOVLJANSKA ROŽNIVENSKA PROCESIJA

Nekaj posebno zanimivega, lepega in spodbudnega nam nudijo velike cerkvene slovesnosti v bližnji okolici tržaški.

Kdo izmed naših Tržičanov ni še občudoval ščedenskih, katinarskih, svetoivanskih, rojanskih in barkovljanskih procesij! Dozdeva se nam, da se kolo časa zavrti vsaj za polstoletja nazaj in da nastopa narod iz romantične dobe našega preporoda.

Najbolj razveseljivo pri tem je to, da se ob teh priložnostih ljudstvo v resnici tudi duševno (versko) preporaja. Ves teden poprej ali vsaj tri dni kliče zvon vernike v cerkev na razne pobožne vaje in posebno na slovesne, izredne pridige. Dolge vrste vernikov

pristopajo k obhajilni mizi in prisegajo zvestobo nemenjajočemu se evharističnemu Kralju, kralju svojih prednikov, kralju vseh narodov.

To dejstvo tvori podlago za sveto razpoloženje, ki najde svoj višek pri zunanji slovesni prireditvi.

Minulo leto so bile ravno za isti dan, ko se je imela vršiti rožnivenška procesija v Barkovlju ob morski obali, napovedane velike tekme v veslanju tik obale. Od blizu in daleč so prihiteli izurjeni veslači, da nategnejo svoje mišice in dosežejo največjo brzino. Tramvaji so bili prenapolnjeni in brzeli so v Barkovlje drug za drugim z več vozovi skoro v nepretrganem redu. Avtomobili so švigali z drzno naglico

na pozorišče. Bogate kočije so bile žive razstave sijajno opremljene gospode. Človek je mislil, da se je Trst in z njim Barkovlje povečal deset — dvajset — stokrat in z njim tudi življenje in vrvenje. Bilo je krasno, bilo je praznično, bilo je živahno.

met tramvajev, avtomobilov, kočij in koles. Ljudje se postavljajo v vrste in nemo zrò na verne množice, ki korakajo v sprevodu.

Ta lepa in krepka manifestacija sv. vere gane tudi velikomestne posvetnjake vsaj za nekaj trenutkov,

Skupina barkovljanskih deklet, ki so nosila kip Matere božje, v narodni noši.

Kar zapojò zvonovi in iz cerkve se dvignejo križi, zastave, venci, šopki, uredi se procesija s kipom rožnive ske Matere božje in nedogledne vrste pobožnih vernikov se pomikajo v najlepšem redu tiho moleč in resno — zavestno stopaje po široki obali, da izkažejo čast svoji nebeški Materi. Ta prizor premaga svetno razpoloženje tistih, ki so prišli danes sem radi veslarskih tekem, in ustavi se ves pro-

da se čutijo dvignjene v lepši svet in pretrgajo svoje veseljačenje.

Sprevod se je vrnil v cerkev in navdušenje je doseglo vrhunec, ko so dekleta v narodni noši, ki so nosila kip Matere božje, vence in šopke, zapela dolgo vrsto kitic v čast nebeški Kraljici:

»Marija, varuj nas,
Marija, varuj nas!«

BLAŽENI JANEZ BOSCO — Smrekar.

Sveta Cerkev je dne 6. junija 1929. slovesno proglasila duhovnika Janeza Bosca (izgovori: Boska) za blaženega. Na obzorju Cerkve se je vžgala nova zvezda, ki milo sveti v naše dni, posebej še mladini. Bog je Janeza Bosca poslal v težkih časih svoji Cerkvi v pomoč. In danes, štirideset let po smrti, še deluje njegov duh in rešuje ter navdušuje na tisoče mladih src.

Zgodaj poklican.

Janez Bosco se je rodil 16. avgusta 1815. v slikoviti vasi Becchi v Piemontu blizu Turina, za časa političnih prevratov in razburkanih strasti. Zdi se, da ga je Previdnost postavila v tisto dobo, da bi s svojo veliko ljubeznijo do neumrjočih duš zaježil naval pekla in da bi z izrazito svojo osebnostjo usmeril tok mladih moči v edino pravo, globoko strugo, ki je Cerkev. — Še devetletnemu se je sanjalo: Bil je na širokem dvorišču, kjer so se igrali otroci, se pretepali, preklinjali. Bosco jim je hotel dopovedati, da ne delajo prav, a zaman. Da bi jih torej prisilil k molku, jih začne pretepati in kričati nanje. Tedaj se mu prikaže v beli halji plemenit mož z blestečim obličjem; reče mu:

»Janezek, z zaušnicami ne boš nič opravil; ampak skušaj si pridobiti te svoje prijatelje z ljubeznijo in krotkostjo.«

»Toda kdo ste, ki mi ukazujete nekaj nemogočega?«

»Prav zato, ker se ti zdi nemogoče, ti bo mogoče, ako me boš slušal in gojil vedo.«

»Kako naj si pridobim vedo?«

»Pokažem ti učiteljico, pod katere vodstvom lahko postaneš moder.«

»Toda kdo ste vi?«

»Sin Tiste, ki jo s svojo materjo pozdravljaš trikrat na dan.«

»Moja mati mi prepoveduje družiti se z ljudmi, ki jih ne poznam. Povejte mi svoje ime!«

»Za moje ime vprašaj mojo Mater!«

V tistem hipu je deček zagledal ob njem veličastno ženo, katere plašč je z vseh strani blestel kakor bi na njem žarelo tisoč zvezda. Ta žena ga ljubeznivo prime za roko in reče: »Ozri se!« Bosco pogleda in vidi mesto razposajenih dečkov čredo kozličev, psov, mačk in medvedov. Reče mu:

»Glej, tvoje polje! Bodi ponižen, močan in žilav! In kar boš opazil, da se izvrši na teh živalih, stori ti z mojimi sinovi!«

Truma divjih živali se je preobrazila v čredo krotkih ovac, ki so meketaje skakale krog Moža in Žene. Janezek je začel plakati, kajti ni razumel, kaj naj bi vse to pomenilo. Tedaj mu žena položi roko na glavo, rekoč: »Pride čas, ko boš vse razumel.«

V tistem se je zbudil. Pesti so ga še bolele od udarcev in lica so ga pekla od prejetih zaušnic.

Naslednji dan je pripovedoval sanje domačim. Brat Jože je rekel: »Postal boš kozji pastir.« — Mati Marjeta je videla globje: »Kdo ve, da ne postaneš kdaj mašnik?« — Polubrat Anton je zasmehljivo pripomnil: »Morda postaneš poglavar razbojnikov.« — Stara mati je pa resno rekla: »Sanjam ni da bi verjeli.« — Istega mnenja je bil Janez sam. Ko je pa l. 1858. zaupno pripovedoval papežu Piju IX. o svojem življenju, mu je ta zaukazal, naj spiše svoje spomine, v katerih naj ne opusti onih dogodkov, ki jih imenujem nadnaravne. — Na tem mestu naj omenimo, da je Bog Janezu Boscu večkrat v sanjah govoril in mu razodeval čudovite reči iz bodočnosti. — Ali so bile Boscove sanje, kakor jih mi pojmuje, sanje v spanju, ali pa prava videnja, ni mogoče določiti. Možno je, da je blaženi iz skromnosti imenoval prava videnja sanje, da ne bi vzbujal pozornosti. Kritično je pa dognano, da so se njegove preroške sanje vedno uresničile.

Trda šola.

S prvim snom mu je bilo povedano, katero nalogo mu je namenila Previdnost. A poudarimo: deček ni razumel polnega, globokega pomena prikazni. Razumel ga je šele pozneje, ko se je sen ponovil, in še boljše, ko se je sen jel uresničevati. Previdnost ga je vodila za roko in sledil ji je kot otrok in premagal toliko težav in nasprotij, da se danes čudimo, kako je mogel doseči svoje smotre in uresničiti velike naklepe Previdnosti.

Deček bi bil rad šel v šole, toda polubrat Tone tega ni dopustil češ, da se s šolo samo izgublja čas, polje pa da čaka delavnih rok. Tako je Janezek ostal doma in pasel krave; svojih upov pa ni izgubil izpred oči. Priučil se je čitanju in nekoliko tudi pisanju. Previdnost pa je pletla niti, da bi ga priklenila k svoji službi. Poslala mu je na pot duhovna Calossa, ki ga je Janezek srečal, ko se je vračal od maše. V vasi je bil namreč misijon. Začneta pogovor in Calossa spozna veliko dečkovo nadarjenost; kajti Bosco mu je dobesedno ponovil pridigo, ki jo je bil slišal v cerkvi.

»Dečko, ali bi hotel študirati?«

»Zelo, zelo rad.«

»Pa zakaj neki?«

»Da bi postal duhovnik.«

»Zakaj ravno duhovnik?«

»Da bi se tako laže približal svojim tovarišem in jih poučil v veronauku; so dobri, hudobni postanejo zato, ker nimajo nikogar, ki bi skrbel zanje.«

Duhovniku je odgovor ugajal, sklenila sta, da bo Janezek prihajal k nje-mu kljub Tonetovemu nerganju. Don Calosso je dečka vzljubil kakor sina, vzela ga je k sebi na dom, obljubil mu je, da ga o najpotrebnejšem pouči sam, da ga pa potem na lastne stroške pošlje študirat, dokler ne postane duhovnik. Bosco je bil na višku sreče. Vse je bilo lepo urejeno. In glej! Previdnost mu je določila drugo pot, pot pomanjkanja, zatajevanja in revščine.

Kaplana Calossa je kaj hitro izgubil, velikega dobrotnika, ki dečka še na

smrtni postelji ni pozabil; zapustil mu je šest tisoč lir. Bosco se pa ni hotel pripraviti z žlahto, rekoč: »Ljubša so mi nebesa kakor vsa bogastva in ves denar tega sveta.«

Mati Marjeta — je poslala sina v javne šole v Castelnuovo, kjer se je preživljal z vijolino, pozneje kot krojač in mehanik. Z uspehom je dovršil šolo in zaprosil za sprejem v latinske šole v bližnjem starodavnem mestu Chieri. Bilo mu je že šestnajst let. Tu so ga sicer sprva pitali s kmetavzarjem, v primeri z drugimi je bil velik; ko so pa spoznali njegovo dobro srce, so ga součenci vzljubili, profesorji pa spoštovali radi njegove nadarjenosti in čednosti. Trpel je pomanjkanje. Pomagal je nekemu čevljarju, pozneje je pa služil v sladščičarni ter se tako prehranjeval.

Neka sila ga je vlekla v samoto. Zaprošil je pri frančiškanih za sprejem. Previdnost ga je pa trdo prijala za roko in ga potegnila za seboj. Kljub pomanjkanju je nadaljeval trdo šolarsko pot. Preko velikih težav je mladenič dospel do oltarja Gospodovega in se vsega daroval službi evangelija, ki je bila svojevrstna: hotel je postati prijatelj zanemarjene mladine.

Prvi učenci.

Dobil je dečka in ga nagovoril. S šaljivimi vprašanji mu je pregnal strah in si pridobil njegovo naklonjenost. Naučil ga je moliti češčenomarijo, v znak prijateljstva mu je dal svetinjico in mu naročil, naj prihodnjo nedeljo zopet pride, a ne sam, marveč s tovariši. In res jih je pripeljal deset, potem dvajset, petdeset; v zakristiji ni več prostora, zato mladi duhovnik najame sobo. Ko ga od tam preženo, se začne preseljevanje uboge Boscove črede iz stanovanja v stanovanje; nihče ne mara kričave mladine. Janez Bosco je prisiljen, da jih zbira na širokem travniku, kjer se lahko po mili volji naskačejo, on pa jih v posameznih skupinah uči, spoveduje ali jim pa pripoveduje vesele zgodbe. O zares evangelski prizori!

Toda koliko nasprotstev! Nasprotovala so mu oblastva (grof Cavour), češ, da šunta mlade ljudi k upor; in nasprotovala mu je večina turinskih duhovnikov. Bosco je bil žalosten. A tolažila ga je Previdnost — in zopet v sanjah. Gledal je kakor na dlani velik razmah započetega dela: majhno poslopje, potem veliko poslopje, ob njem veličastno cerkev, potem toliko cerkva in zavodov, toliko pomočnikov duhovnikov, ki bodo njegovi in božji. Vse to mu je razkazovala tista čudovita Žena iz prvih sanj, kdaj kot sijajna Gospa, kdaj kot Pastirica, ki jo je potem imenoval Pomoč kristjanov.

O teh svojih načrtih je govoril tudi s svojimi ožjimi prijatelji, duhovniki. Sprva so mu nasprotovali: s čim bo neki zidal zavode in cerkve? Ko so pa spoznali, da je Bosco globoko prepričan, da ga bo Previdnost podpirala, so začeli dvomiti o njegovi zdravi pameti. Hoteli so ga na lep način spraviti v norišnico, kjer naj bi ga ozdravili od vseh motenj. Pripravijo kočijo. — »Don Bosco, peljite se z nami na sprehod.« — »Prav rad, gospoda.« — »Izvolite torej notri!« — »Prosim, prosim, najprej vi!« — »Toda ne, don Bosco!« — »Da, da. Ubogi don Bosco, spodobi se mu, da je zadnji.« Duhovnika se nekaj časa protivita, končno se pa le morata vdati. — »Tako!« — Bosco zaloputne vrata, kočijaž švrkne po konjih in norišnica je tisti dan sprejela kar dva norca. Bosco je pa Turinu dokazal, da ima bistrega duha.

Kako je zidal.

Začel je zidati z golim, neomejenim zaupanjem v Previdnost: najprej cerkev sv. Frančiška Saleskega, potem je kupil hišo nekega trgovca, jo prezidal in prikrojil za zavod; položil je temelje veliki cerkvi Marije Pomočnice, pa ni imel v žepu ko 20 stotink premoženja. Previdnost ga je zalagala z de-

narjem. Ko je bilo treba plačati delavce, je bil navadno sam na suhem. V skrajnem trenutku je pa neznanec poslal pismo, Bosco ga odpre in najde v njem zahtevano svoto, nič več, nič manj kakor je potreboval. Pokličejo

Blaženi Janez Bosco.

ga k bolniku. Bosco mu da blagoslov Marije Pomočnice, bolnik ozdravi in daruje tisočak za cerkev. Na tisoče enakih slučajev bi lahko navedli in jih podprli z dnevi, imeni in pričami; naj omenimo le eno, še živečo pričo, s katero smo večkrat zaupno govorili o Janezu Boscu: to je salezijanski duhovnik Janez Francesia. Živel je z Boscom več ko 30 let, v dobi, ko je bil nadnaravni vpliv na blaženega največji; v starosti 91 let je še čilega duha in telesa in pravijo, da je živa slika Janeza Bosca. Toda vrnimo se k dogodkom.

Boji z nasprotniki. — Skrivnostni pes.

Bosco je bil zelo priljubljen. Vplival je na široke plasti ljudstva, ker je bil preprost in je v vsakem spo-

štoval podobo božjo. Spoznal je pa, da živa beseda deluje le na ožji krog poslušalcev. Zato je začel pisati, mnogo pisati. Spisal je približno 60 knjig za ljudstvo. Ustanovil je takozvane »Lecture cattoliche« (katoliško branje), ki je neke vrste Mohorjeva družba. Vsak mesec je izšla kaka poljudna knjiga, ki je branila katoliško resnico pred lažjo krivoverce. To je nasprotnike Cerkve peklo. Skušali so zlepa odvrniti Bosca od započetega dela in mu ponujali denarja; naj se raje loti zgodovine, zemljepisja, fizike. Bosco jih ni poslušal. Tedaj so začeli z grožnjami. On se pa ni strasil; katoliški duhovnik rad dela za Boga in duše; in če ga čaka nasilje in smrt, mu je to največja sreča. Nasprotniki so res pričeli z nasilji, napadi na služabnika božjega. Ko je šel z doma, ni bil gotov, ali se vrne živ in zdrav. Streljali so nanj v cerkvi, pošiljali so nadenj hudobneže z bodali, zastrupljali so mu vino in koštanj; zdelo se je, da bo Bosco prejal ali slej podlegel. Toda Previdnost ga je čuvala. Poslala mu je v obrambo čudovitega psa, ki ga je on nazval Sivca. V skrajni sili se je začulo v dalji strahovito tuljenje, ki je prihajalo vedno bliže. Napadalci so kar odreveneli od strahu. Velik, siv pes z žarečimi očmi je pridirjal in se kot lačna zver zagnal v nesrečneže, ki so jim bodala popadala na tla; jokaje so prosili Bosca, naj jih vendar reši pošasti. Ko je psa poklical, je ta postal krotek in kot ovca sledil Boscu ter ga spremljal do oratorija (tako je Bosco imenoval svoj zavod v Turinu); tam se je igral z otroci, se pustil božati, vleči za ušesa, za rep. Nikoli ga pa niso videli, da bi kaj jedel ali pil. Zgodilo se je, da se je Sivec zleknil na prag in ni pustil Bosca na cesto. Blaženi ga brčne, češ, naj napravi prostor. Pes je pa začel renčati in kazati grozne zobe. Čez par ur dospe pismo, v katerem ga prijatelj opozarja na nevarnost. — Ko so sovražniki videli, da se je njih sila ob njegovi močni osebnosti razbila, so se umaknili z bojišča.

Pošasti v hiši.

Ker so bili njegovi služabniki poraženi, je peklenski nestvor zdijval nad ubogim Boscom. Začel ga je mučiti in vznemirjati po noči, da bi mu tako izčrpal sile in bi ne bil zmožen za delo. In to se je nadaljevalo dve dolgi leti, z malimi presledki vsako noč. Bosco je postal blede, izpit, truden, kakor ubit in željen počitka. Satan mu ni dal spati. Zdaj mu je z groznim glasom zavpil na uho, zdaj je kakor vihar zdijval po sobi in mu razmetal vse knjige in rokopise; vrata so se nenadoma z ropotom odprla, v sobo se je privalila grozna pošast in lomastila proti njemu. Bosco se pokriža, pošast izgine. Zgodilo se je, da je občutil na prsih kakor težak kamen, celo noč. Bogve kaj je prišlo nočno omarico, da je začela plesati po sobi; ko se je Bosco oddaljil, je nehala; ko se ji je približal, je znova začela in plesala neutrudljivo do jutra kakor strastna plesalka. Satan se je prikazoval zdaj kakor medved, zdaj kot tiger ali volk ali velika kača, ki je vzbujala grozo; vse te beštije so se priplazile na posteljo in ga gledale. Včasih se je postelja dvignila kvišku in z vso silo treščila ob tla.

»Toda don Bosco, zakaj ne spodite satana od sebe?« — Ako ga spodim od sebe, se loti mojih gojencev.« — »Vprašajte ga vsaj, kaj vendar hoče.« — »Kdo ve, ali ga nisem že vprašal! Gotovo pa je, da ne želim nikomur tako groznih trenutkov, kakor sem jih preživel jaz. Prosimo Boga, naj ne dovoli našemu sovražniku podobnih šal.« — In napeljal je pogovor v drugo smer.

Vidim, da bralec hudomušno namigava, češ, to je kakor v pravljici. In vendar je blaženi Bosco tako verodostojen, prav nič histeričen in nagnjen k samoprevari; poleg tega je toliko priči slišalo in videlo, da dogodkom moramo verjeti; ne bomo verovali kakor v razodeto resnico, ampak kakor v druge zgodovinske dogodke. In to nikakor ni babja vera. Če pa kdo hoče stvar kritično preiskati, da dospe do moralne gotovosti, naj preišče zgodbo

vinsko neoporekljive vire, ki to potrjujejo, še bolje pa naredi, ako se sam pouči pri še živečih pričah. (Oratorio Don Bosco, — Via Cottolengo 32 — Torino 109.)

Uspehi.

Razumljiva nam postane ihta peklenškega sovražnika, ako pogledamo, kako se je Boscovo delo razširilo ne samo v Italiji, v Evropi, ampak tudi v Ameriki in danes v vseh delih sveta. Janez Bosco sam je vzgojil 2500 svetnih duhovnikov; tu niso všteti redovniki in salezijanci. Ustanovil je »Salezijansko družbo«, ki danes šteje nad 8000 udov, »Družbo hčera Marije Pomočnice«, ki šteje 6300 sester; dalje »Družbo salezijanskih sotrudnikov«, ki podpira salezijanske navedne. Poleg tega delujejo salezijanci v misijonih; prvo misijonsko ekspedicijo je poslal Bosco l. 1875. v Patagonijo. Danes je v misijonih zaposlenih 1600 salezijancev in sester (iz »Katoliških misijonov« nam tako znani misijonar Kerec je salezijanec). Velikansko je delo, ki ga je začel in razvil Janez Bosco. Ne moremo ga s par črtami orisati. Nebogljen pastirček iz vasice Becchi je postal pastir, tisoči ga poslušajo in mu sledijo; papežu daje nasvete, svetnim oblastni-

kom, ki teptajo pravice Cerkve, grozi; divjaki Kivari in Bororos iz patagonskih pragozdov ga imajo za očeta, družba ga spoštuje kot velikega človekoljuba, katoličani gledajo v njem

Materinska hiša salezijancev v Turinu.

svetnika. In kaj pravi Bosco? — »Ah, Previdnost! Ko bi don Bosco imel več zaupanja v Previdnost, bi dovršil vse večja podjetja.«

Don Bosco je z božjo ljubeznijo ljubil mladino. Z dobroto in veseljem jo je reševal, jo vzgajal in vodil k Bogu. Naj bo tudi našim očetom in materam vzor, kako naj vzgajajo mladino!

SLOVO OD ZEMLJE

VENCESLAV SEJAVEC.

Ko je med svojim poljem šel,
se je grenkò smehljal
njegov obraz ves star, zbledel...
S tresočo rokò je trepljal
drevesa, travico, zemljò.
Otožno je slovo jemal
od svojih njiv, slovo bridkò,
ker jih ne bode več oral,
zamakal z znojem in s krvjo,
ne bõ plodov več bral.
Ko je med svojim poljem šel,
ves sključen in šibak,
je od solzá, boli drhtel,
ker zadnjič tod je spel njegov korak.

UPORNI SLON

Rudyard Kipling.

V Indiji je živel sadilec kave, ki je hotel izsekati kos gozda, da napravi tam kavni nasad. Ko je bilo drevje že vse izsekano, grmovje in trava požgana, so ostali samo štori. Dinamit je drag, a ogenj je počasen in še preveč počasen. Najbolj pripravno bitje, da štore izruje, je pač vojvoda vseh živali: slon. On bo ali štor iztrgal z zobmi, če jih sploh ima, ali pa jih bo izvlekel na vrveh iz zemlje. Sadilec je najel izprva enega, potem dva, potem tri slone in se je lotil dela. Najboljši vseh slonov je pripadal najslabšemu vseh gonjačev. Ta krásna žival se je imenovala Moti-gudž. On je bil popolna lastnina svojega gonjača, kar je med tem ljudstvom zelo redko: zakaj Moti-gudž je bil slon, da bi ga tudi kralji poželeli. Njegovo ime pomeni »biser slon«. Gonjač Diza, njegov gospodar, je bil zapravljivec prve vrste. Kadar je z močmi svojega slona zaslužil dovolj denarja, se je pošteno napil in s šotornimi vrvmi mikastil slona po nežnih kopitih prednjih nog. Moti-gudž ob takih prilikah ni zmrvil Dize, ker je vedel, da bo Diza objel njegov rilec in ga jokaje klical svojega ljubčka in življenje svoje duše. Moti-gudž je zelo rad pil žganje, posebno mu je ugajal rum, a zadovoljil se je tudi s palmovim pivom, če ni bilo boljšega. Po vsem tem je Diza navadno legel med prednje noge Moti-gudža, da se naspí. Diza si je za spanje izbral sredino ceste in Moti-gudž je strogo stražil nad njim in ni pustil skozi ne konja ne pešca ne voza in je ustavil ves promet, dokler Diza ni izvolil se prebuditi.

Dokler so ruvali štore, ni bilo časa za spanje. Plača je bila prevelika, da bi se izplačalo jo zamuditi. Diza je sedel slonu na zatilniku in mu je poveleval pri ruvanju štorov; slon je imel dva prekrasna zoba. Slon je ruval štore tudi z vrvjo, ker je imel silna ledja; mejtem pa ga je Diza udarjal za uho in mu šepetal, da je kralj vseh slonov. Proti večeru je Moti-gudž požrl tri

cente sena in popil pet litrov ruma. Diza je tudi izpil svojo merico in prepeval med slonovimi nogami, dokler ni prišla ura počitka. Enkrat na teden

Slon se koplje v reki.

je Diza vodil slona na reko in Moti-gudž se je udobno valil po mlačni vodi, dokler ni Diza vrgel nanj uzde iz kokosovega ličja in kosa opeke. Moti-gudž je vedno opazil bučni padec opeke z uzdo, ki ga je opozarjal, naj se dvigne in leže na drugo stran. Potem mu je Diza pregledal noge, preiskal oči, mu dvignil široke uhlje, ali morda najde kako rano ali sledove vnetja. Po preiskavi sta oba vstala in pojoč odšla od brega. Moti-gudž je ves sijašen in črn nosil v rilcu štiri metre dolgo deblo, medtem ko si je Diza spletal svoje dolge, mokre lasi.

Tako so mirno živeli, dokler se v Dizi ni zbudila želja, da se spet malo bolj napije. Male dnevne merice niso nič zalegle, marveč mu celo jemale vso moško moč.

Prišel je k sadilcu in mu zdihovaje rekel:

— Mati mi je umrla!

— Umrla ti je že pri zadnjem delu pred dvema mesecema in umrla ti je že enkrat preje, ko si lansko leto delal pri meni, mu pravi sadilec; polagoma je bil spoznal navade pagoničev.

— »Ta je bila moja teta, ki mi je kakor mati,« odvrne Diza in še moč

neje zajoče. »Pustila je osemnajst otrok brez vsake oskrbe in jaz sem moral napolniti njih želodčiče,« je s pobešeno glavo nadaljeval.

— Kdo ti je to sporočil? ga vpraša sadilec.

— Pošta.

— Že od preteklega tedna ni bilo sem pošte. Hajdi na delo!

— Neka kuga razsaja po moji vasi in moja žena leži na smrtni postelji, zakriči Diza in solze mu stopijo v oči.

— Pokliči Čihna, onega iz Dezinega sela! reče gospodar. Čihn, ali ima ta mož ženo?

— On? reče Čihn. On ne! Nobena žena iz naše vasi ga ne bi pogledala, raje bi vzela slona.

Čihn se smeje. Diza joče in ječi.

— Vidiš, da sem te ujel na laži, pravi gospodar. Pojdi na delo.

— Zdaj pa bom povedal po pravici, zastoka Diza, kakor da se ima posloviti od življenja. Že dva meseca se nisem napil. Hočem, sklenil sem: odšel bom, da se enkrat pošteno napijem daleč od nasada. Tako ne bom nikomur v nadlego.

Lahen nasmešek je preletel gospodarjevo lice.

— Diza, mu reče, resnico si povedal. Dal bi ti počitnice, toda kaj naj počnemo s slonom, če ti odideš. Veš, da on sluša samo tvoje zapovedi.

— O ti nebeška luč, živel 40.000 let! Jaz bom izostal samo kratkih deset dni. Takrat se povrnem, pri moji časti, poštenju in duši! Nebeški sin, dovoli le, da za kratek hip pokličem Moti-gudža.

Ta dovoli. Na kratek žvižg se zobač ves zaprašen dvigne iz hladne sence drevesa, kjer je čakal svojega gospodarja.

— Svetloba mojega srca, varih pijanih, gora moči, poslušaj me, je rekel Diza, ko se je postavil pred slona.

Moti-gudž se postavi v pozor in pozdravi Dizo z rilcem.

— Odhajam, pravi pogonič.

Moti-gudž pomežikne. Ljubil je lukanje kakor njegov gospodar. Na poti se vedno more zadeti na dobre reči.

— Ti pa, staro neumno kljuse, moraš ostati tu in delati.

Mežikanje preneha, čeprav se je Moti-gudž skušal kazati veselega. Ni maral ruvati štorov, ker so ga od tega boleli zobje.

— Odhajam za deset dni, dragi moj! Podaj mi prednjo nogo, da ti za pišem nekaj, ti krastava žaba iz blata in studa. Diza vzame šotorsko vrvi in udari slona po kopitu. Slon zarohni in se prestopa z ene noge na drugo.

— Deset dni, reče Diza, boš delal in ruval šture, kakor ti bo Čihn ukazoval. Vzemi Čihna in postavi si ga na zatilnik.

Moti-gudž odviije rilec, Čihn postavi nanj nogo in slon ga vrže na zatilnik. Diza preda Čihnu močni ankus: železno palico za slona.

Čihn udarja po slonovi glavi kakor cestni delavec po pločniku.

Moti-gudž zatrobi.

— Bodi miren, svinja iz pragozda! Čihn je tvoj pogonič za teh deset dni. Zdaj pa mi reci zbogom, srčece moje! Moj gospodar, moj kralj, biser vseh slonov, lilija vse črede! ... Varuj svoje dragoceno zdravje in bodi dober. Zbogom!

Moti-gudž zavije svoj rilec okoli Dize in ga dvakrat obrne v zraku. To je bil njegov način, da je rekel zbogom.

— Zdaj bo že delal, pravi Diza, ali lahko grem?

Gospodar pritrdi in Diza izgine v gozdu. Moti-gudž se vrne ruvat šture.

Deset dni je šlo dobro. Ko pa se Diza ob dogovorjenem času ni vrnil, je postal Moti-gudž slabe volje in je nehal delati.

— Če ne boš delal, tudi ne boš jedel, mu ljuto reče Čihn. Ti si divji slon, a ne vzgojena žival. Brž se izgubi v džunglo (pragozd).

Čihnovo rjavkasto dete je na vratih kočice hodilo po vseh štirih in prožilo debele ročice velikanski senci pred vrati. Moti-gudž je vedel, da je Čihnu dete najljubša reč na svetu. — Izproži rilec, ga zapeljivo stegne po tleh in rjavo dete se veselo spusti na rilec. Moti-gudž zviije in naglo dvigne ri-

lec v zrak in rjavo dete je štiri metre nad očetovo glavo zakričalo.

— Veliki gospod, vikne Cihn, naj-
boljših kolačev, dvanajst po številu,
dva čevlja širokih, namočenih v rumu
boš dobil takoj in dva centa sveže na-
košene sladkorne pese še zraven. Sa-
mo spusti zdravo na zemljo to ubogo
bitje, ki je moje srce in moje življenje.

Moti s gudž oprezno spusti dete med
svoji prednji nogi, s katerima je mo-
gel v mrvice zdrobiti Cihnovno kočico,
in čaka na hrano. Ko jo je pojedel,
je rjavo dete oddrselo.

Medtem pa, preden so se reči zno-
va zapletle, se je srečno povrnil Diza
in je vodil Moti s gudža po starem ko-
lovozu.

NAŠA CERKVENA PESMARICA

Vinko Vodopivec.

V cerkveni pesmarici, katero je le-
tos izdala Goriška Mohorjeva družba,
ni bilo prostora za daljša pojasnila,
zato naj mi bo dovoljeno, da tukaj
napisem par besed o rabi pesmarice.

Pesmarica je urejena v smislu
okrožnice svetega očeta Pija XI. z dne
20. XII. 1928., je torej v najtesnejši
zvezi s sveto liturgijo. V omenjeni
okrožnici pravi sv. oče: »Verniki pri-
hajajo v svetišča zato, da črpajo iz
njih kakor iz prvega vira pobožnosti
in se goreče udeležujejo častitljivih
skrivnosti Cerkve ter javnih in sve-
čanih molitev. Premnogo je torej na
tem, da se ves liturgični okras vklepa
v neka izvestna pravila in predpise
Cerkve in da tudi umetnosti služijo
bogočastju kot plemenite služabnice,
kar pa umetnostim samim, ki se ra-
bijo na svetih krajih, nikakor ne bo
v kvar, ampak jim bo večalo dostojan-
stvo in sijaj. Prav to se je na čudovit
način vedno godilo pri sveti glasbi:
kjerkoli so se namreč točno držali
onih predpisov, tam je oživela lepota
najizbranejše umetnosti, pa se je tudi
začelo razcvitati versko navdušenje;
vse to zato, ker je bilo krščansko ljud-
stvo globoko prepojeno z liturgičnim
čutom in navajeno udeleževati se z ve-
čjo ljubeznijo evharističnega obreda,
prepevanja psalmov in javnih mo-
litev.«

Te besede so nam bile kažipot pri
urejevanju pesmarice.

Vsaka cerkvena doba ima v pesma-
rici kratek uvod in razlago, katero je
napisal č. g. profesor Filip Terčelj, ki

je tudi zložil veliko novih in lepih be-
sedil našim skladateljem ter tudi ne-
katera stara besedila predelal. Pesmi
so tako razvrščene, da stopnjevaje iz-
ražajo misli in čuvstva dotične cerkve
ne dobe; tako se n. pr. stopnjuje v pe-
smih adventne dobe vedno bolj hre-
penenje po prihodu Odrešenikomem.

Pesmarica je v prvi vrsti namenjena
našemu ljudstvu v Julijski krajini, za-
to se je morala prilagoditi našim
skromnim razmeram. Pesmi so radi
tega večinoma lahke in priproste, ta-
ko da jih z vztrajnim učenjem zmore
vsak, tudi najšibkejši cerkveni zbor.
Pri nekaterih pesmih sta v sopranu
dve noti, kojih višja je v oklepaju. To
pomeni, da zbori, ki nimajo visokih
sopranov, lahko pojejo skladbo brez
not v oklepaju, zbori pa, ki razpola-
gajo z visokimi soprani, naj pojejo
obe noti tako, da polovica sopranov
poje višjo noto in polovica sopranov
nižjo noto. Da pa tudi večji in izvež-
banejši cerkveni zbori dobijo nekaj
novega, smo privzeli tudi nekaj težjih
in modernejših pesmi; to pa le tam,
kjer je za isto dobo ali praznik več
lažjih pesmi na razpolago. Nismo na-
čeloma izključili modernih pesmi, ce-
lo zelo radi smo jih sprejeli, vendar
le take, ki so po svojem melodičnem
in harmoničnem ustroju dostopne na-
šim podeželskim cerkvenim zborom.
Nismo se hoteli postavljati s težkimi
modernimi skladbami, dasi bi lahko
to storili. V uredniški miznici imamo
nekaj prav krasnih, blestečih skladb,
katere so nam poslali naši priznani

moderni skladatelji, kakor: Doktorič, Dolinar, Hochreiter, Jobst, Kimovec, Klemenčič in Ščekova, pa jih nismo mogli priobčiti, ker bi bile za veliko večino naših zborov neizvedljive. Omenjeni gg. skladatelji naj nam to oprostite.

Ker je za vsako cerkveno dobo več pesmi na razpolago, naj pevovodje v začetku naučijo le najlažje pesmi, a pozneje vedno težje, tako da v par letih predelajo celo pesmarico. Vsako pesem pa je treba prav natančno predelati, dobro paziti na vsa dinamična znamenja (p, mf, f, ff), besedila jasno izgovarjati in, kar je najvažnejše, treba je tudi pesem s čuvstvom zapeti. Kadar poješ, poj z razumom in srcem. Tvoje petje naj bo razodevanje tvoje notranje pobožnosti. Vedno misli, da pojoč govoriš z Bogom samim.

Pesmi cerkvenega leta se pojejo na dotični praznik in skozi celo odgovarjajočo dobo: 1. pri sv. maši, in sicer, če zbor zna samo eno pesem, se zapoje pesem dotične dobe pri darovanju do povzdigovanja, če pa zbor zna več pesmi, naj zapoje eno od začetka do evangelija, drugo od darovanja do povzdigovanja in tretjo od mašnikovega obhajila do konca. Na ta način dobi liturgija svoj izraziti poudarek in ljudstvo umevanje za svete prazniške skrivnosti. — 2. Pri popoldanski službi božji naj se po blagoslovu z Najsvetejšim zapoje pesem cerkvene dobe namesto tretje kitice blagoslovne pesmi.

Nekatere pesmi so tudi zelo prikladne za cerkveno ljudsko petje, n. pr. Kaj se vam zdi, Mati žalostna, Presvete rane Jezusa, zlasti pa napevi križevega pota. Priporočamo, naj se vsako leto skozi cel post poje le en napev križevega pota, da se napev ljudstvu dobro vtisne v spomin; prihodnje leto pa naj se vzame drugi napev.

Cerkveni zbor, ki bo dobro obvladal celo pesmarico, se bo pač moral šteti med jako dobre zборе. Za letos imajo naši pevski zbori dovolj gradiva. Prihodnje leto zda Goriška Mohorjeva družba II. del pesmarice, ki

bo obsegal mašne, obhajilne in blagoslovne pesmi. Pozneje izide še III. del, ki bo vseboval samo Marijine pesmi.

Pa ne samo petje — ampak tudi orgljanje mora biti v skladu s sveto liturgijo. Krivo bi bilo, ako bi organist na velikonočni praznik pri začetku svete maše začel preludirati s tihimi in zamolklimi registri v molu. Enako neumestno bi tudi bilo, če bi v adventu ali postu pri nedeljski sveti maši začel s polnimi orglami in blesčečo miksturo. Vsaka stvar o svojem času! Polne orgle in miksturo rabi le o največjih praznikih, da se že pri orgljanju spozna značaj, pomen in slovesnost praznika. Pri veselih in častljivih praznikih rabi svetle, močne registre, v adventu in postu pa bolj temne in zamolke. V adventu in postu igra večkrat preludije v molu, kar se tako lepo poda tema cerkvenima dobama. Petje spremljaj kolikor moč goče tiho in nevsiljivo.

Če se ti bo zdela kakšna pesem v pesmarici pretežka ali celo neužitna in nenavadna, je nikar ne odloži, ampak toliko časa jo igraj in študiraj, dokler se ti ne odkrijejo vse njene lepote. Čim težja je pesem, s tem večjo vztrajnostjo se je loti. Ne poslušaj nergačev, ki bodo trdili, da je pesmarica pretežka ali premoderna; pomisli le, da se je ravno to pred leti očitalo Foersterjevi »Ceciliji«. Danes pa rabi jo »Cecilijo« vsi, tudi najšibkejši zbori. Mi pa ne smemo ostati na stališču »Cecilije«, ampak moramo napredovati v duhu časa. Naša pesmarica nudi mnogo pesmi, ki odgovarjajo modernemu pojmovanju glasbe; zato naj bodo te pesmi še posebej priporočene.

Da bodo cerkveni zbori bolje spoznali naše skladatelje, ki so poslali pesmarici svoje prispevke in s tem omogočili izdajo skoraj samih izvirnih pesmi, naj sledi nekaj kratkih življenjskih podatkov o naših skladateljih.

1. *Bratuz Lojze*, rojen v Gorici dne 17. II. 1902., je študiral glasbo zasebno; po poklicu učitelj, dirigent cerkvenih zborov in pevovodja bivšega zbornika »Mladike« v Gorici.

2. *Doktorič David*, rojen v Našicah v Slavoniji dne 24. X. 1887., v duhovnika posvečen v Gorici 26. VII. 1911., se je učil glasbe zasebno; živi v Ljubljani.

3. *Dolinar dr. Anton*, rojen 15. I. 1894. na Trati nad Škofjo Loko, duhovnik. Glasbo je študiral na dunajski glasbeni visoki šoli in bil hkratu vpisan na filozofski fakulteti. Leta 1927. je bil proglašen za doktorja glasboslovja. Živi v Ljubljani.

4. *Gruber Franc*, rojen leta 1787., umrl leta 1863., organist in učitelj v Halleinu na Tirolskem.

5. *Hochreiter Emil*, rojen v Debreczinu na Ogrskem 27. XII. 1871., dovršil pravniške študije na dunajskem vseučilišču, se učil glasbe (orgle, kontrapunkt itd.) pri rajnem profesorju Josipu Böhmju, napravil državni izpit iz vseh glasbenih predmetov; okrajni glavar v pokoju. Živi v Kalksburgu pri Dunaju.

6. *Jobst Anton*, rojen 12. I. 1894. na Brdu pri Šmohorju na Koroškem. Izdelal z odličnim uspehom orglarsko šolo v Ljubljani. Sedaj je organist, posojilnični tajnik in lastnik menjalnice v Žireh.

7. *Kimovec dr. Franc*, rojen v Cerkljah pri Kranju 21. IX. 1878., v duhovnika posvečen 14. VII. 1902., doktor cerkvenega prava. Dovršil leta 1913. cerkvenoglasbeno akademijo v Klosterneuburgu; kanonik v Ljubljani.

8. *Klemenčič Josip*, rojen v Dolu pri Ljubljani 18. IX. 1892., se je učil glasbe pri ljubljanskem stolnem kapelniku Premrlu; sedaj kaplan v Koroški Beli.

9. *Komel Emil*, rojen v Gorici 14. II. 1875. Glasbeni učitelj v Gorici. Študiral glasbo na dunajskem konservatoriju in v Rimu. Napravil državno izkušnjo za petje in klavir na Dunaju.

10. *Laharnar Ivan*, rojen na Šentviški gori 7. V. 1866., se učil glasbe pri pok. župniku Harmelu in pri pok. župniku Kokošarju; organist, bivši župan, posestnik, krčmar in trgovec na Šentviški gori.

11. *Leban Albert*, rojen 2. I. 1878. v

Prvačini, v duhovnika posvečen 2. VIII. 1903., učil se glasbe zasebno, umrl kot župnik v Kojskem 8. V. 1928.

12. *Levičnik Josip*, skladatelj starejše cerkvene dobe. Umrl je v visoki starosti. Bil je organist in učitelj v Železnikih, v Cerkljah in drugod na Gorenjskem.

13. *Mav Alojzij*, rojen 12. VI. 1898. v Grobljah pri Domžalah. Oče mu je bil cerkovnik in mizar. Novo mašo je pel 6. VII. 1924. Glasbe se je učil zasebno in pri Stanku Premrlu. Sedaj je misijonar pri Sv. Jožefu v Celju.

14. *Pemrl Stanko*, rojen v Št. Vidu pri Vipavi 28. IX. 1880., v duhovnika posvečen 18. 7. 1903.; dovršil konservatorij na Dunaju, napravil državno izkušnjo iz petja in orgljanja; vodja glasbe v ljubljanski stolnici, vodja orglarske šole, profesor harmonije na ljubljanskem konservatoriju.

15. *Šček Breda*, rojena v Trstu 20. VIII. 1895. Študirala je glasbo na tržaškem konservatoriju »Tartini«, in sicer harmonijo in kontrapunkt (2 leti) pri prof. Garulliju, klavir (7 let) pri prof. Skoleku, solopetje pri profesorici bivši operni pevki Tini Garulli-jevi. Napravila izpit za poučevanje zborovega petja na srednjih šolah. Sedaj slušbuje kot učiteljica v Slivnem pri Trstu.

16. *Traven Janez*, rojen 28. XII. 1781. v Dobu pri Ljubljani, v mašnika posvečen 1. 1813., umrl kot dekan v Ribnici 19. IX. 1847.

17. *Tomc Matija*, rojen 25. XII. 1899. v Kapljišču pri Metliki v Beli krajini, študira glasbo na akademiji za glasbo in upodobljajočo umetnost na Dunaju.

18. *Vodopivec Vinko*, rojen v Ročinju 16. I. 1878., v duhovnika posvečen 14. 7. 1901., se je učil glasbe pri rajnkem skladatelju Danilu Fajglju in zasebno; vikar v Kronbergu pri Gorici.

19. *Železnikar Martin*, rojen v Veslikih Breznicah pri Novem mestu 18. XI. 1891., dovršil leta 1910. orglarsko šolo v Ljubljani; sedaj šolski upravitelj v Sorici nad Škofjo Loko.

NAŠ ROJAK - MISIJONAR NA KITAJSKEM

Lani (1928.) je bil še med nami, pri misijonarjih na Gradu v Mirnu pri Gorici in hodil na misijone po Goriski in Istri. Letos (1929.) nam že pošilja pisma iz daljne Kitajske, tam iz bližine Pekinga.

Misijonar Alojzij Mlakar je sin naše zemlje. Rojen je bil v Divači (1900), študiral je v Ljubljani, v Gradcu in nato zopet v Ljubljani, kjer je bil l. 1926. posvečen v mašnika. Še kot mlad klerik Misijonske družbe v Ljubljani je prosil, da bi ga poslali v misijone. Na ponovno prošnjo so mu dali upanje, da se mu bo želja spolnila, ko bo posvečen v mašnika. Ob tej priliki je ponovil svojo prošnjo, toda prej je moral iti še na mirenski Grad. Poleti 1928. so mu končno sporočili, da je določen za kitajske misijone. Odšel je 11. septembra 1928. V naslednjem pismu opisuje, kako se je izkrcal.

Tjencin, 17. decembra 1928.

Končno Vam lahko pišem s Kitajskega! Ne več: kmalu bom na Kitajskem, ampak sem že! V soboto zvečer ob 11. dne 15. decembra sva dospela z irskim sobratom Murnaghamom do našega doma v Tjencinu. On odpotuje naprej v Peking, jaz ostam nem vsaj nekaj mesecev v Tjencinu.

Naj Vam opišem, kako smo pripluli sem! V soboto 1. dec. zjutraj smo že zagledali mnogo večjih in manjših otokov s strmim obrežjem — Kitajska! Na desni je angleški otok Hongkong, na levi pa drugi, kitajski in angleški otoki, zadaj pa prav kitajska celina. Kar nekako gorko se razlije človeku okrog srca. Saj je to Kitajska, ki mi mora postati kakor druga domovina. Blizu nekje, tam proti Kantonu, na otoku Sancjanu, je leta 1552. čakal sv. Frančišek Ksaverski, da bi mogel priti na Kitajsko, pa pričakal je smrt. Meni pa je Bog enako željo uslišal!

Pravo pristaniško mesto dežele

Nogkonga, Viktorija, leži na severnem bregu otoka. Vidimo ga šele, ko pridemo noter v pristanišče. Naš parnik pa ne pristane v Viktoriji, ampak na drugi strani pristanišča v Kavrlunu. Kavrlun je že na kitajski celini, je pa angleški, a so ga Angleži dali Kitajcem v najem. Čudno! Na Kitajskem dajajo Angleži popolnoma kitajska mesta Kitajcem v najem! — Upal sem, da se vidiva s slovenskim misijonarjem p. Kerecom, ki je v mestu. Čakal sem dolgo časa na ladji, če se morda kje prikaže. Pa ga ni bilo. Ne vem, ali ni dobil mojega pisma ali kaj. K njemu na dom pa prav nisem mogel iti, dasi sem bil v mestu. Iz Kavrluna smo se peljali s čolnom v Viktorijo. Mesto je lepo, evropsko. Pred 80. leti je bila tu še majhna ribiška naselbina, danes je mesto s 650.000 prebivalci. Ves otok je lepo obrastel. Pa so ga Angleži baje umetno zasadili; na kitajski strani je vse golo. Izvrstno si znajo Angleži izbrati svoja pristanišča in oporišča. S hribca Peak Victoria, okoli katerega se vije mesto, imamo pregled čez vse pristanišče in mesto. Angleži so si ga tudi zavarovali; ob vhodu v pristan smo videli visoko gori iz hriba moletí tovske cevi. — Popoldne ob 5. smo odšli naprej proti Šanghaju in drugi dan, v nedeljo, smo se že peljali mimo Svatova, kjer dela in moli za Kitajce naša rojakinja m. Ksaverija Pirc, a postali nismo.

Skoro ves čas od Singapora do Šanghaja je pihal prav močan veter. Najhujše je bilo dan pred prihodom v Šanghaj. Šel sem zvečer čisto na sprednji konec ladje. Morje je pljusko visoko gor, skoro do ograje, pa je tako pritiskalo, da sem komaj šel naprej. Bolan pa nisem bil vso pot do Šanghaja ne, dasi se je morska bolezen včasih oglašala; pa sem ji kar zobe pokazal. Že mnogo pred Šanghajem je morje umazano rumeno, kakor

pri nas ob cestah po dežju. Popolnoma torej zasluži svoje ime: Rumeno morje. 4. decembra smo že zopet začeli gledati kitajsko obrežje, ki je pa tu popolnoma ravno. Zadnja dva dni smo namreč bili tako daleč od brega, da ga sploh nismo videli. Okoli pol-

Misijonar Alojzij Mlakar.

dne smo zavili v reko Hoangpu in nekako ob 4. popoldne smo prišli v pravo mesto Šanghaj; ves čas od morja do mesta so namreč ob reki večje in manjše naselbine, oziroma pristaniške naprave. S tem je prav za prav naša pot na Kitajsko končana. Parnik nas zapusti in odhiti čez dva dni naprej na Japonsko. Vsa vožnja od Marseja na Francoskem do Šanghaja na Kitajskem je trajala 36 dni, od 29. oktobra ob 4. popoldne do 4. decembra ob 4. popoldne, prav za prav 8 ur manj, ker smo medtem prehiteli francosko uro nekako za 8 ur. Same vožnje bi bilo 30 dni, če se ne bi bili nikjer ustavili. Pa drag je takle — izlet! — Od Marseja do Šanghaja stane v II. razredu z 20% popustom nad 7000 francoskih frankov, to je okoli 5250 lir. V Šanghaju sta nas čakala dva naša francoska sobrata iz naše šanghajske prokurature. Naša hiša je v francoskem delu mesta. Hotel sem zvedeti,

koliko ljudi ima Šanghaj. Eden mi reče: 1 milijon, drugi: 3 milijone, tretji: 2 milijona. Zdaj pa veruj, komur hočeš! Na vsak način je mesto vsaj tako veliko, da bi šli vanj vsi Slovenci. Evropski del mesta je jako ličen. Take palače in cela vrsta bančnih poslopij, da bi jih človek ne pričakoval. Za redarje po cestah so pa Indijci. Zanimivo jih je gledati, te visoke, temne, bradate Indijce s turbanom na glavi med malimi Kitajci.

Kitajca s kito pa doslej še nobenega nisem videl, tudi v Tjencinu ne. Kita je neki že dočista zginila. Kar sredi mesta, kjer se začne kitajski del, so še zdaj žične ovire, spomin na še nedavne boje med Kitajci in Evropci.

Dne 7. decembra sem se odpeljal v Kašing, 3 ure daleč od Šanghaja z vlakom. Tam je semenišče za kitajske bogoslovce naše družbe za vso Kitajsko. Zdaj jih je okoli 50. Semenišče leži tik ob velikem cesarskem prekopu, ki sega od Tjencina do tam. Mesta pa nisem videl dosti, je bilo preveč slabo vreme za razgled po mestu, razen kolikor sem ga videl na poti do semenišča. To pa vem, da so ulice prav kitajske, hočem reči: slabe. To sem poskusil, ko sem se peljal drugi dan z rikšo nazaj do postaje. Kdor ima premalo telovadbe, naj se pride vozit z rikšo po kitajskih ozkih in grapastih ulicah. Premetuje ga na desno in levo, naprej in nazaj, da bi imel za tri dni zadosti. Kjer prebivajo Evropci, je seveda čisto drugače. Na vlak smo morali čakati — »samo« — eno uro. Sprevodnika so spremljali trije, ne vem ali vojaki ali kaj; vsaj puške so imeli na rami in vsi v novi obleki. Kar smejal bi se jim bil — če bi ne bilo malo nevarno — ko sem gledal enega od njih. Prisodil bi mu morda 18 let, tudi primerno majhen je bil, pa je tako moško stopal, za pasom je imel 30 cm dolg revolver, pa kar zunaj, ne morda v hranilniku. Sicer se pa prav lahko zmotim, če presojam starost Kitajcev: ne brade ne brk nimajo, skoro nihče ne. — V Šanghaju sem šel gledat v bolnico sv. Jožefa v kitajskem delu mesta. Bolnico

je sezidal znani Lopahong, vsak jo obišče. Upal sem, da ga tudi jaz vidim, pa ga takrat ni bilo. — Tudi precej lično kapelo imajo v bolnici in jako lep kip Brezmadežne. Kakor da smo doma! V sredi med samimi pogani — naš Bog v presv. Rešnjem telesu. »Sredi med vami stoji, katerega vi ne poznate, vaš pravi Bog.« Kako dolgo bo še treba tako klicati tem poganskim milijonom, da se zavedo!

V sredo 12. decembra, po 8 dnevem počitku, smo se odpeljali zopet naprej proti Tjencinu, zopet po morju. Šlo bi tudi z železnico, pa zaradi prtljage gre bolje z ladjo. Na tej poti je bilo morje še bolj nemirno. Ladja je bila mnogo manjša in se je tem bolj čutilo; pa je tudi mene to pot vrglo, a sem bil kmalu zopet zdrav. Zlasti zadnjo noč je tako zibalo pa škripalo in piskalo okrog oglov, kakor kraška burja. Kapitan pa je rekel, da je ta voznja navadno še hujša, dolgo da ženi bila tako dobra. Če bi nas veter ne zadrževal, bi bili prišli v Tjencin že okoli poldne (v soboto). Tako smo se pa za eno uro zamudili, zato smo pa morali čakati štiri do pet ur zunaj na morju pred vhodom v reko, ki prihaja od Tjencina sem. Po morju so plavale ledene plošče iz reke. Ob 4. popoldne smo končno pristali v reki v Tongk. Iz Tjencina iz naše hiše je prišel neki krščanski Kitajec s pisemcem od g. vizitatorja: »Kar temu le kristjanu se zaupajte, bo že on vse uredil.« Hvala Bogu! Šli smo naprej četrte ure daleč peš za vozom z našo prtljago do železniške postaje. Mraz mi je rezal v obraz, pa sem šel s tako veselim srcem. Saj smo na Kitajskem! Voznik je nato odpeljal prtljago, ki gre z nami v železniški voz, do vlaka, jaz sem počakal pri ostalih prtljagi, naš kristjan pa je šel po listke. Bila je ura pet, ob 7., so rekli, odide vlak. Pa kristjana z listkom ni bilo celo uro nazaj. Šel sem ga iskat. Dolga vrsta jih je čakala na listke. Res ni mogel prej priti. Šele ob pol sedmih je prišel. Vlak je imel zamudo in tako smo imeli še dovolj časa za vse. Pa imeniten vlak je to! V oddelkih v zimi ponoči brez

toplote in brez luči. Na postaji je še bilo nekoliko svetlo, potem pa nismo drug drugega videli. Tudi primerno počasen je! Vsa čast našemu ajdovskemu brzovlaku, ki je precej bolj odločen in uren! Toda ne smem delati krivice Kitajcem, ki jih imam rad! Niso vsi vlaki taki in ne povsod. Vozovi vlaka, s katerim sem se peljal v Kašing, so bili prav lepi, snažni in lični, tudi luč so imeli, še čaja so nam med vožnjo ponudili. — Čez dve uri smo se privlekli do Tjencina, potem smo sedli v rikše, ki čakajo povsod, kakor pri nas izvoščki, in ob pol 11. zvečer smo že bili na našem domu v mestu.

V novem vinogradu.

Misijonar Mlakar je prve mesece svojega bivanja na Kitajskem moral povsem posvetiti ljubi mu kitajščini, s katero se je že v domovini nekoliko bavil. Dobil je učitelja, ki je znal samo kitajski, in g. Mlakar je postal, kakor sam piše, zopet čisto priprost šolarček. Po cerkvenih določilih se mora namreč vsak misijonar naučiti jezika tistega naroda, v katerem deluje. V ta namen morajo predstojniki navedenemu misijonarju dati najmanj šest mesecev prostega časa. Misijonarju Mlakarju nova govorica ni mogla delati prevelikih težav, ker ima za jezike prav poseben talent, saj se je že doma z uspehom ukvarjal z vsemi evropskimi jeziki razen tistih okoli Baltiškega morja. Prve dneve sta se mogla z učiteljem seveda samo z približevanjem in odkimovanjem sporazumevati, toda veliki šolarček je prav dobro napredoval, kajti čez nekaj mesecev je že pisal, da ga po kitajsko prodati ne bi več mogli.

Misijonar Mlakar je dodeljen misijonarjem tjencinške misijonske pokrajine. Nekaj časa bo v pomoč misijonarjem raznih narodnosti. Pripravlja pa mesto za druge svoje soproste iz slovenske domačije, da bi mogli Slovenci kmalu prevzeti delo v svoji misijonski pokrajini.

V začetku meseca maja 1929 je bil

poslan v kraj Sučjao. Od tu je pisal misijonarju g. Krivcu na Gradu pri Mirnu sledeče pismo.

Sučjao, 23. junija 1929.

Pol leta je že minulo, odkar sem na Kitajskem. Od 6. maja sem v Sučjao-u. To je vas s 5000 ljudmi, 70 km zapadno od Tjencina. Sami Kitajci so tu, nobenega Evropca ni, razen mene in g. misijonarja Hurysmana, ki je Holanec. Tu smo sredi žitnega polja. Okoli in okoli, kolikor daleč seže oko, samo polje, gozda nobenega, razen nekaj malega okoli vsake vasi, nobenega hriba nikjer, vse ravno. Vročina je že precejšnja. Že koncem maja je bilo v senci nekaj dni 33 stopinj C., poleti pride včasih do 40 stopinj. Dežja pa skoro ni, šele julija ali avgusta dežuje, takrat pa prav močno, tako da vsako leto s strahom gledajo, kako voda v reki narašča, in pogosto stokrat so poplave. Ravno pred našo hišo gre reka do Tjencina in naprej v morje. Po tej reki sem prišel s parnikom iz Tjencina prav do naše hiše v Sučjao. Podnebje pa je tu zelo zdravo. Če vas komarji preveč nadlegujejo, potolažite se, ker jih tudi pri nas ne manjka. Če se prav spominjam, ste bili tudi na gradenske vrabce zelo hudi. Jaz jih imam tudi vedno na ušesih;

živ, živ, živ! in mi delajo kratek čas (ki je že tako prekratek). Pa jaz jih ne preganjam. Tu v Sučjao je že precej kristjanov, približno med petimi eden. Če bi bilo povsod na Kitajskem tako, bi bilo na Kitajskem vsega skupaj že 80 milijonov kristjanov.

Imamo tudi še precej lepo cerkvico Matere božje, sezidano l. 1914, potem deško šolo, malo dalje proč pa tudi dekliško šolo, ki jo vodijo kitajske redovnice jožefinke. Tu v Sučjao-u so skoro sami novi kristjani iz prvega rodu. V celem vikarijatu Peking, kamor spada Sučjao, je okoli 300.000 katoličanov.

Berete kaj o vojaki na Kitajskem? O tistem »krščanskem« generalu Fengu, ki se je »pobunil«, kakor bi rekli. Tudi tu v vasi smo imeli 1000 vojakov, katerih poveljnik drži s Fengom, kakor pravijo. Zdaj so že odrinili. Nedavno tega se je spravilo kakih 200 vojakov nad 2 »ravbarja« (po kitajsko: thufej. Te besede sem se lahko naučil, ker mi teh dobrotnikov človeštva tu ne manjka). Po 4 urah iskanja so se vrnil brez uspeha. Če niso samo slepomišili!

Srčne pozdrave vsem! Vaš

Mlakar, C. M.

MOJSTRI VSEH MOJSTROV

Kako se ljudje ženejo, kdo bo prvi mojster na svetu v tekanju, skakanju in drugih telesnih vajah! Kdor najvišje skoči, je svetovni mojster v skakanju, kdor najhitreje preteče določeno daljavo, se slovesno razglasi za svetovnega mojstra v brzem teku.

V zadnjih letih pa so prišle v navado še druge, nore tekme. Najprej so se začeli boriti za prvenstvo plesavci; kdor zmore največ ur nepretrgoma plesati, ta bodi svetovni mojster vseh plesačev. Pravijo, da je to krono odnesel neki Dunajčan, ki se je vrtel 73 ur, potem pa padel v omedlevico. Drugi modraki se ženejo, kdo bo največ časa kadil, tretja čreda pa tekmuje,

kdo bo najdalje igral klavir. Največ češpljevih cmokov je pojedel neki Dunajčan; ta je mojster v žretju cmokov, zakaj požrl jih je zaporedoma 185. V Berlinu je neki vrtnarski pomočnik dosegel čast mojstrstva v kegljanju. V 3¾ urah je podrl 6300 kegljev, pri tem 49-krat vseh devet, 162-krat vseh osem in 365-krat vseh sedem! Prav koristne pa so tekme, ki so jih začele prirejati ameriške ženske. Po dvanajst tekmovalk z metlami se postavi v veliko dvorano in na dano znamenje začno hitro pometati. Tista, ki svoj del preje in lepše pomeče, dobi za eno leto častni naslov »prve pometalčice«.

HENRIK SIENKIEWICZ

Henrik Sienkiewicz se je rodil dne 4. maja 1846., v vasi Wola Okrzejska, vzhodno od Varšave, v osrčju poljske domovine. V mladosti je pisal črtice iz narave in sodobnega poljskega življenja. Že iz teh prvih del odseva topla ljubezen do poljske domovine; v njih se kaže oster opazovalni dar in mogočno življensko čuvstvo. V zrelih letih (1884—87) pa se je Sienkiewicz obrnil k zgodovinskemu romanu in je opisal najslavnejšo in najburnejšo dobo poljske zgodovine v veličastni trojici velikih romanov — »Z ognjem in mečem«, »Potop«, »Gospod Volodijevski«. Z nenavadno umetniško silo je v njih upodobil življenje in boje svojega naroda; vanje je pa dahnil tudi toplokrvno življenje, ko je postavil v središče svojih povesti postavke žlahtnih mladenk, ki navdihujejo svojo okolico za junaška dela.

V drugi dobi pisateljevanja se je Sienkiewicz lotil verskih in družabnih vprašanj sodobja. Leta 1889. je napisal velik roman »Brez dogme«, v katerem popisuje duševne boje in blodnje modernega človeka, šest let pozneje pa je izdal velik družinski roman »Družina Polaneških«. Vsa navedena dela so prevedena v slovenščino in so izšla že pred vojno v Gorici v založbi Andreja Gabrščka.

»Quo vadis«: Kilonova smrt.

»Quo vadis«: Apostol Peter in Ligija se vračata iz Ostrijana.

Na vrhuncu svojih moči je Sienkiewicz l. 1899. napisal roman »Quo vadis«, ki je umetniško najzrelejše njegovo delo. V njem je upodobil svetovnozgodovinsko borbo paganskega sveta z vstajajočim krščanstvom. Z velikansko graditeljno silo je Sienkiewicz orisal duhovne podlage razkrajajočega se paganskega sveta, ki je orjaški po znanju, državni moči, bogastvu, pa votel in gnil v srcu — in nasproti temu svetu nasilja postavlja mlado krščansko občino, ki stoji šibka ob strani sveta, a kipi duševne krepčine, dobrote in čistosti, ki vre iz studenca vsepremagavne vere. Sredi tega dvojnega sveta se išče dvojica mladih bitij, Ligija in Vinicij, zastopnika novega rodu, ki prihaja. Krvavo preganjanje,

»Quo vadis«: »Kam greš, Gospod?«

izdajstvo in spreobrnjenje Kilonovo, dvorne spletke in sto drugih prizorov in postav se premika v tem velikanskem romanu okoli poglavitne in vrhovne misli, da je v krščanskem duhu tajna moč, ki premaga nasilje in krivico.

Sienkiewicz je s svojimi romani iz poljske zgodovine postal ljubljeneц svojega naroda. Roman »Quo vadis« pa je zanesel njegovo slavo po vsem svetu. Poljski narod mu je l. 1900. poklonil v narodni dar posestvo Oblesgorek, mednarodni svet pa ga je počastil, ko mu je l. 1905. podelil Nobelovo nagrado za književnost.

Naše ljudstvo je Sienkiewiczeva dela vedno z navdušenjem bralo, tako da so prevodi njegovih del pošli. Ali se v tem ne kaže tajna sorodnost slovanske praduše, da nam je Sienkiewicz mil, usmiljen in odpuščanja polni, pa vendar z mogočnim življenjskim zanosom prežeti svetovni nazor tako domač in ljub? Ko primemo v roke Quo vadis, njegovo najlepše delo, spomnimo se moža, ki ga je pisal v silni veri, da božja pravica, četudi dolgo teptana in preganjana, slednjič po nujnem zakonu duhovnega življenja zmagovito zavlada.

ŽIVLJENJE IN SMRT ZMAJEV —

To je bilo pred tisoč in tisoč leti.

Leno je valil Atlantski veletok svoje motne vode mimo velikanskih gozdov, v katerih so rastle orjaške praproti, debele ko mogočna drevesa. Iz prostranih luž in močvirij se je razlegalo močno pljuskanje. Toč, toč, toč! je hodil v njih brontozavriječ, do dvajset metrov dolga žival. Na dolgem, mišičastem vratu je daleč naprej nosil drobno glavo in se nerodno pomikal na suho. Za seboj je vlekel dolgi rep, ki je bil edino orožje tega velikana. Nad krivimi nogami se mu zibata vrat in glava; zdajci se mu glava začne tresti. Kaj se je zgodilo, da je orjaka popadel strah? V velikih sko-

kih se mu bliža tiranozavriječ, strašna, s koščnim oklepom pokrita zverina; veliki zobje tega roparja se bliskajo ko nabrušeni noži. Brontozavriječ se

Boj med trizobom in brontozavrijcem.

z vso silo požene proti vodi, kjer je doma, na varnem; za njim jo uderejo njegovi bratje diplodok in trahodon. Toda roparski tiranozavriječ skaka naglo ko ptič, že je sredi begunov in popade največjega diplodoka. Ta rastlinojedec, ki ima prav šibko zobovje, mu plaho pomoli glavo nasproti. Že je tiranozavriječ hotel zapesti svoje strašne kremplje v mesnati vrat ubogega velikana, ko ga ta z mogočnim repom strašno lopne po glavi. Ropar se zamaja, divje zatuli, se povali po tleh. Mejtēm pa se diplodok vrže proti vodi. Ropar se v velikanskem skoku zaleti za njim in ga tik ob bregu popade z zobmi in kremplji. Z neznansko silo se ga diplodok odnese in plane v vodo. Ropar ne more za njim, sovražno tuli na bregu. Toda tudi diplodoku ni prijetno: velike krvave rane kažejo, da mu je zverina iztrgala cele plasti mesa. Potopi se v globoko vodo in si hladi rane. Čez par tednov se bodo zarastle in le nežna koža bo spominjala na smrtni boj, ki ga je preстал.

Kako pa je živel diplodok? Bival je v močvirjih, do vratu potopljen v vodo. Počasi je nagnil glavo in ugriznil v sočno vodno rastlinje, ki je tōd bohotno rastlo. Z ozkimi zobmi je trgjal velikanske šope trav in praprotja, potem je dvignil glavo, da se je voda odtekla iz gobca. Pri tem je za sladčico požrl na kupe polžev in črvov. Po noči je položil glavo na vodne rastline ali ločje. Le streha lobanje z nosnicami je molela iz vode. Tako je diplodok mirno zaspal.

Tako so živeli ti močvirni velikani prav mirno in, če divjih tiranozavrov ni bilo blizu, brez skrbi. Toda prišel je čas, ko se je teh krotkih zmajev postal hud nemir. Solnce je vedno huje pripekalo. Vstali so vroči viharji, ki so nosili s seboj oblake peska in jih spuščali v močvirja in luže. Praprotni gozdovi so se jeli sušiti. Hrane je bilo vedno manj. Napočila je doba silne suše. Živali so čutile, da voda pojema. Že je tu in tam gledal obokani hrbet brontozavra iz vode. In voda je vsevdilj upadala in oblaki peska so se ne-

nehoma vsipali na močvirja. Prišel je čas, ko so se rastline posušile in je voda segala orjakom komaj do beder. Velikane je začela mučiti lakota. Pozdali so se na pot proti Atlantskemu

Tiranozavriječ, do 11 m visok.

veletoku. Prvi so se vzdignili trahodonti, ki so se brzo v skokih poganjali naprej in so bili oboroženi s tremi ostrimi rogovi. Zunaj na suhem pa so med šumami praproti prežali nanje tiranozavri, ki jim je dišalo meso. V divjem begu so trahodonti skakali čez peščene nasipine; roparski tiranozavri so jih napadali in davili.

Vedno gostejše trume so se dvigale iz izsušenih močvirij in potovale proti reki. Mnogo jih je poginilo od lakote in žeje, mnogo so jih raztrgali tiranozavri. Tisti pa, ki so dosegli bregove Atlantskega veletoka, so našli velikane

sko suho strugo, po kateri se je vila majhna umazana voda. Zmučeni so šli po strugi navzdol k morju. Kar jih preje ni poginilo, so našli smrt v slasnih valovih morja. Le trizobi orjak briceratops, ki se je bil privadil življenju na suhem, se je zatekel v gozdove, kjer je našel še dovolj živeža, da se je ohranil.

Tisočletja so tekla nad pusto zemljo. Silne povodnji so zalile zemljo in pokopale zmaje in gozdove. Ti od zemlje stlačeni, zraku zaprti gozdovi

so se stisnili in okameneli v premog. Premog, ki ga danes kopljejo rudarji v premogovnikih, da z njim kurimo peči in kotle, je okamenelo rastlinje iz te dobe.

In spet so pretekla tisočletja — v božjem svetopisemskem dnevu ko ena sama minuta. Potem pa je prišel hip, ko je Bog vzel ilovico in dahnil vanjo dušo.

In na zemlji, pod katero so ležali globoko pokopani zmaji in gozdovi, je začel gospodariti Adam, prvi človek.

CERKEV SKESANEGA RAZBOJNIKA I. Demidov.

Sibirska ječa. Če biva v njej zelo nasilen in proslavljen kaznjeneč, se mu sojetniki kmalu podvržejo. Včasih predstojniki to razmerje molče priznajo in ga celo izrabijo, seveda ne brez skrivnega strahu, kaj bo iz tega.

Tak »car kaznjencev« je bil Kremen, proslul in mogočen jetnik. Neomejeno in brez ugovorov je vladal nad sojetniki. Vse je šlo dobro, dokler niso o priliki izpraznitve otoka Sahalina — po rusko-japonski vojni — pridelili kaznjencev iz ene otočnih ječ tejele kaznilnici. Med prišleci je bil tudi ropar Kalač, ki je bil ob prevalu stoletja vznemirjal Povolžje. Z »novimi« je ječa shranjevala 300 kaznjencev, medtem ko je posadka štela komaj 71 mož. Med Kalačem, ki je med svojimi užival popolno oblast, in med Kremenom je bilo razmerje že od početka zelo napeto; do odprtega spora med obema skupinama pa ni še prišlo. Na praznik Marijinega oznanjenja pa je radi malenkosti izbruhnil spor. Ni bilo dolgo in že sta si obe stranki stali na dvorišču nasproti, pripravljene za boj. Poveljnik se je bal prelivanja krvi in je poslal po kaznilniškega duhovna, arhimandrita Sergija. Ta pri-poveduje, kako se je vse dogodilo:

Komandant mi je planil nasproti.

— Dal bom streljati, je rekel, s Kremenom in Kalačem treba končati.

Dokler bosta ta dva živela, ne bo miru. Hipoma me je oblisknila misel.

— Počakajte, sem odgovoril poveljniku, bom poskusil.

Rečem in že mi je, ko da bi kdo drugi govoril te besede. Prav čudno mi je bilo pri srcu. Pa sem se zbal, šel v poveljnikovo hišo, kjer je bila shranjena cerkvena oprava. Brž sem odel cerkvena oblačila ter šel ven na vrata. Čul sem zgoraj stražno moštvo govoriti; nastal je kratek premor. No, sem si mislil, to je pravi trenutek. Dal sem odpreti mala vrata, se pokrižal in šel na dvorišče. Najprej sem ugledal Kremenena. Stal je oborožen s plotnim kolom na čelu svojih. Kakih deset korakov od njega na nasprotni strani se je nahajal Kalač, tudi on z debelim kolom v rokah, za njim pa njegovi sotrpini z otoka Sahalina. Nekaj mož je ležalo v snegu — trije so pri tem sporu izgubili življenje.

Dvignil sem križ in šel naravnost proti Kremenu. Ko sem napravil par korakov, se je obrnil k meni, z obema rokama poprijel kol, ga dvignil in s surovim glasom rekel:

— Pojdi proč, pop, od greha. Tu nisi ničesar zgubil.

Jaz pa grem kar naprej, pomolim vzdihljaj in grem počasi naprej. Noge se mi tresejo, dihanje mi zastaja. Vendar grem dalje, prav do njega — še

kake štiri korake sva narazen. Razpelo držim pred seboj v rokah.

Kremen je grdo zmerjal in govoril:

— Glej, da zgineš, ti pravim, ali pa ne bo ostalo nič, ne od tebe ne od križa!

Zdaj sem dvignil razpelo še višje, zaprl oči, napravil še korak in sem mu — le odkje so mi prišle besede? —

rekel:

— Ali pa tudi misliš na svojo mater?

Zdaj, zdaj bo udaril, sem mislil.

Kar zaslišim, kako je zraven mene nekaj padlo; odprl sem oči — Kremen je bil vrgel kol od sebe in je s počasnim korakom šel proti zaporu.

Celo dvorišče je bilo kot izumrlo, le Kalač se je umikal k svojim; ostal sem sredi dvorišča sam, z dvignjenim razpelom. Bilo je, ko da bi se bil Kremen hipoma prebudil. — Podelil sem na obe strani blagoslov.

— Treba jim je pomagati, nesrečnikom, sem rekel samemu sebi.

Boj je bil končan. Stražarji in jetniki so skupaj začeli pobirati pohabljene in mrtve. In kaj mislite? Po pretepu sta se oba valova združila, so se sovražniki nad krvjo ubitih pobratili. Najvažneje je pa bilo, da se Kremen in Kalač nista več prepirala za prevlado; bila sta si enaka in s tem je bilo vse prav. Preiskava, ki je sledila, ni mogla dognati, kdo je bil pravzaprav pretepa kriv...

To leto je padla velika noč zelo pozno, na 23. aprila. Prišel je veliki teden in začel sem z bogoslužjem. Opomniti moram, da nismo imeli lastne kapele. Za to smo pripravili eno velikih soban v ječi in postavili vanjo ikonostas.*) Oltarni prostor je bil tesan; komaj sem se v njem mogel obračati. Tudi cerkev je bila tesna; s težavo je stalo v njej sto mož, ostali pa so morali čakati na hodnikih.

Kdor je hotel v cerkvi dobiti prostor, je moral priti preje. Ko sem torej prišel, da začnem z dnevnici, je bila cerkev že polna. Pretisnem se torej do altarja — in zagledam Kremena

stati pred seboj. Moral je biti tu med prvimi. Nisem zaupal lastnim očem. V devetih letih, kar sem tu služboval, nisem Kremena niti enkrat videl v cerkvi. Nikdar se ni prikazal, zdaj pa stoji v prvi vrsti. Zvečer je spet prišel k službi božji in je stal prav sprej. V torek — ista slika. To je bilo, kakor da bi se hotel pripraviti na velikonočno spoved. Bilo mi je prav čudno pri srcu, če sem pomislil, da se bo morda celo spovedal.

Spovedovati sem moral pri altarju, ker ni bilo prostora. Tako sem tudi to pot prišel preje, postavil križ in evangelije na stol, si odel štolo in čakal na svoje duhovne otroke. Kar zagledam, kako stopa Kremen prvi proti meni. Odprl sem vratca (v ikonostasu) in obstal. Bled in teman je stal pred menoj. Tam je stal, ne da bi se pokrižal, ne da bi me pogledal, s pogledom v stran.

— Ali me spoveste? me je vprašal. Šepetal je, toda čutil sem, kakšno moč je skrivalo v sebi to šepetanje.

— Ko stopiš k altarju, sem dejal, pokrižaj se in prikloni se do zemlje.

— Nemogoče mi je napraviti križ ali se prikloniti pred altarjem, se je glasil odgovor.

— Kaj naj to pomeni: »nemogoče«? Vsak, ki stopi v hišo božjo, to zmore.

— Vsi to morejo, jaz ne morem, je vztrajal. Poslušajte mojo spoved, potem boste vedeli, zakaj.

— Ne morem te pripustiti k spovedi, če se nočeš pokrižati in se pokloniti, sem mu strogo rekel. Kako naj dopustim, da stojiš pred križem in evangeliji, če se jim odrekaš?

Kremen je molče stal tam. Njegov obraz je še bolj prebledel. Potem je dvignil oči, najprej k meni, potem k altarju in jih spet zavil v stran. Jasno sem zapazil, kako hrumi v njegovi nožtrini vihar.

— Ne meni, sem dejal, Kristusu se spovej svojih grehov. On jih bo izrul — in ti nočeš niti križa napraviti? Lahko bi mislili, da si se hudiču zaobljubil.

Ko sem omenil hudobnega duha, je Kremen vztrpetal po vsem telesu.

*) S svetimi podobami pokrita stena, ki v vzhodno-krščanskih cerkvah stoji med verniki in oltarjem.

— Ne govorite mi o njem, je zašepeštal, moja moč ni dovolj velika.

— Toda pred Bogom se moraš ponižati, sem mu prigovarjal.

Že sem začutil, da začenjaj šibeti, in isti čas sem videl, da je Kremen stal na meji. En sam korak naprej — in začelo se bo zanj novo življenje. Če zdaj odide od altarja — se ne porvne nikoli več. Ali še slabše, napravil bo kaj strašnega, na kar dosedaj še sam ni mislil. Pa sem se spomnil, kako mi je bil Gospod pomagal, da sem mu na dvorišču na pravi način prišel nasproti, in sem stopil prav ob Kremen in mu rekel:

— Zakaj obračaš proč oči, prišel si k služabniku altarja, torej poglej vanj. Najprej je pobesil oči k tlom, potem se je obrnil k meni.

Še sem mu prigovarjal.

— Čuješ, Kremen, tu nisi v ječi in jaz nisem tvoj predstojnik. Nihče te ni silil, da prideš semkaj; bila je tvoja svobodna volja. In ko si že tu, ponižaj se. Če tega ne storiš, nimaš pri altarju opravka. Potem je bolje, da greš.

S tem se sem obrnil od njega, šel na evangelijsko stran in stoje molil. Moje srce je bilo polno strahu. Kaj naj storim, če pojde? In spet sem čutil, če pojde, me bo iz vse duše sovražil.

Ne vem, kako dolgo sva tako stala. Bilo mi je, ko da bi pretekle ure, kar sem ga zaslišal vstati — in spet je bilo tiho. Ko sem pogledal, je Kremen klečal in sklonil glavo pred altarjem in tako obstal. Spet sem šel k njemu.

— Kremen! sem zaklical.

Molčal je.

— Kremen, vstani!

— Najprej poslušaj mojo spoved, prej ne vstanem.

In ne da bi dvignil glavo, se je začel spovedovati. In če bi živel še sto let, take spovedi ne bi nikoli več slišal. Moj Bog! Kako globoko se človek more ponižati! Poln zlobe in prelite krvi! In kakšne krvi! In medtem ko je Kremen govoril, je pred mojimi očmi vse plavalo; čutil sem, da trepečem po vsem životu. Pri tem je njegov glas postajal močnejši in močnejši. Ves je zagorel, dvignil glavo, pogledal v altar

in spravljal iz sebe nova in nova zlo dejstva. Komaj četrtrtino tega, kar je povedal, je pred sodiščem priznal in že zato so mu prisodili dosmrtno ječo. Poglavitne reči pa ni nihče vedel; ostala je neodkrita. Slednjič je Kremen končal in obmolknil.

— Si vse povedal in nič prikril?

— Vse, česar se spominjam.

— Torej, sem rekel, zdaj pojdi. Jutri pred sveto mašo pridi spet. Morda se medtem še spomniš česa, kar si pozabil.

Pri teh besedah me je kaj čudno pogledal; nekaj njegove stare zlobe je zablislilo v tem pogledu. Potem se je obrnil in šel.

Vso noč nisem mogel spati. Pre-mišljeval sem, ali naj Kremenu dam odvezo in ga pripustim k svetemu obhajilu. Obenem pa sem čutil — če mu odrečem, bo postal še slabši in hudobnejši in njegovo jetništvo se že bliža kraju. Zjutraj sem bil ves šibak, bilo je, ko da bi bila kri, ki jo je Kremen pretil, padla name. Bal sem se, da pri božji službi ne bom vzdržal. Pa sem se premagal in šel. Ko sem stopal k altarju, je bil Kremen koj za menoj. Spet me je zgrabil strah; moral sem o odvezi odločiti in nisem zmožal priti do jasne misli. Ko hočem seči po križu, mi roke zatrepečejo in pred mano stoji Kremen. V obraz je ves bled, oči upira v tla. In spet, ko tedaj na dvorišču, sem sledil hipnemu navdahnjenju. Poklical sem Kremen, in rekel, naj poklekne in mu podelil odvezo.

— Pojdi, sem rekel potem, zdaj se moreš, zdaj se smeš obhajati.

— Dovolite mi, da bom tu pri sveti maši, je zaprosil.

Seveda. Ko je prišel čas za sveto obhajilo, sem prinesel izza altarja kelih. Tudi Kremen je zdaj šel iz altarnega prostora in se postavil ob strani, prav blizu. Podelil sem sv. obhajilo vsem, le on ni prišel.

— No, pridi tudi ti, sem se obrnil k njemu.

Trepetal je po vsem životu, se približal in z močnim, daleč slišnim glasom vprašal:

— Ali mi res daš sveto obhajilo?

In še enkrat sem ponovil:

— Pridi!

Padel je pred kelihom na kolena.

— Nisem verjel, da me pripustiš.

Prišel sem, da te ubijem. Ta nož sem prinesel zato s sabo.

Pri teh besedah je potegnil nož in ga položil predme.

— In če mi odpustiš in me pripustiš k svetemu obhajilu, moja spoved samo pred teboj ne zadostuje. Vsi naj vejo, kakšno breme grehov si mi odzvel. Čutje, bratje!

In pred vsemi je še enkrat priznal svoje grehe. Med njimi je bil tudi najhujši zločin, umor lastne matere, za katerega ni bil zvedel nihče. Ubil jo je v prepiru. Mati je imela v hiši skrit denar in Kremen ga je od nje zahteval. Besedo za besedo je povedal, kako je mater zgrabil, jo visoko dvignil in z vso močjo treščil ob tla in kako je s senci zadela ob peč. Šel je ven k sosеду, ne da bi kaj več mislil na to. Tri ure pozneje je pritekla neka znanika, mu zaklicala: »Tvoja mati je padla s peči in se smrtno pobila.« Tako so vsi mislili; o umoru ni bilo govora.

— S tem se je vse začelo, je priznaval Kremen dalje, — za izpoved nisem imel moči, pozabiti pa tudi nisem mogel. Žalost in zloba sta me prevzela. Skušal sem utopiti spomin v vinu, pa je bilo še slabše. In potem sem začutil, da za pošteno življenje nisem več sposoben, in sem postal ropar. Ubijal sem zavoljo denarja, ubijal sem tudi zato, da v novi krvi najdem pozabljenje. In takrat, na dvorišču — pri teh besedah je pokazal name — bi bil tudi njega pred vašimi očmi ubil, če me ne bi bil spomnil na mojo mater. Prvič po tridesetih letih mi je človek spregovoril o njej in bilo mi je, kakor da bi me s tem kdo bil pozvezal.

Težko je popisati, kako so njegove besede v cerkvi učinkovale. Mnogi so jokali. Jaz sem komaj imel moči, da sem vzdržal do konca. Tudi ne vem več, kako sem ga tedaj obhajal.

Nekaj dni pozneje sem srečal Kremena na jetniškem dvorišču.

— Nekaj nameravam, me je nagošvoril.

— Kaj pa? sem ga vprašal.

Cerkvica na ruski vasi.

— Na dvorišču, kjer sem spoznal svoje grehe, hočem zidati cerkev. Denar imam*) — toda ali ga smem porabiti za to delo? Morda lepi na njem človeška kri. Saj niti ne vem, kdo mi je denar poslal.

Svetoval sem mu, naj v bodoče take denarne pošiljke odklanja in da je bolje, če porabi ta denar za zgradbo cerkve ko za kaj drugega.

Kremen je torej začel graditi na dvorišču cerkev in sojetniki so mu obljubili pomagati. Za cerkvenega zavetnika so izbrali svetega Sergija Radoneškega, mojega patrona.

— Ta me je spravil na pravo pot, je pravil Kremen.

*) Kremen je od svojih bivših roparskih tovarišev prejemal brezimne denarne pošiljke, ki jih je hranil, da si po pomiloščenju kupi hišo in zemljo.

Cerkev je prišel posvetit škof. Pri prvi službi božji je govoril o skesanem razbojniku, ki je na križu prosil Zveličarja, in je po njem imenoval svetišče: cerkev skesane g a r a z b o j n i k a. Tudi je ukazal, naj vsako leto na cerkveni praznik pojo

pesem »o skesanem razbojniku«, in sicer mesto navadne obhajilne pesmi.

Kremen zidane cerkve ni dolgo preživel. Pol leta po oproščenju za nasebitev v Sibiriji se je prehladil in vzela ga je pljučnica.

Pokopali so ga zraven cerkve.

MONS. DR. JOSIP LIČAN P. K.

Te vrste pišemo možu, ki je Goriško Mohorjevo društvo ustanovil, bil njen prvi predsednik, poglavitni pospeševatelj in branitelj.

Monsignor dr. Josip Ličan.

Msgr. dr. Josip Ličan, ki je dne 8. junija 1929. umrl v Gorici, ni bil Goričan, bil je Notranjec, doma iz Ilirske Bistrice. Vse njegovo življenje, vse njegovo delovanje je pa tako tesno združeno z zgodovino goriških Slovencev v zadnjih treh desetletjih, da ga mi goriški Slovenci lahko brez pomisleka prištevamo med enega svojih najuglednejših in najpomembnejših voditeljev.

Dr. Ličan je prišel v Gorico kot mlad študent. Tu je končal gimnazijo in bogoslovje, tu je potem služboval in razvijal svoje plodonosno delovanje. Uživel se je povsem v naše razmere in postal bistven del vsega našega gibanja. Ljubil je sicer vedno svojo ožjo domačijo tam ob Snežniku, toda vse njegovo delo, vsa njegova ustvarjajoča sila je bila posvečena goriški deželi, za katero je živel z vsem svojim plemenitim srcem.

Dr. Ličan ni bil glasen delavec. Zato njegovo ime v široki javnosti ni bilo posebno znano. Bil je tih, skromen mož, ki je pa vedno neumorno delal, priden kakor čebelica. Vsi tisti, ki so ga poznali od bliže in so imeli priliko slediti njegovemu delu, vedo, da je bil izredna osebnost. Bil je globok mislec, ki je dajal načelne smernice vsemu delu.

Rodil se je dne 31. junija 1874. v Ilirski Bistrici. Gimnazijo in bogoslovje je študiral in dokončal z odličnim uspehom v Gorici. Po posvečitvi v mašnika dne 13. julija 1897. je kaplanoval najprej dve leti v Št. Petru pri Gorici, potem eno leto na Placuti v Gorici. S 1. januarjem 1902. je postal nadškofijski tajnik pri kardinalu Missiji, kateremu je pa že po par mesecih dal zadnja sv. tolažila za pot v večnost. Potem je tajnikoval nadškofu Jordanu in pozneje do l. 1911. sedanjemu prevzvišenemu vladiki. V letih, ko je bil kaplan in tajnik, je kljub službenemu in javnemu delu, ki ga je vršil, neumorno in vestno študiral. L. 1908. je postal doktor bogoslovja. Ker so njegovi predstojniki vedeli, kako je sposoben in izobražen, so ga

že l. 1906. imenovali za izrednega profesorja v goriškem bogoslovju, leta 1909. pa za rednega profesorja. Na tem mestu je ostal do l. 1928., ko je bil radi težke bolezni na lastno prošnjo upokojen. Radi njegovega vsestranskega in zaslužnega delovanja ga je l. 1913. počastil sv. oče z naslovom komornega tajnika in monsignorja.

Globoka, neporušna vera je bila po glavnata lastnost drja. Ličana, podlaga vse njegove osebnosti. Iz te velike vere je črpal moči za vse težko delo, ki ga je vršil, in v njej je našel oporo, da ni nikdar obupal. Ta vera, združena s široko naobrazbo in z bistrim umevanjem vsakdanjega življenja, mu je omogočila, da je bil povsod, kjer je zastavil svoje moči, cel mož.

V dušnem pastirstvu je bil malo let. Vendar pa vem, da živi še mnogo Šempetercev, ki se s spoštovanjem spominjajo svojega kaplana Ličana. Tem večja vrzel je pa zazijala z izgubo drja. Ličana v zboru goriških bogoslovnih profesorjev. Bil je profesor, kakor jih je imela goriška bogoslovna le malo. Bil je res znanstvenik in vzgojitelj. Obvladal je svoje predmete do potankosti in jih znal z moderno znanstveno metodo tudi zanimivo prednašati. S svojim prikupnim predavanjem in nenavadnim znanjem je poslušalce neodoljivo pritegnil nase in jim z lahkoto razgrinjal večkrat težko tvarino. Uspehi, ki jih je dosegel kot profesor bogoslovja, so neprecenljivi. Odmev njegovih nauk, njegovih besed živi v enem celem rodu naše duhovščine.

Mož, ki je nosil v sebi toliko velike vere, a je videl okrog sebe, zunaj v življenju, toliko nevere, je takoj spoznal svojo življensko nalogo. Z vsemi silami svojega duha in srca se je posvetil širjenju kraljestva božjega na zemlji. In ustvaril si je takoj tudi svoj načrt. Kristusovo zapoved: »Pojdite in učite vse narode!« si je prikrojil za ozki delokrog, v katerega je bil postavljen: »Pojdi in uči vse: mlade in stare, bogate in revne, izobražene in neuke!« Zato ga vidimo povsod,

kjer je slovensko katoliško gibanje na Goriškem v zadnjih 30 letih kaj ustvarjalo. Z besedo in delom je vedno v prvih vrstah. S svojo širokogrudno ljubeznijo hoče zajeti vse, pomaga povsod.

Za učečo se mladino je potrebno varno zatočišče. Zato ga vidimo, kako se trudi za prospeh Alojzijevišča, kako zlasti po vojni očetovsko skrbi za obnovo zavoda. »Alozijevišču« je predsedoval od l. 1912. do l. 1926.

Za delavstvo, za socialno tlačene je treba skrbeti, njihov položaj po možnosti izboljšati. Dr. Ličan, učenec in prijatelj velikega našega socialnega delavca drja. Kreka, pri tem delu ne sme manjkati. In že vidimo, kako dr. Ličan leta in leta požrtvovalno pomaga pri Slovenskem katoliškem delavskem društvu v Gorici.

V deželi gospodari liberalizem; pod njegovim okriljem izmzgava kapitalizem ubogega deželana. Pa zadoni preko slovenskih zemelj gromki glas Krekovih »Črnih bukev«: »Kmetje, otresite se pijavk! V združništvu je vaša rešitev!« In dr. Ličan, ki je v tistih letih mlad kaplan v Št. Petru pri Gorici, gre takoj na delo in ustanovi s pomočjo vrlih mož šempetersko Kmetijsko društvo, ki je še danes eden najbolj močnih in cvetočih zavodov v deželi. Od tedaj pa do zadnje bolezni je za slovensko združništvo mnogo delal.

Ravno ko je v začetku sedanjega stoletja stopil dr. Ličan na javno pozornišče, je zaplalo v deželi novo življenje. Prejšnja brezbriznost se je umaknila silnemu pogonu proti novim smotrom; narodna zavest je vzplamtela, prebujeno ljudstvo si je hotelo z enim zamahom priboriti vse zamujeno, hrepenenje po izobrazbi se je podesetorilo. Dr. Ličan je kot dober poznavalec ljudske duše spoznal te težnje in se jih je veselil. Uvidel pa je takoj, da je treba ta pljuskajoči val ljudskega hrepenenja po izobrazbi speljati v mirno strugo zdrave načelnosti. Dve organizaciji: »Slov. krščanska socialna zveza« pred vojno in »Prosvetna zveza« po vojni sta si

postavili visoko nalogo, širiti med ljudstvom pravo, na krščanskih načelih slonečo prosveto. Obe organizaciji sta imeli v drju Ličanu vedno krepkega in odločnega sodelavca.

Glavna opora našega kulturnega in izobraževalnega dela je pa bil pred in po vojni naš katoliški tisk. Za podvig tiska si je msgr. dr. Ličan pridobil izrednih zaslug. Na tem polju si je postavil spomenike, ki bodo njegovo ime ohranili še poznim rodovom.

»Katoliškemu tiskovnemu društvu v Gorici«, ki so ga l. 1908. ustanovili sedanji krški škof dr. Srebrnič, dr. Ličan, župnik Ivan Rejec in drugi, je bil rajni monsignor močna opora. Ko je mlado katoliško gibanje začutilo potrebo po načelno jasnem, neodvisnem listu, je dr. Ličan pomagal osnovati tednik »Novi čas«, ki je v kratkem postal najvplivnejši ljudski list goriških Slovencev. Dr. Ličan je vanj pisal izvrstne načelne uvodnike. Takoj po polomu je pripravil ustanovitev »Goriške Straže«, katero je začetkom nekaj mesecev celo urejeval. Leta 1920. je zasnoval mesečnik »Mladiko«, katere prvi letnik je uredil. Ta list je bil — poleg »Zbornika« — prvi odločno načelni list po vojni.

Leta 1923. se je mons. Ličan lotil priprav za ustanovitev cerkvene bratovščine za širjenje katoliških knjig med naše ljudstvo. Pri tem delu sta mu bila najboljša pomagavca č. g. karnalski dekan Venceslav Belé in bivši poslanec Virgilij Šček. Naporu teh treh mož se moramo zahvaliti, da se je ustanovila Goriška Mohorjeva družba.

Veliko je bilo tudi delo, ki ga je izvršil za goriško nadškofijo. Koliko dobrih pobud je dal, koliko važnih nasvetov, ki so rodili veri lepe uspehe!

Pokojni monsignor je veliko pisal. Številni in važni so njegovi spisi v »Folium dioecesanum« goriške nadškofije. Predali »Primorskega lista«, »Novega časa«, mnogi verski članki in utrinki »Goriške Straže« pričajo o njegovem sodelovanju. Pisal je znanstvene članke za »Zbornik«, poljudne

za »Naš Čolnič«. V rokopisu je ostalo njegovo delo »Harmonija sv. evangeljev«, ki ga bo izdala Goriška Mohorjeva družba.

Iz vsega tega vsestranskega Ličanovega delovanja sledi samo po sebi, da je imela njegova odločna in izrazita osebnost velik vpliv na vse naše javno življenje in trenje v zadnjih desetletjih. In ni čuda! Saj dr. Ličan ni bil samo globok znanstvenik, dober profesor ter izreden in mnogostranski kulturn delavec, temveč je bil tudi bistroviden in načelen politik. Ko je ob zatonu prejšnjega in v pričetku sedanjega stoletja v ostalih slovenskih pokrajinah nastopila misel krščanske demokracije zmagovito pot, pri nas na Goriškem ni našla zaželenega odmeva. Naši takratni voditelji niso bili dostopni za pravo, zdravo demokracijo. Preko Goriške pa se je vedno bolj širil val protikrščanskega mišljenja. Tu je posegel dr. Ličan z nekaterimi prijatelji z močno roko vmes. Nastala je tako zvana mlada struja, ki si je postavila veliko in lepo nalogo: preobraziti miselnost goriškega slovenskega ljudstva po načelih krščanske demokracije. Začelo se je živahno prosvetno, socialno in zadržno gibanje po vsej deželi. Vzcvetela so izobraževalna društva, nastopili so Orli, zaživele je mladina. Največja zasluga drja Ličana v tem zmagovitem boju je bila, da je znal prikleniti duhovščino na mlado gibanje. Kot zvest Mahničev in Krekov učenec je znal duhovščini prikazati, kako duhovniški poklic zahteva, da duhovnik gre med ljudstvo, iz katerega je izšel, da dela zanj in da usmeri njegovo miselnost in delavnost po krščanskih načelih. Njegova beseda združena z velikim osebnim vplivom je žela popolen uspeh. Duhovniki so se skoro brez izjeme strinili v novem kulturno-socialnem delu in ta enotnost duhovniških vrst se tudi v povojnih letih ni zrahljala. Ta zasluga pokojnega monsignorja je pa gotovo največja, vprav zgodovinska. Kajti koliko plodnih, življenskih sadov je rodila ozka vez, ki oklepa slovenskega duhovnika in slovensko

ljudstvo, in kaj bi bilo, če bi te vezi ne bilo!

Kot človek je bil pokojni dr. Ličan blag, dobrosrčen mož, ki je vedno rad pomagal, kjer je le mogel. Njegova hiša je bila vedno gostoljubno odprta vsem številnim prijateljem in znancem in rad je pokramljal ter se od srca nasmejal v zabavni družbi, in to tudi v zadnjih letih, ko se je moral radi zelo težke bolezni tako skrbno čuvati in odreči vsem prijetnostim. Glavno vsebino njegovega življenja je pa tvorilo delo. Bil je priden kakor čebelica. Od zore do mraka je kopal čil zaklade svojega duha in si le malo kdaj privoščil nekoliko oddiha. Mogoče je ravno radi te svoje pridnosti in vestnosti tako vzljubil čebelice, katerih negi je žrtvoval mnogo svojega časa in znanja. Bil je med prvimi čebelarji na Goriškem in je o čebelarstvu napisal tudi mnogo poučnih člankov. V priznanju njegovih zaslug so ga čebelarji izvolili za predsednika

»Slovenskega čebelarskega društva« na Goriškem, kateremu je načeloval več let.

Mons. dr. Ličan je bil tudi pravi orjak v trpljenju. Bolezen, ki ga je prvič potrla že l. 1912., mu je ogražala življenja in mu zadnja leta občutno zmanjšala sile, kar se je poznalo v vsem njegovem delu. Pa spet in spet jo je rajni z jekleno voljo in s sila rednim življenjem premagal — in se takoj vrgel na delo. Naravno je, da mu je bolezen vzela precej prožnosti in skalila mnogo ur. Toda junaško in vdano je nosil svoj križ in v trpljenju zorel za nebesa. Otroška, globoka vera mu je pomagala, da je dolgo in mučno bolezen vdano prenašal.

Zdaj počiva tam na hribčku pri cerkvi v Trnovem in čaka ure, ko se bo spet snidel s svojimi prijatelji, učenci in sodelavci. Njegovo ime pa ostane neizbrisno zapisano v zgodovini slovenskega ljudstva goriške dežele.

MONS. IVAN ROJEC Mostar.

Komaj 2 leti in pol je od tega, ko smo slavili 60letnico rojstva Ivana Rojca. Takrat smo mu voščili, naj bi ga ljubi Bog ohranil v krepkem zdravju v blagor cerkve in naroda še mnogo, mnogo blagoslovljenih let.

Toda zdravja se je blagi pokojnik veselil po tem jedva še dobro leto. Poleti l. 1927. je začutil, da mu slabi srce. Le skrb in spretnost zdravnika drja. Serjuna ga je ohranjevala še do 2. septembra 1928. Ta dan ga je zadela kap. Tolminska se je zagnila v žalost.

Ivan Rojec se je rodil v Trstu dne 26. marca 1866. Oče mu je bil uslužbenec Lloyda, doma pa je bil iz Sovodenj pri Gorici. Zato se je tudi sin Ivan čutil domačina v Sovodnjah. Šole je obiskoval in dokončal v Gorici. V mašnika je bil posvečen 8. 9. 1890. Najprej je služboval kot kaplan v Solkanu, od tam se je preselil kot kurat v Bilje, odkoder je šel leta 1907. za

župnika v Miren. Končno je prišel leta 1915. za župnika in dekana v Tolmin.

Ivan Rojec se je že kot dijak in bogoslovec zelo zanimal za prosvetna, zlasti pa za socialna in gospodarska vprašanja. Mogočno je vplival nanj poznejši škof dr. Mahnič. Kot bogoslovec je bil korektor njegovega »Rimskega Katolika«. Bil je tudi osebni prijatelj drja. Kreka in le ta ga je s plodovitim vsestranskim delovanjem še bolj vzpodbujal, da je jel z veliko vnemo kmalu tudi udeleževati svoje socialno-gospodarske načrte v prid ljudstva.

Kakor je bil mož širokega obzorja, a tudi velike energije in kremenitega značaja, je bilo tudi njegovo delovanje velikopotezno; boril se je za dosego svojih smotrov z veliko vnemo in vztrajnostjo ter premagal pri tem nešteto hudih zaprek.

Njegov vzor je bilo združništvo v prid trpečim delavskim stanovom. Prvo njegovo veliko delo je bila usta-

Monsignor Ivan Rojec.

novitev »Zadružne opekarne« v Biljah leta 1898. Ž njo je hotel razširiti in okrepiti opekarsko industrijo, pa tudi dejansko izvesti načelo, naj bo posestnik glinastega zemljišča in delavec opekar ob enem tudi podjetnik in gospodar opekarne. Mimogrede bodi omenjeno, da je Ivan Rojec zgradil in uredil tudi cvetočo nadškofijsko opekarno na Dombravi pri Prvačini.

Druga velikega vprašanja se je Ivan Rojec lotil leta 1907. kot župnik v Mirnu. Tam in v bližnji okolici se peča pretežna večina prebivalstva s čevljarstvo obrtjo. A vsi ti čevljarji so delali le na naročila in račun nekaterih podjetnikov, ki so jih plačevali, kakor so pač mogli in hoteli. A ker so bili tudi ti delodajavci večinoma gospodarsko šibki in v rokah višjih, židovskih oderuhov, je pretila nevarnost, da pridejo delavci prej ali slej še ob ta pičli zaslužek. Šlo je za obstanek

skoraj vse velike župnije in okolice. In da prepreči to nesrečo ter da izboljša delavcem borno stanje, ustanovi župnik Ivan Rojec z velikanskim rizikom in silno odgovornostjo »Čevljarstvo zadrugo«. Sezida veliko združno poslopje, poleg njega pa vzoren prosvetni dom. Da bi opisal vse nadčloveške trude in boje, denarne in druge žrtve, ki jih je moral premagovati idealni mož leta in leta, skoraj brez upa na zmago, bi moral napisati celo knjigo!

Ivan Rojec je ustanovil tudi »Posojilnico« v Biljah, bil s pokojnim monsignorjem drjem Ličanom med soustanovniki krepkega »Kmetijskega društva« v Šempetru in se je po goriški okolici sploh udeleževal vsega narodno-gospodarskega in prosvetnega delovanja.

Sad njegove gorečnosti in truda je tudi, da so znamenito božjo pot na Gradu pri Mirnu prevzeli misijonarji. Dotlej je bila v oskrbi župnije. To je njegovo največje in trajno delo, ves lepomembno za vse Primorje. Omenjamo tudi, da se je mons. Rojec čvrsto udeleževal tudi na političnem polju. Bil je vnet načelnik Slov. ljudske stranke ter večleten poslanec v goriškem deželnem zboru. V boju s svojimi političnimi nasprotniki je bil načelen, odločen, a vselej ljubezniv in šaljiv. Zoprna mu je bila neznačajna hinavščina in vsako načelno polovičarstvo v politiki. Bil je zvest sobojevnik v taboru mlade krščansko-socialne stranke. Njegovo vnetost za versko probujo ljudstva izpričujejo krasno uspeli evharistični kongresi v Tolminu ter živahno versko življenje v raznih cerkvenih družbah. Mons. Rojec je kazal vedno globoko razumevanje in zanimanje za prosvetno gibanje v naših katoliških društvih.

Kakor povsod, je bil Ivan Rojec zelo delaven zlasti v vojnem času. Nevenljive so njegove zasluge za uboge begunce. Kot škofijski komisar je večkrat prepotoval in obiskal vsa begunska taborišča Primorcev: Slovencev in Italijanov, tja gori do češke Prage, delil med begunci podpore in

neumorno posredoval zanje na Dunaju pri ministrstvih in pri drugih oblastnih oblastnih. Ko je moral zapustiti Tolmin, se je nastanil na bližnjem Lubinju, kasneje pa v tolminskih grapah v Zadlazu v najskromnejših razmerah in bil večkrat v smrtni nevarnosti. Spominjam se, da je leta 1916. po parkrat na teden hodil iz Zadlaza v Tolmin maševati v kapelico sv. Antona, ki je bila komaj dober streljaj od strelskih jarkov. Po maši pa je v tej kapelici zbiral otroke ter jih učil krščanskega nauka. Nikdar tudi ne pozabimo njegovih posredovanj pri vojnem poveljstvu, da ni izganjalo ljudstva, in njegova zasluga je, da niso bile vasi po tolminskih grapah sploh nikdar izpraznjene ter so se tako obvarovale izropanja od nemških čet.

Po končani vojni se je Ivan Rojec takoj vrnil v Tolmin, sam za silo popravil cerkev in sebi skromno stanovanje ter bil duša obnovitvenemu uradu. Z italijanskimi vojaškimi in civilnimi oblastnjami je občeval vedno spoštljivo in korektno ter nastopal vedno za čast in dobrobit ljudstva tako, da je pri vseh vzbujal spoštovanje. Oblastnije so videle pač, da je vseskozi pravičen in takten, in nikdar mu ne pozabijo, kar je dobrega storil zlasti ubogim italijanskim vojnim ujetnikom l. 1917. Avstrijska in nemška vojaška poveljstva niso namreč z njimi kaj lepo ravnala in zato je dekan Ivan Rojec nastopal proti njim z vso odločnostjo. Posredoval je tudi, da je moglo na stotine vojnih ujetnikov takoj obvestiti svoje o svojem ujetništvu; pošiljal je njihova imena in naslove kar naravnost v Vatikan in le-ta jih je brž objavljaval v časopisih. Zapisano ni najbrž nikjer in zato bodi vsaj tu na tem mestu, da se otme pozabi. Poleg tega pa še naslednje v spomin tudi že pokojnega župnika *Janeza Kokošarja*. Trije smo bili takrat. Pokojni dekan mons. Rojec, pok. župnik Janez Kokošar na Grahovem pa jaz v Oblokah in Hudijužni. Polne roke dela smo imeli z ubogimi vojnimi ujetniki, vsak v svojem okolišu in v skupnih, čisto zelo burnih nastopih pri vojaških in

drugih oblastvih. Odločno smo zahtevali, da so dobivali izmučeni italijanski ujetniki na strašnih pohodih in v sila neugodnem vremenu vsaj nekaj hrane, oddiha in počitka ter da Avstrijci niso gonili obolelih dalje. Umirajoče smo prevedovali, tolažili, umrle pokopavali in tako po možnosti lajšali veliko gorje. Tudi midva z g. Kokošarjem sva med ujetniki nabirala naslove in sporočila — tudi zadnja sporočila — v domovino — v Italijo; odpošiljal jih je pa mons. Rojec. — Takoj ob prihodu italijanskih čet in sploh, kadar ni bilo v Tolminu vojnih kuratov, je rajni dekan s svojima kaplanoma oskrboval vojaštvu službo božjo in spovedovanje.

Ivan Rojec je imel vedno pazno oko za učiteljske v Tolminu in skrbel tudi s svojima pomočnikoma za pouk krščanskega nauka na tej važni šoli, čeprav je bil *brezplačen* in ni po zakonu predpisan. — Za v vojni padle iz tolminske župnije je napravil pred cerkvijo krasen spomenik. Blagi pokojnik je slutil, da bo umrl v Tolminu. Na spomeniku je prihranil zase prazen prostor. Zdaj je tudi sam napisan med »v vojni padlimi«. — Takoj po končani vojni je ustanovil Marijino družbo za dekleta, kasneje še za matere, ki se mogočno razvijati, in sploh skrbel z vso vnemo v družbi svojih vnetih in marljivih kaplanov za procvit verskega življenja v cerkvi in izven cerkve.

Za našete in druge zasluge je prejel Ivan Rojec leta 1921. zasluženostno častno odlikovanje monsignora, ko je postal častni kanonik prvostolnega goriškega kapiteljna. Na to je bilo po pravici ponosno vse ljudstvo in dekanijska duhovščina.

Vse njegovo življenje je bilo delaven dan. Njegovo delovanje v kulturnem in zlasti socialno-gospodarskem oziru je posegalo tako globoko v življenje našega ljudstva, da mu je tudi v zgodovini našega naroda zagotovljeno častno mesto in časten, hvaležen spomin, pri pravičnem Bogu pa večno plačilo za nesebično ljubezen.

OTROCI, UGANITE!

Kaj beži brez nog,
a grabi brez rok?

Kaj šest mesecev bdi
in šest mesecev spi?

Ko vojvoda vodo pije,
se nad njim zastava vije.

* * *

O dobrotno, zlato, milo!
Kod si celo noč hodilo?
Brzo, brzo sem letelo,
pol sveta s tolažbo grelo.

Žena je — po vodi
neprestano brodi,
brodi neprestano
z nogo neoprano.

* * *

Te uganke so iz lepe knjige »Narodne za-
gonetke«, ki jo je po zbirki Vuka Karadžića
priredil Alojzij Gradnik. Izšla je v Katoliški
knjigarni v Gorici.

USPAVANKE.

1.

Nina, nana, nena,
veja je zelena,
a na veji jabolka,
jabolka rumena.
Priletela ptičica,
vejo je zazibala,
jabolka je pala,
Anka jo pobrala.

2.

Nina, nana, ninana,
v vrtu cvete gartroža,
na gartroži pisana
pa sedi polončica.
Polončica frfota,
ne boji se deteta,
na ročico zleta
s pisanega cveta.

NA POTOKU.

»Dobro jutro, botra Špela,
kaj pri vas so zdravi vsi?«

»Po navadi, draga Jela,
hvala, zdravi, kaj pa vi?«

»Kaj pa dela mala deca?

Ji je ata kaj poslal?«

»Pa prav danes se je vrnil,
a kolačev ni še dal.«

»Kakšno pa bo danes delo?«

»Danes bomo trli lan.«

»Kaj pa dela muca-maca?«

»Ona prede celi dan.«

»Pa imate kakšno punčko?«

»Imam, draga, samo dve.«

»Zbogom, botra!« »Zbogom, draga,
pa lepo pozdravi vse!«

PA ČEGAVA SI, TI MALA?

Pa čegava si, ti mala?

To bi mi hoteli znati:

Kakšno je ime očetu
in kako se zove mati?

Ali res imaš dve leti?

Kaj, da jih imaš že preko?

Pa ti dajejo še z žličko,
ali sama piješ mleko?

Kaj, se pa kaj rada kopaš,

ali mar bojiš se vode?

Si-li zmerom dobra, pridna?

Te kedaj jeziček bode?

Kaj nikoli te ne bode?

Kaj nikoli ne brbljaš?

Morda pa molčiš zato le,
ker nas prav še ne poznaš.

Pa znabiti, da molčiš le,

tudi kadar si prav sama;

morda znaš le govoriti:

»ata, ata, mama, mama.«

MALI BRATEC.

Prišel bratec, mali Jure,
do očetove je ure.

Ura pa je vsa od zláta
in ima kar dvojna vrata.

Joj, to pa je res lepo!

Če nastaviš jo na uho,
uho ti je kakor gluho.

Čuješ samo: tika-teka!
Bratec misli: hoče mleka.

Joj, kako pa bi to šlo?

S sladkim mlekom jo zalije,
ura pije, pije, pije.

Bratec misli: Ej, je zvita,
zdaj molči, ko je že sita,

ko več nima praznih čev!

Prime pisker in naloka
tudi sam se tega soka.

Zdaj molčita kar oba.

A ko oče bo doma,

bo naš Jurček mašo pel.

PO GOSTIJI.

Žabec sta in žaba
na večerji bila.

Tam sta mnogo jedla,
a še več sta pila.

Žaba žrla muhe
je do bele zore,
trebuh se ji napne,
dihati ne more.

Reče žaba žabcu:

»Zdaj še te nadloge!

Vidiš, ne neso me
moje šibke noge.«

Žabec odgovarja:

»Težko tudi meni,
ali prej pomagal
bom pač svoji ženi.«

Pa se ji približa,
vzame štuporamo,
in vso pot do doma
godrnjavsa samo.

Na Kitajskem, saj veš, je cesar Kitajec in vsi, ki jih ima okoli sebe, so tudi Kitajci. Sicer je že mnogo let tega, toda prav zato je vredno truda, slišati povest, preden se pozabi. Cesarjev grad je bil najveličastnejši na svetu, čisto cel iz finega, zelo dragocenega, a tako krhkega porcelana, da je bilo nevarno se ga dotakniti, da se je bilo treba zelo paziti. V vrtu pa je človek videl najčudovitejše cvetlice; na najlepše pa so bili privezani srebrni zvončki, ki so peli, da ni bilo moč iti mimo, ne da bi človek opazil cvetlice. Da, v cesarjevem vrtu je bilo vse izvrstno premišljeno. Razprostiral pa se je tako daleč, da sam vrtnar ni poznal njegovega konca. Kdor je šel kar naprej, je prišel v najsijajnejši gozd z visokimi drevesi in globokimi jezeri. Gozd se je vlekel naravnost doli do morja, ki je bilo modro in globoko; velike ladje so lahko prijadrle prav pod veje dreves in v teh je stanoval slavček, ki je tako lepo pel, da je celo ubogi ribič, ki je vendar imel mnogo drugega dela, tiho obstal in poslušal, kadar se je ponoči odpeljal na morje, da bi vrgel ribjo mrežo, in je potem slišal slavčka. »Moj Bog, kako je to lepo!« je rekel; toda moral je paziti na svoje stvari in je pri tem pozabil na ptiča. Toda kadar je ta v naslednji noči zopet pel in je ribič prišel tja, je rekel isto: »Moj Bog, kako je to lepo!«

Iz vseh dežel sveta so prihajali potniki v cesarjevo mesto in občudovali mesto, grad in vrt. Ko so pa zaslišali slavčka, so vsi rekli: »To je pa vendar najboljšo!«

Ko so potniki prišli domov, so o tem pripovedovali; in učenjaki so napisali mnogo knjig o mestu, gradu in vrtu. Pa tudi slavčka niso pozabili; njega so najbolj slavili; tisti pa, ki so znali pesniti, so pisali najlepše pesmi o slavčku v gozdu ob globokem morju.

Knjige so hitele po svetu in nekaj jih je prišlo nekdam tudi k cesarju. Sedel je v svojem zlatem stolu in

bral in bral; vsak trenutek je pokimal z glavo, kajti veselilo ga je brati krasne opise mesta, gradu in vrta. »Slavček je pa vendar najboljši!« je stalo tam zapisano.

»Kaj je to?« je rekel cesar. »Slavčka pa čisto nič ne poznam. Ali je tak ptič v mojem cesarstvu in celo v mojem vrtu? Tega nisem nikdar slišal! Da izvem kaj takega šele iz knjig!«

In nato je poklical svojega viteza. Ta je bil tako imeniten, da ni, kadar si je kdo, ki je bil manj kot on, upal z njim govoriti ali ga po čem vprašati, nič drugega odgovoril kot: »P!« in to ni nič pomenilo.

»Tu mora biti vendar nek skrajno čudovit ptič, ki se imenuje slavček,« je rekel cesar. »Pravijo, da je to najboljša stvar v moji veliki državi. Zakaj mi ni nikdar nihče o tem kaj povedal?«

»Prej nisem nikdar slišal, da bi ga kdo imenoval,« je rekel vitez. »Na dvoru ni bil nikdar predstavljen.«

»Hočem, da pride drevi sem in da poje pred menoj!« je rekel cesar. »Ves svet ve, kaj imam, samo jaz ne vem!«

»Prej nisem nikdar slišal, da bi ga kdo imenoval,« je rekel vitez. »Iskal ga bom, našel ga bom!« —

Toda kje ga najti? Vitez je letal gori in doli po stopnicah, po sobah in hodnikih, toda nihče izmed tistih, na katere je zadel, ni nikdar slišal govoriti o slavčku. In vitez je tekkel zopet k cesarju in rekel, da je to prav gotovo bajka tistih, ki pišejo knjige. »Vaše cesarsko Veličanstvo ne more verjeti, kaj vse pišejo! To so izmišljotine in nekaj, kar imenujejo črna umetnost.«

»Toda knjigo, v kateri sem to bral,« je rekel cesar, »mi je poslal velemočni japonski cesar in torej ne more biti neresnična. Slavčka hočem slišati! Drevi mora biti tukaj! To je moja najvišja milost! In ako ne pride, bom dal po večerji ves dvor pretpeti.«

»Tsing pe!« je rekel vitez in zopet tekkel gori in doli, po vseh stopnicah,

po vseh dvorinah in hodnikih; in pol dvora je tekalo z njim, kajti nihče ni maral, da bi ga pretepli. Bilo je veliko vpraševanje po čudovitem slavčku, ki ga je poznal ves svet, samo na dvoru nihče.

Končno so naleteli na ubogo, majhno deklico v kuhinji. Ta je rekla: »Moj Bog, slavčka prav dobro poznam; da, kako zna peti! Dovoljenje imam, da smem vsak večer nesti svoji ubogi, bolni materi domov ostanke z mize. Mati stanuje doli ob obali; in kadar se vračam, kadar sem trudna in počivam v gozdu, slišim slavčka, ko poje! Pri tem mi pridejo solze v oči in mi je, kot da me moja mati poljublja.«

»Kuharica mala,« je rekel vitez, »preskrbel ti bom mesto v kuhinji in dovoljenje, da boš smela videti cesarja pri jedi, ako nas moreš peljati k slavčku, ki je za drevi napovedan.«

In tako so šli vsi ven v gozd, kjer je slavček po navadi pel; pol dvora je šlo. Ko so bili že precej daleč, je neka krava začela mukati.

»Oh!« so rekli dvorni plemiči, »sedaj ga pa imamo. Čudovita moč je v tako majhni živali. To sem gotovo že prej slišal.«

»Ne, to so krave, ki mukajo,« je rekla mala kuharica. »Od kraja smo še precej oddaljeni.«

Tedaj so zakrakale žabe v močvirju.

»Sijajno!« je rekel kitajski dvorni pridigar. »Sedaj ga slišim; zvoní prav kot majhni cerkveni zvonci.«

»Ne, to so žabe!« je rekla mala kuharica. »Toda sedaj se mi zdi, da ga bomo kmalu zaslišali.«

Tedaj je začel peti slavček.

»To je slavček,« je rekla mala deklica. »Čujte, čujte! Tu sedi!« In pokazala je majhnega sivega ptiča gori v vejah.

»Ali je mogoče!« je rekel vitez. »Takega bi si ne bil nikoli predstavljal. Kako je preprost! Gotovo je svojo barvo radi tega izgubil, ker vidi toliko imenitnih ljudi okoli sebe.«

»Slavček mali!« je mala kuharica glasno zaklicala, »naš premilostivi cesar želi, da bi pred njim peli!«

»Z največjim veseljem,« je rekel slavček in pel, da je bilo veselje.

»To zveni kot stekleni zvončki,« je rekel vitez. »In glejte malo grlo, kako dela! Čudno je, da ga prej nismo nikdar čuli. Na dvoru bo dosegla velik succès (uspeh).«

»Ali naj še enkrat pojem pred cesarjem?« je vprašal slavček, ki je mislil, da je tudi cesar navzoč.

»Moj izvrstni mali slavček!« je rekel vitez, »v veliko veselje mi je, da vas vabim k dvorni slavnosti drevi, kjer boste s svojim prekrasnim petjem očarali Njegovo visoko cesarsko milost!«

»Najbolje se poslušaj v zelenju!« je rekel slavček; vendar pa je rad šel z njimi, ko je slišal, da želi cesar.

Na dvoru je bilo vse sijajno ozaljšano. Stene in tla, ki so bile iz porcelana, so se bliščale v žarkih mnogih tisočev zlatih svetilk; po dvorinah so bile postavljene najlepše cvetlice, ki so znale prav zvončkljati. Bilo je tekanja in prepah in vsi zvončki so zvonili, tako da človek lastne besede ni mogel slišati.

Sredi velike dvorane, kjer je sedel cesar, je bila postavljena zlata palica, na kateri naj bi slavček pel. Ves dvor je bil tukaj in mala kuharica je dobila dovoljenje, da sme stati za vrati, ker je sedaj dobila naslov dejanske dvorne kuharice. Vsi so bili v svojem največjem lišpu in vsi so gledali majhnega sivega ptiča, ki mu je cesar pokimal.

Slavček je pel tako krasno, da so cesarju stopile solze v oči in so tekle po licih; tedaj je slavček še lepše pel. Šlo je prav do srca. Cesar je bil tako vesel, da je rekel, da sme slavček nositi njegovo zlato copato okoli vratu. Toda slavček se je zahvalil; dovolj plačila je prejel.

»Videl sem solze v cesarjevih očeh, to mi je največji zaklad! Cesarske solze imajo posebno moč. Bog ve, da sem dovolj poplačan.« Nato je zopet pel s svojim sladkim krasnim glasom.

»To je najljubeznivejše koketiranje, kar jih poznam,« so rekle gospe na okoli in potem so vzele vodo v usta, da bi klokale, kadar bi kdo z njimi go-

voril. Mislile so, da so tudi one slavčki. Da, sluge in sobarice so dali javiti, da so tudi oni zadovoljni; to mnogo pove, kajti najtežje je te zadovoljiti. Skratka, slavček je resnično dosegel uspeh.

Ostati je moral na dvoru; dobil je svojo lastno kletko in svobodo, da je smel dvakrat podnevi in enkrat ponoči iti se sprehajat. Dali so mu dvanajst služabnikov, katerih vsak mu je ovil svileno vrvico okoli noge in jo zelo trdno držal. Pri takem izletu ni bilo prav nobene zabave.

Vse mesto je govorilo o čudovitem ptiču in če sta se dva srečala, ni prvi rekel nič drugega kot »slavček« in drugi je rekel »ček!« In potem sta vzdihnili in se razumela. Da, enajst branjevskih otrok so imenovali po njem, toda nobeden od njih ni imel glasu v grlu. —

Nekega dne je cesar prejel velik zavej, na katerem je stalo zapisano: »Slavček«.

»Tu imamo novo knjigo o našem slavnem ptiču,« je rekel cesar. Toda ni bila knjiga, temveč majhna umetnina, ki je ležala v škatli: umeten slavček, ki je bil živemu čisto podoben, samo da so bili povsod vanj vdeleni diamanti, rubini in safiri. Ako so umetnega ptiča navili, je znal peti eno izmed pesmi, ki jih je pravi ptič pel; potem pa je mahal z repom gori in doli in se svetil od srebra in zlata. Okoli vratu pa mu je visel majhen trak, na katerem je bilo napisano: »Slavček japonskega cesarja je reven nasproti slavčku kitajskega cesarja.«

»To je krasno!« so rekli vsi; tisti pa, ki je umetnega ptiča prinesel, je takoj dobil naslov: cesarski nadprinašalec slavčkov.

»Sedaj morata skupaj peti; kakšen dvospev bo to!«

In tako sta morala skupaj peti; skladati se pa ni hotelo, kajti pravi slavček je pel po svoje, umetnemu ptiču je pa šlo na valčke. »Ta ni kriv,« je rekel učitelj glasbe; »ta je posebno trden v taktu in čisto po moji šoli.« Tedaj je moral umetni ptič sam peti. Dosegel je prav tak uspeh kot pravi in

potem je bil vendar mnogo lepši: svetil se je kot zapestnice in prsne igle.

Triintridesetkrat je pel isto pesem in vendar ni bil truden. Ljudje bi ga bili radi zopet nanovo poslušali, toda cesar je menil, da naj tudi živi slavček kaj zapoje. — — — Toda kje je bil ta? Nihče ni opazil, da je skozi odprto okno zletel v svoje zelene gozdove.

»Kaj pa je to?« je rekel cesar. In vsi dvorjani so zabavljali in rekli, da je slavček skrajno nehvaležna žival. »Najboljšega ptiča pa vendar imamo!« so rekli; in tako je moral umetni ptič zopet peti in to je bilo štiriintridesetič, da so slišali isto pesem. Kljub temu je pa še niso znali na pamet; bila je pretežka. In učitelj glasbe je ptiča izredno hvalil; da, zagotavljal je, da je boljši kot kak slavček, ne samo, kar zadeva obleko in prekrasne diamante, temveč tudi notranje.

»Kajti glejte, gospoda, predvsem cesar! Pri pravem slavčku človek nikdar ne more izračunati kaj bo prišlo; pri umetnem ptiču je pa vse določeno. Lahko ga razložite, lahko ga odprete in pokažete ljudem, kako valji ležijo, kako gredo in kako sledi vse drugo drugemu!«

»To so tudi naše misli!« so rekli vsi in učitelj glasbe je dobil dovoljenje, da bo prihodnjo soboto smel ljudstvu pokazati ptiča. Tudi peti naj ga slišijo, je ukazal cesar. In slišali so ga; in bili so tako zadovoljni, kot da so se opili čaja, to je namreč kitajsko; vsi so rekli: »Oh!« in so držali kazalce kvišku in pri tem kimali. Ubogi ribiči pa, ki so slišali pravega slavčka, so rekli: »To zveni precej lepo; tudi napravi so si podobni; toda nekaj manjka, ne vem kaj!«

Pravega slavčka pa so izgnali iz dežele in države.

Umetni ptič je imel svoje mesto na svileni blazini tik pri cesarjevi postelji; vsi darovi, ki jih je prejel, zlato in dragi kamni, so ležali okoli, v naslovu se je pa povzpел do »Visokocesarskega poobednega pevca«, v vrsti pa do številke ena na levi strani. Cesar je namreč smatral tisto stran, na

kateri je srce, za imenitnejšo in srce je tudi pri cesarjih na levi strani. Učitelj glasbe je pa napisal knjigo v pet in dvajsetih zvezkih o umetnem ptiču; bila je tako učena in dolga, polna najtežjih kitajskih besed, da so vsi ljudje rekli, da so jo brali, kajti sicer bi jih imeli za neumne.

Tako je šlo celo leto. Cesar, dvor in vsi drugi Kitajci so znali na pamet vsak klock v petju umetnega ptiča. Pa prav radi tega jim je sedaj še najbolj ugajal; lahko so peli z njim in to so tudi storili. Cestni pobalini so peli »Cicici! Klock, klock, klock!« in prav tako je pel cesar. Da, to je bilo gotovo krasno!

Nekega večera pa, ko je umetni ptič najbolje pel in je cesar ležal v postelji in poslušal, je v ptiču reklo »Švup«. Ne-

kaj je regnilo! »Brrr!« vsa kolesa so tekla, potem se je muzika ustavila.

Cesar je takoj skočil iz postelje in dal poklicati svojega osebnega zdravnika; toda kaj je ta mogel pomagati! Potem so poslali po urarja in po mnogem govorjenju in pregledovanju je spravil ptiča nekoliko v red; rekel pa je, da ga je treba varovati, kajti jezički da so izrabljeni in da je nemogoče, nove tako vstaviti, da bi godba bila gotova. Žalost je bila sedaj velika. Umetni ptič je smel samo enkrat na leto peti in že to je bilo skoraj preveč. Potem pa je učitelj glasbe imel majhen govor, poln vsebine težkih besed, in rekel, da je prav tako dober kot prej; nato je bil prav tako dober kot prej.

Pet let je preteklo in dežela se je zavila v veliko žalost. Kitajci so cesar-

ja pravzaprav vsi radi imeli in sedaj je bil bolan in rekli so, da ne bo več dolgo živel.

Ze je bil izbran novi cesar in ljudstvo je stalo zunaj na cesti in vprašalo viteza, kako gre njihovemu staremu cesarju.

»P!« je rekel vitez in zmajal z glavo.

V cirkusu: »Mi smo pajacil«

Cesar je ležal v svoji veliki, sijajni postelji mrzel in bled; ves dvor je mislil, da je mrtev, in vsak je tekleno zdravljat novega cesarja. Sobarji so tekli ven, da bi o tem klepetali, in sobarice so imele pri kavi veliko družbo. Povsod v vseh sobah in hodnikih je bilo položeno sukno, da bi ne bilo slišati nobene stopinje, in zato je bilo vse tiho, čisto tiho. Toda cesar še ni bil mrtev; trd in bled je ležal v prekrasni postelji z dolgimi žametastimi zavesami in težkimi zlatimi čopi. Visoko gori pa je bilo odprto okno in luna je sijala na cesarja in na umetnega ptiča.

Ubogi cesar je komaj mogel dihati; bilo mu je, kot da bi nekaj sedelo na njegovih prsih; odprl je oči in takrat je videl, da sedi smrt na njegovih pr-

sih in da si je njegovo zlato krono dela na glavo in da drži v eni roki cesarjevo zlato sabljo, v drugi pa njegovo prekrasno zastavo. In vse na-

»Tega nisem vedel!« je rekel cesar. »Godba! Godba! Veliki kitajski boben!« je zaklical, »da mi ne bo treba poslušati, kar pravijo!«

Janezek se igra.

okoli so iz gub velikih žametastih zaves gledale čudovite glave, nekatere grde, druge ljubke in mile. To so bila sama cesarjeva slaba in dobra dela, ki so ga gledala sedaj, ko mu je smrt sedela na srcu.

»Ali se spominjaš tega?« so šepetali drug za drugim. »Ali se spominjaš tega?« In potem so mu toliko pripovedovali, da mu je pot curkoma lil s čela.

Nadaljevali so in smrt je kot kak Kitajec k vsemu prikimala, kar so rekli.

»Godba! Godba!« je kričal cesar. »Ti mali, krasni, zlati ptič! Poj vendar, poj! Saj sem ti dal zlata in dragocenosti; celo svojo zlato copato sem ti obesil okoli vratu; poj vendar, poj!«

Ptič pa je stal tiho; nikogar ni bilo, ki bi ga navil, sicer pa ni pel; smrt pa

je kar naprej buljila v cesarja s svojimi velikimi votlimi očmi; in tiho je bilo, strašno tiho!

Zdajci pa je od okna sem zazvenelo najlepše petje; mali, živi slavček je sedel zunaj na veji. Slišal je o stiski svojega cesarja in je prišel, da bi mu pel o tolažbi in upanju. In ko je pel, so strahovi vedno bolj bledeli, kri je šla vedno hitreje po cesarjevih slabotnih udih in celo smrt je prisluhnila in rekla: »Nadaljuj, mali slavček! Nadaljuj!«

»Da, ali mi hočeš dati krasno zlato sabljo? Ali mi hočeš dati bogato zastavo? Ali mi hočeš dati cesarjevo krono?«

In smrt je za vsako pesem dala eno dragocenost; slavček pa je še vedno pel; pel je o tihi božji njivi, kjer rasejo bele rože, kjer duhti lipovka in kjer se sveža trava namaka s solzami ostalih. Tedaj je smrt zahrepenela po svojem vrtu in odplavala kot mrzla, bela megla skozi okno.

»Hvala, hvala!« je rekel cesar. »Ti nebeški, mali ptič! Saj te poznam! Izgnal sem te iz svoje dežele in države. In vendar si s petjem pregnal od moje postelje vse hudobne obraze, spodil smrt z mojega srca! Kako naj te poplačam?«

»Si me že poplačal!« je rekel slavček. »Tvojim očem sem izvabil solze, ko sem prvič pel. Tega nikdar ne pozabim. To so biseri, ki razveseljujejo pevčevo srce. — Sedaj pa spi in postani zopet svež in močan. Nekaj ti bom zapel.«

In pel je in cesar je sladko zaspal. Ah, kako milo in blagodejno je bilo spanje!

Ko se je okrepčan in zdrav zbudil, je solnce sijalo skozi okno k njemu. Nobeden od njegovih služabnikov se še ni bil vrnil, kajti mislili so, da je mrtev; samo slavček je še sedel pri njem in pel.

»Vedno moraš ostati pri meni!« je rekel cesar. »Pel boš samo, kadar boš sam hotel, umetnega ptiča bom pa razbil na tisoč kosov.«

»Nikar ne stori tega!« je rekel slavček. »Saj je naredil dosti dobrega, do-

kler je mogel. Ohrani ga kot doslej! Jaz pa ne morem v gradu narediti gnezda in v njem stanovati; dovoli mi pa, da smem priti, kadar mi bo ugažalo; sedel bom zvečer na veji tam pri oknu in ti kaj pel, da boš lahko vesel in poln misli hkrati. Pel bom o srečnih in o tistih, ki trpijo. Pel bom o slabem in dobrem, ki je okoli tebe skrito. Mali ptič pevec leta daleč naokoli, k ubogemu ribiču, pod kmetiško streho, k vsakemu, ki je daleč od tebe in tvojega dvora. Tvoje srce bolj ljubim kot tvojo krono in vendar ima krona nek duh po nečem svetem okoli sebe. — Prišel bom in ti bom kaj zapel. — Nekaj mi pa moraš obljubiti.« —

»Vse!« je rekel cesar in stal tam v svoji cesarski opravi, ki jo je sam oblekel, in pritiskal sabljo, ki je bila težka od zlata, na svoje srce.

»Nekaj te prosim! Nikomur ne pravi, da imaš majhnega ptiča, ki ti vse pove; potem se ti bo še boljše godilo.«

Nato je slavček odletel.

Služabniki so prišli noter, da bi videli svojega mrtvega cesarja — — da, tam so stali in cesar je rekel: »Dobro jutro!«

Ovce ob bregu Soče.

CESARJEVA NOVA OBLEKA

H. Chr. Andersen.

Pred mnogimi leti je živel neki cesar, ki je tako neznansko dal na novo obleko, da je ves svoj denar za to izdal, da je bil lepo oblečen. Brigal se ni za svoje vojake, brigal se ni za gledališče, samo na sprehod se je rad vozil, da je lahko pokazal svoje nove obleke. Za vsako uro dneva je imel posebno suknjo in kakor pravijo o kraljih, da so v zborovalnici, so o tem rekali: »Cesar je v oblačilnici!«

V velikem mestu, v katerem je stal, noval, je bilo zelo živahno; vsak dan je dospelo mnogo tujcev. Nekega dne sta pa prišla tudi dva sleparja; izdajala sta se za tkalca in sta rekla, da znata tkati najlepše blago, kar si jih more človek misliti. Barve in vzorci da niso samo nenavadno lepi, obleka, sešita iz tega blaga, da ima marveč tudi to čudovito lastnost, da je nevidna za vsakega človeka, ki je za svojo službo nesposoben ali pa neodpustljivo neumen.

»To bi pa bila sijajna obleka,« si je mislil cesar; »ako bi jo imel oblečeno, bi lahko spoznal, kateri možje v mojem cesarstvu so nesposobni za službo, ki jo imajo; lahko bi razlikoval pametne od neumnih! Da, blago naj se takoj stke zame!« In dal je obema sleparjema mnogo denarja, da bi pričela svoje delo.

Postavila sta dvojce statev in se delala, kot da tketa; toda na statvah ni sta imela prav nič. Kmalu sta zahtevala najboljše svile in najlepšega zlata; vse to sta vtaknila v svoje lastne žepe in delala na praznih statvah pozno v noč.

»Vendar bi rad vedel, kako daleč sta že z blagom!« si je mislil cesar. Bilo pa mu je izredno tesno pri srcu, če je pomislil, da tisti, ki je neumen ali nesposoben za svojo službo, ne more ničesar videti. Zdelo se mu je sicer, da se mu zase ni treba bati, toda vendar je hotel poslati prej koga drugega, da bi videl, kako je s stvarjo. Vsi ljudje v vsem mestu so vedeli,

kakšno posebno moč ima blago, in vsi bi bili radi videli, kako slab ali neumen je njihov sosed.

»Svojeega starega, poštenega ministra bom poslal k tkalcema!« si je mislil cesar. »Ta bo najbolje sodil, kakšna bo ta stvar, ker je razumen in ker nihče bolje ne opravlja svoje službe kot on!« —

Stari dobri minister je torej šel v dvorano, kjer sta sleparja sedela in delala ob praznih statvah. »Bog nas varuj!« si je mislil stari minister in debelo pogledal, »saj ničesar ne vidim!« Toda tega ni povedal.

Oba sleparja sta ga prosila, naj blagovoli stopiti bliže, in ga vprašala, ali ni to krasen vzorec in lepe barve. Nato sta mu pokazala prazne statve in ubogi stari minister je kar naprej debelo gledal; videl pa ni ničesar, ker nič ni bilo. »Gospod Bog!« si je mislil, »Ali sem neumen? Tega nisem nikdar mislil in tega ne sme noben človek vedeti. Ali nisem sposoben za mojo službo? Ne, to ne gre, da bi povedal, da ne vidim blaga!«

»No, kaj pravite k temu?« je vprašal prvi, ki je tkal.

»Oh, to je lično, zelo lepo!« je odgovoril stari minister in pogledal skozi naočnike. »Ta vzorec in te barve! Da, povedal bom cesarju, da mi zelo uga-ja!«

»No, veseli naju!« sta rekla oba tkalca in nato imenovala barve po imenu in razložila čudoviti vzorec. Stari minister je dobro pazil, da bi mogel isto povedati, ko se bo vrnil k cesarju; to je tudi naredil.

Sedaj sta sleparja zahtevala več denarja, več svile in več zlata, ki sta ga hotela uporabiti pri tkanju. Vse sta vtaknila v svoje žepe, na statve ni prišla nobena nit, toda nadaljevala sta kot dotlej z delom na praznih statvah.

Cesar jima je kmalu poslal nekega drugega poštenega državnika, naj pogleda, kako je s tkanjem in ali bo

blago kmalu končano; zgodilo se mu je kot prvemu; gledal je in gledal, toda ker razen praznih statev ni bilo nič, ni mogel nič videti.

»Ali ni to lep kos blaga?« sta vprašala oba sleparja in razkazovala in razlagala prekrasen vzorec, ki ga sploh ni bilo.

»Neumen nisem!« si je mislil mož, »torej nisem sposoben za svojo dobro službo. Saj je smešno, toda tega ne smem pokazati!« in tako je hvalil blago, ki ga ni videl, in jima zagotavljal svoje veselje ob lepih barvah in krasnih vzorcih. »Da, čisto lepo je!« je rekel cesarju.

Vsi ljudje v mestu so govorili o prekrasnem blagu.

Tedaj pa ga je hotel videti cesar sam, dokler je bilo še na statvah. S celo trumo izbranih mož, med katerimi sta bila tudi oba poštena državnik, ki sta bila že prej tam, je šel k obema zvitima sleparjema, ki sta na vso moč tkala, toda brez vlaken in niti.

»Ali ni krasno?« sta rekla oba stara državnik, ki sta bila že enkrat tukaj. »Naj Vaše Veličanstvo pogleda, kakšni vzorci, kakšne barve!« In pokazala sta prazne statve, ker sta mislila, da drugi pač vidijo blago.

»Kaj!« si je mislil cesar, »saj nič ne vidim! To je vendar strašno! Ali sem neumen? Ali sem za cesarjevanje nesposoben? To bi bilo najhujše, kar me lahko zadel!« — »Oh, zelo lepo je!« je rekel. »To ima moje najvišje priznanje!« In pokimal je zadovoljno in opazoval prazne statve, ker ni hotel povedati, da ničesar ne vidi. Vse spremstvo, ki ga je imel s seboj, je gledalo in gledalo, pa ni bilo prav nič na boljšem kot vsi drugi; reklo pa je kot cesar: »Oh, to je lepo!« In svetovali so mu, naj nosi to novo prekrasno obleko prvič pri veliki procesiji, ki bo kmalu. »To je sijajno, ljubko, izvrstno!« je šlo od ust do ust; vsi so se zdeli globoko veseli in cesar je sleparjema podelil naslov: cesarska dvorna tkalca.

Vso noč pred jutrom, ko bi se morala vršiti procesija, sta bila sleparja pokonci in sta prižgala nad šestnajst

luči. Ljudje so lahko videli, koliko dela sta imela, da bi izgotovila cesarjevo novo obleko. Delala sta, kot da jemljeta blago s statev, strigla sta z velikimi škarjami po zraku, šivala s šivankami brez niti in končno rekla: »Sedaj je obleka končana!«

Cesar je prišel s svojimi najmenitnejšimi vitezi in oba sleparja sta dvignila eno roko kvišku, kot da bi kaj držala, in rekla: »Glejte, tu so hlače! Tu je suknja! Tu je plašč!« itd. — »Lahko je ko pajčevina; zdi se, da človek nima nič na sebi; pa prav to je lepota tega blaga!«

»Da!« so rekli vsi vitezi; videti pa niso mogli ničesar, ker ni bilo nič tukaj.

»Naj Vaše Veličanstvo blagovoli sedaj najmilostiveje sleči svojo obleko,« sta rekla sleparja, »potem Vam bova tu pred velikim ogledalom oblekla novo!«

Cesar je odložil vso svojo obleko in sleparja sta delala, kot da bi mu oblekla vsak kos nove obleke, ki je bila izdelana, in cesar se je obračal in vrtel pred ogledalom.

»Ej, kako se prilega! Kot ulita!« so rekli vsi. »Kakšen vzorec, kakšne barve! To je prekrasna obleka!«

»Zunaj stojijo z nebom, ki ga bodo nosili nad Vašim Veličanstvom v procesiji,« je javil višji obredar.

»Glejte, sem že oblečen!« je rekel cesar. »Ali ne stoji dobro?« In potem se je še enkrat obrnil k ogledalu, da bi se zdelo, kot da svoj nakit dobro opazuje.

Dvorniki, ki bi morali nositi vlečko, so segli z rokami na tla, prav kakor da so dvignili vlečko; šli so in se delali, kot da držijo nekaj v zraku; upali pa niso pokazati, da nič ne vidijo.

Tako je šel cesar pod prekrasnim nebom in vsi ljudje na cesti in v oknih so rekli: »O Bog, kako je cesarjeva nova obleka brezprimerna; kakšno vlečko ima pri obleki in kako se lepo prilega!« Nihče ni hotel pokazati, da nič ne vidi, kajti potem bi bil nesposoben za svojo službo ali pa

CESARJEVA NOVA OBLEKA

H. Chr. Andersen.

Pred mnogimi leti je živel neki cesar, ki je tako neznansko dal na novo obleko, da je ves svoj denar za to izdal, da je bil lepo oblečen. Brigal se ni za svoje vojake, brigal se ni za gledališče, samo na sprehod se je rad vozil, da je lahko pokazal svoje nove obleke. Za vsako uro dneva je imel posebno suknjo in kakor pravijo o kraljih, da so v zborovalnici, so o tem rekali: »Cesar je v oblačilnici!«

V velikem mestu, v katerem je stanoval, je bilo zelo živahno; vsak dan je dospelo mnogo tujcev. Nekega dne sta pa prišla tudi dva sleparja; izdajala sta se za tkalca in sta rekla, da znata tkati najlepše blago, kar si jih more človek misliti. Barve in vzorci da niso samo nenavadno lepi, obleka, sešita iz tega blaga, da ima marveč tudi to čudovito lastnost, da je nevidna za vsakega človeka, ki je za svojo službo nesposoben ali pa neodpustljivo neumen.

»To bi pa bila sijajna obleka,« si je mislil cesar; »ako bi jo imel oblečeno, bi lahko spoznal, kateri možje v mojem cesarstvu so nesposobni za službo, ki jo imajo; lahko bi razlikoval pametne od neumnih! Da, blago naj se takoj stke zame!« In dal je obema sleparjema mnogo denarja, da bi pričela svoje delo.

Postavila sta dvojce statev in se delala, kot da tketa; toda na statvah nista imela prav nič. Kmalu sta zahtevala najboljše svile in najlepšega zlata; vse to sta vtaknila v svoje lastne žepe in delala na praznih statvah pozno v noč.

»Vendar bi rad vedel, kako daleč sta že z blagom!« si je mislil cesar. Bilo pa mu je izredno tesno pri srcu, če je pomislil, da tisti, ki je neumen ali nesposoben za svojo službo, ne more ničesar videti. Zdelo se mu je sicer, da se mu zase ni treba bati, toda vendar je hotel poslati prej koga drugega, da bi videl, kako je s stvarjo. Vsi ljudje v vsem mestu so vedeli,

kakšno posebno moč ima blago, in vsi bi bili radi videli, kako slab ali neumen je njihov sosed.

»Svojega starega, poštenega ministra bom poslal k tkalcema!« si je mislil cesar. »Ta bo najbolje sodil, kakšna bo ta stvar, ker je razumen in ker nihče bolje ne opravlja svoje službe kot on!« —

Stari dobri minister je torej šel v dvorano, kjer sta sleparja sedela in delala ob praznih statvah. »Bog nas varuj!« si je mislil stari minister in debelo pogledal, »saj ničesar ne vidim!« Toda tega ni povedal.

Oba sleparja sta ga prosila, naj blagovoli stopiti bliže, in ga vprašala, ali ni to krasen vzorec in lepe barve. Nato sta mu pokazala prazne statve in ubogi stari minister je kar naprej debelo gledal; videl pa ni ničesar, ker nič ni bilo. »Gospod Bog!« si je mislil, »Ali sem neumen? Tega nisem nikdar mislil in tega ne sme noben človek vedeti. Ali nisem sposoben za mojo službo? Ne, to ne gre, da bi povedal, da ne vidim blaga!«

»No, kaj pravite k temu?« je vprašal prvi, ki je tkal.

»Oh, to je lično, zelo lepo!« je odgovoril stari minister in pogledal skozi naočnike. »Ta vzorec in te barve! Da, povedal bom cesarju, da mi zelo uga-ja!«

»No, veseli naju!« sta rekla oba tkalca in nato imenovala barve po imenu in razložila čudoviti vzorec. Stari minister je dobro pazil, da bi mogel isto povedati, ko se bo vrnil k cesarju; to je tudi naredil.

Sedaj sta sleparja zahtevala več denarja, več svile in več zlata, ki sta ga hotela uporabiti pri tkanju. Vse sta vtaknila v svoje žepe, na statve ni prišla nobena nit, toda nadaljevala sta kot dotlej z delom na praznih statvah.

Cesar jima je kmalu poslal nekega drugega poštenega državnika, naj pogleda, kako je s tkanjem in ali bo

blago kmalu končano; zgodilo se mu je kot prvemu; gledal je in gledal, toda ker razen praznih statev ni bilo nič, ni mogel nič videti.

»Ali ni to lep kos blaga?« sta vprašala oba sleparja in razkazovala in razlagala prekrasen vzorec, ki ga sploh ni bilo.

»Neumen nisem!« si je mislil mož, »torej nisem sposoben za svojo dobro službo. Saj je smešno, toda tega ne smem pokazati!« in tako je hvalil blago, ki ga ni videl, in jima zagotavljal svoje veselje ob lepih barvah in krasnih vzorcih. »Da, čisto lepo je!« je rekel cesarju.

Vsi ljudje v mestu so govorili o prekrasnem blagu.

Tedaj pa ga je hotel videti cesar sam, dokler je bilo še na statvah. S celo trumo izbranih mož, med katerimi sta bila tudi oba poštena državnik, ki sta bila že prej tam, je šel k obema zvitima sleparjema, ki sta na vso moč tkala, toda brez vlaken in niti.

»Ali ni krasno?« sta rekla oba stara državnika, ki sta bila že enkrat tukaj. »Naj Vaše Veličanstvo pogleda, kakšni vzorci, kakšne barve!« In pokazala sta prazne statve, ker sta mislila, da drugi pač vidijo blago.

»Kaj!« si je mislil cesar, »saj nič ne vidim! To je vendar strašno! Ali sem neumen? Ali sem za cesarjevanje nesposoben? To bi bilo najhujše, kar me lahko zadene!« — »Oh, zelo lepo je!« je rekel. »To ima moje najvišje priznanje!« In pokimal je zadovoljno in opazoval prazne statve, ker ni hotel povedati, da ničesar ne vidi. Vse spremstvo, ki ga je imel s seboj, je gledalo in gledalo, pa ni bilo prav nič na boljšem kot vsi drugi; reklo pa je kot cesar: »Oh, to je lepo!« In svetovali so mu, naj nosi to novo prekrasno obleko prvič pri veliki procesiji, ki bo kmalu. »To je sijajno, ljubko, izvrstno!« je šlo od ust do ust; vsi so se zdeli globoko veseli in cesar je sleparjema podelil naslov: cesarska dvorna tkalca.

Vso noč pred jutrom, ko bi se morala vršiti procesija, sta bila sleparja pokonci in sta prižgala nad šestnajst

luči. Ljudje so lahko videli, koliko dela sta imela, da bi izgotovila cesarjevo novo obleko. Delala sta, kot da jemljeta blago s statev, strigla sta z velikimi škarjami po zraku, šivala s šivankami brez niti in končno rekla: »Sedaj je obleka končana!«

Cesar je prišel s svojimi najmenitnejšimi vitezi in oba sleparja sta dvignila eno roko kvišku, kot da bi kaj držala, in rekla: »Glejte, tu so hlače! Tu je suknja! Tu je plašč!« itd. — »Lahko je ko pajčevina; zdi se, da človek nima nič na sebi; pa prav to je lepota tega blaga!«

»Da!« so rekli vsi vitezi; videti pa niso mogli ničesar, ker ni bilo nič tukaj.

»Naj Vaše Veličanstvo blagovoli sedaj najmilostiveje sleči svojo obleko,« sta rekla sleparja, »potem Vam bova tu pred velikim ogledalom oblekla novo!«

Cesar je odložil vso svojo obleko in sleparja sta delala, kot da bi mu oblekla vsak kos nove obleke, ki je bila izdelana, in cesar se je obračal in vrtel pred ogledalom.

»Ej, kako se prilega! Kot ulita!« so rekli vsi. »Kakšen vzorec, kakšne barve! To je prekrasna obleka!«

»Zunaj stojijo z nebom, ki ga bodo nosili nad Vašim Veličanstvom v procesiji,« je javil višji obredar.

»Glejte, sem že oblečen!« je rekel cesar. »Ali ne stoji dobro?« In potem se je še enkrat obrnil k ogledalu, da bi se zdelo, kot da svoj nakit dobro opazuje.

Dvorniki, ki bi morali nositi vlečko, so segli z rokami na tla, prav kakor da so dvignili vlečko; šli so in se delali, kot da držijo nekaj v zraku; upali pa niso pokazati, da nič ne vidijo.

Tako je šel cesar pod prekrasnim nebom in vsi ljudje na cesti in v oknih so rekli: »O Bog, kako je cesarjeva nova obleka brezprimerna; kakšno vlečko ima pri obleki in kako se lepo prilega!« Nihče ni hotel pokazati, da nič ne vidi, kajti potem bi bil nesposoben za svojo službo ali pa

zelo neumen. Nobena cesarjeva obleka ni dosegla takega uspeha kot ta.

»Pa saj nima nič na sebi!« je končno rekel majhen otrok. »Gospod Bog, čujte glas nedolžnega!« je rekel oče; in prvi je prišepnil drugemu, kaj je otrok rekel.

»Pa saj nima nič na sebi!« je nazadnje klicalo vse ljudstvo. To je cesarja prijelo, kajti zdelo se mu je, da imajo prav; mislil pa si je: »Sedaj moram vztrajati do konca procesije.« In dvorniki so šli še strumneje in nesli vlečko, ki je sploh ni bilo.

UBOŽNI MLADENIČ IN MODRA KRALJIČNA

Franc Erjavec.

Star kralj je imel hčer, lepo in mlado, a tudi razumno in modro, da take ni bilo zlepa. Njena razboritost se je

»Mamica, daj mi jesti!«

razslula v deveto deželo. Oče je želel, da se omoži, in ji tudi često prigovarjal. A ona se je branila in branila ter se izgovarjala: »Saj mi ni še sile niti me ne veselijo.« Ker jo oče sili in sili, se naposled lepa kraljična vda očetu; vi želji. »Bodi po vaši volji«, reče,

»ali to vam povem, da se vdam samo onemu, kateri mi zastavi tako uganko, da je ne bom znala uganiti. A to prosim od vas, da umrje vsak, kateremu uganem zastavico. Kralj si misli: »Kaj bi se ustila! Ženska glava si, bodi si najbistroumnejša. Na konci se vendar najde mož, ki te nadmodri.« In ji dovoli, česar je prosila.

Zdaj so prihajali snubači od vseh strani, iz daljnih in bližnjih krajev. Bilo jih je vsake vrste, plemenitih in neplemenitih, bogatih in ubogih; ali nobeden ni znal zastaviti uganke, da ne bi je kraljična bila uganila. Vsake mu je rabelj odrobil glavo.

V neki vasi je živela uboga ženica s sinom. Druzega nista imela, nego par kokoši in golobov. Njen sin je imel dvajset let in bil je čvrst mladenič. Nekega dne reče materi: »Tudi jaz pojdem zastavit uganko kraljični.« Mati mu brani, kakor ve in zna, prosi ga, da ne bi hodil nikamor po neumnosti zgubljat glave. Ali sin se ne da preprositi. Kadar mati vidi, da ne more preprositi sina, ji pride na misel, da bi bilo bolje, ako ga sama umori. Rajša je, da umrje od njene roke, nego od rabljeve. Zato se mu na oči vda in speče sinu dva goloba za na pot. A goloba je bila zastrupila. S sinom je šel tudi domači pes, kodrasti Grivec. Kadar že delj časa hodita, vidi mladenič, da je Grivec lačen. Vrže mu oba goloba. Ta hip pes crkne. Mladenič ga pusti tam in odide. Ko tako hodi, začne izgubljeti pot. Zato se vrne ter pride na isto me-

sto, kjer je obležal pes, ki ga pa ni bilo več; namesto njega je ležalo dva najst mrtvih vranov. Pobere jih in gre dalje. Na poti ga ulovi mrak, tako da je moral prenočiti v gozdu. Po noči pride mimo njega četa razbojnikov: bilo jih je štiri in dvajset in odvedo ga s seboj v skrivališče. Mladenič je imel pri sebi one gavrane. Oskubil jih je, porezal jim glave in noge in jih dal razbojnikom, da si jih napravijo za večerjo. In jedli so ter vsi poginili.

Drugi dan se mladenič napoti dalje. Skoraj pride iz gozda, ko zagleda od daleč mesto in na hribu kraljev grad. Zdaj začne premišljati, katero uganko bi zastavil kraljični. Misli in misli ter naposled se domisli, da bi bilo najbolje, ako ji zastavi to, kar je na poti do nje izkusil in videl sam. Zato se oglasi v gradu in hitro ga odvedó pred kraljično, katera ga je čakala sredi svojih devic na kraljevem stolu.

Mladenič stopi preplašen pred njo, ter kadar mu ukaže, izpregovori in reče: »Dva mrtveca sta ubila živca; a ta, ki je zdaj mrtev, ubil je drugih dvanajst in teh dvanajst mrtvih ubilo je drugih štiri in dvajset; ali on, katera bi imela prva dva ubiti, še živi. Kaj je to?« Kraljična premišlja in pregleduje vse knjige, v katerih so bile napisane uganke. Zunaj je bil že rahel pripravil klado, na katero bi mladenič položil glavo, da bi mu jo od-

Trentarji strižejo ovce.

sekal; a notri si je kraljična trla glavo ter na koncu se vdala in priznala, da te zastavice ne more uganiti, in velela mladeniču, da jo raztolmači. On reče: »Kadar sem se namenil k vam, bravnica mi je mati, in da bi me vi ne umorili, hotela me je zastrupiti s tem, da mi je spekla dva goloba, katera sem na poti dal svojemu lačnemu psu, ki je mahoma poginil. Tega psa je prišlo jest dvanajst gavranov, a gavrane je pojedlo zopet štiri in dvajset razbojnikov. To je dogodka, ki se je meni pripetila na poti do vas.«

Kraljična se je vdala in še tisti večer sta se poročila. Kralj je ukazal napraviti veliko večerjo; in ko so se najedli in napili, udaril je ob mizo in rekel, da še nikoli ni bil tako vesel. Naposled je plesal še s kuhinjsko deklo, da mu je na glavi odskakovala krona.

SRČNE NAPAKE.

Zdravnik.

Če je srce zdravo, ga človek ne sme čutiti. Ljudje, ki imajo kako srčno napako, čutijo ob srčni strani pritisk, bodljaje, neenakomerno bitje, tesnoba itd. Zato se mora srčno bolni tako zadržati, da znamenj svoje bolezni ne bo čutil: to je najbolj gotova pot, da ozdravi, kolikor je še mogoče.

Kdor ima srčno napako, se mora varovati prevelikega telesnega napora in dušnega vznemirjenja. Čim se mu srce oglasi, da mu začne močno

biti ali da mu sapa zastaja, naj takoj pusti delo in si odpočije. Seveda, to je lahko svetovati, težje storiti. V vsakdanjem življenju pomeni to, da bolnik mora premagati staro navado, ki je železna srajca. Zakaj kdor ima srčno napako, mora pustiti vse, kar srcu škodi. Zelo škodujejo alkoholne pijače; zatorej, dragi bolnik, ki si ga rad posrkal po pol litra na večer, odreci se pijači! Hudo škoduje srcu nikotin, ki je v tobaku; zato odreci se

cigaretam, cigaram in pipi. Kava vsebuje kofein, za srce nevaren strup; zatoj naj srčne bolnice uživajo le ječ-

Sv. Lucija ob Soči: Trg pred cerkvijo.

menovo ali bobovo kavo. Kako je večkrat težko zdravniku, ko se mora boriti tudi proti najlepšim lastnostim in težnjam srčno bolnih, proti delavnosti, marljivosti, hrepenenju koristiti soljudem... Zgodi se, da žena, ki je trideset let brez nehanja garala za družino, tam okoli petdesetega leta začne čutiti, da je njeno srce bolno. Zastonj jo zdravnik opominja in svari, naj si spočije in prepusti delo drugim. Trideset let je ravnala hišo, posmetala, pospravljala, tekala po stopnicah, skrbela za moža in otroke — pa naj bi zdaj vse pustila in prepustila drugim! Če sluša zdravnika, lahko s šibkim srcem učka še 20 in več let. Če se pa, komaj so ji nekoliko potihnila bolezenska znamenja, zažene spet v delo, se ji srčna napaka veča in veča, dokler je lepega dne ne zadene srčna kap. Posebno težko je z bolnicami, ki so živahnega temperamenta ali pa živčno zrahljane. Take so vajene, da vsa dela zelo hitro opravljajo,

da letajo po hiši, da brzo stopicajo po cestah. Zdravnik jim pravi: »Vaše srce je bolno. Zdaj se morate navaditi, da boste vse delali počasi, hodili počasi. Ne smete več letati od dela do dela kakor čbelica od cveta na cvet. Trdno sklenite, da boste vse počasi delali in delo ustavili, brž ko boste začutili kako majhno srčno težavo!« Le redko se take bolnice zdravniku podajo; večinoma delajo in garajo — do bližnje smrti.

Srce je tisti osrednji stroj, ki poganja kri po vsem telesu. Če je ta stroj okvarjen, če ima srce napake, mora telo svoje delo zmanjšati. Bolnik mora priti na jasno, da njegovo bolno srce ne more in ne sme izvrševati toliko dela kot ga izvršuje zdravo srce. Če se po tem ravna, lahko kljub srčni napaki učka visoko starost. Seveda se je treba mnogočemu odreči, užitek vseh vrst, veseli vinski družbi, dolgim gorskim izletom, napornemu delu itd., kakor je pač bolezen razvita. Toda življenje tolikokrat zahteva od nas odpovedi in žrtev! Modrost je v tem, da imamo v sebi toliko moči, da se, ko bije ura za to, mnogim rečem z mirno dušo odpovemo.

Zdrava slovenska družina.

Biserna poroka Antona Ivančiča in Frančiške roj. Sirk v Desklah dne 1. svečana 1929. Anton Ivančič ima 88 let, njegova žena pa 79. Imela sta 8 sinov (6 je še živih) in 6 hčera (4 so žive). Otrok, vnukov in pravnukov imata 74. Bog daj srečo!

KAKO ČISTIMO MADEŽE — A. S.

S p l o š n e o p o m n j e. Izčisti madeže čimpreje, zakaj svež madež se mnogo lažje izčisti kakor star. Preden začne čistiti, skušaj spoznati, iz česa je madež nastal. Le tako boš gotova, da vzameš pravo sredstvo za čiščenje.

Blato spraviš iz obleke takole: Blato naj se dobro posuši, potem ga izmenčaj in izkrtači. Nato vzemi krompir, ga prereži čez polovico in madež z njim dobro pomaži.

Blesk na črnem žametu izgine, če svetla mesta previdno drgneš s črno volneno cunjico, ki si jo namočila v črni kavi.

Črešnje. S črešnjami omadeževano perilo izperi v mlačni milnici (žajfnici), potem ga namoči v mleku in pusti ga tam par ur.

Črnilo. Madeže iz perilnega blaga izmiješ takole: Blago pomoči v vrel goveji loj, čez eno uro z milom in gorko vodo izperi loj, ki je iz blaga posrkal črnilo. Nato madeže osnaži z vinsko kislino.

Sveže madeže od črnila spraviš iz volnenega blaga: s koščkom pavole ali pivnika madež izsuši; nato ga pokaplaj s sladkim mlekom in ga zopet s pivnikom izsuši. To ponavljaj, dokler se mleko na madežu več ne pobarva. Nato izperi blago v gorki milnici in ga toliko časa drgni s suho, čisto krpico, da se posuši.

Iz rok spravimo črnilne madeže, ako jih drgnemo s citrono (limono).

Jajca. Madeži na volneni obleki se morajo najprej posušiti, potem jih izdrgni. Kar še ostane, izperi s krpico mokrega volnenega blaga, ki si ga namilila z belim milom.

Jod je rjava, močno dišeča tvarina, ki se nahaja v raznih zdravilih. Jodove madeže izdrgni s krompirjevim škrobom, nakar postane madež vijoličast. Potem dobro izperi. — (Krompirjev škrob se pripravi tako: krompir olup, nastrgaj in precedi skozi sito v drugo posodo. V odcejeni vodi se čez pol ure škrob poleže na dno in vodo lahko odlijemo).

Kava. Iz perila spravimo kavne madeže, če ga namažemo z mešanico jajčnega rumenjaka in glicerina. Potem izperi v mlačni vodi in še mokro perilo na drugi strani polikaj z likalnikom, ki ni pregorak. Volneno ali svileni blago namaži z glicerino in ga polikaj.

Iz raznega blaga izčistiš kavne madeže tudi tako: izperi jih z vodo in z milom; če ne izginejo, izperi jih v slani vodi (na en liter vode 5 dek soli).

Kolomaz (šmir). Take madeže izčistimo iz blaga, če jih pomočimo v vodo, namažemo z rumenjacom in namilimo (požajfamo). Čez eno uro izperi madeže v terpentinovem olju, nato v vodi, toliko časa zaporedoma, da izginejo. — Drug način: Madeže namaži s svežim maslom; kadar so se odmehčali, jih izperi z bencinom in nato še s čisto vodo.

Kri. Krvne madeže izperi v vodi, v kateri si raztopila nekoliko beneškega mila (ki vsebuje oljkovo olje). — Drug način: S kašo iz krompirjevega škroba (glej pod »Jod«) madež na debelo namaži. Pusti, da se posuši, potem škrob okrtačiš. Pri starih madežih je to treba večkrat ponoviti. Ta način ne škoduje tudi najbolj občutljivim barvam.

Iz lesenih tal odstraniš krvne madeže, če jih drgneš z močnim lusgom ali pa z vodo, ki smo ji dodali nekoliko sode. Nazadnje oplakni tla še s čisto vodo.

Liker (sladko žganje). Madeže izbriši s krpico namočeno v bencinu, ali pa namoči madež s stanjšanim špiritom in izperi s čisto vodo.

Loj. Madeže od loja ali voska snajžimo navadno z bencinom ali pa tako, da razgrejemo kepico pavole na plamenu in močno vročo pritisnemo na madež, da popije loj ali vosek. Pozneje izčistimo še z bencinom.

Maslo. Madeže od masla na suknesnem blagu odpravimo, če na madež položimo pivnik in na pivnik močno

gorak likalnik. Pivnik bo maščobo posrkal.

Mastne madeže snažimo navadno z bencinom. Ko si madež dobro namočila, pokrij ga z večkrat spravljenim pivnikom in nanj položi gorak (ne vroč!) likalnik.

Iz žameta se mastni madeži odstranijo, če jih proti vlaknu brišeš s krpico, namočeno v terpentinu. Žametne ovratnike na suknjah osnažimo masti, če jih proti vlaknu drgnemo z napol prerezano čebulo. Ko se posušijo, jih polikamo.

Iz suknenega blaga izperemo madeže, če jih odrgnemo s flanelasto krpico, ki smo jo namočili v tekočini, sestavljeni iz 40 delov vode in enega dela amonijaka.

Iz belega in barvastega blaga se mastni madeži izperejo tudi s fižolovo vodo. (Kuhaj bel, zelo suh fižol, do mehkega; voda, ki jo odcediš, je fižolova voda).

Iz papirja: Masten papir podložimo s pivnikom, namočenim v bencin, zgoraj pokrijemo s pivnikom in močno obtežimo. Bencin maščobo raztopi, pivnik pa jo popije.

Stare mastne madeže na lesenih tleh ali na mizah snažimo tako: madež se pomaže z mehkim zelenim milom, potem se polije s špiritom in se zažge. Kadar plamen ugasne, to mesto odrgni s krtačo, vodo in milom.

Mleko. Madeže od mleka osnažimo iz tkanin tako kakor kavine. Iz temnomodrega blaga jih spraviš s sledečo tekočino: vzemi 4 žlice špirita, 4 žlice amonijaka in eno žlico soli. Ko se sol raztopi, namaži madeže s to tekočino s pomočjo gobe ali bele flanelaste krpice.

Muhe. Pohišstvo, ki je umazano od muh, odrgnemo s krpico pomočeno v petrolej. Iz pozlačenih okvirov odpravimo madeže, če jih drgnemo s krpico, namočeno v tekočini, sestavljeni iz enakega dela vode in špirita. S stekla odpravimo mušje madeže, če jih umijemo s tekočino, ki vsebuje en del amonijaka in dva dela vode.

Steklo. Če postanejo šipe motne, jih drgnji z volneno cunjico, ki si jo namočila v lanenem olju. Potem obriši steklo s pivnikom, nato ga izmij s čisto vodo in milom.

Olje. Oljate madeže izčistimo iz perila, če ga izperemo v gorkem mleku in potem v vodi brez mila. Perilo, ki je omadeževano od šivalnih strojev, očistimo, če izbrišemo madeže s cunjico namočeno v amonijaku in nato izperemo v gorki vodi z milom. Iz volnenega blaga izčistimo oljate madeže, če jih drgnemo s cunjico, namočeno v kloroformu, ali pa če jih poskrijemo s krompirjevim škrobom in ga pustimo delj časa na njih. Potem ga izbrišemo. Iz svile odpraviš oljate madeže, če jih drgneš z pavolo, namočeno v krompirjevem škrobu.

Orehove madeže odpravimo iz rok, če jih umijemo z amonijakom. Iz blaga jih odpraviš, ako umazano blago izpereš v mlačni vodi, nato umazana mesta odrgneš z volneno cunjico, namočeno v bencinu, dokler madeži ne izginejo.

Potni madeži. Iz slamniov odpravimo potne madeže, če jih namažemo s terpentinovim oljem. Čez nekoliko časa izperemo madeže z vodo in milom. Svetle obleke očistimo potnih madežev, če madeže pokrijemo z zdrobljeno kredo, na kredo položimo pivnik in na pivnik pritisnemo gorak likalnik.

Preležano blago dobi večkrat madeže. Perilo jih dobi tudi, če visi na umazani vrvi. Take madeže odpravimo, če perilo razprostremo na solncu in ga večkrat zmočimo s čisto vodo; ali pa namočimo perilo v kislem mleku 24 ur, nato ga v mlačni in slednjich še v vreli vodi izperemo.

Rja. Rjasti madeži izginejo iz perila, če jih drgnemo s citrono in nato izperemo z vodo.

Trava. Madeže od trave izperemo z vrelo vodo brez mila.

Vino. Iz belega perila odpraviš vinske bele ali črne madeže, ako jih namažeš z maslom in soljo in jih nato z milom in vodo izpereš.

VAŽNE POSTAVE Dr. J. B.

VOJAŠKA SLUŽBA PO NOVIH POSTAVAH.

Dobo vojaške službe urejujejo ti-le zakoni: 1. enotni zakon o novačenju od 5. avg. 1927. št. 1437; 2. kr. odlok-zakon od 8. nov. 1928. št. 2439 in 3. kr. odlok-zakon od 20. dec. 1920. št. 2898.

Po teh zakonih je danes vojaška služba takole urejena:

- a) redna vojaška služba (leva ordinaria);
- b) skrajšana vojaška služba (leva ridicibile);
- c) najkrajša vojaška služba (leva minima).

Vojak, ki nima pravice do skrajšane vojaške službe, mora po navadi služiti 18 mesecev (redna vojaška služba).

Kateri vojaki imajo pravico do skrajšane vojaške službe?

Do skrajšane vojaške službe imajo pravico ti-le naborniki-vojaki:

1. prvorojenec družine, ki ima deset ali več otrok, ki so italijanski državljanji, ali pa družine, ki je imela 12 ali več otrok, od katerih mora biti najmanj še šest nepreskrbljenih. Če ni bil prvorojenec deležen te pravice, ker je družina šele pozneje narastla na omenjeno število otrok, ima pravico do skrajšane vojaške službe prvi sin, ki gre na nabor v času, ko je družina narastla na število otrok, ki ga zakon zahteva;

2. prvorojenec izmed sirot, ki nimajo očeta ne matere;

3. prvorojenec matere-vdove;

4. edini sin živega očeta, ki ima eno ali več hčera, ki so neporočene ali vdove, če mu ni predpisan v davčnih seznamih za zemljiški in hišni davek ter davek od premičnega premoženja večji skupni čisti dohodek ko 18000 lir;

5. prvorojenec živega očeta, ki nima drugega nad 16 let starega sina, če mu ni predpisan večji obdačljivi dohodek ko 18000 lir;

6. vnuk-edinec starega očeta, ki nima nad 16 let starih sinov;

7. sirota po očetu in materi, ki je edini brat neporočenih polsester ali polsester-vdov, s katerimi ima istega očeta, če so polsestre sirote po očetu in če nimajo nad 16 let starih sinov;

8. sirota po očetu in materi, ki je edini polbrat bratov ali sester po očetovi strani, ki so ostale sirote po očetu;

9. sin vojaka, ki je umrl pod orožjem radi vzrokov, ki niso bili odvisni od vojaške službe;

10. sin vojaka, kateremu je bila priznana pokojnina zaradi ran ali bolezni, ki jih je povzročila vojaška služba; polbrat vojaka (po očetovi strani), ki je umrl pod orožjem iz vzrokov, ki niso bili odvisni od vojaške službe; polbrat vojaka (po očetovi strani), kateremu je bila priznana pokojnina zaradi ran in bolezni, ki jih je povzročila vojaška služba; polbrat vojaka (po očetovi strani), ki se nahaja pod orožjem, če je vzel nase posebne obveznosti, n. pr. če je šel prostovoljno k vojaku, če mora dovršiti posebno vojaško službo (ferma speciale), ki traja tri leta, dve leti ali pa tudi manj, če to določi vojno ministrstvo; polbrat vojaka (po očetovi strani), ki pripada enemu izmed nazadnje odpuščenih štirih letnikov, če je odslužil najmanj redno vojaško službo.

Skrajšana vojaška služba traja najmanj šest mesecev; po zakonu ima vojni minister pravico določiti, koliko naj služijo vojaki, ki imajo pravico do skrajšane vojaške službe.

Kateri vojaki imajo pravico do najkrajše vojaške službe?

Pravico do najkrajše vojaške službe imajo ti-le naborniki-vojaki:

1. sin-edinec očeta, ki je nastopil 65. leto, ali če je oče nesposoben za koristno delo;

2. sin, prvorojenec očeta, ki se nahaja v istem položaju, če nima drugega nad 16 let starega sina;

3. sin edinec matere-vdove;

4. sin prvorojenec matere-vdove, ki nima drugega nad 16 let starega sina;

5. edini vnuk starega očeta, ki je nastopil 70. leto, ali če je nesposoben za koristno delo in če nima sina, ki bi bil nad 16 let star;

6. edini vnuk stare matere-vdove, če nima nad 16 let starega sina;

7. vnuk-prvorojenec starega očeta, ki je nastopil 70. leto, ali če je stari oče nesposoben za delo in če nima nad 16 let starega sina ali drugega nad 16 let starega vnuka;

8. vnuk-prvorojenec stare matere-vdove, ki nima sinov ali pa vnukov starih nad 16 let;

9. prvorojenec med sirotami, ki nimajo očeta ne matere, če nima nad 16 let starega brata;

10. edini brat sester, ki nimajo očeta ne matere, če so neporočene ali pa vdove, ki nimajo nad 16 let starega sina;

11. sirota po očetu in materi, če ima enega za delo nesposobnega brata in če je treba druge brate smatrati po zakonu za odsotne; (po zakonu se smatrajo za odsotne: a) stalno težko bolni in za delo nesposobni; b) oni, ki jih je sodišče že proglasilo za odsotne; c) osebe, ki morajo prestatiti v zaporu nad 12 let);

12. sin vojaka, ki je umrl pod orožjem ali na dopustu zaradi ran in bolezni, ki jih je povzročila vojaška služba;

13. polbrat vojaka (po očetovi strani), ki je umrl pod orožjem ali na dopustu zaradi ran in bolezni, ki jih je povzročila vojaška služba;

14. sin vojaka, ki je invalid, kateremu je bila priznana pokojnina radi vojaške službe;

15. polbrat vojaka (po očetovi strani), ki je invalid, kateremu je bila priznana pokojnina zaradi vojaške službe;

Naborniki vojaki, ki smo jih navedli pod št., 10., 11., 12., 13. in 14., imajo pravico do skrajšane vojaške službe le tedaj, če se nobeden njihovih bratov ni bil deležen te dobrote.

Le pod istim pogojem imajo tudi vojaki-naborniki, ki smo jih navedli

pod št. 12., 13., 14. in 15., pravico do najkrajše vojaške službe. Najkrajša vojaška služba traja po navadi tri mesece. Vojni minister pa lahko odredi za celotni letnik, da se tisti, ki so opravičeni do najkrajše vojaške službe, sploh oprostijo vsake službe.

Končno naj omenimo še tole, da morajo tisti, ki imajo pravico do najkrajše in do skrajšane vojaške službe, s povoljnim uspehom dokončati predvojaške ali predmornariške tečaje ali pa dokazati, da jih iz stvarnih razlogov niso mogli obiskovati. Če tega ne storijo, morajo služiti pri vojakihi tri mesece več nego opravičenci, ki so s povoljnim uspehom dokončali omenjene tečaje.

SAMSKI DAVEK.

Kdo je dolžan plačati samski davek?

Samci od 25. do dopolnjenega 65. leta morajo plačevati samski davek. Samskega davka so oproščeni:

1. katoliški duhovniki in redovniki;
2. veliki vojni invalidi;
3. vojaki;
4. osebe, ki se radi umobolnosti ne smejo poročiti;
5. bolniki, ki se nahajajo v umobolnicah ali pa v oskrbovališčih;
6. osebe, ki so za delo stalno nesposobne;
7. inozemci, čeprav stalno bivajo v Italiji.

Koliko davka je treba plačati?

Samci od 25. do 35. leta morajo plačati 70 lir davka na leto;

Samci od 35. do 50. leta morajo plačati 100 lir davka na leto;

Samci od 50. do 65. leta morajo plačati 50 lir davka na leto.

Poleg tega stalnega davka morajo samci plačati še doklado, ki se odmeri na podlagi njihovih dohodkov, in sicer najprej na podlagi obdačljivega dohodka za dopolnilni progresivni dohodninski davek; če pa samec ne plačuje tega davka, se odmeri doklada na podlagi zemljiškega, hišnega in davka od premičnega premoženja. Če pa samec ne plačuje nobenega davka, odmeri davkarija približno njegove do-

hodke. Če pa samec ni vpisan v seznam davkoplačevalcev in ga mora družina vzdrževati, se odmeri doklada na podlagi obdačljivih dohodkov staršev. Starši morajo v tem slučaju mesto sina tudi plačati davek in do klado.

Vsako leto od 1. do 31. januarja morajo samci, ki so dopolnili 25. leto v preteklem letu, prijaviti davkarji tole: ime, priimek, očetovstvo, bivališče, poklic in dohodke, od katerih plačuje dopolnilni, dohodninski progressivni davek ali kakšen drugi direkten davek; če pa ne plačuje davka, naj samec prijavi dohodke, ki jih sploh ima.

Za uslužbence in delavce pa preskrbi prijavo podjetje; istotako plača tudi podjetje za uslužbence in delavce davek, ki jim ga potem pri plači odbije.

Vsi tisti samci pa, ki živijo v slabih in v težkih razmerah, ki so bolni in brez dela, ki živijo pri revnem očetu, imajo pravico vložiti prošnjo na davkarji, da jih oprosti šamskega davka.

O PRISTOJBINAH.

S 1. julijem 1929 je bila raztegnjena na našo pokrajino italijanska zakonodaja. Pristojbine in načini plačevanja se s tem niso spremenili. Kakor prej se plačujejo tudi odslej pri registrskem uradu, kamor je treba predložiti vsako pogodbo najkasneje 20 dni po njeni izstavitvi. Spisov, ki niso bili predloženi pravočasno v registracijo, ne moremo uveljaviti pred sodnijo, dokler ni bila izvršena registracija in plačana poleg pristojbine še velika kazen.

1. Najvažnejše o menicah.

Velikih bistvenih razlik med italijansko in avstrijsko menično zakonodajo ni. Izterjevalno postopanje pri neplačanih menicah pa je po it zakonu še hitrejšo kakor po avstrijskem. V nekaj dneh ima menični dolžnik rubež v hiši. Zato sedemkrat dobro premisli, preden podpiše menico! Z ozirom na pristojbine razlikujemo:

a) menice, ki zapadejo v plačilo najkasneje v 4 mesecih;

b) menice, kojih zapadlost leži med 4 in 6 meseci;

c) menice, ki zapadejo v plačilo po 6 mesecih;

č) menice, na katerih ni dneva zapadlosti (bianco = menice).

Pristojbine za menice pod c in č) so enake.

Pri menicah pod č) označimo zapadlost na sledeče načine:

1. Na vpogled (a vista). Taka menica zapade v plačilo takoj, ko jo upnik predloži dolžniku.

2. Določeno število dni ali mesecev po vpogledu. Če je plačilni dan n. pr. 1 mesec po vpogledu, jo mora dolžnik plačati 1 mesec po onem dnevu, ko mu je bila predložena na vpogled. Dan predložitve na vpogled mora dolžnik označiti in potrditi na menici s svojim podpisom.

Menični upnik mora menice z zapadlostjo pod 1) in 2) predložiti dolžniku najkasneje v 1 letu po dnevu izstavitve, sicer izgubi pravico do regresa, če menični dolžnik odreče plačilo.

3. Menica in bianco. Na taki menici ostane prostor, kjer se napiše dan zapadlosti, prazen. Menični upnik predloži menico v plačilo kadar hoče; izpolniti mu je treba le dan zapadlosti. Takih menic se moramo zelo varovati, posebno če ne vemo natančno, s kom imamo opravka.

Potrdilo prejema menične svote ni treba še posebej kolkovati, ker je kolek že vštet v ceni menice.

Spodaj navedene pristojbine veljajo za menice izstavljene in plačljive v tuzemstvu, kakor tudi za menice, ki so bile izstavljene v inozemstvu in so plačljive v tuzemstvu, a niso bile v inozemstvu kolkovane.

Za menice izstavljene v tuzemstvu in plačljive v inozemstvu, dalje za menice izstavljene in kolkovane v inozemstvu a plačljive v tuzemstvu, se plača le polovična pristojbina.

a) Menice, ki zapadejo v 4 mesecih, stanejo: za zneske do L 200.— L —.30
za zneske od L 200.01 do L 400.— L —.40
za zneske od L 400.01 do L 600.— L —.60
za zneske od L 600.01 do L 800.— L —.70
za zneske od L 800.01 do L 1000.— L 1.—
za zneske nad L 1000.— se plača L —.90 od vsakih L 1000.— ali odlomka od L 1000.—.

b) Menice, ki zapadejo med 4 in 6 meseci, stanejo:

za zneske do L 200.— L —.50
za zneske od L 200.01 do L 400.— L —.70
za zneske od L 400.01 do L 600.— L 1.10
za zneske od L 600.01 do L 800.— L 1.30
za zneske od L 800.01 do L 1000.— L 1.90
za zneske nad L 1000.— se plača L 1.80 od vsakih 1000 lir ali odlomka od 1000 lir.

c) d) Menice z zapadlostjo nad 6 mesecev in menice in bianco stanejo:

za zneske do L 200.— L —.90
za zneske od L 200.01 do L 400.— L 1.30
za zneske od L 400.01 do L 600.— L 2.10
za zneske od L 600.01 do L 800.— L 2.50
za zneske od L 800.01 do L 1000.— L 3.70
za zneske nad L 1000.— se plača L 3.60 od vsakih 1000 lir ali odlomka od 1000 lir.

Pri vseh menicah nad L 1000.— je treba doplačati še stalno pristojbino L —.10 za kolek pobotnice.

2. Zadolžnice.

Zadolžnico napišemo na kolkovanem papirju za 3 lire. Registrska pristojbina znaša L 1.30 od vsakih 100 lir, zemljiškoknjižna pristojbina pa L 1.— od vsakih 100 lir.

3. Knjige.

Trgovski zakon predpisuje sledeče knjige:

1. Dnevnik (Libro giornale).

Vsako polo (4 strani) kolkujemo s kolkom 10 st. Ta kolek prepečati registrski urad.

Prvo vidiranje pri tribunalu oziroma preturi stane:

do 200 strani L 10.—

od 201 do 400 strani L 12.—

nad 400 strani L 35.—

Letno vidiranje:

do 200 strani L 6.—

od 201 do 400 strani L 12.—

nad 400 strani L 35.—

2. Inventarna knjiga (Libro degli inventari).

Pristojbine za kolkovanje in vidiranje so enake kakor za dnevnik. Inventarne knjige pa ni treba predlagati v letno vidiranje.

3. Kopirna knjiga (Copialettere).

Kolek do 400 znaša L 2.—

Za vsakih nadaljnih 100 strani ali odlomek 100 strani L —,50.

Vidiranje pred začetkom rabe za vsakih 100 strani oziroma odlomek od 100 strani L 3.—

Kopirna knjiga se ne predlaga v letno vidiranje. Zadruga morajo imeti poleg navedenih knjig še:

1. Knjigo deležev; 2. Zapisnik sej načelstva in nadzorstva; 3. Zapisnik občnih zborov.

Za kolkovanje in vidiranje veljajo ista določila kakor za inventarno knjigo.

Vse ostale najrazličnejše knjige, ki jih imajo trgovci ali zadruga, so proste pristojbin in vidiranja.

4. Hranilne knjižice kolkujemo, da nalepimo na vsako polo (4 strani) kolek za 50 stotink.

Knjižice tekočih računov in posojilne knjižice kolkujemo, če ne obsegajo več kakor 5 pol, s kolkom za L 2.—; če obsegajo več kot 5 pol, kolkujemo vsako polo (4 strani) s 50 stot. Kolek prepečati registrski urad.

5. Računske izvlečke, prepise računov, obvestila o bremenopisih in dobropisih na tekočem računu, potrdila o pravilnosti računskega izvlečka, kolkujemo s stalno pristojbino 20 st.

6. Potrdila, pobotnice, račune, sezname in podobne listine med zasebniki, zasebniki in trgovci, kolkujemo:

za zneske do L 100.— s kolkom L —,10; za zneske od L 100.01 do L 1000.— s kolkom L —,50; za zneske od L 1000.01 do L 3000.— s kolkom L 1.—; za zneske od L 3000.01 do L 6000.— s kolkom L 2.—; za zneske od L 6000.01 do L 9000.— s kolkom L 3.— itd. za vsakih 1000 lir ali odlomek od 1000 lir 30 stot. več.

Kolek je treba vedno zaokrožiti na lire na vzgor. Za zneske nad 200.000 lir velja stalna pristojbina 60 lir.

7. Prometne pristojbine (tassa scambio).

Tem pristojbinam je podvržena vsa izmenjava blaga, ki se vrši med trgovci, industrijanci in obrtniki. Blago delimo v 3 kategorije.

I. kategorija. Blago, ki je neobhodno potrebno za preživljanje: žito, koruza, ječmen, riž in njihovi podizdelki: otrobi, krmilna moka; moka, drobne otrobi, testenine, vrtni pridelki, sve-

že in suho sadje, paradižnikove konzerve, meso, mesni izdelki, mesne in ribje konzerve, perutnina, domači zajci, ribe, jajca, mleko, maslo, sir, slanina, mast, rožiči, olje in olive, kis v sodih, sladkor, kava in kavine primesi; kurivo, petrolej in bencina, milo za pranje in lug; računi o izvršenih nepremičninah; knjige in časopisi.

Kolkovanje:

za zneske od L 1.— do L 100.— L —,10; za zneske od L 100.01 do L 1000.— L —,50; za zneske od L 1000 naprej L 1.—

Kolkuje se z navadnimi kolki.

II. kategorija. Sirovine, apno, kreda, cement, barve, opeka, umetna gnojila, žveplo, asfalt, oves, bencina in petrolej (če se uporabljata za industrijske svrhe), svilodi, predivo, karbid, vosek, kosti, bombaž, žima, morska trava, seno in slama, kostna moka, gobe, lep, pesek, koruza za krmo, masti in olja za strojni pogon, volna, hmelj, sirovi marmor, cementni izdelki za stavbinske svrhe, kovine v kosih in palicah, med v satovju, prosa, laneno olje, sirove kože, sviloprejkino seme, laneno seme, soda, stearin, cunje, navadno vino in celuloza.

Kolkovanje:

za zneske do L 20.— s kolkom L —,05; za zneske od L 20.01 do L 40.— s kolkom L —,10; za zneske od L 40.01 do L 60.— s kolkom L —,15; za zneske od L 60.01 do L 80.— s kolkom L —,20; za zneske od L 80.01 do L 100.— s kolkom L —,25; za zneske od L 100.01 do L 200.— s kolkom L —,50; za zneske od L 200.01 do L 300.— s kolkom L —,75 itd. za vsakih 100 lir ali odlomek od 100 lir s 25 stotinkami.

III. kategorija. Razni obrtni ter industrijski izdelki in polizdelki, in vse blago, ki ni označeno v I. in II. kategoriji.

Kolkovanje:

za zneske do L 20.— s kolkom L —,10; za zneske od L 20.01 do L 40.— s kolkom L —,20; za zneske od L 40.01 do L 60.— s kolkom L —,30; za zneske od L 60.01 do L 80.— s kolkom L —,40; za zneske od L 80.01 do L 100.— s kolkom L —,50; za zneske od L 100.01 do L 200.— s kolkom L 1.—; za zneske od L 200.01 do L 300.— s kolkom L 1.50 itd. za vsakih nadaljnih 100 lir ali odlomek od 100 lir s kolkom 50 stotink več.

POMNI! I. Prometna pristojbina se računa tudi od zneska zaračunane ovojnine, predplačanih poštnih in prevoznih stroškov in od poštnih popustov.

2. Če prometna pristojbina presega 300 lir, se mora plačati po poštnem tekočem računu pristojnemu registrskemu uradu.

3. Vsak trgovec, obrtnik, industrijalec, trgovska družba ali zadruga, ki je vpisana v davčnih seznamih v kategoriji B za obdačljiv dohodek v znesku nad L 15.000.—, mora otvoriti poštno-tekoči račun in vinkulirati v korist finančne uprave kavcijo v znesku L 500.— oziroma L 1000.— če obdačljivi dohodek v kategoriji B presega L 25.000.—

Za les in živino veljajo posebna določila, ki se pa mnogokrat spreminjajo.

POŠTNE PRISTOJBINE

za kraljestvo, kolonije, ljudovlado S. Marino.

<i>Pisma</i> , navadna za vsakih 15 gramov	L —50
» v kraju samem za vsakih 15 gramov	» —25
» naslovljena vojakom (izvzemši častnike) in za županstva za vsakih 15 gramov	» —25
<i>Dopisnice</i> , z daljšim besedilom	» —30
<i>Dopisnice</i> z daljšim besedilom v kraju in dopisnice naslovljene vojakom	» —15
» s plačanim odgovorom	» —60
» s plačanim odgovorom v kraju	» —30
» s samim podpisom in datumom	» —10
<i>Razglednice</i> , z ne več ko 5 besedami	» —20
» z več ko 5 besedami v kraju ali poslane vojakom	» —20
» z več ko 5 besedami izven kraja	» —30
<i>Posetke</i> (vizitke) z ne več ko 5 besedami	» —20
<i>Obvestila</i> o rojstvu, smrti, poroki in slična	» —20
<i>Trgovski računi</i> (fakture), ki ne presegajo 15 gramov	» —25
<i>Tiskovine</i> za vsakih 50 gr (do največje teže 2 kg)	» —10
<i>Vzorci</i> brez vrednosti za prvih 100 gr	» —35
» brez vrednosti za vsakih nadaljnjih 50 gramov (do največje teže 350 gramov)	» —15
<i>Ekspresna pristojbina</i> , poleg običajne pristojbine	» 1.25
<i>Ekspresne pošiljatve</i> se dostavljajo brezplačno le v mejah obveznega pošt. okrožja, izven tega se dostavljajo proti sledečim potninam: a) do 500 m	» —30
b) nad 500 m za vsak km ali del istega	» —60
Te potnine se pri slabem vremenu in za nočni čas zvišajo do dvojnega zneska.	
<i>Priporočitev</i> (rakomandacija) poleg običaj. pristojbin	» 1.25
(Odšk. za izgubljen. priporoč. pošiljatve znaša 25 L).	
<i>Priporočitev</i> za dopisnice in tiskovine	» —60
<i>Zavarovanje pisem</i> (denarnih), vrhu običajne pristojbine in pristojbine za priporočitev za prvih 200 L	» —80
za vsakih nadaljnjih 100 L (ali ulomek)	» —30
Zavaruje se lahko do zneska 1000 L; pri poštah uradih II. reda do 500 L	

<i>Povratnice</i> (ricevute di ritorno)	» —60
<i>Povzetje</i> , stalna pristojbina	» —50
<i>Za poštno ležeče pošiljatve</i> razen običajnih pristojbin še	» —15
ako te pristojbine ne plača odpošiljatelj, plača naslovljenec	» —30
<i>Zavoji</i> do teže 1 kg	» 2.50
» do teže 3 kg	» 5.—
» do teže 5 kg	» 7.50
» do teže 10 kg (vse brez navedbe vrednosti)	» 12.50
Pri zavojih večje obsežnosti 50% doplačila. Zavoji nad 10 kg se ne sprejmejo, tako tudi ne zavoji, ki so manjši ko 1 dm ³ .	
Nujni zavoji do 1 kg	» 7.50
» » » 3 kg	» 16.—
» » » 5 kg	» 22.50
Nad 5 kg težki zavoji se ne sprejemajo. Obsežnejši L 10.— — 20.— — 30.—	
<i>Zavarovanje zavojev</i> , poleg običajne pristojbine za prvih 200 L	» 1.—
» za vsakih nadalj. 100 L ali ulomek istih	» —50
Zavarovani zavoji morajo biti zašiti v platno in šivi gosto zapечатeni.	
<i>Povzetje pri zavojih</i> do 100 L	» —60
<i>Pristojbina za shrambo zavojev</i> na pošti pri navadnih zavojih dnevno vendar le do najvišje vsote 5 L	» —25
<i>Pristojbina ista pri zavojih z naved. vrednostjo dnevno</i>	» —40
do najvišje vsote 8 L	
Brezplačno hrani pošta zavoje le tri dni.	
Odškodnina za izgubljene navadne zavoje znaša 25 L	
<i>Poštna nakaznice</i> do 25 L	» —40
» od 25 L do 50 L	» —80
» od 50 L do 100 L	» 1.20
» od 100 L do 200 L	» 2.—
» za vsakih nad. 100 L ali ulomek istih	» —50
» naslovlj. vojakom z najvišjim zneskom 25 L	» —20
<i>Brzjavne nakaznice</i> poleg običajnih pristojbin za navadno nakaznico in za brzjavko še	» —50
Najvišja dovoljena svota 1000 L.	
<i>Reklamacije</i> priporočenih in zavarovanih pisem, nakaznic in zavojev	» —40
<i>Pismene prošnje</i> za vrnitev ali premembo naslova že odposlanih pošiljatve itd.	» —60
<i>Poštna legitimacije</i>	» 2.—
<i>Splošna določila</i> . Nefrankirana pisma, nefrankirane dopisnice z daljšim besedilom, nefrankirani trgovski računi, rokopisi in vzorci plačajo	

globo, ki znaša dvojno vsoto pristojbine. Nezadostno frankirani pa plačajo globo dvojne vsote primanjkljaja. Nefrankiranih ali nezadostno frankiranih dopisnic ali razglednic, ki ne obsegajo več ko 5 besed besedila, pošta sploh ne odpošilja, kakor tudi drugih pošiljatev, ki zgoraj niso navedene.

Poštroležeča pisma morajo imeti pravi naslov prejemnika in ne izmišljenega. Naslovljena morajo biti na prejemnike, ki so dosegli 18. leto.

Brzobjavke , navadne 25 st. za besedo	
» najmanj (10 besed) »	2.—
» za vsako nadaljno besedo »	0.25
» nujne plačajo trikratni znesek (10 besed) »	6.—
» za vsako nadaljno besedo »	0.75
Brzobjavna nakaznica (poleg 25 stot. za vsako besedo) »	3.—
Brzobjavna nujna nakaznica plača stalni znesek »	9.—
in 75 stot. za vsako bes.	
Navadno obvestilo , da je došla brzobjavka na svoj naslov »	2.—
Nujno obvestilo »	6.—
Navadno obvestilo za brzobjavno nakaznico »	3.—
Nujno obvestilo »	9.—

POSTNI PROMET Z INOZEMSTVOM.

Navadna pisma v Jugoslavijo, Avstrijo, Češko-Slovaško, Rumunijo in Ogrsko za prvih 20 gramov L	1.—
za vsakih nadaljnjih 20 gramov »	—75
Dopisnice v te države »	—60
S plačanim odgovorom »	1.20

Za Albanijo veljajo za pisma, dopisnice in priporočitve iste pristojbine kakor za notranjost kraljestva.

PRISTOJBINE ZA DRUGE DRŽAVE.

Pisma do 20 gramov L	1.25
» za vsakih nadaljnjih 20 gramov »	—75
Dopisnice »	—75
» s plačanim odgovorom »	1.50
Razglednice s samim podpisom »	—25
» z daljšim besedilom »	—75
Posetnice (5 besed) in druga obvestila o rojstvu, smrti, poroki »	—25
Rokopisi do 50 gr. »	1.25
» za vsakih nadaljnjih 50 gr. (do največ 2 kg.) »	—25
Vzorci do 100 gr. »	—50
» za vsakih nadaljnjih 50 gr. do najvišje teže 500 gr. »	—25
Tiskovine za vsakih 50 gr (do 2 kg) »	—25

Priporočitev za pisma, dopisnice, tiskovine »	1.25
Povratnice »	1.25
Trgovske fakture odprte, do 20 g »	1.—
Reklamacije »	2.25
Prošnje za spremembo naslova itd. »	2.—
Ekspresi »	2.50
Povzetje (poleg sorazmerne pristojbine L —.50 za vsakih 100 lir in ulomek) »	1.—
Poštne legitimacije »	5.—
Pristojbina za poštroležeče pošiljke, ako plača odpošiljatelj »	—20
» ako jo plača prejemnik »	—30
Zavarovalnina za vsakih 100 lir »	1.—
Pristojbine za zavoje niso za vse države enake.	

* Vsa pojasnila glede pristojbin in potrebnih listin se dobe pri poštini uradih.

Nujni poštni zavoji do 5 kg se lahko pošiljajo v Avstrijo, Belgijo, Češko-Slovaško, Dansko, Gdansk, Finsko, Nemčijo, Norveško, Nizozemsko, Jugoslavijo, Švedsko, Švicco in Ogrsko. Pristojbine so trikratne, torej L 22.50 — 48.— — 67.50. Obsežnejši zavoji L 30.— — 60.— — L 90.—.

S E J M I

Ajdovščina — 10. januarja, 10. februarja, 10. marca, 10. aprila, 10. maja, 25. maja, 24. junija, 10. julija, 10. avgusta, 10. sept., 10. okt., 10. nov., 10. dec. Če je ta dan nedelja, se vrši sejem in trg dan pozneje. — **Akvileja** (Oglej) — 26. do 28. marca, 11. do 13. julija, 19. do 21. decembra. — **Avče** — nedeljo po 5. avgustu. — **Bazovica** — 20. dne vsakega meseca. — **Bistina** — dan sv. Ane 26. julija. — **Boljunc** — 24. vsakega meseca in 1. septembra. — **Bovec** — 14. febr., dan po veliki noči in po binkoštih, nedeljo po 25. juliju, nedeljo po 28. okt., 21. novembra in nedeljo po 13. decembru. — **Breginj** — prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — **Brestovica** — 28. aprila, 3. julija, 17. oktobra. — **Buje** — 31. januarja, 8. septembra. — **Buzet** — ponedeljek po sv. imenu Marijinem. — **Cerkno** — sredpostni ponedeljek, 23. aprila, 14. septembra, 4. novembra. — **Cerovo** — 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija, 16. avgusta. — **Cres** — 5. do 7. avgusta. — **Čepovan** — 15. septembra. — **Červinjan** — ponedeljek po sv. Martinu 3 dni. — **Črniče** — prvo nedeljo po sv. Vidu. — **Črni vrh** — sv. Jurija dan, nedeljo po sv. Marjeti, ponedeljek po malem Smarnu, nedeljo po sv. Martinu. — **Deskani** — 9. marca, 9. jun., 9. septembra, 9. decembra (živinski semnji). — **Devin** — 24. junija (konjski semnji). — **Divača** — 26. dan vsakega meseca. — **Dolina** — 4. julija. — **Dolnolica** — prvo nedeljo v septembru. — **Dornberg** — 15. septembra. — **Dutovlje** — 3. febr.

bruarja in vsakega 4. dne v mesecu (živinski in kramar, sejmi). — *Goče* — dan sv. Andreja (prašiči). — *Gorica* — vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca osem dni, 24. avgusta 14 dni, 1. okt. osem dni, ponedeljek po sv. Andreju 14 dni. — *Gorjansko* — dan sv. Mohorja. — *Gradišče ob Soči* — vsak drugi torek, 20. januarja, ponedeljek in torek po prvi nedelji aprila, osem dni po veliki noči. — *Herpelje* — vsak drugi dan v mesecu. — *Hrastovlje* — na praznik sv. Treh kraljev — *Idrja* — velikonočno sredo, o sv. Janezu, 16. maja, 15. sept. 15. oktobra sv. Terezije dan, 16. novembra, dan sv. Barbare. — *Ilirska Bistrica* — prvi ponedeljek meseca junija, ponedeljek po sv. Juriju, prvi ponedeljek po malem Šmarnu, ponedeljek po sv. Martinu. — *Jelšane* — 1. aprila. — *Kanal* — ponedeljek pred sv. Martinom, 19. marca sv. Jožefa dan (novl). — *Klana* — na dan sv. Roka, 16. avg., dan sv. Jeronima, 30. septembra. — *Kobarid* — 9. marca, 13. junija, dan po rojstvu M. D. in ponedeljek po zahv. nedelji. — *Kojsko* — ponedeljek po sv. Juriju, poned. po posv. cerkva. — *Komen* — na dan sv. Jurija 24. apr., sv. Tilha (v Svetem), mal. Šmarna (v Tomaževici), sv. Ivana (v Volčjem gradu), sv. Križa (v Ivanjem gradu). — *Koper* — 21. septembra, 21. oktobra. — *Krmin* — 25. junija in 4. septembra po tri dni, vsak prvi ponedeljek v mesecu živinski trg. — *Kubed* — drugi ponedeljek po rožni nedelji, ponedeljek po sv. Martinu. — *Labinj* (Albona) — 29. junija, 8. oktobra. — *Log* (pod Mangartom) — dan sv. Štefana, prvo nedeljo v avgustu. — *Log* (pri Vipavi) — 15. avgusta, 8. septembra. — *Lokev* — veliki ponedeljek, 9. novembra. — *Lokovec* — sv. Petra in Pavla. — *Lovran* — 24. in 27. aprila. — *Lož* — 15. marca. — *Milje* (Muggia) — 26. junija, 7., 8. in 9. oktobra. — *Monfalcone* (Tržič) — 20. marca in 6. decembra po dva dni. — *Moščenice* — 2. februarja, 29. novembra. — *Naborjet* — ponedeljek pred Vsemi svetimi. — *Nabrežina* — 5. aprila, 17. septembra, 27. oktobra. — *Novi Grad* (Castelnuovo) — 8. aprila, 8. junija, 27. novembra. — *Osp* — zadnjo nedeljo junija, prvo nedeljo novembra. — *Pazin* — 2. avgusta. — *Piran* — 24. aprila in 15. septembra po dva dni. — *Platina* — sv. Jurija dan, 12. julija, sv. Roka, sv. Andreja. — *Podgrad* (Istra) — vsak mesec dne 8., le v novembru 27. Ako je isti dan praznik, pa prvi delavnik. — *Podraga* — na dan cerkv. žegnanja, v nedeljo po sv. Mohorju in Fortunatu, 15. julija. — *Pontabelj* — 30. junija, 8. septembra, 16. oktobra. — *Poreč* (Parenzo) — 21. novembra. — *Postojna* — ponedeljek po vnebohodu, sv. Luke dan, 24. avg., 3. decembra in prvi dan vsakega meseca. — *Povirje* — ponedeljek po sv. Antonu Padov. in po sv. Francišku Ksav. — *Prem* — ponedeljek po sv. Gregorju, ponedeljek pred malim Šmarnom, ponedeljek po sv. Uršuli. — *Prosek* — sv. Martina dan, 11. novembra, ako je ta dan nedelja, pa dan poprej. — *Rakitna* — ponedeljek pred sv. Gregorjem, četrtek po sv. Juriju, sv. Medarda, ponedeljek pred sv. Simo-

nom in Judo. — *Renče* — prvi ponedeljek v septembru. — *Ricmanje* — sv. Jožefa dan. — *Rihemberg* — veliki torek, 4. julija, kvat. soboto v septembru, 21. decembra. Če je 4. julija in 21. decembra nedelja, dan pozneje. — *Ročinj* — 30. novembra. — *Rovinj* (Rovigno) — 11. do 20. novembra. — *Senožeče* — četrtek po binkoštih, ponedeljek po kvat. nedelji v septembru. — *Sežana* — dne 12. in 22. vsakega meseca (živ. semenj). V slučaju praznika se vrši semenj naslednji dan. — *Slap* pri Vipavi v ponedeljek velikega tedna, 22. novembra, sv. Lucije dan. — *Slavina-Prestranek* — 24. junija (v Matenji vasi). — *Slivje* — 15. aprila, 26. septembra. — *Sorica* — sv. Luke dan (živinski sejm). — *Spodnja Idrja* — sv. Roka dan 16. avgusta (za živino), ponedeljek po nedelji rožnega venca, 11. novembra, 17. marca, 3. maja. — *Sveto pri Komnu* — 11. julija, 1. septembra, 7. oktobra. — *Sv. Anton* (pri Koprju) ponedeljek po sv. Antonu Pad., 20. oktobra. — *Sv. Križ-Cesta* — ponedeljek po sv. Reš. Tel., 14. septembra. — *Sv. Lucija* (pri Tolminu) — 14. februarja, sv. Lucije dan, torek po veliki noči, torek po binkoštih, v nedeljo po 28. oktobru, 21. novembra, 13. decembra. — *Sv. Mihael* (Nadanje Selo) — 30. novembra. — *Šmarje* — v tednu po jesenskih kvaturah, 3. febr., 22. nov. — *Šmarje pri Koprju* — ponedeljek po prvi nedelji meseca oktobra. — *Štanjel* — 7. januarja, 21. maja, 30. junija, 22. avgusta. — *Šturje* — 1. februarja, ponedeljek po beli nedelji, v sredo po nedelji rožn. venca. — *Št. Peter na Krasu* — dne 10. vsakega meseca (živinski in kramarski sejmi). Ako je ta dan nedelja ali praznik, pa dan pozneje. To so živinski in kramarski sejmi, tudi za kornje in prešiče. Na praznik sv. Petra in Pavla velik kramarski sejm. — *Št. Vid pri Vipavi* — 14. marca, sv. Vida dan in 20. junija. — *Št. Viška gora* — sv. Jožefa, sv. Vida, 15. junija, sv. Petra in Pavla. — *Tolmin* — 23. aprila, 21. septembra, nedelja po Rešn. Telesu, sv. Matevža 21. septembra. — *Tomaj* — 29. junija. — *Trbiž* — prvo soboto v aprilu in okt., 30. junija, 16. oktobra. — *Tribuša* (Dolenja) — sv. Jakoba dan. — *Trenta* — sv. Ane dan, 8. septembra. — *Trnovo* — ponedeljek po sv. Treh kraljih, 24. junija, 19. oktobra, ponedeljek po sv. Petru in Pavlu. — *Turjak* (Monfalcone) — 20. aprila, 10. oktobra, 9. decembra po dva dni. — *Ukve* — zadnji ponedeljek v marcu in septembru. — *Unec* — prvi ponedeljek v marcu (živinski sejm). — *Vipava* — mesečni sejmi 20. vsakega meseca; pustni ponedeljek, velikonočni torek, ponedeljek pred malim Šmarnom, na dan sv. Simona (28. oktobra). — *Vodnjan* — 10. avgusta, 13. decembra. — *Volosko* — 16. maja, 26. julija, 16. avgusta. — *Vremški Britof* — 15. avg. — *Vrh* (Idrija) — ponedeljek po tretji nedelji po veliki noči, 27. julija, 9. septembra. — *Vrhpolje* (pri Vipavi) — 22. januarja, sv. Primoža dan. — *Zagorje* — 10. marca, torek po binkoštih, 17. septembra, kvatni ponedeljek pred božičem.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

P R A V I L A

GORISKE MOHORJEVE DRUŽBE.

Namen bratovščine.

§ 1. Namen bratovščine Mohorjeve družbe je vzgajati slovensko ljudstvo, prebivajoče v Italiji, po načelih katoliške prosvete, pospeševati v njem versko in нравno življenje, sploh ohraniti in širiti v njem katoliško vero.

V ta namen se bodo izdajale in razširjevale dobre knjige, spisane v slovenskem jeziku v duhu katoliške vere.

O pristopu udov.

§ 2. V to bratovščino sme vstopiti vsak katoliški kristjan katerega koli stanu ali spola, da le more in hoče sodelovati družbene dolžnosti.

Član bratovščine postane, kdor se prijavi osebno ali pismeno pri krajevnem poverjeniku bratovščine ali pa če ga sprejme osrednji odbor, ki vpiše njegovo ime v glavno bratovsko knjigo.

Kdor se je v to družbo sprejel, ostane njen ud tako dolgo, dosler sam očitno ne naznani svoje volje, da stopi iz družbe, pri kakem predstojniku (poverjeniku), ali pri osrednjem odboru, ali dokler ga osrednji odbor iz bratovščine ne izključi, zlasti če zanemarja bratovske (družbene) dolžnosti.

Dolžnosti udov.

§ 3. a) Vsak ud naj vsak dan moli en »Oče naš«, eno »Češčeno Marijo«, in zraven naj pristiavi besede: »Sveti Mohor, prosi Boga za nas!« za namenom, da se katoliška vera sploh, posebno pa med slovenskim ljudstvom ohrani in razširja.

b) Udje duhovniki naj pa vrhu tega tudi mašujejo za vse žive in mrtve ude, če le morejo na praznik sv. Mohorja, to je 12. julija.

c) Vsak ud plača od odbora določeno letnino, da zamore družba po svojem posebnem namenu delovati.

č) Vsak ud se zaveže, da si bo po svoji moči prizadeval, da se razširijo med verniki dobre knjige. Vendar ta dolžnost ne veže pod grehom.

Koristi in pravice udov.

§ 4. a) Ud, ki spolnjuje dolžnosti, more za dobiti nepopolne ali popolne odpustke, ki jih je naklonila sv. stolica tej bratovščini — kakor podobnim drugim družbam: — Vsak mesec se v Gorici daruje sv. maša za žive in pokojne ude. Vrhutega so udje deležni vseh dobrih del ter zasluženj celokupne bratovščine ter vseh udov.

b) Od vseh knjig, ki jih za ude izda bratovščina, dobi vsak ud za plačani znesek po en iztis.

c) Vsak ud ima pravico priporočiti družbenemu odboru, naj izda take spise, ki se mu zdijo za ljudstvo potrebni ali koristni.

Vodstvo bratovščine.

§ 5. Bratovščina ima svoje krajne poverjenike (župnik, kurat, vikar), dekanijske poverjenike ter osrednji odbor.

V vsaki dekaniji izvoli slovenska duhovščina dekanijskega poverjenika za vso dekanijo ter krajnega poverjenika (župnik, kurat, vikar) za posamezne duhovnije.

V slučaju, da se iz kakršnegakoli vzroka ni mogla izvršiti izvolitev dekanijskega in krajnega poverjenika v času, določenem od družbinega predsednika, imenuje poverjenike odbor.

Vsi dekanijski poverjeniki, ki jih skliče stasrosta med njimi, izvolijo izmed sebe osrednji družbeni odbor, in sicer predsednika ter 4 člane. Osrednji odbor pa mora potrditi pristojni prem. škof, ki je po cerkvenih postavah nadzornik bratovščine.

Osrednji odbor, ki naj ima po možnosti sedež v Gorici, vodi celokupno družbo.

Krajni poverjeniki pobirajo udnino ter jo pošiljajo osrednjemu odboru ter delijo med ude knjige, ki jih izda bratovščina.

Osrednji odbor daje udom vsako leto račun o oskrbovanju družbinega premoženja ter o drugih poslih, ki se tičejo družbe.

Ta pravila je odobril knezo-nadškofijski ordinariat.

Št. 3994/23.

Gorica, 16. novembra 1923.

† FRANCISEK BORJA, nadškof.

L I S T N I C A

GORISKE MOHORJEVE DRUŽBE.

Ko gledamo nazaj na to leto, ki ni bilo brez bridkosti, pa se je tudi napolnilo z veselim trudom in sadovi, pravimo: Hvala Bogu, ki naše skromno delo z vidnim blagoslovom množi in varje! Mlado drevo naše družbe lepo raste in se z leti utrjuje.

Z dobrohotno naklonjenostjo in posebnim blagoslovom sv. očeta Pija XI. je Goriška Mohorjeva družba započela in vodila svoje delo. Tako hoče tudi v bodoče v duhu katoliških načel delovati med slovenskim ljudstvom kot zvesta pomočnica in služabnica sv. cerkve. Vdano ponavlja globoko zahvalo, ki naj gre Nj. Prezvzišenosti knezu in nadškofu goriškemu ter vsem škofom Julijske krajine, ki so našo družbo podpirali.

Bog plačaj tudi gg. poverjenikom, ki so požrtvovalno nabirali ude za našo družbo, zaveže se, da vršijo za cerkev in ljudstvo pomnilno delo.

Letos bodo udje prejeli sledeče knjige:

1. *Koledar za l. 1930.* Prihaja v novi, lični obleki. Vsebina pa je izbrana tako, da koledar hrani v sebi zdrava jedra, ki imajo trajno vred-

nost. Nikakor se nismo mogli odločiti za to, da bi, kot so se oglašale neke želje, sprejeli v koledar enodnevne mikavnosti, ampak smo ostali pri načelu, da bodi koledar ljudski zbornik zrelih, po obliki poljudnih, a vsebinsko jedrnih spisov. Tako, upamo, bodo tudi bravce najbolj zadovoljili in jim koristili. Kakor prejšnja leta smo skrbeli, da bi koledar bil pester in živahen, a obenem tečen in izdaten ko domači kruh.

2. *Quo vadis? II. del. Spisal Henrik Sienkiewicz, preložil dr. Joža Glonar.* Z drugim delom je ta veliki zgodovinski roman zaključen. Skupno obsega 576 strani.

3. *Naši paglavci. Spisal Ivan Trinko.* Znani pisatelj beneških Slovencev mons. Ivan Trinko, profesor v Vidmu, nam v tej knjigi podaja mične črtice iz otroškega življenja. Knjiga diha prisrčnost in družinsko domačnost; je tudi umetniško pomembna priča o čuvstvovanju in družinskem življenju beneških Slovencev.

4. *Travníštvo. Spisal kmetijski inženir J. Rustja.* Naša družba hoče s strokovnimi knjigami podpirati gospodarsko napredovanje. Letošnja gospodarska knjiga razlaga, kako naj kmetovalec umno goji travnike. Ker je živinoreja razširjena v vseh predelih naše dežele, bo ta knjiga veliki večini udov zelo zalegla.

Družba je izdala za doplačilo še dodatno knjigo, cerkveno pesmarico

5. *Božji spevi. Uredil Vinko Vodopivec.* Pesmarica obsega 92 pesmi za vse dobe cerkvenega leta; od teh je 89 izvirnih. Odlični glasbeniki, ki so to pesmarico pregledali, so izjavili, da umetniško tako bogate poljudne zbirke cerkvenih pesmi Slovenci niso še imeli. Liturgično razlago, ki uvaja v duha posameznih cerkvenoletnih dob, je napisal prof. Filip Terčelj.

KNJIGE ZA L. 1930.

Leta 1930. bo Goriška Mohorjeva družba izdala:

1. *Koledar za l. 1931.*

2. *Delavci.* Ljudska povest, spisal Slavko Savinšek. V tej povesti Savinšek, ki se je razvil v močnega pisatelja, riše delavsko življenje in trpljenje.

3. *Zgodovina naše dežele. I. del. Spisal prof. Rado Bednarik.* V tej knjigi so opisani zgodovinski dogodki Goriške, Trsta in Istre od prazgodovinske dobe do protestantovske reformacije. Pisatelj je zbral precej doslej neznanih virov in jih v tej knjigi uporabil. Knjiga bo imela okoli 60 slik.

4. *Življenje Jezusovo po svetih evangelijih.* Sestavil in z opomnjami opremil † mons. dr. Josip Ličan. Ta knjižica bo vsebovala harmonijo evangelijev, t. j. življenje Jezusovo sestavljeno iz besedil vseh štirih evangelistov. Bo lepo opremljena in vezana.

Knjige za doplačilo.

Za doplačilo bodo udje lahko prejeli še te knjige:

5. *Nove postave.* Priznan strokovnjak piše knjigo, v kateri bo na lahkoumljiv način raztolmačil novi italijanski civilni zakonik. Knjiga

bo obsegala 128 strani. Zanj je treba doplačati dve liri.

6. *»Gospodovi dnevi«,* cerkvene pesmarice II. del. Obsegala bo okoli 100 izvirnih pesmi, in sicer mašnih, obhajilnih in blagoslovnih. Cena vezani knjigi za ude 8 lir, za neude 12 lir.

Obračamo se do gg. poverjenikov za nujno prošnjo, da do praznika sv. Jožefa naberejo člane ter nam jih javijo.

U D N I N A.

ITALIJA:

Udje, ki se zglase pri poverjenikih, plačajo 6 lir; ob prejemu knjig morajo povrniti poverjenikom prevozne stroške za knjige.

Posamezne ude sprejema tudi uprava. Udnina znaša 6 lir, s poštnino L 7,50, s poštnino in priporočitvijo L 8,50.

Pesmarica »Božji dnevi« stane za ude, ki so jo naročili do 1. sept. 1929., osem lir, s poštnino L 9.—, s poštnino in priporočitvijo L 10.—. Za poznejša naročila in po knjigarnah L 12.—.

JUGOSLAVIJA:

Udnina Din 30.—; priporočitev Din 4.— več. *Pesmarica* Din 48.—. Poština in priporočitev je všteta v teh zneskih. Vse zneske je treba poslati na račun št. 20.446 pri Poštni hranilnici v Ljubljani.

Udnina za ostalo *Evropo* znaša L 12.—; za *prekomorske države* pa L 13.—.

Na naročila iz inozemstva brez predplačila se družba načeloma ne bo ozirala. Za nepriporočene pošiljke ne sprejme družba nobene odgovornosti.

„DRUŽINA“

Mesečnik za slovenske družine.

Stane leto 14 lir — s krojno prilogo 18 lir.

»Družina« prinaša lepe povesti slovenskih pisateljev in novele ter črtice velikih pisateljev raznih narodov.

»Družina« prinaša poljudne članke o domači zgodovini, naravoslovju, slike iz sveta, potopise in druga zanimiva poročila.

»Družina« je svetovalec gospodarju in gospodinji, ker nudi nasvete za hišo, kuhinjo, vrt in gospodinjstvo.

»Družina« odpira široko obzorje mladim in starim in nudi srcu ognja za veselo in plemenito življenje.

Naročite »Družino« na naslov:

Uprava „DRUŽINE“ - Gorica

GORIZIA — VIA MAMELI 5.

Naš naslov:

Goriška Mohorjeva družba - Gorizia - Via Orzoni 36 A.

ŠALE IN UGANKE

Draga žlica. — Natakar je v razkošni gostilni zapazil, da je eden izmed gostov vtaknil srebrno žlico v žep. Ko ga je gost poklical in zahteval račun, je natakar pisal in našteval:

— Juha 2 liri, pečenka 6 lir, dve prikuhi 3 lire, sir 2 liri, sadje 1 liro, vino 3 lire — in prav po tiho je pristavil — skupaj s srebrno žlico zneso račun ravno sto lir.

Gost je molče plačal in izginil.

Dober odgovor. — V odlični družbi se je nekdo posmehoval slovenskemu jeziku, češ da je trd in raskav kot konjski jezik.

— Zato se ga pa osli ne morejo naučiti, ga je ošvrknil navzoči doktor J.

Dobrotnik ubožcev. — Ko se je veliki francoski pesnik Rabelais bližal smrti, so ga prosili, naj napravi oporo. Ko so oporo po njegovi smrti odprli, so brali:

— Mnogo sem dolžan in nimam nič, ostalo pa zapuščam ubožcem.

Zmešani zvezdoslovec. — Sloveči zvezdoslovec Schubert se je pri neki dvorni večerji zelo nerodno obnašal, se zadeval v stole in stopal gospem na prste. Sploh je bil videti zmešan. Ko so se čudili, kako more biti tak učenjak tako zmeden, je nekdo pojasnil:

— Prav gotovo se je zmešal, ker je zagledal toliko zvezd na nepravem mestu.

Nevaren poziv. — Profesor šolarju: »Koliko metrov ima en kilometer?«

Šolar (mrmra pri sebi): »Ali je ta profesor koštrun! To naj vem!«

Profesor: »Kako? Le na glas povejte, morda je pravilno!«

Pogojen dopust. — Bilo je v Radgoni pri 47. pešpolku. Enoletnik Pepo je s sladkimi besedami in še slajšim vincem mečil vsemogočnega feldveblja, naj ga pri stotniku priporoči za dopust, ker je njegova teta na smrtni postelji.

Po drugem litru zakliče feldvebel:

— Naj bo, a to vam povem, če stara ne umrje v sedmih dneh, vas dam vreči v luknjo!

Praktično štetje mož. — Narednik: Pokorno javim, gospod major, da trije možje manjkajo.

Major: Oj! Zakaj pa?

Narednik: Ker so trije hlebci kruha preveč.

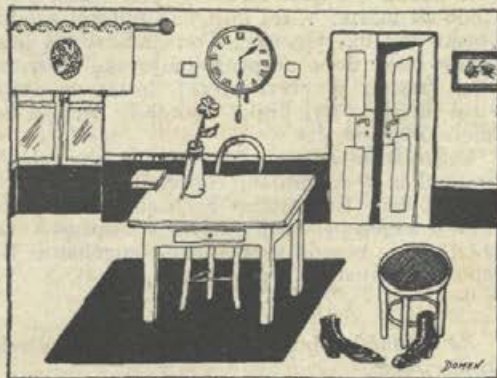
Krepko pismo. — Avstrijski general Lavdon je z bojnega polja pisal cesarju: »Pošljite mi zdravnike, zakaj moji padarji pomorijo več vojakov kot Turki.«

POIŠČI IN UGANI!

Uredil Domen.

NAMIZNI PREDMETI.

SOBA IN OPRAVA.

Obe risbi je izvršil risar v naglici in raztresenosti; zato je na njih vse polno pogrškov.

Na prvi jih je 13, na drugi pa kar 16. Poišči jih! Rešitev na strani 157.

Ljudska posojilnica v Šempetru v Gorici

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Obreduje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Svoje prostore ima za cerkvijo v lastni hiši, zidani pred vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna hiša, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom, za vloge vsi člani s svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog.

HRANILNE VLOGE PRESEGAJO L. 1.500.000.—

Ustanovljena l. 1896.

Čekovni račun: št. 11/5282.

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

sprejema

v GORICI

**Piazza Vittoria št. 5-II
(na Travniku)**

Velika izbira KLOBUKOV

za gospe in gospodične

Otilija Calligaris-Pinich

Gorica - Via Mameli št. 4

Popravlja slamnikov
in drugih klobukov

LASTNA IZDELOVALNICA

JAKOB ŠULIGOJ

URAR IN ZLATAR

Gorica - Via Carducci 19

Edini delničar švicarske tovarne za ure „UNION“ „ALPINA“ in vseh drugih znamk z jamstvom do 5. let. Popravlja točno in natančno. Kupujem staro zlato in srebro in plačujem po najvišjih cenah.

Zdravnik

D' Gresic Adalberto

starejši sin,
(po domače „mladi“)

sprejema vedno
v svojem ambulatoriju

v Gorici

Piazza Vittoria šte. 14-I
(na Travniku)

nad lekarno Cristofoletti.

**ZALOGA VINA
IN ŽGANJA**

BRATA ABUJA

GORICA - Via S. Antonio 4

KRAINER & COMP.

GORICA - VIA RASTELLO ŠT. 19

Velika zaloga
železnine,
raznovrstnih
kuhinjskih
potrebščin,
vsakovrstnega
orodja,
železnih cevi,
štedilnikov,
železnih peči,
železnih
tramov.

Tvrška

Teod. Hribar - Gorica

Corso G. Verdi št. 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbero črnega sukna za čast, duhovščino in platno znanih Regenhart & Raymann za cerkvene prte. Perilo za neveste ob najnavadnejših do najfinjših vrst in vse potrebno za njihovo popolno blago solidno. opremo. Gene zmerne.

CENTRALNA POSOJILNICA

GORICA, Corso G. Verdi 32, I. nadst.

Hranilne vloge se obrestujejo po 4 $\frac{1}{2}$ %, večje vloge po dogovoru. Davek plača posojilnica. Posojila se dajejo na vknjižbo po 6 $\frac{1}{4}$ %, na menice po 6 $\frac{3}{4}$ %. — **URADNE URE:** vsak dan razen nedelj in praznikov od 8.—12., pop. od 3.—5.; ob sobotah popoldne je urad zaprt.

ANTON KOREN nasl.

Gorica - Via Carducci 4

Velika zaloga stekla, porcelana, šip in kuhinjske posode ter sploh vseh v to stroko spadajočih predmetov. Gostilničarjem na posodo; mizarjem na šipe poseben popust.

Na debelo!

Na drobno!

MODNI SALON

Velika izbira jesenskih in zimskih klobukov zadnjih novosti po zmerni ceni.

Preoblikovanje in popravila po naročilu.

Gorica, via Mazzini 6 (ex via Municipio)

PETRA MOZETIČEVA.

POGRESKI.

1. Namizni predmeti.

1. Cvetlica je roža, — 2. s prvim napačnim listom, — 3. z drugim napačnim listom, — 4. vaza ima uho pri strani, — 5. peresnik je narobe v črnilniku, — 6. naslov knjige je na zadnji strani, — 7. črka »z« je narobe, — 8. letnica je napačna. Prešeren je bil takrat šele 4 leta star, — 9. črke na križu so JNRI ne pa NIJR, — 10. mrtvaška glava je narobe, — 11. žebelj in obesek na križu, — 12. svečan nima 31 dni, — 13. sv. Matija je 24. svečana, ne 31.

2. Soba in oprava.

1. zavesa narobe, — 2. ura številka 4 je 6, — 3. ura številka 6 je 4, — 4. ura številka 9 je 11, — 5. ura številka 11 je 9, — 6. knjiga je preveč na robu mize, — 7. cvetlica v steklenici gre skozi steklo, — 8. miza s tremi nogami, — 9. stol s tremi nogami, — 10. miznica bi morala biti od zadaj, — 11. čevlja neenaka, — 12. stolček s tremi nogami, — 13. vrata: so ene dveri znotraj, druge zunaj, — 14. dveri: ene na 2 tečajih druge na treh, — 15. podoba na steni slabo obešena, — 16. črni rob na steni pri tleh neenako visok.

Zdravnica

Dr. Vilma Dominco

bivša asistentinja kr. klinike
za porodništvo in ženske bolezni

sprejema

od 10.—12. in 15.—16. ure

Gorica - Corso Vitt. Em. III. št. 59

Sokol & Comp.

Dnevni avtomobilni prevoz
blaga iz Gorice v Trst in
nazaj. Podjetje sprejema
tudi vsakovrstni prevoz bla-
ga v katerikoli kraj.

Sedež: v GORICI, Via Codelli 14 - Telefon št. 140;
Garaža: Via Trieste 4 - Telef. 153.

Postajališče: v TRSTU, Via Mazzini 13, Custerlina
Telef. št. 4027.

G. CARLOTTO

GORICA

Stolni trg 3-Tel. 137

Izbrana zelenjadna
in travniška semena

Zaloga semenskih
žit in umetnih gnojil

Odlikovani zobozdravniški atelje

ADOLF KOLL

Gorica

Corso Vittorio Emanuele III št. 11

prvo nadstropje

Posluje od 9. do 12. dopoldne
in od 2. do 5. popoldne

Zdravnika

Dr. Gresic Emil, oče,

Dr. Gresic Emil, sin,

sprejemata

v Gorici

Piazza Vittoria št. 5 (na Travniku)

na isti strani kot je cerkev.

ZALOGA: drobnarij, potnih
potrebščin, copat, sandal, igrač,
nabožnih predmetov itd.

GIUSEPPE COLOTTI

(prej G. CULOT)

Gorica

Via Rastello številka 2

Emilio Wokulat & C. - Gorica

Corso Vitt. Em. III 7 in vogel Via Barzellini - Telef. 3-47.

priporoča svoje izvrstne **fotografske aparate** vsake velikosti in cene ter svoje **priročne gramofone** z najmodernejšimi ploščami. — Izključno zastopstvo svetovne znamke plošč **„Voce del padrone“** in velika izbira plošč **„Columbia“ „Odeon“** itd.

V zalogi so tudi plošče slovenskih pesmi.

Prodaja tudi na obroke!

ČEVLJARSKA ZADRUGA V MIRNU

Znana tovarna „ADRIA“ čevljev

ima v svojih zalogah veliko izbiro trpežnih in drugih čevljev.

Zelo znani so **„ADRIA“ hribolazni in športni čevlji**, ki so radi nepremočljivosti in dobrega ročnega dela zelo zaželeni.

Najprimernejše čevlje za smučanje dobite v naši prodajalni v Gorici Corso Verdi 32.

Cene so izdatno znižane!

Blago zelo dobro!

Zdravnik Dr. L. Simoniti,

bivši asistent goriške bolnišnice,

sprejema

vsak dan od 10.—12. in od 3.—5.

Gorica

Piazza della Vittoria št. 22/II (Travnik)

Struchel & Paludetto

Gorica, Corso Verdi 7

(zraven pokritega sadnega trga)

Prodaja manufakturnega blaga, vsakovrstnega perila itd. — Zaloga izdelanih oblek, sukenj in površnikov.

Lastna krojačnica.

Največja manufakturna trgovina v GORICI

RUGGERO VENUTI CORSO VERDI 19
TELEFON šte. 95

Nove znižane cene!

Cene zelo ugodne!

Gostilna

„Alla Primavera“

PETER MUROVEC

GORICA — VIA CORNO šte. 14

Izvrstna vipavska, kraška, bela in črna
vina ter kraški teran.

Cene zmerne!

Postrežba točna!

And. Čotar

Gorica, Via Rastello 34

priporoča svojo bogato založeno trgovino
no ČEVLJEV ročnega dela iz lastne delavnice
kakor tudi tovarniških čevljev
od priproste do najfinejše vrste.

Solidno blago po nizkih cenah.

Kmečka banka

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Gorici

Piazza De Amicis (prej Koren) št. 12
sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po
4¹/₂, večje in na daljšo odpoved vezane vloge
po dogovoru. Dovoljuje posojila na vknjižbo
in poroštvo pod ugodnimi pogoji.

Manufakturna trgovina

Felberbaum & Rolich

Gorica - Corso Verdi 7

Priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnega
blaga in sukna za moške in damske obleke,
veliko izbero moškega in ženskega perila ter
vse potrebščine za neveste — vzmeti, blazine,
odeje ter vse vrste platnenega blaga.

PRENOČIŠČA = PROSTORI NOVI!
Staroznana gostilna

„Al bon furlan“

(JOSIP ŠFILIGOJ)

GORICA — VIA S. GIOVANNI 8

Izvrstno vipavsko, briško belo in črno vino,
teran. — Gorka jedila ob vsakem času.

Oprava snažna.

Postrežba najboljša.

Restavracija „Central“

v Gorici, Corso Verdi 32

(v hiši Centralne posojilnice)

— Krasen salon za goste

Izborna kuhinja. = Najboljša vina.

Za obilen obisk se priporoča

Josipina Podgornik.

Andrej Mavrič

GORICA — GOSPOSKA ULICA ŠTEV. 8 — GORICA

Bogata izbira domačega in inozemskega sukna. — Velika izbira kožu-
hovin. — Lastna krojačnica moških in ženskih oblek.

PRIPOROČAMO!

NAŠA ZAVAROVALNICA

„L' UNION“

Je ustanovljena l. 1825 in ena največjih na svetu.

Generalni zastopnik **AVGUST RAVNIK GORICA**
vi a Barzellini 2

ALOJZIJ BONNES

avtorizirani elektrotehnik

GORICA — VIA CARDUCCI 1
(nasproti Montove hiše)

Instalacija vodovodov in plinskih naprav itd. — Bogata zaloga raznovrstnega električnega gradiva.

KABINET ROENTGEN

Primarij

Dr. A. De Fiori

Gorica, Corso Vitt. Eman. III. 14.
Sprejema od 9.—12. in od 2.—4.

Trgovina z jestvinami

ANGEL KODRIČ

GORICA

VIA MORELLI ŠTEV. 7

Blago dobro in sveže.
Postrežba točna.

Odlikovani
zobnozdravniški ambulatorij

R. Brezigar

sprejema

v Gorici

Piazza Vittoria 17/1 (Travnik)
(zraven kinematografa)

Brusar in nožar **G. TEMIL**

GORICA — VIA G. CARDUCCI št. 4 — GORICA

Delavnica na električno gonilno silo z bogato izbero in zalogo nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, bergamskih osel ter sploh vseh rezil. — Brusi britve in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila. — Za izvršena dela jamči.

V delavnici so nameščeni delavci specialisti za omenjena dela, kakor tudi za popravljanje vseh operacijskih predmetov. — Prodaja tudi toaletne predmete.

Največja trgovina
papirja
knjig in tiskovin

Mašne knjižice
v veliki izberi

Največja zaloga
sveč
vseh vrst

Razglednice

**Katoliška
Knjigarna**

v Gorici, Via Carducci
prej Gosposka ul. št. 2 in 4

Trgovske knjige

Slike verske in
druge — izdeluje
okvirje

Šolske potrebščine
za vse šole

Kipi
veliki in majhni
Podobice

Pisma in računi s tiskanim imenom in naslovom pridobijo trgovcu in zadrugi mnogo na ugledu. — **Račune, bloke, vizitke** in druge tiskovine izdeluje čedno in po ugodni ceni **KATOLIŠKA TISKARNA v Gorici**. — Naročila sprejema tudi **Katoliška knjigarna**.

